

PHILOSOPHERS'
LIBRARY.

E271.92
5499
52

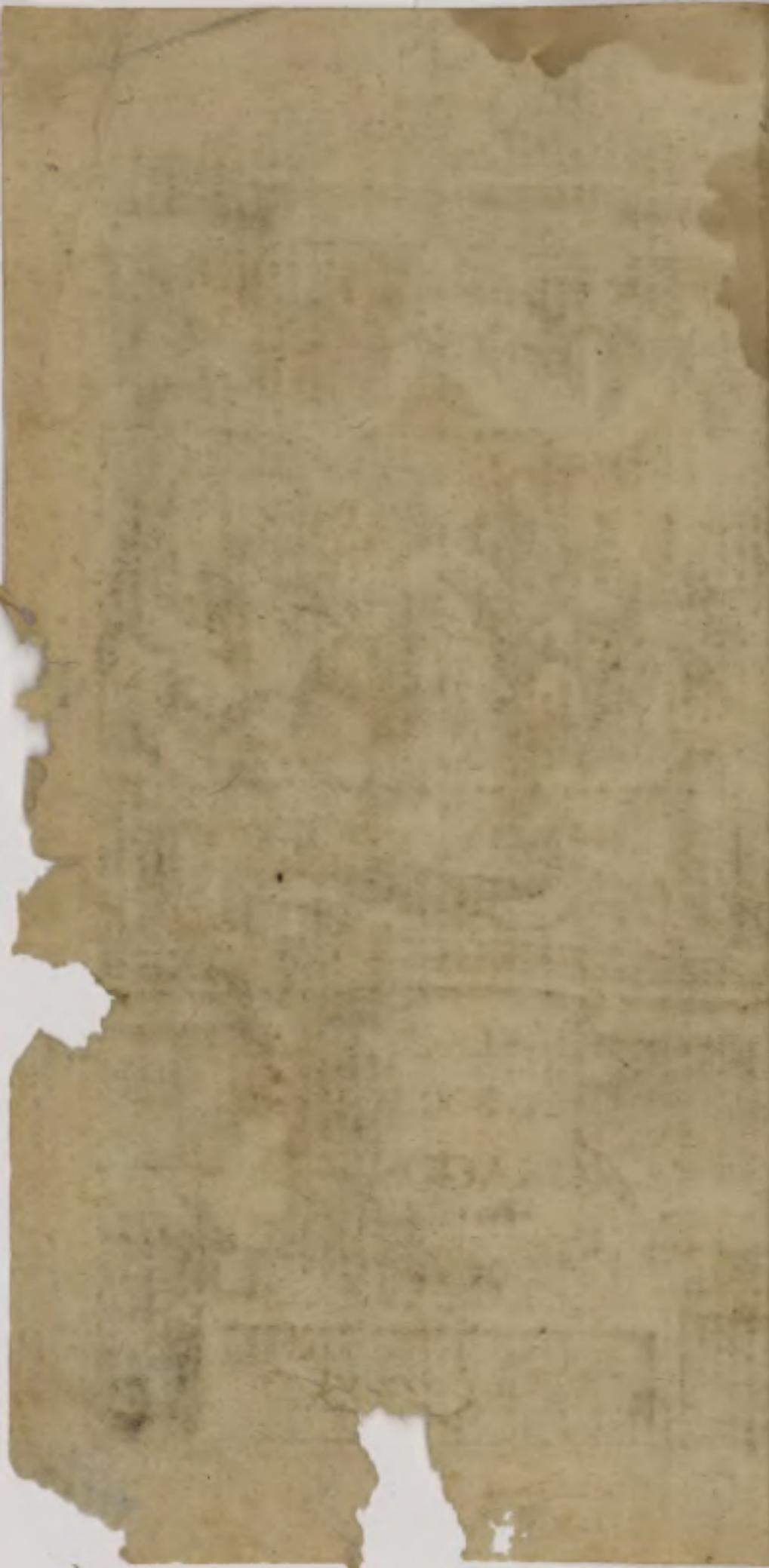
WOODSTOCK COLLEGE
LIBRARY

2-3545

C. M. APOLLON.

12

3

DIONYSII
PETAVII
AVRELIANENSIS
E SOCIETATE IESV
CARTHAGINIENSES
TRAGOEDIA.

A 2

AR-

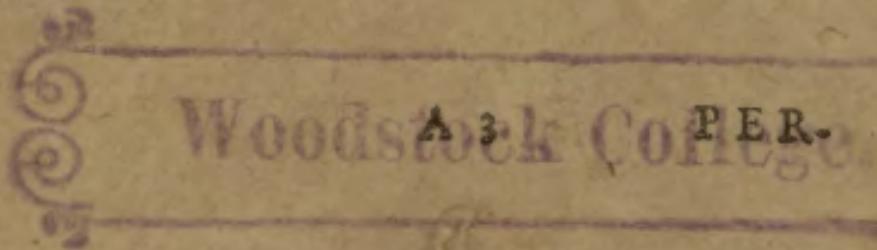
ARGUMENTVM.

CARTHAGINE magnâ ex parte à Scipione captâ, oppidi-
dani in arcem, quæ velut alte-
ra quædâ urbs fuit, Byrsam nomi-
ne, se recipiunt. Erant præter Af-
drubalem, ac Numidarum transfu-
gas DCCCC. Punici nominis ferè
L M. Quorum ad calamitates præ-
ter famis acerbitatem, quæ jamdu-
dum etiam stante adhuc urbe sœvire
cœperat, transfugarum desperatio,
ac crudelitas accellerat: qui per vi-
cos, atque domos grassati infesta
omnia direptione ac cædibus habe-
bant. Inter tot incommoda, cùm
jam **X V.** fermè dies Scipioni resti-
tissent, postremò Sacrorum Antisti-
tes cum insulis, & suppliciis ad eum
allegant. A quibus tentatum frustrà
est, ut evergam patriam instaurare
iisdem in vestigiis liceret. Quare
per eosdem Legatos de ditione
actum est, eâ lege, ut salvi omnes
Byrsâ atque incolentes evaderent.

Quod,

5

Quod , exceptis transfugis , omni-
bus à Scipione concessum est. Illi
Æsculapii templum, quod aspero in
colle ac difficulti situm erat , confu-
giunt. Interim Asdrubal, qui sæpius
ab uxore , ut se ad hostem supplex
conferret, rogatus, superbè ac fero-
citer renuerat, furtim egreditur ; &
à Scipione infimis precibus vitam
ac salutem impetrat. Hoc ubi ad
conjugem perlatum feminam im-
potentem , quam is in templo cum
duobus liberis amens atque attoni-
tus reliquerat, furens illa post diras
& ultimi exempli imprecations ,
filios primùm sub ipso parentis a-
spectu jugulat; tum semetipsam eo-
dem gladio transverberat. Quo
spectaculo commotus Asdrubal ,
dum à Scipione in castra reduci
jubetur , fibi ipsi violentas manus
attulit. Hæc Appianus Libyco.
Dramatis locus est Carthagine ad
Arcem.

6
PERSONÆ.

DIDONIS VMBRA.

SENATORES.

ASDRVBAL.

CONIVX ASDRVBALIS.

TRANSFVGÆ MILITES.

CHORVS CARTHAGIN.

M. ÆMILIUS ROMA MISSVS.

SCIPIO.

LEGATI CARTHAGIN.

MILITES ROMANI.

TRIBVNVS MILITVM.

NVNCIVS.

BITIAS.

LEGATVS SCIPIONIS EX AFRI-
CA REDIENS.

CHORVS ROMANORVM.

LYCAS.

FILII ASDRVBALIS.

PHAMEAS TRANSFVGARVM DVX.

A C-

ACTVS PRIMVS.

DIDONIS VMBRA

Novam eversæ magnâ ex parte Carthaginis faciem mirata, vicini sceleris, quo filios mater interimet, atrocitate commovetur.

- Q**væ me profundâ sede ab inferni Iovis,
Vmbbris negati spatia relegentem ætheris,
Excepit orbis regio? Quæ tellus habet?
Agnosco. Libyæ video ferventes plagas
 5 Et adusta Sole regna: queis patrios lares
Mutare diri barbarus ftratis furor;
Cæcâque ad aras fraude maestatus tori
Confors subegit. Cærula emensas rates
Patriis ue onuitas opibus, arquato finu
 10 Prima hæc crepido texit. Hinc propius Note
Quâ longa stagnum tænia excurrens secat,
Religata classis hæsit. Hic secto bovis
Metata tergo spatia: mercali sterit
Cum Byrsa campo. Mœnium hic sulco levi
 15 Impressus orbis. Regia hic sedes fuit.
Illuc viarum strata. Prô quantum loci
Murata facies! quantus in cineres decor!
Quâm vasta moles abiit! Hic illuc solo
Disjecta video tecta, & immissis domos
 20 Crepitare flammis. Cuncta spumanti natant
Cruore sparsa. Virginum imbelles greges
Ante ora matrum fervidus miles rapit.
Illuc catenâ tardus impositâ senex
Trahitur: ruinas inter oppressæ jacent
 25 Sepulta patriæ corpora. Hic stratâ ædium
Mole occupatus rudere aggesto latet.
Ambustus alter culmine ex alto salit.
Currentis alios ungula obtritu necat
Quadrupedis. Illum flamma depascens vorat.
 30 Hunc saxa subter conditum. & cumulo obrutum
Ligone fossor maestat, & valido caput
Perfringit iætu: dum viam eversis parat
Aggeribus. Heu me! quantus ex urbis rogo
Atro sub auræ vortice exundat vapor!
 35 Qualem, subactus latera cùn mutar Gigas,
Ætnæa fundunt viscera. Ah! me me tui

DIONYSII PETAVII

Carthago miseret. Mé-ne tam averfis locum

Cepisse superis? Siccine infesti Phryges?

Hostisque Troja semper? Argolicā face

40 Hūc ille prædo profugus ereptos vehens

Patriæ Penates turbido appellit falo,

Miseræque tandem illudit. Ex illo manet

Fatale gentis odium, & ultrices necis

Scelerisque furiae. Marte, quā fatis datum est,

45 Aggressa gemino Libya. Bis Poenis potens

Aufonia castris tremuit: &, si fas foret,

Occidere potuit Roma. Cūm pestem in Phrygum

Devotus aris Iuvenis, innumeros trahens

Sub signa populos, invias ferro, & face

50 Patetfecit Alpes: per que præruptas jugo

Pendente rupes: quale vix ipsis iter

Præpetibus antè paruit, Hesperiis vagum

Infudit oris agmen. Ut subitā micans

De nube quatitur fulmen, & visum occupat:

55 Avidaque densum corripit flammā nemus.

Aut nivibus auctus qualis ex alto ruit

Per plana torrens vertice, & fractis rapax

Aggeribus arva sternit. Hunc, imo favens

Erebo, meique vindicem & parriæ Deos

60 Quoties rogavi! vota cecidere irrita.

Frustra Latino sanguine infectas tumens

Evolvit undas Trebia. Nil clade est tuā

Thracumene factum. Vosque Romano inclytæ

Cruore Cannæ, parta nequidquam Appulis

65 Tot illa campis spolia, & admensum decus

Stupuistis Equitum. Rebus invidit Deus

Nimiū secundis. Versa fors Libyæ retrò est.

Hūc usque dominos sentit, & populi trucis

Imperia Poenus patitur. Atque utinam pati

70 Porro hæc liceret! staret infelix modò

Carthago tumidi jura victoris tremens!

Sed vetera prohibent fata. Sic nuper trium

Vidi Sororum pensa. & exhaustas colos

Agitare. Prohibet asper, atque odio tumens

75 Sævusque in iras hostis. Hic minimā interim

Quod parte supereft: lapsa quod nondum fibi

Incubuit, estque inane quod præter solum

Nomenque gentis aliquid, impatiens fremit.

Quid levia querimur? majus hæc quanto dies

80 Monstrum videbit! Quale Phasiacæ nefas

Ephyrea tellus vidit: arreptam viro

Spectante prolem mater (horrendum loquor)

Furibunda mater perimet. Ergo unum malis

Restabat illud, sceleris ut tanti capax

- 85 Carthago fieres? Labe pollutam impiā
 Eadem & cadentem summa respiceret dies?
 Iam nostra cesso excidia, iam cladem queri.
 Ruat illa. Post tam sæva, tam dira obrui
 Exempla meruit. Sed quid emissum freto
 90 Phœbum moramur? Sentio: afflavit meos
 Lux prima vultus. Hærer, ac tristi pāvet
 Occurrere umbræ. Sede peregrinâ exigor;
 Erebusque poscor. Fugio. Pallentem Styga,
 Et operta tenebris claustra Tartarei specus,
 95 Et quidquid imo carcere umbrarum latet
 Tetrūm, ac timendum, levius hoc urbis statu,
 Et execrandi sceleris aspectu reor.

C H O R V S.

Carthaginis eversionem deflet.

- Heu quām perpetuum est nihil!
 Quām nunquam stabili gradu
 100 Aevi fors frāgilis manet!
 Et quæ tuta putes, brevi
 Momento Deus obruit!
 Florentis Libyæ caput,
 Carthago decus urbium;
 105 Quo nil clarius occidens
 Phœbus, nil oriens videt.
 Hæc par, Roma, tibi, aut prior,
 Par mundi Imperio, cadit
 Praecepis. Occidis, occidis
 110 Imis eruta sedibus
 Reginæ domus exsulis.
 Nec Saturnia te Iovis
 Conjux eripere, & foror:
 Nec quicquid Superum est, valez.
 115 Vrgent irrevocabiles
 Parcarum exitium coli.
 „ Stat defixa adamantinis
 „ Clavis dura necessitas;
 „ Et fati stabilis rigor,
 120 „ Qui terram & mare continet;
 „ Ac rerum dominos premens
 „ Infra se superos habet.
 His impulsa, velut Noto
 Confligente Aquilonibus
 125 Quercus pulsa, vel ilex,
 Carthago incubuit sibi.
 Tandem Romuleā face

80 DIONYSII PETAVIÆ

- Ardent Sidoniæ domus.
 Et quamvis properet furens
 130 Vulcanus, properet manu
 Hostis non patiens moræ;
 Vrbis mole tamen minor
 Lentos increpitat rogos.
 Nec dum funditus obrutam
 135 Viator bis decimo propè
 Ardentem queritur die.
 At nunc funditus obruet:
 Evictamque rapacibus
 Flammis altius hauriet
 140 Congestus cumulo cinis.
 Sed quis-nam attonitas ferit
 Aures jam propior sonus?
 Tyrrheni que frequentior
 Aeris perlrepuit fragor?
 145 Dux signa Aufonius mover.

ACTVS SECUNDVS.

SENATOR CARTHAGINIENSIS

Queritur cives fame premi, atque in urbis ditionem propendet.

- C Eu prona medio puppis in pelago, diu
 Luctata, primis fluctibus fessum ut latus
 Submisit; exin agmine ingenti globus
 Præruptus undæ sequitur, & gravidam premit
 5 Magis, magisque: donec incumbens super
 Graviore decimus impete hanc fluctus vorer.
 Aut qualis alto vertice astriferi senis,
 Seu Thracis Hæmi, Cilicis aut Tauri jugis,
 Luxata cæco turbine, aut longo silex
 10 Adesa senio, sicubi avulsâ trabi
 Radice tandem potuit, immani ruens
 Fragore quatitur. Talis adverfis semel
 Impulsa fatis, sæcla post dena occidens,
 Carthago pessum rapitur, & longam trahit
 15 Præceps ruinam. Triste documentum sumus
 Quid iniqua possint numina. O patria! O Tyri
 Antiqua soboles! cinere mox denso tepens
 Nil præter urbis nomen, & feedam struem,
 Idemque fortis specimen infelix eris.
 20 Nam quid moræ ultra est? Quantulū id ne sis verat?
 Pars quora superstes? Huccine hæc moles xedit?
 Quantæ reliquiis urbis, ac gentis simul

CARTHAGIN. TRAGOE DIA. 11

- Arx una satis est ? Has quoque assultans foris
 Rapit hostis ; intus hoste vel gravior fames
- 25 Pestifera carpit. Nulla consuetæ dapis,
 Nec Cereris usquam copia. In pecudum cibos,
 Ignota mensis pabula humanis, agit
 Rabies edendi. Pars humo virides hians
 Pro fruge glebas scalpit, & ritu gregis
- 30 Effossa mandit gramina. Hic nemoris comas
 Distringit. Ille coria nudatis vorat
 Direpta clypeis. Quidquid injectum ignibus
 Mollire vulgus, frangere aut morsu potest ;
 Quodcumque visu foedum, & auditu grave est,
- 35 Vescum omne reputat. Nullus est generis pudor :
 Nihilque stirpis jura cognatae valent.
 Semesa gnati manibus extorquet parens ;
 Gnatus parentis frusta. Nil fratrum moveret
 Pietas, torique vincla sociati excidunt.
- 40 Una hæc parandæ cura sollicitat dapis :
 Vnusque totos abripit sensus dolor.
 Vecors per arcem populus huc illuc redit ;
 Reptatque morti similis, & gressum explicans
 Aegrè labantem titubat. Exangues genas
- 45 Obducta macies squallido infecit situ ;
 Vix sicca tenuis ossa defendit cutis ;
 Perque ipsa modo non viscera aspectus subit.
 Umbras vagari corporum, & rupto putres
 Acheronte manes supera convexa ingredi.
- 50 Ergo atra passim funera, & vulgi strues
 Arcis per amplæ moenia exanimis jacet :
 Vel invidendâ sorte. Nec cassa æthere
 Mandare flammis corpora, aut terræ vacat
 Infodere : nec sat virium exhaustis famie
- 55 Vivis relictum est : imparem officio manum
 Nullus solutis expedit membris vigor.
 Quo quisque vitâ functus incubuit loco,
 Vice est sepulchri. Lumina in fletus rigent,
 Deseruit oculos humor. Afflatu graves
- 60 Tabificus auras corripit latè vapor.
 Quin clade in ipsa cladis accessu novæ
 Asdrubalis instat miles. Hic circum domos
 Impunè volitans, quidquid abstrusum cibi est,
 Furtimque latebris conditum, in lucem trahit :
- 65 Avidusque prædâ potitur. Hinc cædis vagæ
 Miseranda facies : dum nece alternâ furens
 Ferro nefandum militem civis premit,
 Milesque civem. Sic parum externis ruis
 Carthago flammis ? nec tuam in pestem satis
- 70 Romana poterant arma : Dii, patriæ quibus

DIONYSII PETAVII

Per tot secundis sæcla constiterant opes,
Aut Rutula Poenis sceptra desertis fovent,
Aut fata tolerant hi quoque inviri. Quid est,
Quod tendere ultra tot malis fractos libet?

- 75 Cur non manus auctore compulsi Deo
Vel hoste dabimus? quid moræ excidio sumus?
Cur non superbæ gentis ad nurum datas
Iam sponte leges patimur, & portam Italo
Referamus hosti? Nulla non levior statu
80 Præsente sors est. Liceat extinctos semel
Periisse. Quid me Latia prætentis juvat
Arcere muris jacula? quid vastum aggerem
Objicere, si par urbis in gremio mali
Subeunda vis est? Luce me immisus palam
85 Ante ora prædo spoliæ, atque inopem hauriat
Graffator ædem Numida? Nec tutus interim
Mutire liceat? Satius ah! satius mori est.
Sed ille quisnam occurrit, & lentum manu
Hostile gradiens crispat? Asdrubalem reor.
90 Video arma: clypeo medius ardescit draco.
Et piæta tereti galea resplendet jubâ.
Tum socia conjux hæret. Huic ire obviam
Est impetus; probrisque vecordem insequi:
,, Licet arma jugulo intentet. Iratum levant
95 , Effusa pectus odia. Sed furtim prius
Subductus aliquid aure suspensa legam.

*Asdrubalis uxor frustra maritum regat
ut Romano Consuli fiat supplex, cum
eoq[ue] fœdus ineat.*

CONIVX ASDRUBALIS.
ASDRUBAL.

- Quid hocce Coniux? Punicæ hunc urbis sinum
Hostis ne dicam castra? quid vecors agis?
Quo tu labentem, & sponte præcipitem gravas
100 Patriam? efferatos cur fame, & luætu obrutos
Moerore cumulas? Teæta cur sparsus Nomas,
Italusque miscet transfuga? hæc oculis vides
Crudelis, & videris? AS. Incassum queri
Absiste mulier. Quippe nil rerum integrum est
105 Mole implicato. Miles in præsens ope
Retinendus omni. Qualibet ferro vagus
Graffetur. C. Hoc est regere? AS. Ductori fidem
Dum præstet uni, cetera ut placitum est agat.
Diripiatur, urat, jugulet, occidat, trahat.
110 , C. Vbi jura, fas, legesque? AS. Bella inter silent.
,, Audire

,, Audire leges strepitus armorum vetat.

CON. Civile regimen barbarum in morem geris?

ASD. Hoc regere cives barbaros more attinet.

CON. Amare quis te hac mente dominante queat?

115 ASD. Dum praeter hoc nil possit, impunè oderit.

,, **CON.** Concepta quærunt odia vindictæ locum.

ASD. Tantum ut velint, obstat, ne faciant, libet.

CON. Quos te tueri deceat in cives furis?

ASD. Queis tuear, urbis inde custodes alo.

120 CON. Custode quorsum, cuncta si rapias, eget?

AS. Ne rapiat hostis, utor. **C.** Atq; hostem exhibes.

ASD. Peritura fuerant ista. **CON.** Si per quos licet,
Æqui bonique facio: fin per vos, grave est.

AS. Grave, sed ferendū. **CON.** Pulta ceu rupes salo,

125 Obriguit. At te hoc unicum exorem, fine.

Quo res loco sit summa, quæ Carthaginis

Miseranda facies; urbe qui totâ stupor,

Moeror que cernis. Rebus hanc summis opem

Ne commodare pigeat: Hesperii pete

130 Alloquia supplex Consulis: quaquâ datum est,

Leni furentem; precibus evictum infimis

In foodus adige: quod potes, quod non potes

Agredere: in omnes te, Duce ut par est, sagax

Converte facies. Empta quantivis bene

135 Belli quies constabit. Hoc rerum in statu

Nil deprecandū est. **ASD.** Egō-ne servilem in modū

Affusus, hostis genua Romani accidam?

Haud est meum. Famulare, qui potis est, trahat

Collo jugum revinctus, & vilis manus

140 Obnoxiusque tendat: ego jussa edere,

Non ferre didici. **CON.** Sorte, quod nescis modū,

Disces magistrā. Iamne quid soleas, vacat

Spectare, vel quid deceat? **ASD.** Haud facio, abnuo.

Fuder ista per nos agere. Privatum in caput

145 , Transferre satius. **CON.** Sæpè privato negat,

,, Quod sponte Princeps, Principi oratus dabit

,, Afflicta veniam facile majestas sibi

,, Specie vel ipsā extorquet. **ASD.** Extundi rear

Si posse, nihilo imperia deformem magis.

150 Prius hunc dehiscens terra condiderit virum,

Quām turpe subeat munus. At procerum coit

Huc turba senior. Vade: bellorum viris

Curam relinque: mulier es. **CON.** Novi Asdrubal,

Sum mulier: at non ista muliebri scies

155 Animo profecta. Fors & auditum voles;

Quod nunc monentem pectore haud æquo capis.

*Maharbal in Asdrubalem ut malorum
omnium causam invehitur, quem iubet
Asdrubal in vincula coniici, Sacerdo-
tesq; sacris operatos ad Romanos pro
obtinenda pace proficisci.*

ASDRVBAL. SENATORES.
MAHARBAL SENATOR.

ASD. *S*Alvete Proceres ! Commodum accitos gra-
dum

, Huc intulisse laetor. Ante oculos sita est
, Fortuna cuique propria : Rectori objacet
360 , Communis. Hanc vos operis in partem vocat
Deposita mecum patria; maturos simul
Ævo, atque honorum gradibus. Haud parvo spei
Pensanda summa est opere : proin, si qua est salus,
Quem bella finem, nostra quem capiat statum

365 Fortuna, mecum quærите. MA. Hoc demum rogas?
Nempè & Senatum consulis ? Tandem studet
Civilis esse. Regna tum populo approbat
Cùm nulla propè sunt: liberam & gentē Asdrubal,
Cùm periit, esse meminit. At legum, puto,

370 Antè huic, Patrumq; cura: quos dudum opprimit,
Et quos peremit. Cùm tuus stricto salit
Mucrone miles, perque semirutæ vias
Bachatur urbis, rectaque & prædam egerit :
Dum quæ hoste ab ipso vertit, in solos gerit

375 Intrepida cives ora : dum mediâ nihil
Tutum urbe ; dum te patria rectorem videns,
In æquo & hostem ponit, aut leviūs putat
Etiam hunc timendum: voce dum solâ abstinenſ
Sceptroque, Regis cetera, & domini refers,

380 Num te Senatus tangit ? His ulla advucas
Consulta ? Sed vel sapere nunc porrò incipit ;
Patrumque placitis hæret. In medium loqui
Fas cuique tutò est. Dum tuam ad mentem loquar,
Dum nil reluacter, fas quidem : at contra hiscere

385 Barbarica prohibent arma. Num tutò rear
Sentire quidvis posse, quem castra ambient
Tua ? quem cohortes, armaque in jugulum statim
Ruitura cingant ? Liberum ut vultum feras
Placidus, modumque noris, alterius docet

390 Asdrubalis atrox poena, quem falsi reum
Sceleris, nec ullo teste, nec facti quidem
Indice revictum, vota remorantem tua

- Turbæ furenti dedis. Inde alios specu
Atro coërces : verbere hos, inulta, probris
 195 Alios, metu omnes cogis. Et verum juvet
Post ista fari exempla : quodque aliter probet,
Memorare quisquam tantulo vitæ, ac necis
Discrimine ausit ? Cladibus tantis rogas
Ecquid salutis restet. Hoc de te Asdrubal
 200 „ Scitare potius. Spectat authorem malū
„ Opis parandæ ratio. Nam solus foves
Restingue flaminam solus. Hesperio foris
Quod ab hoste geritur : quod rei, & capitum peri-
Face, ferro, abactu : patria quod vivis ruit :
 205 (Quanquam ista Ducas est culpa) sed nec jam potes
Præstare, nec nos querimur. Hoc propriè tuum est
Quod in urbe, quod te conscio, auctore, auspice,
„ Addo & jubente tulimus. Hoc ipsum est scelus.
„ Non vindicare sclera. Tu princeps præsis.
 210 Quid jam Latinos verear ? aut quid jam astrui
Tot posse (captos fingite) ærumnis putem ?
Non si superbis Gentiles ovans
Immittat Aquilas Ductor, æquè in me ferus
Peregrinum & hostem subeat. Ac belli vides
 215 Ardore in ipso, saxa, cum summè furit,
Nil muta præter, urbis & sedem gravi
Designat odio : supplicum haud facili voler
Imbuere dextram sanguine. Hostilem in modum
Sævire saltem disce. Si veteris notam
 220 Abolere nostro sanguine exfilii cupis :
Distingue fontes. Quos tibi in poenam legas,
Lethoque damnes, fare. Sin æquè juvat
Sævire in omnes penitias, idque animo sedet ;
Paulum opperire, dum tuis votis fames ,
 225 Et Roma servit. Liberè, oppressos malis
Spirare si non detur, expirant sine.
Quòd sæva vertis ora ? quid torvum intuens
Terres minaci fronte ? Men' solùm queri,
Solùgi ista credis proloqui ? Idem aliis dolor :
 230 Non animus idem, non vigor. Vincit metus
Odium tui : disparque libertas pari
In mente refidet. Vna cunctorum vice
Vox commodata est. SEN. Euge. SEN. Prô civem
inlyrum !
Nos umbra tanum, & numerus. ASD. Iratos tibi
 235 Deos oportet esse, qui mentem hanc, senex
Furiōse, dederint. O mibi multum hac brevi
Doliture linguâ ! Tûne me? At verbis tenus
Pugnare vestrū est. SEN. Iurgia incassum, & minæ
Iactantur. Hæc tu, causa qui rixæ es prior,

- 240 Depone primus. Spiritus agedum truces,
 Nec utiles compesce. Quid pugnam cies ?
 „ Impunè nemo Principem aggressus tulit.
ASD. Animum insolentem frangere, & stolidi senis
 Comprimere fastus, facile, si lubeat, viro est.
- 245 Nunc cura revocat gravior. Arcete hunc procul.
 Raptetur. MAH. Ut se non suum ad morem ferus
 Componit ægrè ! Mitis est tandem Asdrubal.
 Quis posse credat ? **ASD.** Hæc mihi infelix malo
 „ Domanda lingua est. Fræna quo laxes magis,
- 250 „ Hoc mage feroce colla luctantur jugo
 „ Excutere : habenis melius adductis regas
 „ Inobsequentes. Si quis est miles propè,
 Succedat. Hunc vos rapite. MA. Quæ tam barbarum
 Hyrcana monstrum tigris, aut foeta algido
- 255 Specu profudit ursa? quæ similem tulit
 Olim Tyrannum regio ? Non ille hospitum
 Pharios repenti sanguine inspergens focos.
 Aut ille aheno suëtus inclusos bove
 Torrere fontes Phalaris. Aut qui præpetes
- 260 Æquè hospitali Thracius Princeps dape
 Pavit quadrigas, tam ferum, ac terrum induit,
 Avidumque cædis pectus. Ut perdant malè
 Dii te Senatus carnifex, gentis probrum !
ASD. Etiam lacefisis ore furibundo procax ?
- 265 Injicite vincla. Nostra quid possint scies
 „ Imperia. SEN. Mentis fervidos motus preme ;
 „ Ne quid quod olim pigeat irata occupet.
 „ Malus regendi interpres officii furor.
 „ Quò plura facere liceat ; hoc libeat minus.
- 270 ASD. Facest. Hæc tu capite, si vivo, lues.
 Vos saniori mente, quod factò est opus
 Consulite mecum. Nec meā hic causā labor
 Susceptus angit. Nullus immemorem sui
 Et obstinatum in fata pervincit timor.
- 275 Sed patria clades : cuius afflictæ piget.
 Piget eadentis Imperi, ætatis piget
 Imbellis heu ! sexusque, confusa furen
 Quem strage passim gladius hostilis metit.
 Hæc me una trepidum cura, me imbellem facit.
- 280 Hæc me, quod istis pessimum in fatis reor,
 Hostem rogare cogit. Ergo iterum prece
 Tentanda miseris venia, & Ausonius rigor
 Emolliendus. Una perculsis adhuc
 Spes est salutis, si qua Legatis salus
- 285 Expressa veniat. SEN. Quis sibi has mandet vices?
ASD. Partes Deum hæ sunt. SEN. Numinum hue
 aliquid polo

- Trahetur? ASD. Italum caltra solenni frequens
Cultu Sacerdos adeat, & pacem roget.
- SEN. Totumne portis obviam effundes gregem?
- 290 ASD. Nivea seniles infulâ obiectum comas.
SEN. Quid petere porrò supplicem hoc ritu jubes?
ASD. Poenis, quod ultra est, parcat, & socios finat
Erigere muros Roma. Nos unam velit
Patriam pacisci: cetera in Carthaginis
Cellura pretium. SEN. Nempe quod stante abnuit,
295 Et adhuc timiendâ foodus, eversâ dabit?
ASD. Tunc impotenti bellicus stimulos furor
Suffixit animo, caltra cum nostris recens
Applicuit oris Consul; evictum malis
Nec dum Libyssae gentis exciderat decus.
- 300 Nunc tot subactos forsan ærumnis Deus
Respiciet aliquis. Clade satiatus tumor
Violentus in se recidet. Est odiis datum
, Poenarum abundè. Sæpè felici invidens
, Fovet ruentem. Sic resistentei petit
305 , Fremebundus: idem parcit afflictis Leo.
SEN. Non Vrbis hæc sunt fata: nec modico luet
Victoris iras. Donec excisas domos
Involvat unus pariter, & cives rogus;
Ruantque ab imo cuncta; vis nulla impetum
310 Latii resolvet Martis, aut Poenum eximet.
Novi hujus animos gentis, & regni fitim,
Et odia nostri generis, & veteres minas.
Quid? rerum in ipso cardine, ad votum exitu
Labente belli, referet infectos domum
- 315 Acer triumphos Ductor, atque operæ velit
Carere pretio? Fac tamen velle. Hoc Patriam
Conscripta fieri turba, vel populus finat,
Quis cæca stimulis peccus obliquis fudit
Invidia? Patrii quid tenax odii Cato.
- 320 Faxque una Libyæ? Bella se vivo excuti
Patietur? Erras: nulla vivaces dies
Restinguet iras. ASD. Vota si fallit furor
Barbaricus, & nos foodere angusto premit;
, Cedamus ultrò. Fugere quod nequeas, pati
- 325 , Tandem coactus disce. Si pacem neget
Manente patria: quam nec extinctus queam
Eripere, salvo potius ac vivo ruat.
Vestra illa, proceres, cura. Me miles manet:
Qui cum necis, vitæque sors eadem Duci est.
- 330 Hanc si precantium nullus expedit labor.
Nec ferre totum liceat hinc nobis pedem;
Nostrum est levis jaætura, si reliquis cavent.
Agedum hæc parentur. Inde, cum signum dabo,

Operata sacrīs turba fēse omnis foras,
 335 Quā quisque veste insignis & cultu nitet,
 Italū ad stativa fundat, & ramos ferat
 Vitrā implicatos. Trepidus en gressum citat
 Huc ille in armis transfuga.

Animantur ne inulti occumbant.

A S D R V B A L. T R A N S F V G Ā.

O socii, quibus
 Spes nulla, vel suprema, quō miseris vocat
 340 Fortuna, mecum audete. Si nostris Deus
 Meliora rebus pertinax odii negat,
 Si nil licet sperare, fas pugnæ immori :
 Fas non inultos cadere : fas aliquid viris
 Tentare dignum : non nece informi leves
 345 Profundere animas, membra ferali cruce,
 Crepitusque tortos verberum, aut scissio, pecus
 Ceu molle, jugulo, restē vel collo inditā,
 Lictoris atras perpeti Ausonii manus.
 At ista nostrum quilibet captus luet.
 350 Aut busta propter vile in inferias caput
 Impensus Orco, Iudicio immanni truces
 Oculos tenebit. TR. Non ita. Armati priūs
 Quovis ruamus. Triste successus ferant
 Pretium sui, luctumque cum nostro hauriat
 355 Cruore victor. Si qua spes ; tutum locus
 Dabit hic receptum. Nulla si superest salus,
 Dabit sepulcrum. Quis scit hac clusos Deus
 An & aliquis arce videat ? Et Romā genus
 Ardente Phrygium Gallicā immunis face
 360 Arx unā texit. M. Alme Latonae nepos
 Phoebiique soboles, qui laborantes, opeim
 Rogatus, ægros arte Pæoniā levas !
 Tua nos adimus templā : nos sedē in tua
 Perfugia virtue capere vis saeva impulit.
 365 Ades, & salubri mitis auxilio fove.
 A. Vos summa templi prendite. Hac nostrum genus
 Thalamiisque consors parte sepositi latent.

C H O R V S

*Æsculapium in vocat eiusq[ue] laudes
 concinit.*

Dive, quem morbis facilem levandis
 Sole quæ primo rubet, & cadenti,
 370 Concinit tellus, roseo decentem
 Flore juventæ !

CARTHAGIN. TRAGOEDIA. 19

Sive te gratis Amynea campis
Ripa, Sperchiusque sonans, vel Oetæ
Nobilis tangit specus, aut nivalis
Culainia Pindi.

375 Seu Phrygi lustrata colis Tyranno
Regna, quæ pontum prohibente jungi
Summovent Isthmo, geminique frangunt
Æquoris undas.

380 Quæ ferax Bacchi, domitrixque equorum
Erigit celsas Epidaurus arces.
Sive ades præsens magis, & vocantes
Proximus audis.

385 Lenis afflitos placidusque solve
Casibus tantis. Prohibe Latinas
Hinc faces, hinc tu gladios, & hostem
Flecte superbum.

Cælitum proles, patriaque felix
Arte: quem terris properante partu

390 Præcocem fudit prope funerata
Phthia Coronis.

Furta dum Nymphæ male visa amantis
Edidit Phœbo melius latenti
Conscius culpæ modò pullus, olim

395 Candidus ales.
Cæcus an falso est amor? En futuri
Præscius vates sua damna solus
,, Nescit. At quantum nocet impotentis
,, Gratia linguae!

400 Quippe contento Pataræus arcu
Tela, quæ cervos capreasque contra
Tendere affuerat, ferus, heu! puellæ
Pectore fixit.

Ista vix ferro cecidit; cruentæ

405 Iam Deum cædis piget: odit arcus,
Et manum in poenas facilem, indicemque
Criminis odit.

Vtque opem frustra tulit, & jacente
Fovit; exangui sua matris alvo

410 Semina eduxit; medioque natum
Extulit igni.

Hunc specu vasto tenerum biformis
Excipit Chiron, medicasque alumnus
Edocet vires: mala quæ, quibusque

415 Mitiget herbis.

Crevit has sensim Iuvenis per artes.
Quem necis vitæque parens avusque

Arbitrum sanxit. Sed & hunc potentius
Terruit ausu:

420 Fraude cum Crescæ lacerum sub auras
Vrbium infernis revocavit umbris :
Iuraque horrendæ Stygis, & Deorum
Foedera rupit.

Non tulit tantum decus, & trisulcâ
425 Cuspide in fontem violentus haufit
Iuppiter : quoque hic alium retraxit,
Mersit Averno.

Dite sed rursum domito, profundi
Claustra perfringens Erebi, verendum
430 Reddidit coelo caput, & paternis
Intulit astris.

Inclytum salve jubar & colende
Semper ! & vitae dator ! & levamen
Vnicum fessis ! Adime imminentia
435 Corpora letho.

ACTVS TERTIVS.

Marcus Æmilius Scipioni exponit Senatus mandata de eruendâ Carthagine, & fœdere non ineundo.

MARCVS ÆMILIUS RÔMA VENIENS. SCIPIO.

MAR. **C**LARI propago generis, invicti nepos
Ductoris, æquè invictus: ingens Martiæ
Decus urbis, & tutamen, æternum Deos
Tibi Roma faciles optat, & salvum juber
5 Valere, per te salva. SCIP. Quid pro me expetit,
Sibi præstat. Huic, dum spiritus fragiles reger
Vitalis artus, luce dum ætherea fruar,
Vni juvat vixisse. Quid porrò ? MAR. Tu si
Gratatur armis, teque pro merito favens
20 Macte esse forti gaudet Imperio Patrum
Confessus. SCI. Afros ecquid ob viatos Deis
Supplicia Romæ indista? M. Turba obiit frequens
Purâque oberrans veste, frondenti comas
Implicita lauro, sacraque instaurans, Iovi
25 Superisque grates habuit. Vna omnis virum
Matrumque populus; virginum innupti greges,
Fudere ad aras vota. Geniali dape
Instructa mensis témpla dispositis dies
Patuerere senos. Hoc quoque Imperii cape
30 Tibi prorogati pignus, auspiciis ruat
Donec tuis Carthago, nec Libyâ super

Quid

CARTHAGIN. TRAGOEDIA. 21

Quidquam pavendum restet. SCI. Hic mecum labor
Fuerit. MAR. Quod instat, penitus inimicam erit
Vrbem Senatus mandat. Haec tacite in finum

- 25 Commissa per me sedulò ut praestes rogat.
Pax huic, fidesque nulla, nec veniae locus,
Nec ulla sunt foedera. In flamas eat
Carthago, & altus condat eversani cinis.
Coelum execrandæ peltis aspectu leva,
30 Tertore patriam. SCI. Spontè currentem incitas.
MAR. Video, nec addam his plura. Quin veterum
Septena Libycis missa supplendis venit. (cohors
Subiecta pariter farra, & in belli moras
Quod attributum est æris. SC. Hoc me animo juvat
35 Certare Patriæ, quo meis rebus favet.

*Legati Scipionem frustra rogant, ut
Carthagini parcat.*

LEGATI SACERDOTES. SCIPIO.

LEG. AE Quande Superis Ductor! Huc Tyriæ sacer
Legatus arce tendit, & veniam rogat.

SCIP. Quænam huc subegit causa? LEG. Quæ te
prosperis

- ,, Rebus fluentem lubrica infidæ monet
40 ,, Timere fortis: quoque te extollit magis
,, Hoc te magis contrahere, nec duro pede
,, Alienæ premere fata, metuentem Deos
,, Parum fideles. Sæpe Romanos quidem
Carthago supplex adiit. Haec gentis vices,
45 Haec generis olim fata. Sic nunquam tam
Supplex adivit. Maximum haec vobis dies
Novumque prima decoris accessum parit.
Homines solebat antè. Nunc pro se Deos
Allegat. Hos tu stare nobiscum, hos foci
50 Arisque pulsos genibus advolvi tuis,
Vnâ & precari cede: Tene ergo Africæ
Sceptris tumentum patria, & Herculei supra
Finem laboris spatia metantem imperi
In has Latino Marte ruituram vices
55 Sperare potuit ullus, ut dextrâ genu
Hostile prendens, supplici instares prece,
Non imminentि ut colla subducas jugo,
Dominumque reuas: non ut exhaustis levet
Servile pretium capit. Heu! gravior tibi
60 Sors deprecanda est. Tantulum ut salvam velit
Miseramque victor, mole pugnandum ardui.
Haec summa voti, ne solo afflictam tenus,

22 DIONYSII PETAVII

- Rapidisque adustam facibus in cinerem, & leves
Verti favillas jubeat. At, si qua est adhuc
65 Pietas, malis que pectus humanis dolens,
Te te ista species tangat. Hanc urbem aspice :
Huc ora verte Scipio : haec quo sit loco,
,, Quo fuerit olim, expende. Sunt certa invicem
,, Sua cuique genti tempora. Excidimus modo.
70 ,, Sic vos potestis. Fragilis est fati tenor.
Nec Roma semper steterit. Et vivat quidem
Opulenta, felix, dives, & nunquam tui
Carthago similis ! Cuncta sub pedibus regi,
,, Vertique videat : nos quoque. In nostris tamen,
75 ,, Quid vos timere deceat, ærumnis vides.
,, Quo te premi devictus exemplò velis,
,, Modo in hoste victor statue. Quanquam hostem
Ne credite hostes. Error invitox facit, (loquor?
Non causa : socios foedus, & toties datæ
80 Vtrimeque dextræ ; quoque cepitis Deos,
Et quos dedistis obsides quondam bonæ
Fidei, & sequestres. Proinde civili haud minus
Sociale bellum geritur. In socios potes
Tam sœvus esse ? Tamenne flammatum in suos
85 Versat furorem Roma ? Nam dici suos
Nec iniqua nobis adimet. Ut libitum est, age
Optimæ, ruite. Donec etiamnum sumus,
Veltri sumus, fuimusque. Stant fixa æreis
Monumenta tabulis, pactaque amborum manent,
90 Fas sit precor dixisse, non ullâ recens
Temerata fraude. Vetera quid frustra exequar,
Geminique causas Martis ? Haec nostros penes
Maneant Parentes. Pace bis ruptâ nocens
Carthago fuerit : nil meam hoc causam gravat.
95 Talem sciebat, jura cum viatis avus
Tuus ille posuit : cum tot exitio licet
Furiata procerum Roma, tot strage urbium,
Per hunc pepercit. Tempore ex illo nefas
Nullum peractum : si quod est visum tamen,
200 Non omnium hoc est. Scelera paucorum innocens
Heu ! turba luimus. Adde perjuri dolos
Numidæ. Quod urbi crimen, aut culpam objicis ?
Quid misera potuit ? Tempore impositum suo
Ferri tributum peritis ? Elephantos dari ?
205 Paremus. Exin stirpe meliori lares
Viduare patrios : de que moerentum finu
Natos parentum trahere compulsi, obsides
Heu ! chara vobis pignora, & spem Punicae,
Floremque gentis dedimus. Hinc castris jubet
210 Inferre Consul arma, & exhausto rates

Deripere

CARTHAGIN. TRAGOEDIA. 23

- Detipere portu. Subdoli ad nutum Dacis
 Advehimus. Opibus sola de cunctis sibi
 Carthago reliqua fuerat. Hoc vestrā in manu est,
 Vt rām supersit. Per tot impensas, nihil
- 115 Præter salutem pacta, & incolumes Deos,
 Non obtinebit? Nec datam exsolvet fidem
 Iamjam bilinguis Roma? quam labem inferas
 Agnosce. Causam fr̄ minus nostram probas;
 Propriæ faveto. Quid quodd hæc stirpis tuæ est,
- 120 Avique munus salva? Quid damnas avum?
 Quid stemma patrium carpis? & magnæ amputas
 Monimenta laudis? Ille subjunctâ jugo
 Contentus urbe, majus ereptâ tulit
 Pretium, decusque. Nomen huic Libya inclytum,
- 125 Non tam manu perdomita, quam sospes dedit.
 Dabit & nepoti. Vincet hunc etiam nepos,
 Si fracta cuius Marte Carthago occidit,
 Iterum hoc jubente surgat, & prisco gradu
 Rediviva stare moenia, atque arces velit.
- 130 Quod tu, per illam dexteram, Publi, precor;
 Per iniqua Poenis numina, & Trojā, ac Tyro
 Profugos penates: pérque nullius manu
 Movenda patrum busta, manesque integros,
 Permitte tandem. Vestra sic semper Deos
- 135 Habeat secundos Roma. Sic nulos tremant
 Tarpeja Gallos culmina. Hoc Divūm sator
 Armatus orat falce procurvā senex,
 Hospeisque quondam vester; hoc qui coelites
 Trifidā coērcet cuspipe. Hoc chārā petit
 Pro gente supplex Conjugis magni soror.
- 140 Hoc lucis almæ genitor: hoc Phœbo satus,
 Quem Graja colubri terga pandentem colit
 Epidaurus. Ultrā si peri poenas placet;
 Servata poenas, & quidem ingentes, luet,
 Ne metue: vivet misera. Nil clade hac potes
- 145 Astruere gravius, esse crudelis potes.
 SC. Non me esse, tumido læta quem rerum efferant
 Fastu insolenteim: quem superbifico juvet
 Calcare gressu, Marte quos fractos semel
 Vel merita fors exturbat; haud eqūidem reor
- 150 Latere quenquam. Nec mihi ferro asperum,
 Aut silice, credo, pectus obductâ riget.
 Sed imperantis iussa me patriæ nefas
 Violare. Si vos foedus ex animo irritum
 Sarcire, non jam Punicā optatis fide:
- 155 Præsto est: nihil me plura cunctantem loqui,
 Vos terere luctu tempus imbelli expedit.
 Facilis via est, brevisque. Quæ geminus tulit

- In verba pridein Consul, hæc eadem modis
 In verba refero. Qualibet Patriæ novas
 160 Optare sedes intus, & pelago procul
 Transferre jubeo : continens tūtū solum
 Decimūsque Libyæ parte sepositos lapis
 Excipiet. Illuc ratibus, & portu carens,
 Secura dives Cereris, & Bacchi ubere
 165 Carthago glebas pacis operata excolet
 Studiis. Propinquo donec alluitur mari
 Suspecta Romæ est. Pignore haud alio potest
 „ Fidei esse cautum. Cetera ut præster, metum
 „ Quis præstet unquam ? Nec face alterius bene
 170 „ Splendere Phœbi, gemina nec mundus queat
 „ Ferre, aut vereri sceptræ. LEG. Cōsortem times.
 Nullum timabit Roma, si talem timet.
 An hic jacentis ? hic datae in præceps rogus ?
 Cinis ille ? molis illa confusæ strues ?
 175 Congesta temerè saxa in hoc sese dabunt ?
 Tantos resument spiritus ? Non tam levī
 Poeni ruinā trahimur. Eversas opes,
 Vel si ipsa cupiant fata, quo steterant loco
 Nuinquam reponent. SCI. Vrbe nil tecum integrā
 180 Certum est pacisci. LEG. Patere quod dudum ra-
 tum est
 Manere fecundus. SC. Fraude quod vestrā irritum est ?
 „ LEG. Purgare possum. SCI. Quando confessum
 exprimis
 „ Ab fonte facinus ? LEG. Poena, si fontes sumus,
 185 „ Quæ servitute est gravior ? SCI. Arbitrio decet
 „ Dominantis illam ferre. LEG. Quid salvā jubes
 Patriā ? SC. Esse idipsum salva quo dempto nequit;
 Mutanda sedes. LEG. Nempe bis geminis propè
 Romam ante sæclis posita ? SC. Sic Romæ expedit.
 LEG. Hanc perdis urbem ? SCI. Merita ne genti
 exprobrem.
 190 Diis imputetur. LEG. Hos tibi iratos puta :
 Vetera auspicato templo si moveas statu.
 SCI. Sic quos Saguntus habuit irasci Deos
 Primā necesse est. LEG. Scelera si plectis, luat
 Qui fecit. SCI. Et quæ fovit. LEG. In quoru caput
 195 Sævire cupias ede ; quos jubeas tibi
 „ Dedi rebelles, SC. Scelera, nisi causam amputas,
 „ Caputque, frustra reprimis. Hæc quæ animos fa-
 Novisque rebus acuit, haud fido prius cit,
 Vrbs est situ movenda. LEG. Quâ culpâ nocens ?
 200 SC. Fecit nocentes. LEG. Esse quam nusquā jubes,
 Sociam niemento. SCI. Memini & infidam semel :
 Iterumque, & ultrà. LEG. Parce; ne sævi obsecro.
 Per

CARTHAGIN. TRAGOEDIA. 25

Per quidquid omne fuimus, & quidquid sumus
Miserere Consul. SCI. Miseret: hac juris tenuis

205 Nostri est; nec ultra tendere, aut Romæ licet
Obstare placitis. Define: immotum est, sedet.
Arma, arma properè miles. Vrgendum est opus.
Dum tempus, & res aperit optatis viam.

LEG. Inducias paulisper, & saevi moras

210 Belli sequestres, jussa dum ferimus, rogo.
SC. Abite properè. LEG. Nulla redeundi mora est.
SCI. Nisi qui imperata faxit, huc nemo amplius
Efferre reducem moenibus gressum velit.

Scipio Milites ad eversionem Carthaginis animat.

SCIPIO. MILITES.

Nunc fida, socii, pectora, expertum manu,
215 Animisque robur, ultimam hanc operam date
Patriæ, mihi, vobisque. Nos Tyriæ arbitros
Fraudis; suique vindices decoris parens
Communis armat. Stirpe, non opibus, quidem
Hoc æstimandum est nomen: utque humiliis fuat

220 Tenuisse, si vel capite præstanta est, caput
Letho offerendum. Causa, non sors queritur
Parentis. At quas & parens stimulos dabit,
Et Roma? Quem non illa securum sui,
Hæc Martis avidum reddat? Hæc cujus minor

225 Vtrasque Solis fama complevit domos
Nuru obtinentis cuncta? Quam triplicis tremit,
Sentitque mundi regio? quæ vinci insolens,
Tot ubique fudit arma? tot clausas vago
Patefecit urbes Marte? tot partos retrò

230 Numerat triumphos, quosque vicini Italum
Dedere tractus, quosque trans pontum ultimo
Oriente populi: quidquid Argolicæ tenent
Dirione gentes: quidquid extremi colit
Populator orbis Macedo: quæ Rhodopes arat,

235 Hæmique cultor? Adde pollutis sinus
Afiae, Syrosque: quidquid obversum maris
Aut claudit ingens litus, aut clausum mari est.
Illyrica ræceo regna: nec pelagi loquor
Superi recessus: teque Gallorum genus

240 Infræne: tum quodcumque majori imminens
Pelago, cadente Solis afflatur rotâ.
Hæc ipsa, quam nos querimus, bello haud semel
Subacta Libya est. Decora quid tanta exigant,
Ante ora cuique est, voce nec nostrâ indiget.

- 245 Tot illa rerum fama, tot spoliis ovans,
Titulisque dives gloria, in vestris, viri,
Commilla manibus, pectore in vestro fedet.
Nec longa belli tædia, aut segnes moræ.
Affectus hæret cardine in summo labor.
- 250 Est in propinquuo meta. Perfundit leví
Mercea periclo magna : sed major tamen
In laude fructus. Agite, nunc gentis caput,
Libyæ illa dominatrix, æmula Imperii, potens
Carthago, gemini sæva dominatrix maris ;
- 255 Quoque orbe rutilum Phœbus emenso jubat
Restinguit ; & quod media terrarum sécat,
Illa illa rerum tumida, violenta, impotens.
Quodque omne supra est crimen, infandi domus
Annibalis, imis sedibus præceps ruat..
- 260 Perdenda penitus : pessima excidio lues
Abolenda. Dudum has tot Ducum inferias petunt,
Tot civium umbræ: strage quos foedâ Africus
Graffator hausit ; terna dum lustra incubans
Vagum per urbes agmen Ausonias rapit.
- 265 Lentoque columen Marte Romanum atterit.
Quid, quos Pyrenes arduæ obversus jugo
Fraude interemptos Celtiber campus tegit ?
Geminumne belli fulmen, & nostri inclytum
Par generis, acres morte Scipiadas nepos
- 270 Errare inultâ patiar ? Haud vivus quidem.
MIL. Tua nos alacres, quocumque vocas,
Quocumque moves, castra sequemur.
Duc age, Publi. Duc quâ Phœbo
Surgente rubet decolor Indus.
- 275 Quâ septeno gurgite Ganges
Flavas pelago miscet arenas.
Quâ nobilibus pendula ramis
Dites carpunt vellera Seres,
Duc quâ gelido Farrhafis axe
- 280 Lentos sibiens contrahit orbes.
Nulloque rigent hospite campi.
Duc quâ pronâ luce renatus
Aperit seros Hesperus ignes.
Duc quâ fervent propiore Deo
- 285 Torto Æthiopes crine minaces.
Seu nos terrâ, seu ferre mari
Romana jubes, te Duce, signa,
Aquilaque tuos præeunte vocas,
Nec terra tuos, nec mare, Publi.
- 290 Arcere queat. Fortibus ausis
Par semper erit vivida virtus.

Frustra pro transfugis agunt.

LEGATI CARTHAG. SCIPIO.

LEG. O Cujus armis subdita Ausonias potens
Auxit secures Libya, Scipiadum genus !

Romæ secundis, Punicæ infenis rei

295 Exorte Superis. Quod in alis minimum potes

Impendere, audi. Néve quod vieti preces

Gemitusque toties ferimus, afflitos tuis

,, Contemne pedibus. Hanc habent magnæ indolē,

,, Et avida laudis pectora, ut miseros levent,

300 , Premant feroce. Non ego ut patriam precor,

Sedémve dones veterem ; ut intactas adhuc

Ferro que, & avidis subtrahas flammis domos.

Et hoc tamen decebat orantes Deos

Audire, & animos regere, plus caprā satis

305 Vrbe obsecutum. Nam quid excisi amplius

Atsequeris ? in vos imperi damnum redit.

Vestrū omne, vestrū est, Africæ quidquid perit:

Dolor est pudorque noster. At nil jam integrum est

Ardente torâ, sede ni prisca jacens

310 Rursum excitetur. Hoc quoque infensus negas ?

Nec jam precamur. Vertite, obruite omnia :

Vrbis reliquias spargite : infelix Tyri

Nusquam propago, nusquam Agenoreæ domus

Vasto superfit cinere cumulatus labor.

315 , Quodcunque victor statuit, hoc vieti grave est

,, Tolerare, &c est necesse. Sed vel jam pati

Liceat : date odiis compotes nostri modum.

Donate miseros luce : spoliatos, vagos,

Patriâ carentes, quotquot excisa super

320 Restamus urbe, Byrsa quos vivos tegit,

Errare quovis finite. Seu tellus placet

Peregrina ; seu quam vetere summotam novæ

Mandatis urbi. SCI. Transfugâ excepto nihil

Moramur omnes : solus hic poenas dabit.

325 LEG. Parce, Imperator, parce. SC. Nec veniam Iovi

Devota Stygio capita, nec lethi fugam

Meruere. LEG. Precibus, Consul, extremis fave.

SCI. Absite. LEG. Patere id unicum obtineam.

SCI. Veto

Vltra precari. Quid teris fando diem ?

330 Abite. Cives arce quod visum est, eant

Migrantque soli. Densa fugitivum gregem

Hinc inde ferro accincta prætexat cohors :

Ne quâ fugam dilapsus in turbâ Nomas

Corripiat.

Corripiat. Huic tu insiste: me castris iter

335 Prævertere opus est. Ne quid hinc vallum petens

,, Captivus Afer turbet. Incautos Duces

,, Nec opina parvo damna momento premunt.

Tu, dum ista præsens obeo, custodes cave

Vsquam hic remittant: neu quis injussu foras

340 Statione miles abeat: ille hostis loco

Mihi sit, scelusque morte properatâ luat.

TRIBVNVS MILITVM

Veterem Romanorum militiam laudat,

Sparsosq; inter erumpentes ex arce hos-
tes, trans fugas iubet comprehendî.

NEQUE ipse veteris jura militiae palam
Concidere, & artis bellicæ eximium, situ
Carpente, florem ruere, dum vivo, finam.

345 Pudet obsoleti decoris, & Romæ quibus

Stetere vires, studia, moresque improbo

Pessum ire luxu. Méne spectante audeat

Prodire vallo miles, & prædas sequi,

Quò fert libido quemque, nec signo vagos

350 Præeunte quoquam, nec duce? Effusum putes

Agmen latronum. Mox ubi bellum vocat;

Vbi ventum ad hostes, armaque: audito tremunt

Clangore litui: dextera imbellis stupet:

Attonitus hæret gressus, atque uni rigidet

355 Fugæ explicata genua: deformi labat

,, Pallore vultus. Sit meis signis procul

,, Rapax, iners, enervis, atque hostem pavens,

,, Sociis pavendus: pronus in ventrem, lucri

,, Cupidus, stuprisque mersus: haud animo satis

360 , Oculisque & aure competens; prædæ institor.

, Qui sœva fremitu bella, quam somnos, init

, Leviore: quisquis pendulas gradiens manus,

, Pedem acie in ipsâ jactat: aut quisquis regi

, Indocilis, ipsos regere ductores cupit.

365 , Meus arma tantum miles, obsequium, & fidem,

, Roburque præstet: cetera in manibus finat

, Verti imperantis. Prisca non aliâ magis

Censenda dote sæcla. Sic magnis ferax

Succrevit animis, seque in immensum extulit

370 Rerum ille compos populus: his fretus suo\$

Tergemina mundi spatia sub fasces dedit.

Cum nil stativis clausa privatâ domo

Distant acies: moris & patrii tenax

Nutum ad regentis miles exuere impiger,

CARTHAGIN. TRAGOEDIA. 33

- 375 Aut capere fuesset arma : cùm læsa afferens
 Imperia, gnati in colla distictas parens
 Quateret secures. Tale præ cunctis feram
 Opibus decus, speremque (quo coeptum est gradu)
 Vel Scipione posse, vel nullo berculè
 380 Ductore recipi. Quantus ô superi fragor !
 Quis fremitus arce est ? Porta digressu patet.
 Numerosa ponte turba laxato emicat,
 Fervetque trepidans. Obice submoto velut
 Celsâ columbæ turre præcipites volant
 385 Stridente pennâ. Transfugam in medio notet
 Stipata circum Legio : ne furtim latens
 Effugiat. ære signa Tyrrheno sonent.

CHORVS CARTHAGINIENSIVM

Optant quovis exsulatum abire potius, quam Romam.

- QVænam patriâ cæde carentes
 Habitanda manent regna ? Quis Afri
 390 Sub Sole locus ? Quæ plaga mundi
 Peregrina vocat ? Proximus arvis
 Campus Phariis ; ubi cornigero
 Inclyta tellus Ammone viret ?
 Sterilesque inter lucus arenas
 395 Riguam subter defendit huinum ;
 Anniique graves temperat æstus ?
 An quæ pelago propiore vagas
 Deserta vident litora Syrtes ?
 Quæ tergeminis sacra Philænis
 400 Monimenta piæ conscia mortis
 Certo fines limite signant ?
 An Dulichio lustrata Duci.
 Gratâque moras arbore nectens ?
 Quaque Hesperias silva sorores
 405 Diti celebrat fertilis auro ?
 Aut quæ gelido foecunda Acabe
 Vicinus arat rura Macæus ?
 Aut quæ Charitum montibus ortus
 Breviqre lavat Cinyphus alveo ?
 410 Vel cum infusis amnibus austus
 Majore subit gurgite pontum ?
 An Sarranæ moenia Leptis ?
 Oeaque portu tuta Garaphio ?
 Zetha ? vel altis Hedaphta jugis
 415 Aspera ? an arcto discreta freta
 Naufraga Menix ?

30 DIONYSII PETAVII

- An Palladio nobilis ortu
 Quā flagna secat cærula Triton ?
 Vbi prærupti celsa Vasaleti
- 420 Culmina surgunt ? Quā perpetuus
 Nigrante jugo Mampsarus horret ?
 Quique arentes colle dirempto
 Stringit tacitus Bagrada ripas ?
 An quā occiduo Sole tepescit
- 425 Dites spectans Africa Iberos ?
 An quæ virides Thabraca latè
 Saltus aperit ? Regiā-ne Hippo ?
 An Cyrtha potens ? Quæque pererrat
 Longo serpens Ampsaga flexu ?
- 430 An cornipedum foecunda parens
 Massyla vocat terra ? Minōne,
 An major Atlas, Maurus uterque ;
 Et uterque pigro frigore torpens ?
 Quisnam Herculeo gurgite scissas
- 435 Abylen nostrum, Calpénque petet ?
 Quis cognatis Gadibus exful,
 Vel Bæti tuo flumine fistet ?
 Vel Ibere tuo ? Quem flava Tagi
 Radiante vocat ripa metallo ?
- 440 Cui clara novis Corduba muris ?
 Cui Carthago jam prim' dabit
 Certas profugo figere sedes ?
 An & aériæ juga Pyrenes
 Adeunda ? Truces an mage Gallos
- 445 Sparsi petimus ? Quælibet orbis
 Me regna juvant : dum procul absit
 Hostile solum : dum Roma procul,
 Terraque latebris hospita Divum.
 Sia extorres hæc quoque Poenos
- 450 Sortita capir ; pestis pariter
 Atque ira Deum, quacumque ferar
 Parte sequantur ; Romaque tandem
 Miseræ gentis contagé ruat.

A.C.

ACTVS QVARTVS.

Æmilius Scipionis virtutem extollit. Tribunus res ab eo in obsidione Carthaginensi gestas pugnam præcipue navalem urbissq; excidium enarrat.

MARCVS ÆMILIUS. TRIBVNVS MILITVM.

MA. **A**TTONITA rebus pectora immensis stupent.

Vix herculè ipse, vix fibi aspectus fidem
Indulget, & quæ gesta jam video, geri
Potuisse nondum credo. Prô ! quantum brevi
5 Vobis peractum est ! In quot Æmilio satus
Surgit triumphos Iuvenis ! Est nostræ tamen
Quod prisca titulis gravida, & armorum ferax
Invideat ætas ; Roma quo cextet fibi :
Aut se ipsa quondam supereret. Hoc Decios habet
10 Fabiosque in uno. Nec suo tantum ferat
Cursore sese : tæque Romanæ parens
Secunde gentis ; cuius Alpinâ face
Succensa fortis moenia erexit labor.
Nec te ferox Torquate, vel parvo potens
15 Serrane potius jactet : aut curvo Duces
Missos aratro : quos triumphali manu
Paterna juncto rura versantes bove
Ebur ad curule vexit, & trabeæ decus,
Fascésque. Fors huic unus è numero parens,
20 Æmathius obici domitor, aut Libycus potest.
Sed utrumque post victurus, æquatis comes
Modò fidus urget gradibus : huic certè pedum
Impressa paribus signa describit notis.
Decorisque eodem metitur è campo seges.
25 O te beatam Roma ! si proprium favor
Tibi hoc secundi munus annuerit Iovis !
Hunc si potenti servet Imperio virum,
Secura quovis orbe perrupto ingredi,
Pelago tremenda pariter ac terris potes.
30 Non te rebellis Asia, non Danaum leves,
Macedumque populi : non freta emensus novo
Terrebit Afer Marte : non citimæ Ligur
Suppositus Alpi : quique summotus jugis
Opposita rerum claustra ter ifico minax
35 Perfringit ausu Gallus : aut sumini plaga
Quem cohibet orbis colle disseptum altero,
Pugnax Iberus. Imperi in tutum dabit,

- Quæ promovebit, sceptræ. Quid solidum tenet
 Florentis animi robur, atque ævi integer
- 40 Perficiet idem, tale qui primâ dedit
 Specimen juventâ? TRI. Magna & auditu stupe?
 „ Fateor : sed aures Marce, plus oculis hebent.
 Quid si videres ; parsque gestorum fores ?
 „ Angusta laus est omnis, ac vero minor,
 45 „ Alienæ quam vox firmat. Occulti trahit
 „ Livoris aliquid fama. MAR. Non famâ tenus
 Evidem ista didici: quamquam & hæc vero favet;
 Vt cumque meritis cedat. Imò oculis datum est
 Subjicere coram. Quaquâ iter Libyæ fuit,
 50 Quascumque ad oras fervido exclusi salo
 Appulimus, illâ fixa magnanimi patent
 Monimenta Iuvenis. Hic quoque anteacti caput
 Cumulunque Martis video. Qm̄ vastâ parum
 Ex urbe superest ! TRI. Quantulum hinc cernis ?
 Latet
- 55 Pars magna veri. MAR. Sed quid hic latè occupans
 Agger profundum mole transversâ secat ?
 TRI. Licet hinc laboris pondus exacti æstimes :
 Quantoque nobis posita quo cernis loco
 Carthago steterit. Haud satis vallo fuit
 60 Circum obsideri moenia, & terrâ quatî.
 Aliquid paratum est opere consueto altius.
 Turbara mundi foedera : in medias solum
 Excurrit undas : frænaque invitum pati
 Romana didicit pelagus MAR. Hæc quorsum fret
 65 Imposita moles? TRI. Hic, ubi eductos vides
 Scopulos, in arcum rupe sinuatâ rubet
 Cadente Phœbo portus : amborum hunc brevis
 Aterum hinc, & illinc Insula obtentu facit.
 Huc ne subirent gurgite ex alto rates,
 70 Obstructus omnis aditus. MAR. Antè istud frequens
 Romæ ferebat rumor : atque ipso magis
 Visu obstupesto. Num sub incepto moras
 Innectit hostis? TRI. Classe dispositâ stetit
 Navale in armis agmen, & præstò fuit.
 75 Pars opere fervet cetera : hic manibus graves
 Subvehere filices certat : hic litus fodit.
 Hic in profundum robore impacto cavas
 Molitus arcas, pelagus inclusum egerit.
 Hic vacua dorso spatia productio replet.
 80 Huc gemina castris legio desertis coit ;
 Latiique quidquid juris adscriptum est, dies
 Noctesque inhærent pariter, & magno explicant
 Astidua nisu brachia. Hæc Poenus procul
 Radere primò. Mox ubi sensim vado

- 35 Proiecta moles arduo increvit jugo ;
 Attonitus hæret. Nec metu fractus tamen
 Summittit animos : vetere sed cluso, recens
 Præfoditur urbi portus : ubi parte excipit
 Dextrâ renatum vastior pontus diem ;
 40 Nec ulla potis est mole prætentâ latus
 Obstruere ab alto machina. Hæc puerum manus
 Imbellis ; hæc oblitus annorum senex,
 Sexusque mulier, clam manu aggreffi struunt
 Cæco latentes obice. Bissenas quoque
 45 Decies carinas texere abiegnâ trabe,
 Sectoque pergunt robore (hos pridem domi
 Seposita ad usus cuncta.) Postquam intus laboz
 Peraetus omnis mense, vix credas, stetit
 Genitio : repente faucibus laxis foras
 50 Patefacta puppes ora constrictas vomunt ;
 Pronoque fundunt gurgite. At primum Italiz
 Monstri hoc videri simile : tot fusas simul,
 Vel classe ademptâ, tamdiu ignoto rates
 Latuisse portu. Iamque perculsi dolis
 55 Trepidare. Quod si remige adverso citas
 Torquere proras, rostraque exemplò foret
 Incutere pavidis animus, haud modica accipi
 Clades subinde potuit. Hoc Superi benè,
 Et amica Romæ fata : quod cerni procul
 60 Contentus, illâ subiitir Pœnus die ;
 Specieque ludens Martis, & varijs agens
 Flexus in orbem, proximo illufit fallo.
 MAR. Quid tum? profare quæso. Quis pugnæ mo-
 Aut quæ rates fortuna Sidonias suis   (dus)
 65 „ Disjecit undis ? Dulce perfunctos malis
 „ Meminisse. TRI. Vix se tertia extulerat dies :
 Summosque primum strinxerat colles jubar,
 Cùm Tyria portu classis Eoo patens
 Proiecta in æquor milite instructo subit.
 70 Nec segnis alio littore exultans venit
 Ausonia pubes. Nautiens circum fragor
 Crebrescit. Omne ratibus impulsis latet
 Fervetque pelagus. Canet adductis frequens
 Convulsa remis unda, & insilium pari
 75 Sulco debiscit æquor. Ut ventum prope est,
 Prætoriaque bellicum è prorâ cibamys
 Punicea signum sustulit ; rauco fremit
 Terribilis ære buccina. Hinc veris atrox
 Commissa rostris pugna. Nunc proram tenax
 80 Illisa tundit prora : nunc lateri latus
 Inhæret. Illis vulnere obliquam tridens
 Ferrum carinam frangit. Hæ prorsum modò

DIONYSII PETAVII

- 34 Reinis subactæ ; modò retrò avulsæ legunt,
Obeuntque in ictus spatia. Ceu vastâ ferunt
35 Mediis revulsas fluctibus Symplegadas
Coisse fronte. Stuppeæ ardescunt faces :
Vdoque vivax robore ambustas vapor
Lentus carinas torret : inquæ ipsis furit
Vulcanus undis. Mistus obducit polum
360 Ater favilli nimbus, & Solem eripit.
Pars tela manibus spargit, aut unco rates
Morbi implicat, trahitque. Nec ferro manus
Onerosa : nec recurvus innexâ lupus
Cessat catenâ. Lacera deteris natat
345 Ægrè illa tonsis. Saucium hæc ponto latus
Summittit, & compage disruptâ graves
Per vulnus undas haurit. Hanc imum tegit
Superante fluctu pelagus. Exundat cruor :
Fœdoque Nereus sanguine infectus rubet.
350 Nec par ubique Martis, aut simplex furor,
Cædisque facies una. Missilibus cadunt
Alii, forosque pondere exanimi premunt.
Hos flamma crepitans nave succensâ vorat ;
Piceaque condit nube. Semineces freto
355 Lucentur alii : quasque ferrato ligant
Injesta nexu vincula, ingens corporum
Coire strages gurgite in medio vetat.
Hæc inter anceps pugna. Conserti invicem
Alterna simili damna momento ferunt,
160 Capiuntque. Paribus hinc & hinc victoria
Librata pennis, dubia quò vergat, manet.
Quippe unus omnes ardor in cædes agit.
Sed patria Poenos, spesque diffisos suis
Postrema rebus acuit : Ausonios pudor,
365 Bellisque in uno posita conflictu acriùs
Pugnare summa cogit. At nostris graves
Tardoque pinus pondere, obnixæ fallo
Difficile in usus cedere ; atque ægrè obsequi
Torquentे clavo. Turba Sidonias minor
170 Circum triremes stabat, haud longo impetum
Fregisse gyro docilis, & raptim leves
Inhibere remos : five præeuntem affequi ;
Seu capere dextrâ libeat, aut lævâ fugam.
Non aliud æquè prælio ex illo rates
175 Turbavit Italas. Namque diversæ ruunt
Quacumque pugna concitæ. Hâc rapidis fugax
Instat Liburnis Afer, & volucres citrò
Ultrisque lemibos fundit. Hi cursu obvias
Vrgere ; mox anreire ; tum comites latus
180 Æquare ; stantes petere ; fugientes sequi ;

Fugere

- Fugere insequentes. Sæpè pendentem æreū
 Demetere clavum falce ; nec lantas minùs
 Mutilare tonsas, fodere vel rostro cavos
 Vteri recessus. Inde subducti ocyus
- 185 Ictum occupare, vinclaque. Ergo inopes fremunt
 Frustrata nostri jacula, & elusas faces,
 Teretesque manicas. Jamque glomeratis coit
 Dispersa ratibus classis, & Martem agmine
 Instaurat. Undis donec emersus polum
- 190 Iam Luce prona superat emeritum premens
 Titana Vesper. Tyria tūm portum phalanx,
 Vbi signa reditus æris increpuit fragor,
 Connixa remis pariter & velis perit,
 Reditura primo Sole. Ponè instans ruit
- 195 Lentaque verrens cœrula insequitur trabe
 Romanus. Olii classe confertā, sinus
 Dum se in patentes fundere, atque imos student
 Penetrare portus ; dumque subeuntem prior
 Prævertere hostem quisque turbatus cupit,
- 200 Densantur aditu ; sequē collisæ premunt
 Truduntque puppes. Quò malum averfus redi ?
 Ecce hostis ; eja, rumpe. Sic passim intonant.
 Et jam hostis aderat. Crebra jam ritu nivis
 Spargit per auras tela. Iam suminas quatit
- 205 Laceratque puppes. Fit fuga. Huc trepidi volant
 Atque huc, relictais faucibus. Pars se aggere
 Immissa patulo recipit. Hic classi locus,
 Statioque nautis prima : quo sueti advenæ
 Levare fessas onere deposito rates,
- 210 Dum pace licuit. Huc fugâ elapsi citas
 Vertunt carinas, armisque expedient. Subit
 Romanus. Exin pugna, ceu primùm foret,
 Crudescit atrox. Spissa vicinum aggerem,
 Murisque turba complet, & crebris furit
- 215 Missilibus. At non ulla præcipites valent
 Cohibere nostros tela. Iam clausos finu,
 Iam non fugaces verbere & rostris secant.
 Quater ausa classis ruere, & impressæ viam
 Aperire proræ turbine In sese quater
- 220 Ferro, sagittis, facibus, & faxis procul
 Excussa rediit. Nec nihil gestum. Mari
 Depressa pars est : pars gravi illisu labat
 Rimis fatiscens. Ac nisi inducis diem
 Nox atra tenebris claudat, & densæ tegans
- 225 Noctivaga nubes astra, deprensos adhuc
 Concutere pergent. Mutuâ implicitos nece
 Quam non Latinis grata, tam Tyriis favens
 Nox atra diximit. Inde se in portus retrò

- Defensa tenebris classis optatos dedit.
 230 At luce noster posteri instructus redit,
 Vacuoque inhæret aggeri. Hunc pugna exitum
 Navalis habuit. MAR. Vrbe quā porro datum est
 Tandem potiri : fare age. TRI. Occiduo situs
 Ab Sole Cothon ī maria prospexit duo,
 235 Navalibusque fluctus in totidem, cavos
 Penetrans recessus, caute prætentā, filet.
 Pars una Boreæ obversa : pars gracilem, Notis
 Opposita, linguam spectat. Huc strepitu prius
 Directa classis tendere : exscensu impiger
 240 Arcēre Poenus. Cetera oblitum, rapi
 Huc agmen omne. Fronte dum solā ruit
 Sidonius, oram puppe circum actā legens
 Altum capessit Caius, ac sese clepit.
 Dextrā hinc reflextens litus à lœvā capit
 245 Custode vacuum. Mox tubæ auditus fragor ;
 Clamorque ; & armis arma terribili sonant
 Concussa fremitu : quo fugam exanimis metu
 Rapit hostis, Euro citior, aut quæ Parthico
 Arcu sagitta volitat ; & nostris simul
 250 Pugnā, insulāque cedit. Ut pavidas canum
 Latratus alto nemore proturbat feras,
 Cūm posita circum retia imbellis stupent :
 Quā picta teretes pinna distinguit plagas.
 Sic Libyca ad urbem ponē conspectis cohors
 255 Diffugit Italīs. Nec moram attoniti ferunt ;
 Pars melior armis nuda projectis natat,
 Arctumque superat gurgitem. Haud paucos tamē
 Seu littore ipso ; seu vado implicitos adhuc
 Vi Latius arcet transitu. Hi sparsim aggere
 260 Telorum, ab alto, grandine oppressi cadunt.
 Tum noster una irrumpit, & flammā viam,
 Ferroque reserat. MARC. Nata Scipiadum domus
 Excidium in hujus gentis. Huc frustrā appuli,
 Ceu video. Nam quæ ex Vrbe Conscriptis fero
 265 Decreta Patribus, rebus ante actis venit.

ASDRVBAL EX ARCE PROFVGVS,

Positis armis latebras petit.

- NVm quem obviū iſtic habeo ? Quis medius fugæ.
 Incurrit ? an me transfuga ē templo Nomas
 Prospicere potis est ? Videor. Hic arma exuam :
 Tegmenque ponam capitis, & ferro asperum
 270 Thoraca, ne quis norit ex habitu Duce.
 Quem tueor, En Romanus ? In latebras feror.

Tribunus Carthaginis arcem captam intelligens, transfugas observari iubet.

TRIBVNVS MILITVM. NVNCIVS.
M. AEMILIVS.

TRIB. Quid tam citatus raperis? N. Ex voto Deis
Auspiciis aetū est. Vacua Sidoniā manū

Byrsa obtinetur. Fixa jam medio aggere

275 Romana stant vexilla. TRIB. Sed belli caput
Quoqā Asdrubal, milesque desertor loco est?

NVNC. Stat arce mediā rupibus cinctum arduis,
Adituque templum haud facile, Phœbigenæ sacer
Vbi blandus adytis colitur arcanis draco.

280 Hoc transfuga hostis opere munitum & sitū
Asdrubale petiit comite. Nec parvo licet
Subire damno. Quippe prærupto filex
Adefa latere calle vix arcto viam,
Fallente gressu, verticem ad summum facit.

285 Tum prona ab alto saxa superantes jugum,
Et jacula quatiant. MAR. Igne correptum ardeat.
TRIB. Nunc primus illos fervor, & veniae simul,
Vitaque spes adempta furibundos necem

,, Oppetere stimulat. Impetus magnos habet

290 , , Expes priores ira. Qui sperat nihil,
Perinde nil jam metuit. Aliquanto impotens
Spatio refidat æstus. Haud multum tamen
Moræ trahendum est. Interim excubias vigil
Quartanus omnes obeat ad clivi exitus.

295 Ne clausus usquam transfuga in tutum evoler.

ASDRVBAL E LATEBRA PRODIENS,

*A Scipione supplex veniam, ac vitam
petere statuit.*

A Bscessit. Ibo, mojue Ductori offeram

Supplex Latino. Quo miser properas? Dabit
Nempe ille veniam? Perimet illusum: & cruce,
Ferro-ve plectet. Vrbe vastatā ferum

300 Fors mitigabit peccus: & nimium sibi
In nos furor permisit. Exhaustis cadent
Violenta Poenis odia. Quid demens agis?
Sic credis hosti? Quò tuum imprudens caput
Committis? At cui? quém-ve? Sic notus tibi
305 Olim hostis; idem victor? Ergo illum times,
Qui jam pepercit? Nam quid in causā pari

DIONYSII PETAVII

Distinguat unum ? Sed Ducem infensus velit
Ut esse salvum vereor : Et, quo non benè
Carthago stante jaceat, in patriæ metus

310 Hunc fospitem ultrò linquat. Adde Italos neci
Per me cruentæ traditos. Piget, ah ! piget
Sævisse tantum, cùm sub aspectum Ducis
Per mille fluxit tela captivus cruor.

Quid nunc rear ? Facilesne post tantum nefas

315 Spem Latinos ? Qualibet profugus late.

Fuge. Quò revertar ? Quas peram extorris plagas ?
Vrbem-ne ? Quam vis ignium rapidis cremat
Complexa flammis ? Templa perfugio legam ?
Modo quæ reliqui : quæque postremò hoiticus

320 Pervadet ensis ? Regna longinqua expertam ?
Per Latia dubium castra tentandum est iter
Qui fallere autem dabitur ? Obsedit viam
Crebra hinc, & inde statio. Quid demum sequar ?
Nec stare turò hic ; fugere nec turò datur.

325 Ibo, ibo ad hostem. Quid paras ? redeo : feror.

Revertor, adeo. Fervet agitato mari
Par mentis æstus. Genua-ne acclinis solo
Inimica stringam manibus ? Ut domini tremens
Feram superbi jussa ? Quid Poeni interim ?

330 Quid Libya dicet ? Quid fugæ hortatrix, tori
Animosa consors ? cuius ad gemitus ferox
Magnifica dederam verba. Sed jam spiritus
Omitte veteres : debitam fato indolem,
Moresque patere. Cede vel Superis. Pudet

335 „ Hostem precari ? Vanus afflictis pudor.

„ Felix decori serviat, vitæ miser.

*Bithyas fugâ elapsus Asdrubali suadet,
ut se Scipioni committat.*

BITHYAS. ASDRUBAL.

BITH. Inter tumultum lapsus; & strepitum, sacrâ
Tandem profugi sede. Dii ! factum benè
Qndū eruitis. Prò ! mihi quantus fuit

340 Larere nostros pariter, atque hostes labor !

Hac nunc eundum est, vulgus ut captum affequar;
Quo jam Asdrubal tetendit : & nullo reor
Comitante, sed me conscio. Vrgendum est iter.
Hi templa teneant, flebiles lethi moras.

345 „ Pereantque soli. Stulta in extremis fides.

„ Sibi quisque primùm, cetera oblitus, vacet.

ASDR. Quis ille ab arce tendit? Ipse adeò est fugæ
Mihi consiliique socius. Adventu beas.

Fidus mearum particeps rerum veni.

350 BIT. Dii me, Imperator, teque, quod voti est caput,
Eripere pergent. Pars quidem elapsis adhuc
Spei peracta est : cetera in fatis sedent.

AS. Quid tu arce demum evadis? BI. in sessum pavens
Dum Numida clivum munit, & templi objice

355 Præfossa firmat latera, dum vellit gradus,
Trepidos fecelli, rupis abrupæ cavo ;
Qua patula sterili crate ramorum viret
Caprificus, altum subrigens truncō nemus.
Inde alligatā reste demissus solo,

360 Obstante nullo, fugio. Tu necdum subis
Optata Rutulūm castra. Quid lentus manes?

ASDR. Nempe animus inter dubia curarum æstuat.
Ut tremulus undæ fulgor adverso micans
Hūc Sole &c illūc volitat : haud animo sècùs

365 Partes in omnes consiliū incertus feror.

BITH. Quis te metus ? quæ cura distractum rotat ?

ASDR. Leviora tantis nulla quod casus malis

Perfugia monstrat. BIT. Rursus in dubium vocas,

Quòd jā necesse est? ASDR. Pars mihi est luctus, geri

370 Quòd jam necesse est. BITH. Turpe numi veniam
Orare ? non est turpe. Credatur tamen. (putas
Hoc tantus omne dedecus victor levat.

Quid ? cedere illi? flestere hinc precibus probrū est,

Cui cedit Orbis ? Asia quem dominum colit ?

375 Cui Libya servit ? Nam quid Europam loquar ?

Olim hæc habenas sensit. Hic quanti jugo

Flexere Reges colla ! quot stratos humi

Erexit hic, qui parcere afflictis solet,

Calcare tumidos populus ! ASDR. animus fibi

380 Humile imperabit aliquid, atque infrà virum.

Quid deinde ? parcer ille ? BITH. Iam factum puta.

AS. Quidnam hæc futura credis ? BI. Expertus scio.

Mihi nota gentis pectora. ASDR. At ne vindices

385 In me, suorum, justus irritet dolor.

BITH. Majora quanto meritus evasit tamen

Barcaeus Heros ? ASDR. Post necem extorris luit.

BITH. Bis jam rebellis, armaque in dominos ciens

Rediviva periit. ASDR. Fors triumphales ovans

Dux ante currus colla devinctum trahet ;

390 Celebrisq; gradiar pompa. BIT. Quid pronus labat

In peius animus ? Tam sècùs capto potest (ti,

Accidere, quām quod metuis. AS. Antè equidē mo-

Adigiique ad umbras fulmine impacto velim,

Quām me iste tali sorte damnatum rapi

395 Sol videat. Hoc tu facile pervincas prece.

Asdrubal à Scipione vitam impetrat.

SCIPIO. ASPRVBAL. BITHYAS.

SCIP. **V**Tinam rebelles Libyæ in exemplū capi,

Duciq; vivos detur! AS. Exangues tremor

Pererrat artus. Fugio : conspectum horreo,

Consul propinquat : fasce subitricto p̄aeit

Onustus ecce Litor. BITH. Aude, & supplices

Prætende palmas. ASDR. Maximum b̄ saecli decus!

Aequale superis nomen ! ex alto brevis

Quod me statu fortuna depresso exteris

Subjecit armis : fas Deos etiam mihi

Odisse iniquos. Hoc agi grates decet,

Quod me tuis subjecit. Invictus, ferox

Tibi vincor uni, & flector. En supplex cado.

Miserere. Vitam, quod dari minimum potest,

Peto, maximumque. Vota non ultrâ patent.

SCI. Tú-ne ille dux es Asdrubal? AS. Famulū voca.

Ducis superbū est nomen : hoc forte est meā

Fatisque dignum. Recipe perculsum, alleva.

Tu mihi Deorum es instar. Heu ! fidos malè

Quos Poenūs habuit. Munus illorum occupa,

Aut vince. Quos tu Diis vel invitīs potes

Servare, non te perdere invito queant.

Nam se tueri haud posse jamdudum probant.

Ingens decus, veltrumque, quod nemo ambiat;

Describere orbis fata : quō levius tibi

Subesse nostra patior. En rursum accido,

Patriā exsul, opibus, decore, & Imperio carens.

Quēis tu precor contentus, hæc solūm refer,

Quæ digna te sunt spolia. SCIP. Quid victoriæ

Decus omne molli degener luctu elevas

Muliebris animi ? dumque te nimium premis,

Viles triumphos capite ab ignavo facis ?

Omitte planctus : languidas voces preme,

Dignumque pectus hoste Romano exhibe.

Quid fata purgas ? quid-ve fortunæ approbas

Peccantis in te arbitria ? nec temerè doces,

Aut merita præter clade luctificâ obrutum

,, Cecidisse temet. Plurimum, ut constet fibi,

,, Afflita virtus laudis invito capit

,, Vel ab hoste. Contrà pavida, sit felix licet,

Mens decoris expers judice Ausonio jacer.

ASDR. Talem puderet esse, nisi tantus fores.

Nil humile, Romæ quidquid impensum est, reor

Supplexque nimium. Sed tui & generis memor

Ignosce. SCIP. Vitam poscis? ASD. Vnū illud peto.

SCIP.

- 440 SC. Post tot peracta scelera? AS. Sum fateor nocens:
Sed hostis. Hoc si crimen est, tecum est mihi
Commune. SC. Nō hīc arma, nō Libyam, Asdrubal,
Per te rebellem, solita nec Martis queror.
Quidquid ferum, crudele, fæcum, atrox tulit,
445 Simplex quod hostis faceret; hoc nulli imputo.
(Quamquā nec ipsum hoc scelere post foodus vacat)
Est graviūs, aliud quō tuum excurrit nefas,
Dirumque, nec jam hostile; quod poenis furens
Romana subdis capita. Te ne ausum meos
450 Ante ora Cives mœnibus tortos palam
Laniare? Quod tu ob crimen infantes necas?
Quæ culpa? qui mos iste? quæ belli vices?
Si vinci ab hoste, si capi facinus vocas:
Eadem penes te est noxa. Quo vultu. Asdrubal!
455 Qu' fronte veniam? quæque rescindis prior.
Commercia optas? ASD. Fateor, hoc ingens dolor.
Hoc ira vecors suafit. Et merui quidem,
,, Sed poenitet fecisse. Tu quantò altius
,, Fortuna te provexit: hoc animo minùs
460 ,, Obsequere: quosque milite, ac ferro domas,
,, Virtute supera. Per tuam dextram, & quibus
Advolvor ultrà, genua, Scipiade! precor.
SCIP. Ne metue, dabitur vita. Scit tumidos meus
Compescere ensis: idem & oppressis sciet
465 Consalere. ASDR. Viles aliquis in Libyā locus
Latebras dabir. Permitte quocumque exsulem
Errare. SCIP. Posthac videro. ASD. Accedat dñe
Hoc quoque saluti; compede æratā gravem
Ne me ad triumphos pompa solennes vehat.
470 ASD. Animum labantem, & vana trepidantē erige.
I, refice lassum miles, & castris loca.

*Legatus narrat omnia Romanis cedere,
Pœnorumq[ue] perfidiam exponit.*

LEGATVS SCIPIONIS. SCIPIO.

LEG. **M**agnanime Consul; Libyca felici affero
Confecta sorte bella. Quam lōga est, tuas
Horret secures Africa, & patitur jugum.

- 475 Dominosque quandam ruere, nunc hostes, Tyri
Gaudet colonos. SCIP. Læra successu novo
Cumulantur. O me compotem! O voti reum!
Nihil-ne tantâ ex gente, tot sparsâ oppidis
Hostile superest? LEG. Quidquid hac Latii tenus
480 Obliterat armis: urbium quidquid fuit
Pœno implicatum foedere, in partes venit.

- Hos sponte adactos Imperi fulgor trahit,
Titumque, Publi, nomen. Hos gentis retrò
Sublapsa dominæ fata, & iratis decus
- 485** Superis adeemptum : longa plerosque impulit
Obſidio. Nil jam hostile, nil Poeno favens
Vtrimeque pelagi claudit oppoſiti latus.
Hinc quā reducēto penitus excurrit ſinu
Vocana Siculum terra proſpiciens fretum.
- 490** Sacrata nautis templa ubi Divūm aliger
Interpres aperit ; quique produci æquoris
Vasto propinquus Adrymam flexu colit.
Leptisque, & ingens Thapsus, & patrio facer
Ammone cuneus. Vſulaque, & bello impiger
- 495** Bysacius : & qui naufragas captat rates
Numquam quieto Machrys obversus mari.
Exin ſequaci rabida quā Syrtis vado
Major, minorque fervet, & fundo æſtuans
Anceps arena fervidos fluctus ciet.
- 500** Haec omnis Aquilas ora vičtrices pavet,
Ad usque Fratrum buſta. Parte aliâ procul
Pelago reponſum media quem tellus capit,
Siti peruſtus colla ſubmiſt Libys,
Foodusque miſſis ſpontē Legatis petit.
- 505** Et quem feracis compotem glebæ alluit
Cinyphius amnis. Tuque pacato Dolops
Vicine Mauro. Quique lethales nepæ
Contemnit ictus, virus & morsu inditum
Barbaricus ore Psyllus admoto trahit.
- 510** Quaque arva sterili prona deſpectat jugo
Sublimis Ater. Adjice Argoum petens
Quacumque litus ferpit, & curſu vago
Tergemina Triton stagna Palladius facit.
Tuin quidquid alto gurgite obliquus ſecat
- 515** Squalente ripâ Bagrada : ubi vaſto ſpecu
Effusa monſtri terga ſquamiferi horruit
Ductore miles Regulo, & totâ feram
Invaſit acie, nec minor noſtro ſeges
Ceffit triumpho ; parte qua Solem objacens
- 520** Trans Utica Poenus moenia occiduum videt.
SCIP. Sed perdueſſes Marte dum ſævo quatis,
Quid amica populi regna ? quām paſti tenax
Fideique Numida ? LEG. Quām ſoler. Dubius natat.
Huc Fratrum & illuc animus, atque hosti palam
- 525** Colloquia jungunt. Quippe dum Numidas citrà
Porrecta bello legimus, haud noſtras iit
Fallax ad aures rumor, hinc miſſos fidei
Tentasse Poenos ; donaque, & miserae preces
Portant gentis, moenibus circum ut datos

530 Inopinus Italos quateret à tergo Nomas.

SCI. Quæ fraudis illis pretia? quid monstrant spei?

LEG. In foedus, agri parte conductos, trahunt.

, SC. Ruente patriâ? LEG. Quidlibet cogit sequi

Regni, & salutis ratio. SCIP. Nec clam me instrui

535 Olim ista fuerat. Ante prospexi dolos:

LEG. Nunc capta postquam moenia, & fractos vident
Cecidisse Tyrios, ne qua sit sceleris fides,

Obsequia simulant. Geminus huc adeo comes

, Legatus illinc venit. SCIP. Infidum genus

540 , Capitare tempus didicit, & partes trahi

, In fortiores. Mox ubi adversa increpant,

, Pauci secundis immemor rebus faver.

*Nuntiatur tumultus Militum volentium
Asdrubalem occidere.*

N V N C I V S. S C I P I O.

NVN. Feruent tumultu castra. Commotos minax
Sūmo Tribunus vix bene imperio domat.

545 Audax ubique murmur: & jam vim prope est.

SC. Quæ causa, vel quis auctor? NVN. Erepto fremuit
Asdrubale: dedi hunc; hunc rapi ad poenas jubent,

Pro tot suorum cæde: vix jugulo abstinent,

Vix pectore enseim. Verum ades, perge, advola,

550 Furibunda prohibe tela. Si vivum cupis;

Succurre. SCIP. Vivum cupio: prohibendus furor.

Vade, antecede. Vita, si nondum occubat,

Servetur. Ego te præpeti gressu sequor.

C H O R V S

*Improborum multos serò puniri, neminem
effugere pœnam, torqueri conscientia
scelerum Asdrubalis exemplo probatur.*

555 , MUltis tarda fuit pœna nocentibus:

, Nullis vana fuit. Quod gravior mora est,

, Majore hoc feriens vulnerè conficit.

Seu, quos prisca tulit vita hominum, pii

Manes, depositis corporibus, vagos

Huc illuc taciti corripiunt gradus;

560 Placati que bonis fontibus imminent.

Seu dextrâ cubitum, fræna que sustinens

Vlrix terga premit Diva, potentibus

Obsc.

DIONYSII PETAVII

- 44 Obscurisque eadem. Cui comes addita est
Flecti nescia Lex, & rigidi tenax
- 565 Iuris, nec sceleri blanda Severitas,
Et Vindicta ferox, Poenaque livido
Interfusa genas sanguine : concolor
Corpus palla tegit : stant oculi ignibus.
Ferrum dextra gerit, vinclaque. Nec grave
- 570 „ Plumbum, aut uncus abest. Sed meritis licet
„ Vindex suppliciis abstineat Deus,
„ Nec legum moveat cura, neque arbiter
„ Iuris sollicitet Gnostus, impotens
„ Quem vis Iudicio subtrahit, aut favor ;
- 575 „ Non cunctata suum poena obiit nefas ;
„ Qua seipsam scelerum conscientia mens premit.
„ Cessent jura licet. Sufficit haec sibi
„ Intus bella movens : quam labor anxius
„ Et tristes furiæ, curaque pertinax
- 580 „ Inter spemque metumque exanimem rapit.
„ Non jucunda quies, non placidâ vice
„ Alternus recreat per vigilem sopor,
„ Dum nox atra freto condiderit diem.
„ Cum stratum Tyrio molliter in toro,
- 585 „ Bisque Afro saturum murice conspicis
„ Suspensum ex humeris tegmen, & ultimi
„ Quod Seres patriis arboribus legunt.
„ Cum gemmata merum pocula : cum dapes
„ Signis præbuerint vasâ rigidia.
- 590 „ Aedes cum Pario marmore fulgurant :
„ Laxataque fores castra clientium
„ Marutina vomunt : cum tumidum latus
„ Passim albata tegit turba, beatius
„ Iures esse nihil. Latior hic foro
- 595 „ Incultis volitat cordibus hispidus ;
„ Cum versat trepidos urna capax reos.
„ Hic quem saevus agit Lictor, & unguia
„ Daminatum cruciat, vel face carnifex,
„ Infelix minus est. Quidnam aliud reat
- 600 Illas vipereis crinibus obsitas
Poenarumque malis artifices Deas :
Quæ torto miseros verbere territant,
Intentantque oculis sanguineas faces ?
„ Culpare est poena gravis culpa. Minacibus
- 605 „ Haec terrent stimulis, haec pavidos agunt.
Haec dirum Asdrubalem tot nece Civium
Pollutum furiæ præcipitem auferunt ;
Poenasque innocui sanguinis expetunt.
Verum has ille sibi, quod satis est, dedit.
- 610 Quas pridem meruit, nunc aliis dabit.

Seu primus rapiet militis hunc furor.

Seu pompæ veniet legitimus comes;

Et vincitum rigidis brachia nexibus

Captivum patriis moenibus invehet

615 Curru Scipiades quadrijugo ferox.

Mox atro dominus carcere, compedis

Æternæ-vē trahet pondera; vel sacro

Præceps colle ruens funeris indigos

Artus Hesperiis alitibus dabit.

ACTVS QVINTVS.

CONIVX ASDRVBALIS

Maritum malorum omnium causam arguit, eiq; mortem imprecatur.

„ PRō fama veri nescia, & falsi tenax!

„ Etjámne iniquum sapere nos vulgus negat?

„ Per te & scelestum foeminæ arguitur genus,

„ Expersque fidei? Quantulum est miseris tamē,

5 „ Quod facere liceat? noster & quanto viris

„ Leviora sexus peccat? Exquis, mali

„ Fas si quid ultrā geritur, in rebus latet:

„ Nec damna spectat publica, aut summae interest,

„ At non virilis parva nequitiae comes,

10 „ Parvoque luitur noxa. Quos rerum penes

„ Status, horum in omnesculpa, vel virtus reddit.

„ Sed culpa potius. Hoc suo infelix malo

Experta patria est. Quidquid ærumnæ accidit,

Bis gemina quidquid messis adversi tulit,

15 Libycum quod armis columen externis labat.

Quod Phrygia moles flamma Sidonias cremat,

Quod misera periit, hoc Duci adscribat suo:

Ducis ignis ille est. Testor eversæ rogos,

Cineresque patriæ, Civium & manes finu

20 Fumantis haustos: vos quoque imbelles Deos,

Aut non amicos: me nihil rerum insciā,

Nihil tacente tulimus: & vidi prior;

Nec credita umquam cladis interpres fui.

Scit illa Libyæ pestis, Imperii lues,

25 Fax sola patriæ. Nam quid appellem virum,

Qui me meosque prodit? Ah! quoties tibi

Haud-falsa cecini! Nunc fidem eventus probat,

Nunc vera vates, sed tui quondam arguor,

„ Priameia virgo, similis. Est aliquod malis

30 „ Solamen hæc sensisse. Quâ potui tenus

Præstare

- DIONYSII PETAVII
- 46 Præstare mulier ; precibus, hortatu, minis,
 Lacrimis tetendi. Sed meus quales soler,
 Admovit aures transfuga, & frustrâ pias
 Civis querelas fronte non aliâ tulit,
- 48 Quam rigida cautes, cùm laceſſentes falo
 Turbante fluctus frangit ; aut Maurus nives
 Ventosque senior capite ſubliui excipit.
 Et nunc reliquâ conjugē, & gnatis abit,
 Patriaque, Princeps perfidus, dirus parens,
- 50 Conjux nefandus. Nec quibus latebras locis,
 Aut quos recessus captet ignavus, ſcio.
 Fugiſſe ad hostes rumor incertus fremit,
 Muſſat que ſecum miles. Aſt alii procul
 Per media Rutulū tela mentito ferunt
- 52 Cultu evolaffe ſoſpitem, & noſtro mari
 Summora petere. Cui mage accredas ? utruim
 Placuisse caſtra profugo, an externalas pures
 Migrasse in oras ? Terror utrimque, & propa
 Par eſt periculum : five deprēſum abſtrahat
- 54 Romanus, ultrò creditum in laqueos caput
 Seu dederit. At quo fretus, aut quâ ſpe dabit ?
 Parum eſt quod hostis; hostium quod dux, parū eſt,
 Quid ? cauſa belli pariter, & bellī metus
 Alterius ? audax ? tumidus ? infrāenīs ? vafer ?
- 56 Rebus novis addictus ? haud veterum tenax ?
 Suspectus ? olim inviſus effugiet ? Quid ? hic
 Pubis Latinæ carnifex, faciles ſibi
 Speret Latinos ? quasque gentili illitas
 Cruore Consul meminit, admittat manus ?
- 58 Non faciet umquam. Supplici mors eſt viro
 Olim parata ; ſceleribus tantis quidem.
 Certè haud ſemel commiſſa. Nec ſortē abnuo,
 Nec deprecor. Scelestus, execrabilis
 Vbi cumque, quales meruit, inveniat Deos ;
- 60 Dignumque capitī funus arceſſat ſuo.

Lycas narrat ut Asdrubal ſupplex à Scipione veniam impetrarit, utq; vix ab eo milites manus abſtinuerint.

LYCAS SERVVS.
CONIVX ASDRVBALIS.

- LYC. Vis credat umquā ? Cunctā quæ fieri prias
 Q Haud poſſe dixi, poſſe jam fieri arbitror.
 Nunc unda flammas paſcat, & gelidis rapax
 Iungatur undis flamina. Nunc ſummiſus nive
 70 Exhaustus Atlas Sole ferventi æltuet,

Nunc

Nunc terra pisces, pelagus educat feras,
Rebus diem nox referat, & noctem dies.
Dubitante nil me fiet. Ausonium Asdrubal
Supplex ad hostē profugit! CONI. Ah! lenta enecat
75 Nūmīum morā, quem certa scitatum Lycam
Sollicita misi. Mé-ne & hic spretā sibi,
,, Herum secutus, consulit? Paucos habent
,, Adversa fidos, prospera infidos tegunt.
Est-ne ille? Sic est. Fare. Quid rerum Lyca?
80 LYC. Quod rērē numquam. CONI. Quò meus con-
jux abit?
LYC. Hostem vocabis. Conjugis nomen perit.
CONIV. Quidnam? LYCA. Inter hostes dedit.
CONI. Occultè, an palam
Immissus? LYC. Adiit spontē, & oblatus Duci est.
CONI. Veniāmne porro Consul oblato dedit?
85 LYC. Dedit: & jacentem, genua que amplexum solo
Levavit. CON. Aequè hoc miles, ac Ductor probat?
LYC. Fremuit suorum stragis horrendæ menor;
Nec facilè capti cæde carnificis manus
Abstinuit? CONI. Vtinam faceret! atque unā duos
90 Nece vindicaret! LYC. Pars dari in flamas jubet.
Obruere saxis aliis, aut sudibus parat.
Pars, socia quales corpora in pœnas agit,
Candente stringi forcipe, & liquidâ pice
Ambusta spargi membra; vel tumulo infodi
95 Vivum imperat. Ductoris ad nutum stetit
Compressus ægrè fremitus. CONI. O factum male,
Quod adhuc superstes spirat! LY. Hæc cultu Italum
Simulante, castra ingressus, hisce oculis modò
Subjecta memoro. CONI. Vade, & hæc sociis refer,
100 LYC. Haud placida forsitan, digna sed scitu eloquar.

*Pœnas statuit sumere de mariti perfidia
liberosq; trucidare cum patrem non
posset.*

VXOR ASDRVBALIS SOLA.

O Quisquis orbes numinum æthereos regis,
Hominumque volvis fata! Si quisquam tamen
Humana Superum curat, & nostrā Deus
Causā laborat aliquis: & certè ferunt
105 Essē aliquem, in omnes sceptrā qui teneat. Iovem,
Sævo tremendum fulmine. Hunc, qui qui est, voco,
Tectorque. Tûne hoc cernis? hoc pateris nefas?
Quò fulmen illud? quò Giganteo faces
Cruore pastas? sceleris aut quò vindices

45 DIONYSII PETAVII

- 110 Reponis iras segnis ? Vbi fandi arbiter
 Ille & nefandi est oculus ? Vbi coelum tenens
 Iustitia, fas, pudorque ? Quid testor Deos ?
 Quid surda pulso numina, & lertas nimis
 Precariaisque perfidi poenas moror
- 115 Capitis ? Leve est, serumque. Mihi poenâ est opus
 Præsente : per te hanc quære : totas peccatori
 Permitte habenas. Si quod ignotum est adhuc,
 Nec usitatum facinus : aut, alio licet
 Auctore factum, si quod etjamnum est atrox,
- 120 Et par furentis feminæ ingenio scelus,
 Quod nulla post te faciat, hoc vel tu prior
 Invade, vel postrema. Nec sexu minor
 Niium extimesce. Fraude tam turpi nocens,
 His noster animis exuit conjux virum :
- 125 Tu feminam depone. Sic vecors abit ?
 Sic me relictâ fugit ? exciso lare,
 Patriâque solam ? perditam ? afflictam ? obrutam ?
 Hæc civium inter funera ? hos urbis rogos ?
 Saxa & ruinas inter ? has Numidum manus ?
- 130 Barbaricaque inter arma, devotum neci
 Deseruit agmen ? Quod meum ob facinus ? nisi
 Quod nimium amavi, quod fidem impendi, comes
 Affidua : quod tè voce, consilio trucem,
 Et obstinatum in sclera nequidquam fovens
- 135 Ad sana volui flectere. Has reddis vices
 Ingrate ? Socii jura sic servas tori ?
 Hæc connubii sunt foodera ? In furias agor.
 Sævitque rabie mixtus, & crescit dolor.
 Non sic Vesevi clausa, vel Siculî specus
- 140 Ardet caminis flamma. Non Coro fretum
 Agitantे tantos unda se in fluctus ciēt.
 Non stricta jaculo tigris, aut raptis frementis
 Leæna catulis impetu rauto insilit
 Prædone viso, quantus hunc animuum coquit
- 145 Aëstus, furorque. Non ego ulciscar ? Sciet
 Quid læsa possit mulier. Invadam omnia.
 Perdam, aut peribo. Siccine illudi juvat ?
 Consulere capiti voluit ? Vnâ & conjugem
 Servare decuit. Digna sed letho fuit
- 150 Perire conjux ? Liberos certè parens
 Erit ere secum potuit. Ignavum caput !
 Vadit suorum oblitus : arsuram domum,
 Armisque septam, & carcere, unius memor
 Sui, nefandus prodit. Immanis Getes,
- 155 Hominumque pastus dapibus, aut rigidus Cyclops,
 Aut Colchus, aut Hyrcanus, aut sparsus Scythes
 Quid simile monstru vidi ? Heu! quid nunc sequar?
 Quid

- Quid agam? Manere patria me clades vetat.
 Abire, forsitan Conjugi infensus Nomias:
260 Qui proditoris crimen in gnatos Ducis,
 Nuptanique meritò vertet. Et quamquam exitum
 Permittat; ad quos misera perfugium parem?
 Nempe iter ad hostes; quò meus tutum exfilii
 Habuit receptum Transfuga. Huic casus dabo.
265 Me comitem in omnes? Egóne? Consortem abnuo,
 Detecto. Huic me rursus adjungam? alloquar,
 Quem nec tueri libeat? Ah! numquam dies
 Tam misera veniat. Ante pax undis erit
 Flammisque; & agnis ante jungentur lupi:
270 Et fida ratibus sternet Hesperiis vada
 Vel Scylla, vel Charybdis: & stabili fallo
 Fallax arenas Syrtis incertas premer,
 Odiſſe quām te desinam, aut placidum geram
 Et mite pectus. Quò ferar? quasnam pagas?
275 Quæ maria obibo? quem fugæ expediam locum?
 Hic hīc manere satius. Et moriar quidem:
 Sed ulta moriar. Vnde me ulciscar? quibus
 Violenta poenis odia? quo scelere expleain?
 Vrinam hīc adesses! ora suffoderem unguibus.
280 Per viscera ipsa perfidi ad latebras viam
 Mihi cordis hac hac panderem: bac, inquam, manus
 Dissecta jacerem membra. Non sobolem magis
 Furibunda Agave svarsit. Ego gnatum impi
 Mensis parentis, ceu Mycenæas dapes
285 Sol vidit, horruitque, disceptum darem.
 Aut qualis Atthis barbaro conjux Ityn
 Lacerum Tyranno coxit; & hoc mulier viro
 Irata fecit. Te quoque Aëtæ senis
 Generosa proles sequerer: ô similem mei,
290 Et pâssa & ulta conjugem! ac simplex nefas,
 Sed gravius illo teste, productam patris
 Ante ora stirpem manibus abripererū meis.
 Quamquam ista quid nunc prohibet? Heal quæ me
 rapit
 Vis subita? quid ago? quò feror? Iamjam subit
295 Nescio quid altum, immane, quod fari piget,
 Horribile, tetur. Quæ nova effigies mali
 Animis recursat? quis Deus mentem Deus
 Impellit? Actum est. Sceleris inyenī modum.
 Non te habeo diræ fraudis ad poenam Asdrubal
300 Tuumque corpus: habeo quod poenæ est satis;
 Partem tui, meique: sed partem tui.
 In hanc manus armentur: hi pro te occidunt;
 Ac te velim spectante. Quid demens loquor?
 Dii melius. Absit. Ecquid infantes, rogo,

DIONYSII PETAVII

205 Potuere? Nullum est crimen. Hoc crimen iuent,
Quod perfidi sunt patris : at matris quoque.
Quid mater in se admisit ? hi noxā carent.
Et tūm carebanr, cūm ferox sine me parens
Discessit. Horum in capita genitoris nefas,
210 Iramque transfer conjugis. Matris fides
Amorque pereat : nuper his patris perit.

Amore filiorum mater commouetur.

PVERI ASDRVBALIS FILII. CONIVX.

P. Qvō Mater abiit ? C. Matris ad vocē tremunt
Concussa ab imo viscera. O matris potens
Blandumque nomen ! Cor mihi attonitum salit.
215 Hebet ira, languet animus, extortus furor.
Adeste gnati. P. Mater ! C. Ah ! pectus fudit
Vincitque mater. Vivite. Ego stirpis meæ
Spargam cruorem ? P. Quid doles ? A.P. Quid fles
parens ?
220 C. Flenda & dolenda patimur. Aetati, puer,
In video vestræ ; quod mala hæc nondum rudis
Persentit animus. Vtinam & hoc quiret parens !
P. Vbinam est pater ? C. Quid gnate sopita excitas
Rursum, & reponis odia ? Quid patrem cies ?
Vrit paternum nomen, & matremasperat,
225 Stimulatque : ut acres jacula proritant feras.
Iterum furori reddor. In facinus malè
Compressa rabies gliscit. Omne illud placet,
Quod antè metui. Perge. Sed sobolis jugum
Geminæ hinc recedat. Fortibus coeptis amor
230 Maternus obstat. Ite ; vos genitor vocat.
Duc fide custos ; milite, atque armis procul
Adyti reconde pignora. Ego certa eruam ;
Quid de parente rumor haud mendax serat.

VXOR ASDRVBALIS SOLA.

Rursus ad filiorum necem se exstimulat,

A Ge sola tecum statue. Quid toties fugant
235 A Alterna sese vota ? Nunc odiis amor,
Nunc odia amore victa castifico excidunt.
Vbi sis malorum, cerne. Bella, arma undique,
Cædes, rapinæ. Miles hic victoriâ,
Spe lucis alter intùs ereptâ, furit.
240 Cum prole sola es : prolis istius pater
Horum, & tui desertor. Vlcisci cupis ?
Potes. Adde vires pectori, & vel tu dole,

Modo

CARTHAGIN. TRAGOEDIA. 53

Modò & ille doleat. Per tua hunc fixo velis
Trajicere ferro viscera. En gnatos habes.

245 Tua sunt, tua illi viscera. Hac, quâ vulneri
Pater, appetendus genitor. Hic merito est locus,
Trævertere hostis tela. Quippe aliâs manet
Romanus illos gladius. Ut parcam ; brevi
Tamen est carendum. Matris abreptos finu

250 Iamjam trahi conspicio. Nihil horum potest
Prodesse utrisque vita. Mors nostro utilis
Fiat dolori. Testor invisos Deos,
Non prima scelus hoc facio. Damnavit parens
Nece, dum reliquit : patris arbitriae exequor.

255 Quenam hac Averno turba prorupit lacu ?
Quid video ? Sontes agmen infernum plagas
Deseruit, & me invadit. En tortos quatit
Megæra colubros. Mugit horrendum specus
Tartarea : rictu sæva tergemino Canis

260 Vipereus ora pandit. Hinc stricto minax
Mucrone volitat umbra : cui currum trahens
Squamifera geminus colla submittit Draco.
Hinc alia truncu vibrat abscissum caput
Puerile. Ego ambas nosco. Threicii nurus

265 Cecropia Martis illa. Quam currus vehit,
Phasiaca nupta est. Implet alterius gregis
Attrita dextras urna. Deest numero soror.
Hujus vicem præstaboo. Post paulò sequar ;
Parisque aliqua turbæ fontis, aut princeps ero.

270 Abière. Nunc te ad facinus egregium refer.
Sed miles ad me graditur. Et vultu quidem
Toto furoris indices præfert notas.

*Milites fœminam frustra à eade libera-
rum avocare conantur.*

CONIVX ASDRVBALIS. PHAMEAS DVX
TRANSYVARVM. MILITES.

C. Quod densa properas turba ? PH. Num tu
etiam virum

Imitata mulier stirpe cum geminâ fugis ?

275 M. Non fugiet umquam. Perfidî pignus Ducis
Mecum hac domus peribit. PH. Vbi natos tegis ?
M. Prolem exhibeto. C. Sinite plus aliquid dabo.
Non fugio, non resisto, non gnatos clepo.
Sponte hic manebo : nam mori matrem juvat,
280 Pueros necesse est. Hos ego. At nondum eloquar.
PH. Quid facere properas ? C. Nulla quod raceat
dies.

PH. Ecquid scelesti conjugis facinus probas?

C. Fac compotē hujus: scelera quām placeant scies.
Quamquā & scies. M. Odisse te hunc meritō decet.

285 C. Odisse tantū? Imbelle: nec forti est satis.

M. Quid, fare, præter odia vindictæ struis?

C. Poenas, cruentum, funera, & cædes volo.

M. Abest maritus: quantulum absenti noces?

C. Peperi. Furori quod sat est, uterus tulit.

290 M. Gnatisne cædem mater, ánne aliud paras?

C. Factura quid sim, tempore agnosces suo.

M. Sobolis profundes sanguinem? C. Ut doleat parens.

,, M. Tanti hoc mereris? C. Maximum ulcisci luerum est.

,, Sollicita cùm sit cætera, & luctus capax,

295 ,, Suave hoc potestas Principi, atque ingens parit,

,, Impunè quod non aggredi hunc aliis licet,

,, Cui liceat omnes. Sorte privatâ amplius

,, Haç dote regnū est. M. In meum quamvis caput

Culpa hæc mariti vergat, & clade obsidis

300 Fas sit piare generis, hinc fodes tamen

Discede potius, tale quām pecces scelus.

C. Antè haud sinebas, nunc domum hostilē foves?

,, M. Tam dira fugio exempla. C. Moriturus times

,, Aliquid? M. Nihil tam crimine ex illo horreo,

305 ,, Quām crimen ipsum. C. Fier: audebo viris

Horrenda mulier. Liberū in cædes ruam,

Meamque. Si quis sceleris aspectum pavet;

Ante occupare fata, vel condi licet.

M. Moritura proles ede quas latebras tenet?

310 C. Hæc sequere, ducam. M. Num gradum ad fa-

• cinus cirat?

C. Matura nondum copta: necdum omnis phalanx

Educta castris: quippe Romano velim,

Atque utinam & illo teste, quod placitū est gerī.

*Fæminæ exemplo ad generosam mortem
oppetendam se suosq; animat.*

PHAMEAS AD MILITES.

315 O Fæminæ ingens specimen! ô turpi viro
Indigna conjux! triste & horrificum nefas

Etsi ferox moliris; & prolem neci

Me non probante, tradis: at gratum est, meo

Quod in hoste peccas: quod inibi ultricem moves.

Praestasque dextram. Non diu insultans dolis,

320 Et inultus in nos tacita desertor feret.

Flagitia : in æquo est quodque commisit, brevi
Et quod videbit. Præmium immitis fugæ,
Ac pejerati numinis fructum Asdrubal
Scelerate capies. Quamquam & hoc, socii, pudet,
325 Animis præire foeminam. Exemplum dabit,
Vincetque ? Nil se ? nil suum penſi genus
Habeat, torique jura, dum poenas pati
Vel conjugem ipsum cogat ? Ego segnem impetum
Moribundus, exspes, ultimæ in pestis metum,
330 Casus que tantos conferam ? Ego forti parum,
Parum virili dexterâ obnixus diem
Claudam supremum ? Si quis etiamnum est vigor,
Meliora socii. Quod potest unum, Deus
Producere ultrâ spiritum infensus vetat ;
335 At honesta nemo fata fortiri vetat.

*Scipio transfugas parat aggredi; Phameas
eos hortatur, ut animosè se
defendant.*

SCIPIO. PHAMEAS TRANSFUGARVM
DVX.

SC. **H**uc huc frequentes agite, dum ferrum teper,
Pœni reliquias nominis, Templum Deo
Tutore vacuum, quæque Sidoniæ gerit
Monimenta fraudis, ſede furtivâ erutam
340 Abolere Byrfam pergit. PH. Armorum novus
Vibrat per auras fulgor, & duplicat diem.
Properè expedite tela. Subrectis adeſt
Infesta pilis legio. Perrupto eſt opus.
Densetur agmen : impete ut capto ruens
345 Stricto minax mucrone perfringat globus.
Spes eſt in armis tota. Quem lucis tenet
Cupido, mortem haud metuat. Elapsus fugâ
Ignavus abiit Ductor. Vrbem hostis tenet.
Arx capta tandem eſt. Templa perfugium breve
350 Hæc una præstant : his quoque inclusos famæ
Vesana cruciat. Precibus evinci furor,
Satiandus uno sanguine, hostilis nequit.
Quid deinde miferi facimus ? Ad quorum fidem ?
Quorum arma, opemq; fugimus ? In ferro eſt ſalos.

*Asdrubal à Scipione in suorum conspe-
ctum adducitur, atque à Phamea
graviter perstringitur.*

SCIPIO. ASDRUBAL. PHAMEAS IN
ARCE. MILITES.

- 355 SC. A Nimo metuī depelle. Securum benē
Sperare de me jubeo. Ne dubita : ratum est
Romana quidquid hostibus sanxit fides.
Nunc te ad tuorum sistere aspectum libet,
Ne spes moretur aliqua. AS. Verūm obstat pudor.
- 360 S. Captum putabant, non meas profugū in manus
Venisse sponte. Templa conferti ambiunt.
Iubete fistant jacula. PH. Scipiadæ tegit
Latus Asdrubal, ni fallor ; & certè tegit.
SC. Quā spe arma miles ? quo duce infelix capis ?
- 365 Huc flectite oculos. Ecquid hic vester fuit
Quondam Asdrubal, nunc noster ? AS. Hæ Martis
vices.
- Hæc fata, socii. Templa vobiscum assequi,
Nec fugere quivi. Sicque deprensus, vias
Dum me per omnes refero, pars prædæ fui.
- 370 PH. Ain' scelestè ? scilicet captus venis ?
Clam me esse verò facinus, & turpis fugæ
Indigna credis furta ? Nil jam, perfide,
Nil me relixum, & turpibus captum dolis,
Dextramque fidei conscientiam, aut Superūm querat
- 375 Violata per te numina. Hæc nec tu times,
Nec esse fratriis ulla : nec tanti est mei
Iactura. Sed cui conjugem, & gnatos iners
Fugitive linquis ? quantus insani stupor
Capitis, furorque ? Facere quos hostes paras,
- 380 His tanta credis pignora ? Horum odiis faves ?
,, In te ministras tela ? Sic numquam improbis
,, Consulta mens est. Quamlibet fraudes struat,
,, Nullum sat omni parte provisum est scelus.
Quām bene tuum illud quas daret secum tulit,
- 385 Docuique poenas ! Nempe, nisi nuptam simul
Prolemque eodem crimine abjiceret nocens,
Tibi quod referrem deesset. Egregiè dolor
Per illa noster, sponte quæ præstas, ruet.
Agedum vir esse disce ; torque oculis domus
- 390 Intrepidus hauri funera : Asdrubalem exhibe
Illum priorem. Cæde natorum tepens
Materna iamjam viscera hic, quem tu vides,
Perfidet ensis. Majus hoc aliud geri

Fors & videbis. M. Sobole cum infastâ parens
 395 Ruit ecce ; quali viodica Teumessi gradu
 Aut celsa Nysæ culmina Ogygio subit
 Percussa Thyrso Moenas. M. En conjux adest
 Tuus, hostium armis septus.

*Asdrubalis conjux in conspectu mariti
 filios suos, seqꝫ trucidat.*

CONIVX ASDRVBALIS. ASDRVBAL. SCI-
 PIO. PVERI ASDRVBALIS FILII.

CONI H *Ic conjux adest ?*

Vbi pestis illa ? Profugis infidum caput !
 400 Profugis, tuosque prodis : & lucem vides ?
 Et os nefandum, ac nocte perpetuâ objicis
 Tenebrisque dignum ? Condere infelix, abi.
 Non hinc recedes ? non Styge, atque Erebo peres
 Ulterius aliquid ? Quæ tuos vultus satis
 405 Opaca nox abscondet ? aut patulo satis
 Tellus dehiscens gurgite absorptum premet ?
 „ Non hoc virile est ; facinore admisso reum
 „ Aspicere contra posse, nec latebris tegi.
 „ Furor ille, furor est. Suumq[ue] nequitiae attigit.
 410 „ Quem non pudor metusque post culpam movere
 Prô vilis anime ! generis opprobrium, lues,
 Labesque gentis ! cæcus, attonitus, tremens,
 Humilisque ad hostem vadis ? & si fas peti
 Vtcumque tuta fuerat, hæc solus, petis ?
 415 Non comite me, vel consciâ ? Ah ! pectus ferum,
 Timidumque ! cui tu p[er]ignora hæc saltem parens,
 Hos innocentes tradis ? Vbi fortem supra
 Ille acer, atque invictus, & fleti timens,
 Nullique supplex animus ? Vbi fastus prior ?
 420 Quām facile inanes spiritus foeda arguit
 Spes lucis, & cupido ! Degeneri fugâ
 Quos perdidisti prodis ? O lentum Iovem !
 Quis ille mos est ? Vnus exitio nocens
 Subtrahitur : in nos crimen insontes redit.
 425 Scelere hic peracto gaudet. At non & diu
 Gaudebit. Huic tu parcere ? Hunc tecto hospitem,
 Excipere eodem, Consul, & dextræ potes
 Sociare dextram, quo duce in dominos Libys
 Rebellat ? iustum foedus amborum cadit ?
 430 Fas omne ruptum est ? Hic tuum aspectum tulit ?
 Non ora cædis conscia indignæ horruit ?
 Non illa tremuit castra ? non tot viadices

- Diræ suorum cladis expavit manus,
 Quot illa testes habuit? Huic vitam datis,
435 Qui socia vestros corpora ante oculos secans
 Lentâ peremit morte? Cui tandem spei
 Monstrum hoc reservas Scipio? An placidum fote,
 Fidumque in hostem reris, infidum in suos?
 Dis execrandum? Vestra si novi benè
440 Confilia: non huic poena, sed poenæ modus
 Tempusque lucro dabitur. Hoc vîctor tuis
 Fræstas triumphis. Ante Tarpejum ad Iovem
 Sacrâ præbit, colla substrictus, viâ:
 Captique Princeps agminis passim nurus
445 In se Latinas vertet. Hinc laqueo gulam
 Fractus tenaci, rupe vel celsâ darus
 Præceps peribit: carcere aut clausus, situ
 Horrenda noctis claustra perpetuæ colet.
 Sed lenta nimis hæc, debita & vestro ultio
450 Per se dolori est. Majus, & proprium quoque
 Sibi noster aliquid poscir, ac refugit moras.
 Hos tu vides crudelis, & faro, & patre
 Meliore dignos? Fruere, postremum aspice.
 Periere. Patrium hi crimen insontes luent,
455 Matri perempti dexterâ, at culpâ patris.
 A. Ah! parce conjux! C. Conjugē hic etiam vocat?
 A. Ignosce gnatis mater. C. Hoc genitor doces?
 A. Per si quid umquam dulce tibi nostrum accidit,
 Per sacra thalami jura communis precor;
460 Ne perime: mea sunt scelera: me potius pete.
 C. Utinam ipsa possem! nunc tuas soboles vices
 Mihi te vidente deber. O faustum diem!
 Gnatos, quod unum deerat ad poenas, amat,
 Adeoque genitor. Nil meum hoc fastum foret,
465 Nisi & ille amaret. Perage. S. Quid mulier facis?
 Absiste furia. C. Lumina huc sodes leva.
 Agnosce: tuus est. Primus hic ensem imbuat.
 P. Miserere genitrix. C. Dirus hoc prohibet patér.
 I. nunc: relinque conjugem. A. Est odio satis
470 Maestatus ille. Liberum vitam alteri
 Concede: solum hunc posco. C. Ni peteres, darem.
 Quod me voles fecisse, velle istud nega.
 Hunc cui precaris, cui times, ipsum hoc, cupis
 Quod esse salvum, perdet. Hac ferrum inseram.
475 A. Estne Superi? Nullus hic fulmen rotat?
 Nemo hanc leænam, liberum hanc pestē opprimit?
 Date tela, flamas spargite: hac vivam manu
 Eviscerandam rapite. C. Iam fortè juvat:
 Iam te virum spectare. Quod satis est, doles.
480 Nunc ultra, nunc beata, nunc viætrix ferar.

CARTHAGIN. TRAGOEDIA.

Bala hæc voluptas hostium luctu frui.
Factum est abundè. Plus meis odiis litas,
Quam quod cupivi. Læta tibi de me invicem
Moritura reddo. Facibus & ferro Asdrubal

- 485 In me paras fævire. Nil ferro est opus,
Nil facibus istis. Idem erit sceleris tenor.
Per me quod optas cædis officium exsequor.
Invisa morior: postque præmissas Stygi
Vmbras recentes propero. Qui patriam cremat,
490 Idem & parentem rapiet; & stirpem rōgus.
At tu superites, exful, alieni affæcla
Vilis triumphi, famulus, invitus, pavens,
Victoris ad spem vive. Vel, si fas mori est,
Hinc te quid agere deceat, exemplum cape.

- 495 A. Perge execranda, perge, Dirarum gregem,
Seu mox tribus jungenda, seu pars es trium,
Cumula, vel exple. Belidum casset labor,
Et sicca refugis ora decipiens latex.
Et quæ perenni consicum audacis stupri
500 Revoluta versat turbine, ac nunquam silet,
Rota transferatur. Tundat æternum jecur
Obscoenus ales, & renascentes fibras,
Vacantē Tiryo, nulla non carpat dies.
Quidquid sub imis horridum tenebris capax.

- 505 Ditis coercet regia, & turbæ irrogat
Quidquid nocenti torvus Asopi nepos,
Iovisque proles Gnostia, & consors fori (gravet.
Rhadamanthus, unam hanc laceret, hanc unam
Prœ! missa Averno pestis, atque ævi probrum!
510 Quonam freto? qua caute? quo monstro editam
Nostra hanc tulere sæcla? quæ longâ fame
Incensa Tigris? quæ lupa? aut gelido poli
Sub axe candens ursa tam sœvas alit,
Aut Hydra flamas? Liberi infausti patris?
515 Quis vestra dignè funera & casus fleat?
S. Miseranda pateris, fateor. At qui sis memor,
Onerare planctu temet imbelli cave.
Age hunc retractum cladis aspectu alleva,
Castrisque recipe. Lenit afflitos quies.

*Scipio ad evertendam arcem suos
animat.*

IDEM SCIPIO AD MILITES.

- 520 Vrgenda bellî reliqua. Tam tetur nefas
Versâ expietur arce. Quâ durum est iter,
Nec solida calle planta devexo labat,

- Pendente clivo, fulciat primos sequens.
 Erigite in auras scuta. Præ se habeat prior.
525 Pone alius ordo capita subrectis tegat.
 Huc machinas, huc ære præfixas trabes,
 Huc ferte tela. Vineæ arrectâ sude,
 Plutejque agantur : levia queis crudo bovis
 Tabulata corio tecta Vulcanum pice
530 Sparsum tenaci, missile & ferrum arceant.

*Nuntius Scipioni exponit ut Asdrubal
sibi mortem intulerit.*

N V N C I V S. S C I P I O.

- N.** **H**eu ! Poenus obiit flebili Ductor nece.
SC. Novus ecce miseros casus ex alio rotat.
Quā morte cecidit ? **N.** Ense confossus jacet.
SC. Suapte cæsus dextrâ, an alterius ? **N.** Suâ.
535 **SC.** Nullisne mortem vetuit ? **N.** Adventum celœ
 Nostrum occupavit. Arce progressos iter
 Cùm nos teneret urbis, hic paulum viæ
 Secreta simulans cessit, & dicto ocius
 Lethale ferrum pectore immisso capit.
540 **N**os trepidi ad illum currere, & frustra patens
 Cohibere vulnus. Vulnerè exhaustus cruor
 Bibulum repenti sparserat rivo solum ;
 Tamen hæc profatur. Non tuæ certè occido
 Pars ulla pompa. Plura dicturum halitus
545 Defecit. Oculos ferreus clausit sopor.

S C I P I O

*Magna momento obrui eversâ Carthaginem
docet, optatq; ne id aliquando
Romæ accidat.*

- ,, **G**enerosa laudo funera : anteaetæ notam
 ,,, Labemque vitæ sepe mors pulchra eluit.
 Sed hæc vel hostis digna sunt luctu mala,
 Vrbis, Ducisque pariter ; ast urbis magis.
550 ,,, O lubrica ævi fata ! quis vestras vices
 ,,, Aut novit, aut non metuit ? I, vitæ bonis
 ,,, Confide nimium. Quantulum humanas opes
 ,,, Impellit ? An nos urbis eversæ repens
 Casus feroce reddit ? At timidos facit
555 Idem hic & animos minuit eversæ cinis ?
 Iacet inclytum urbis specimen, & mundi alternum

Decus :

Decus : hæc tot annos robore, atque opibus vigen^t
Tota in ruinas abiit : hic operis labor

Ingentis illæ turrium eductæ polo

560 Cecidere moles : illa tectorum vapor
Fumificus ambit culmina : hæc Superum flagrant
Delubra, & ædes : illa tot sæclis potens

Carthago inanis campus, atque ingens solum est
Atque aliquis illam vomere exercens humum ,

565 Hic Tyria dicet moenia, hic arces erant.
Quod fuerat, hoc es Roma: quodque illa est modis,
Portes esse, erisque. Veniet hæc forsan dies,

Qua te superbam (pace ego patriæ loquar)

Fors similis alto excutiat, & lapsam quoque

570 Hosticus adurat ignis. Hoc felix time.

,, Ego tineo. Ventris sœva momento rument;

,, Vertuntque maria : queque ludentes salo

,, Lux vidit, eadem naufragas puppes videt.

,, Tantum minantur fata, quantum homini favent.

575 Sed tarda veniat, si qua ventura est tibi.

Aut nulla yeniat pestis ; hoc potius precor,

Potiusque Divum numine affirmet sator.

Vos hunc honestâ morte perfundum rogo

Extruite, & ossa Libycus abscondat lapis.

4656

DIONYSI
PETAVII
AVRELIANENSIS
E SOCIETATE IESV
VSTHAZANES,
SIVE
MARTYRES PERSICI
TRAGOEDIA.

AR-

ARGUMENTVM TRAGOEDIÆ.

FLORENTIBVS in Per-
side Christianorum rebus, Sa-
pores Persarum Rex cùm ve-
tore impulsus odio, tūm Magorum
ac Iudæorum artibus in illos com-
motus, primùm iniquis exactioni-
bus, ac molestiis vexare: tum Ec-
clesiarum, sacrorumque vastitate ac
direptione: postremò Sacerdotum
& Antistitum, ac reliquorum adeò
cæde funditus opprimere instituit.
Erat tum Seleuciæ ac Ctesiphontis
Episcopus Simeon; cuius auctori-
tate ac virtute niti Christianorum
apud Persas religio videbatur. Hunc
proditæ majestatis insimulatum
comprehendi, & ad sese catenis
onustum perduci jubet. Interim
Vshazanes Regis educator, & inter
Palatinos proceres principē locum
obtineus ob Christianam profes-
sionem delatus, minis ac terroribus
de

de constantiâ dejicitur ; atque ad Christiani nominis detestationem sacrilegam Ignis ac Mithræ venerationem adjicit. Non eumdem in Simeone tentando successum Saporis conatus habuit. Cujus ille non minus sævitiam , quam blanditias promissaque contempfit , ac deserteri insuper salutem attulit. Nam cum ad se venientem , illum , ac pro veteri necessitudine officiosè salutantem probris ac conviciis reciecisset , negaretque quidquam sibi cum nefario transfuga commune esse posse : Vstazanes hac offensione , ac sceleris sui horrore perculsus ad Regem adit , ac Christianum se esse coram eo profitetur. Quâ repentinâ mutatione vehementer non in se modò , sed & in Christianos omnes Principis iracundiam convertit. Itaque capitis damnatus eodē die gloriosissimam pro Christo mortem sustinuit. Verum antequam ad supplicium traheretur , magnopere hoc ab Rege postu-

postulavit ; ut elogium suum, necis-
que causa publicè à præcone pro-
nunciaretur ; ne quam perfidiæ pro-
ditionisque de se suspicionem in
vulgus relinqueret. Sed eò nimi-
rùm postulatio illa spectabat ; ut si
quibus fraudi offensioniique sceleris
exemplo fuisset, iisdem mutatæ vo-
luntatis, ac susceptæ ob fidē Christi
necis præconio consuleret. At Rex
ceterorum ad terrorem quod roga-
batur pertinere ratus , ultrò con-
cessit. Intererat spectantium turbæ
Pufices Regiis artificibus præfe-
ctus. Qui ut metu mortis attonitū
ac titubantem Ananiam Simeonis
Presbyterum vidit, nihil cunctatus
voce hortatuque suo illius animos
erexit. Ob id comprehensus & ipse
paulò post imperfectus est. Cæsus est
Vsthazanes Constantii & Constan-
tis anno 7. feriâ V. majoris Heb-
domadæ. Simeon verò ac ceteri
postridiè, hoc est feriâ VI. sive Pa-
rasceve. Hæc Sozomenus lib. VII.
cap. VIII.

PERSONÆ.

VSTHАЗАНЕС.
DATHYS CHRISTIANVS.
SAPORES REX.
PRINCEPS MAGORVM.
SIMEON.
ANGELVS:
MILES.
PVSICES.
ANANIAS.
CHORVS PERSARVM.
CHORVS CHRISTIANORVM.

A C-

ACTVS PRIMVS.

*Vsthazanes Dathyn ad constantiam in
fide hortatur, simulq; Satoris odium
in Christianos exponit.*

VSTHAZANES. DATHYS.

Quid huc relicto Principe errantem gradum
 Diversus urges, turba dum sacris frequens
 Operata Procerum Solis adstantem focis
 Ambire Dominū gestit ? D. Hoc ipsum est
 Quod me retorsit, ne quid ex illā traham (retro
 Contagē sceleris. Te quoque haud dispar scio
 Causa huc subegit. V. Fateor idem animus, procul
 Fugere execranda sacra ; nec coram pati
 Ritus profanos. Quippe nec visu tepus
 10 Polluere Christi in jura transcriptum caput
 Fas esse didici. Quod tuī dignum est fide,
 Et cui favemus numinis cultu, sapis.
 I, sequere porrō. Perge melioris tenax
 Dum vivis, animi. Perstet ambobus precor,
 15 Acer sui ue similis, & numquam mafis
 Victus fatiscat. D. Si quod in nobis situm est
 Spondere certo liceat ; æternū fibi
 Constatib. V. Hac nos mente venientem decet
 Quamquam opperiri turbinem, & contra gradum
 20 Firmare, trepidat pectus, atque horret tamēp
 Quo se minax procella, & impulsus dabit
 Iræ æftuantis fervor. Haud facili reor,
 Mediōve tantus scelere fungetur furor.
 Magnum aliquid in nos s̄ayus atque odio favens
 25 Molitur : hunc vos fallite & Superi ! metum.
 Nec me illa dubium cura privatim mei
 Sollicitat : hæret noster in solido status :
 Si fas loqui est, fretusque nil cœlo pavet.
 Causā timendum est publicā. In Christi genus
 30 Nomen ſue ſceptro ac decore regali tumens
 Inimica vis aſurgit. Hæc non jam dolis,
 Non cæcā, ut olim, fraude Achæmenius parat
 Subruere Princeps : fed palam aggressus quatit.
 Hucusque ſolis opibus infestus, gravi
 35 Preffit tributo, capita describens atrox
 In quæque pretium. Verūm ubi exhaustis nequit
 Excutere firmo vectore hærentem Deum ;
 Jam mole apertā pugnat, exardet, fremit,

- Nec vetera tantum, solitaque in nostrum gregem
 40 Supplicia renovat, ac remeritur diu
 Desueta terris generis exempla horridi.
 Parum hoc, parum est, nimiumque vulgaris nota,
 Quod usitatum est : quæritur sceleris novum
 Nec cognitum orbi specimen. Et, ne quod nefas
 45 Defit furenti, non rudem ad facinus virum
 Vrget minister sceleris, ac subdit faces,
 Hinc ille Domini cæde pollutus, sacer
 Hebræus, exlex, advena, impostor, vagus,
 Gens orbe toro sparsa, sine regno & lare ;
 50 Suisq[ue] pulsa sedibus, nostris gravis.
 Inde alia Regni major Assyrii lues
 Profanus ignis cultor arcani Magus
 Stygiaque pollens arte. Sic gemina Sapor
 Peste efferatus gentis in cædem piæ
 55 Grassatur : & quas mentis etiamnum potens
 Nondum ille habebat ; sive Threicci metu
 Premebat intus Principis, totas modò
 Effundit iras. Sic ubi emissus foras
 Tandem reclusis prodit è caveis leo
 60 Propior furenti graditur, & nondum furit.
 Mox latera stimulis fossus, aut torti procul
 Crepitu excitatus verberis, caudâ latus
 Stimulante vastos corpore excutiens toros
 Praeceps ruit, furisque, nec fese capit.
 65 Haud alia Regis pectora amborum ad nefas
 Insanus acuit livor. Hen ! miseris salus
 Quænam relista est ? Quis modus furiis erit ?
 D. Paulum querelas reprime. Nescio quis ferat
 Modularus aures sonitus. En vocis canor
 70 Crebrescit ingens. V. Solis è templo redit
 Comitata Regem-pompa. Congressum viri
 Est impetus fugisse, subducatur domum.

C H O R V S

*Magorum Ignem ac Mithram
 celebrantium.*

A N A P Æ S T I C I .

- Q Vacumque vago gurgite Nereus
 Complexa solum brachia pandit :
 75 Sub utroque procul sole jacentes
 Vnus populos Persicus anteit.
 Quæcumque poli vertice in alto
 Sacrata focis templa merentur,

Vnus superat numina Mithra.

80 Sic præ reliquis inclyta terris
Majus reliquis numen adorat.

Canite ô juvenes ! Patrio Mithram
Dicite ritu.

Tibi festa Magus carmina fundit.

85 Tibi Achæmenidum turba virenti
Velata gerens tempora myrto ;
Niveisque trahens splendida cultus,
Delubra piis cumulans votis,
Dat turicremas munera ad aras :

90 Lætissime sonat vocibus æther.
Agite ô pubes Persica magnum
Celebrate Deum.

Quà quà celebri duæta paratu
Festam graditur pompa per urbem.

95 Linguis faveant, verbaque passim
Faulto cives dent faulta die.

Nullus querulo murmure pulsas
Polluat aures : iamenta vacent.

Hunc sollicitis parcite curis

100 Onerare diem. Sit molle jubar
Nullis liquidam misceat æthram
Imbribus Auster : densaque nusquam
Incubet atro turbine nubes.

Nec freta piceis acta procellis

105 Nunc suspenfos ad celsa ferant
Sidera fluctus : nunc obscuros
Retegat imanes unda dehiscens.

Altâ supero quidquid in orbe est.

Altâ fileat pace profundum.

110 Dum mista viris mollior actas ;
Matrumque choris innuba proles
Mithræ celebrat coeleste jubar.

Quo perpetui foedera mundi

Auctore manent ; per bissenos

115 Partita fluunt tempora menses.
Et nunc placidis laxata viret
Zephyris tellus ; nunc æstifer
Gratas revocat fidere messes.

Mox Autumnus pomifer uitas

120 Rigo glebas temperat imbre.
Nunc brumali frigore torpens
Gelidis Boreæ flatibus horret.
Sic alternis natura parens

Vicibus patitur damna, novoque

125 Reparat priscum splendore decus.
Hæc humanis communoda rebus.

DIONYSI PETAVII

Providus istas dispensat opes
Fugitiva regens saecula Mithra.

Tu quoque rerum pars magna fave

330 Sacer Assyris ritibus ignis.

Agilis cuius vigor aethereos

Continet orbes ; docilesque rapi

Partim Hesperium torquet in axem ;

Partim Hesperio torquet ab axe.

335 Idemque polo densior ardens

Facibus latè sparsa coruscis,

Quæ nocte vides sidera, monstrat.

Hinc vivacis semina flammæ

Magnos mundi fulsa per artus

340 Occulta meant ; vivida quorum

Genitale fovere corpora robur.

Illinc hominum, pecudumque genus ;

Quidquid volucrum secat aëria

Nubila penna : quod marmoreo

345 Claudit gremio cœrula Tethys ;

Animam ignifero dicit ab haustu.

Nec tu rerum maxima tantum

Penetras, mundi foecunde sator !

Sed visceribus nulla vel imis

350 Corpora terræ depresso Deo

Vegetante carent. Sentit flammæ

Solidata tuas, & avara hominum

Vota fatigat dives fulvi

Vena metalli. Quin & filice

355 Ferrœ filex icta latentes,

Quos foeta gerit, reddidit ignes.

Par coelicolum nobile salve.

Date fausta piis tempora Persis.

Quique officio laetus utrumque

360 Ambit Persis numen amicum

Et communes instruit aras :

Æterna precor sceptra vicissim

Regi memores reddite Regum.

*Princeps Magorum Vsthazanem apud
Saporem accusat, qui eidem extrema minitatur.*

SAPORES REX. PRINCEPS MAGORVM.

S. P Erasta ritè sacra, & auspicibus reor

365 Superis sitatum. Largus ante aras crux

Totæde pecudum, torque maestati greges,

Et lætus Arabum ture sublatus vapor

Et odora Cilicum messis , & caſtæ preces ,

Et quæ superbis dona ſuspendi tholis ;

270 Quæque ipſe voyi, proſperum Imperio ſtatūm ,
Noſtriſque felix omen incepiti ferunt.

,, P. Audita ſuperis vota : ſupplicibus favent

,, Suis, amantque : nec piè orati preces

,, Surdā capeffunt aure. Contrā illi impios

275 , Odere, faſtu bella qui tumido movent

,, Paterna regni in ſacra ; nec cultu Deos

,, Dignantur, & qui jura præ patriis habent

,, Peregrina; quiq; hos premere cùm poſſint, foſt.

S. Nempe hos rebelles, hos mihi exofos canis

280 Chriſti execrandoſ nomine. P. Hos iſpos loquor ,
Perdenda letho capita, quos ultrà cave

Patiare Princeps ; peſtis occultaē amputa

Ferale virus : glifcit, & populos vagum

Latè per omnes ſerpit, offensi trahens

285 , In nos Tonantis odiā. In iſſontes cadit

,, Cives nocentum culpa, ſi poenā caret.

Nec tu ſacrorum hæc proinde, vel nostri putā

,, Referre tantum. Publicæ ex uſu rei eſt

,, Eadem eſſe cunctis numina : haud quales velit

290 , Arripere cultus quemque, nec ritu minus

,, Quam Rege eodem vivere, hoc ſceptriſ fidem

,, Pácemque populis fancit. S. Hortatu nihil

Opus eſt : peregi cuncta mecum animo priuus,

Odi ipſe, quantum hos nullus : & Superum, & mei

295 Caufā nefandoſ perfequi, exitio dare ,

Abolere prorsus meditor. P. Aeternū tibi

Hac mente firmas ſceptra. S. Non animo recens

Aut temerè in illos coeptus incubuit furor.

Vetus eſt ; nec olim ſi quid indultum eſt, nefas

300 Fovere volui : tempori & regno datum eſt :

Non huic remiſſum : preſſa modò ſeſe efferant

Conſilia. Vos non ore, & admonitu tenuis

Fovere coeptis, ſed manu & factis volo .

P. Properare curſu concitos teſeri jubes .

305 Sed quam in laboris fate nos partem voces .

S. Excutite profugos : rapite ; per teſta & lares

Inquirite ; urbes, rura, deſertos legat

Saltus oberrans miles. Hic vester labor

Eruere fontes undique, ulcisci meus .

310 , P. Huic gerere morē eſt facile, qui quod viſi jubet

In perduelles Imperi, atque hostes Delim

Violenta mandas bella. Quis iuſſa abnuat ;

Niſi & hostis ; & cui ſceleris exemplum placet ?

Sed quid latebris abditos cæcis juvat ,

- 315 Procul & fugaces petere, si facinus palam
Tutum in propinquuo patimur : & Regni in finis
Manifestus hæret hostis ? S. Haud nobis quidem.
Quis ille, tandem exprome. P. Christicolum caput
Columenque. S. Nēpe hunc capite damnatū refers;
- 320 Qui Ctesiphonte vincitus Assyrīa senex
Huc me imperante trahitur. P. Imò alias mage
Hlo timendus, opibus, & longā potens
Turbā clientūm. S. Iuris an nostri est ? P. Tui.
S. Ambage mis̄ fare quem memores virum.
- 325 P. Qui te te alumnū jactat. S. Ergo etiam miser
Galilæus ille est , & cruci affixum colit ?
P. Solum hoc adorat Numen, inque oculis gerit :
Et vana credit reliqua. Nil cœli jubar
Radiantis illum tangit, aut adytis sacer
- 330 Repostus ignis. Quin suos furrim excipit,
Conditque teatris, atque ope afflictos levat.
S. Vbinam est? P. Pedē istinc retulit, S. An mecum
comes
Delubra Solis adiit? P. Hæc Erebo fugit
Oditque graviūs. Quippe Tartarei specus
- 335 Simulacra, & Orci stabula, & Eumenidum lares
Hec fana vocitat. S. Regiū hunc aliquis vocet,
Irāne est? Deorum sacra me vivo abnuit ?
Ego præsidem almæ lucis, & gemino Deum
Cornu minacem testor, aut Christum abnegans
- 340 Ritus priores repetet, aut letho diem
Clausum anteverteret. Nec meā si nunc foret
De stirpe : non si frater, aut consors thori,
Aut gnatus, aut, quod graviūs est dictu, parens,
,, Effugeret umquam. Regium hac si quis manu
- 345 ,, Eripere sceptrum, pallere aut regno velit :
,, Parcam atque inultum patiar? Haud leviūs nocet,
,, Sceleris ue in æquo est, qui mihi longo Patrum
,, Transmissa ab ævo jura sacrilegus rapit,
,, Legesque patrias. Nec pari in culpâ tamen
- 350 ,, Ego utrumque statuo. Graviūs haud paulò nefas
,, Inferre sacris bella, quam sceptris, reor.
,, P. Par ille cœlo est animus, ac stabili loco
,, Quicunque sceptro & Regis opibus potens
,, Dīs se minorem sentit. Hic culmen supra est
- 355 ,, Mortale, quem non aula, non auri nitor,
,, Non vestis iterum murice Affyrio rubens,
,, Non arma, non satelles, aur quidquid foris
,, Altum, & superbū cingit, oblitum sui
,, Nimiūm & ferocem forte regali extulit.
- 360 ,, Rarum hoc decus, tuumque. Sed prodit domo
Longævus auctor.

Vsthazanem fruſtra blanditiis à fide Catholica Sapores avocare tentat : minis tandem terret.

S A P O R E S . V S T H A Z A N E S .

SAP. *V* Erâne hæc de te senex

Mihi fama retulit ? Dîs modò exofis, vetus
Quæis posuit ætas templa, nescio quem trabe
Fixum cruentâ colere fallacem Deum ?

265 Nec sacra, ut antè, solita nobiscum exequi,
- Nec templa obire nostra. Quæ quamquam diu
Supressa constans rumor in populum ferat,
Nil facere causâ gravius indictâ liber.
Proloquere quid tu mente confilii tegas.

270 VS. Quid pectori imo conditū & tacitum premam
Iubes profari ? Fas sit hoc unum priùs
Rogare princeps. SAP. fare. VS. Gentiles ferox
Mutasse ritus : sceleris hæc summa est, Deos
Quod non priores veneror. An quicquam est super?

275 S. Vna hæc abundè est noxa, si facinus probas.
V. Quid opera penitus, dubiaque in crimen trahis?
,, Cæcum est quod intus geritur, & fraudis capax
,, Quod quisque solus novit. Hoc quod tu inputas
Negare crimen finge ; quem damnas reum

280 Age qui revincis ? Quin mihi hoc potius vide,
Postquam illa patriis sacra desertis sequor,
Novumque veneror, quisquis hic tandem est, Deum,
Qui noster in te est animus : obsequiis fides
Quam solita constet : Quod mihi ex illo nefas ?

285 Quod facinus actū est ? Fraude quâ teneor nocens ?
- Palam hoc, nec ullis abditum tenebris patet
Cœloque geritur teste. S. Cur fari times ?
Ambigua turpe verba nescio quid volunt.
Eloquere aperre ; sacra Achæmenidum colas ?

290 Christóne nomen dederis ? hoc solum moror.
VS. Dediſſe fateor : nec dati etiamnum piget.
SA. Quid hic polum flagrante percurrentis rota,
Et nocte pulsâ lucidum instaurans diem ?
Deum esse Mithram credis ? aut cuius calent

295 Vi cuncta, egentque, semper ardentem foci
Penetralis ignem. VS. Verus hæc finxit fator,
Hominumque ad usus peperit. At fruſtra Deos,
Fruſtra potentes credula & ficti tenax
Sacrávit ætas. Scilicet vitâ Deus

300 Animaque, quam nos trahimus ex illo, caret !

- Et mole murâ constat, & sensus egens
Inane corpus lucis obsequio rotat.
Aut sorte nunc extinctus alternâ redit,
Nunc moritur ; Illuc major, hic sese minor,
- 305 Vt cumque libitum est, pabulo vivax novo,
Famulasque præstans dapibus humanis vices,
Hos templo & aris digner ? Egregium Dei
Opus est utrumque & munus : at Divos nefas
Putare Princeps. SA. Pergis in superos loqui ?
- 310 Sile obsecro ; oris impetum exordem rege.
,, Senile vitium est fræna præcipiti nimis
,, Laxare linguæ, plusque concessis loqui.
Ætatis iste est morbus : errori quoque
Pars imputanda est. Novi ego artificis dolos
- 315 Fraudemque sectæ. Subdolum & fallax genus
Spe vanâ hiantem lusit. A te utinam malî
Hæc orsa labes, non tuam ad pestem rapax
Per tot meorum exitia fecisser gradum !
At tu per illud proximum gnatis caput
- 320 Dextramque alumnus te tuam, & dominus precor.
Si fas precari est, sive custodem voco,
Seu te parentem : turpe consilium exue,
Iam melior, & te pristinum ad morem refer.
- Barbarica profuge sacra : dom sceleris parum
- 325 Adhuc peractum est. Siste furialem impetum.
V. Quæ sceleris in me culpa ? S. Quod spensis Deos.
V. Quos esse falsò credis. S. At Persis fide
Olim receptos publicâ. VST. Exclusos procul
,, Pene orbe reliquo. S. More quæ patrío obtiner,
330 , Lex est sacrorum cuique. V. Si vitio vacat.
,, S. Toleranda vel sic illa, quæ se aliis probant.
,, V. Dū quod sequare melius in promptu est nihil.
,, S. Legumne quidquam melius obsequio putas ?
V. Hæc vana specie legis & titulo saret.
- 335 S. Erras. Tot unus sæcla sollicitas senex ?
,, V. Quâm vera quivis memoret haud qui sit, vide.
,, S. Raro is sapit, plus sapere qui se aliis studet.
,, V. Pro se æstimanda causa, non numero venir.
S. Hæc teipsa Superos causa tentantem gravat.
- 340 V. Errore factos nil ego & falsos moror.
S. Tuus ille credo potior, & dignus Polo est.
V. Hic solus orbem præpotens nutu regit.
S. Mortalis olim, quem Deum adscribis, fuit,
V. Hominem Deumque pariter hand factum colo.
- 345 S. At ille letho pressus infami perfit.
V. Idemque posthac vivus ad Superos redit.
S. Fixas latronum mediis extendit manus.
V. Iterum sub auras morte calcatâ subit.

- S. Dubium hoc; at illud luce perfectum palam est.
- 350 V. Humana tantis emitur impensis salus.
S. Mihi is salutem, quam sibi haud potuit, daret.
V. Potuit: sed isto libuit eventu mori.
S. Quem nostra mergunt fata, nil hominē supra est.
V. Qui passus eadem vicit, else hominem nega.
- 355 S. Vulgata temerē rumor hæc mendax jacit.
V. Expressa quantis illa prodigiis fides!
,, S. Post fata nulli patuit ad Superos iter.
,, V. Morte ut pateret præstitit Christus suā.
S. Cur ergo nulli tot nece ex haustis patet?
- 360 V. Et hos sub auras læta restituer dies.
S. Spes est futuri longa, præsentem fove.
,, V. Brevis hæc fugaxque. S. Certa prædubiis fero.
V. Fac certa maneant: quantulo his spatio fruor?
S. Serò aliquid ævi parte jam extremā novas?
- 365 ,, V. Nulla est honestis sera consiliis dies,
S. Quid acta retrò vitā damnatur tibi?
,, V. Revocare satius, quam dare in præceps pedē.
S. Consulere tibi net jubeo. V. Consultum est satis.
S. Sequere imperantis iussa. V. Quà fas est, sequor.
- 370 ,, S. Regum extimesce sceptra. V. Quod salvâ licer
,, Pietate, timeo. S. Fors tuo edoctus malo
Quod facere sponte renuis, invitus dabis.
V. Quid ex coasto præmii ac victo feres?
S. Dominum esse me, Regemque te famulum scies.
- 375 V. Novi equidem. S. At herclè nosse te factis negas.
V. Men' te negare Principem? S. Ut ne sim, facis,
Dum iussa refugis. V. Facere quod possim, impera.
S. Tuo imperare me tibi arbitrio doces?
- V. Vtrimeque dubius angor'. Hinc mihi Rex jubet,
380 Rex inde Regum prohibet: è votis utri
Parere fas sit, statue. S. Quid tempus tero?
Sat jam execrandâ voce contractas diu
Præbuimus aures. Plura scitari piget.
Agedum effteratos pectoris motus premens
- 385 Ad sana mentem flecte, teque ipsum juva.
V. Vnum hoc remitte, cetera ad nutum geram.
S. Adhibenda vis est. V. Nulla vis Christū auferet.
S. Etiāmne pergis? Aliquis hīc hodie mihi
,, Damno suopte sapiet. V. Haud ullum Deo
- 390 „ Damnum timeri gravius erepto potest.
S. Removendā comites verba: damnatum neci
Rapite hinc. Sed autē lenta cruciatu effero
Poena irrogetur: verbere, ardenti face,
Candente lamnā, forcipe, atque unco miser
- 395 Lanietur ungue: sede luxatos suā
Vivax metalli fervor, & liquidæ picis

74. DIONYSII PETAVII

- Populetur artus. Tremuit : hac parte est ~~sensu~~
 Vrgendus iterum. Rapite. Fors illum dolor
 Terrorque mortis subiget : augebo metum.
 400 „ Sæpe & feroce spiritus letho cadunt
 „ Præsente. Nec si flectere hunc animum est potis
 Vis aliqua, carum tot retrò meritis caput
 Periisse malim. Vadam & hoc præfens geram.

Christianorum constantiam depraedat.

CHORVS CHRISTIANORVM.

- 405 **N**Vlla vis terris, Ereboque tanta :
 Nulla flammati rabies furoris ;
 Freta quæ Divis, & amante Christi
 Pectora frangat.
 Crescit hic damnis amor, & fugaces
 Despicit vitæ pereuntis annos.
 410 **N**on minas, non vel jugulo imminentes,
 Palluit enses.
Vasta ceu rupes medium profundo
 Aequore attollens caput, ieba crebris
 Fluctibus latè resonantis arcer
 415 Verbera ponri.
 Haud secus duri patiens doloris
 Coelitum devota cohors Parenti
 Quodlibet lethi genius irretortis
 Spectat ocellis.
 420 **N**on enim longi violentus horror
 Carceris ; non ære graves catenæ
 Mille poenarum laniata formis
 Corpora torrent.
 Viscera obductos penetrans per artus.
 425 **F**lammeus torret vapor : hinc flagella
 Acrius scindit moribunda dirus
 Membra satelles.
 Ille sublimi lacer in catastâ.
 Hic pice adspersus, liquidove plumbis
 430 **C**ujus ærato latus omne fulcat
 Vngula morsu :
 Durat, instantisque manus lacefit
 Sponte lictoris ; metuensque fleti,
 Quâ licet languente Deum fatetur
 435 Murmure Christum.
 Impius quantâ metui Tyrannus
 Mole pugnavit ! scelerisque quantis
 Artibus coeli bene pertinacem
 Tergit alumnus !

- 440 Ille detraſſā cure, cœn triumpho
 Clarus, Eoo ſaturos amictus
 Murice oſtentat, tumidosque regum
 Æquat honores.
 Quid loquar poenæ genus insolentis ?
 445 Vncta cū ſevo, pice vel ſequaci
 Turba nocturnos facis arque tædæ
 Arſit in uſus ?
 Subditis alter resupina flammis
 Membra torſetur ; ſuper & flagrant¹
 450 Crate diſtentus graviore Chriſti
 Æſtuat igne.
 Quid fame enectos querar, aut ferido
 More membratim periiffe ſectos ?
 Quotque erant artus, toties recenti
 455 Cæde peremptos ?
 Mira viſ Chriſti : ferus ut leonem
 Solvit impaſtum cavea magiſter,
 Hunc face, & ferro, ſtimulisque tota
 Vrget arenā.
 460 Ille nec ferro, face nec ſubactus
 Sævit in nudos, placidoque lambit
 Ore ; tum blandæ pavitante mulcet
 Verbere caudæ.
 Talis antiquæ Babylonis hospes
 465 Horridas inter jacuisse pernox
 Bestias fertur Daniel, paterno
 Numine tectus.
 Pro nefas ! quanto genus eſt ferarum
 Mitius noſtro ! Quibus acta plagiis
 470 Tigris, horrendusque leo, feroxque
 Abſtinet ursus,
 Damnat hos letho cruciatque Iudex :
 Nec fatis poena eſt jugulare vivos.
 Sævit infelix, laniatque ferro
 475 Luce carentes.
 Mergit hos ponto tumulo carentes.
 Aut feris linquens, avibusque prædam,
 Tollere exangues vetat, & paternā
 Condere gleba.
 480 Quām benē hic coelo tegitur ; nec ullis
 Abditus clauſtris latet ; aſtra cuius
 Obtinet, coeloque animus poritur
 Libeſ aperto !
 O nimis fauſtos ! quibus empta parvo
 485 Conſtat æternis agitanda ſæclis
 Vita ; queis Chriſtum pari t invidenda
 Gloria poenæ.

O meum si quod meritis piorum

Tempus adscribat ! mea si quis aure

490 Prosperū captans Superum benignè

Vota secundet !

Non ego Eois opulenta terris

Sceptra : non gazas Arabum nitentes

Præferam : nulli magis expetitus

495 Serviat orbis.

ACTVS SECUNDVS.

*Simeon Martyrii desiderio accenditur: ex
Angelo Vstazanis lipsum intelligit,
jubetur q̄ eum ad martyrium animare.*

SIMEON. ANGELVS.

S. **I**mmensa rerum spatia qui nutu regis
Dominator orbis , nostra quem patrio ē sinu
Felicis ævi compotem in terras, salus

Pietasque traxit : generi ut adscriptus, nefas

5 Commune lueres : debitam & nostro luem
Tuo expiares capite : qui clausum poli
Penetrale réferas : qui triuinphatæ Stygis
Victor sub axes spolia fidereos trahis.

Quem mente, quem nos ore concipimus Deum :

10 Cui sacra soli ferimus. En voti reūs

Tibi sancte grates genitor & vindex ago.

Habeo expetitum tempus : ad poenas vocor

Pro te cupitas. O meis serò datum,

Serò impetratum precibus & lacrymis diem,

15 Quo te Deum confessus, has pro te vices,

Hec vincla merui! Quamquā ego hīc meritū loquor?

Non est, nec illud merita contingunt decus,

Gratisque constat omne. Quod supereſt, ades,

Fer opem ; labantem, ni tua auxilio manus

20 Succedat, ultrò robore immisso alleva.

Cœptum est : eatur : noster in cursu est labor.

Imbellē pectus concute, atque animos seni,

Sed non seniles subde. Deest votis adhuc

Mors jam propinqua. Da mihi extrellum hoc, mori

25 Liceat : vel ante mortis exitium, manet

Quodcumque durum, atroxque : per poenas eat

Intrepidus omnes animus. Huic facilis spei,

Placidoque Christe numine aspirans fave.

Non ille pelagus puppe longinquum secans,

30 Quem tenera proles, casta quena conjux diu

Expectat,

- Expectat, atro turbine implicitus, lares
 Repetere tantum gestit, ac redditum vover.
 Non tam avidus imbres campus æstivos bibit,
 Iam sole longo putris, Icarius face
- 35 Hiulca torrens arva cùm findit Canis.
 Nec ille canibus aëtus, & fessus fiti
 Tam cupidus amnes cervus egelidos petit,
 Quantum illa pro te perpeti, hunc lethi exitum
 Felicis opto. Tu mihi hoc solus dare
- 40 Potis es, dabisque Christe ! Sic præ te Deos
 Nihili orbe toto faciat hinc Phœbo tepens
 Oriente populus : inde præcipitem mari
 Cōndens Ibero : quique transversi poli
 Sub utroque degunt axe ; nec sola inclytum
- 45 Ausonia numen regna : sed Persæ tremant ;
 Qui nunc regentum scelere prô ! miseri jacent
 Altâ sepulti nocte. Sic Superum chori
 Te sancta celebrent agmina, & mentis jubar !
 Cœlesti mundi fidus : hoc tantum ratum
- 50 Quod petimus esse, patere. A. Ne dubita, senex,
 Ratum est, quod optas. En ego interpres poli,
 Voti sequester fidus, auditas preces
 Illinc reporto. Vote quam assiduâ rogas,
 Concessa mors est : cuncta cui debes, brevi
- 55 Vitam imputabis : Nulla promissi mora est.
 Clarum priusquam crastinus Solem premat,
 Claudatque Olympum vesper, insignem datâ
 Cervice titulum mortis optatae feres,
 Vièto triumphans Rege. Nec jussu occides
- 60 Solus Tyranni ; plurima effuso comes
 Ibit cruore turba ; quam parili nece
 Super Altra tecum pompa communis vehet.
 S. Quàm grata nobis, quisquis es Superum, referas,
 Tam merita supra nostra. Tibi mundi Sator,
- 65 Trinum atque simplex numen & grates habet,
 Et aure fata famulus hæc pronâ capit.
 Accingor. A. Hæc te certa, ceu dixi, manent.
 Sed antè dextram perdit, & misero dabis.
 S. Quis iste ? A. Regis altor infelix jacer
- 70 Tibi carus ille atque hospes. S. An letho perit,
 Aut jam peribit ? A. Corpore incolumis, gravi
 Mentis ruinâ cecidit. S. Afflictum premit
 Quis deinde casus, quove perculsum modo ?
 A. Christum abdicavit. S. Num leves cultu Deos
- 75 Dignatus ? A. Ignem & Solis agnovit jubar.
 S. Hoc sponte num coactus in facinus ruit ?
 A. Coactus ægrè cessit : at cessit tamen.
 S. Sed quo peractum est ordine ? A. Ex illo scies.

DIONYSII PETAVII

93

Huc fama celerem quenam tui adventus agit.

90 S. Vbinam est ? A. Propinquat. Tu, virum te
par eis, malis

Obstite firmo pectore, & Regum minas

,, Contemne. Levis est ifa, quae vitæ amputat

,, Pereuntis alijs spatia : quæ corpus rapit

,, Animumque , magis hanc metue. S. Iam pri-
dem metus

95 Hic me remordet. A. Nec mindus lapsum erige.

Nam tempus ultrò dabitur. His coeptis viam

Molitus, huc te cœlitum advexit parens,

Per te ut ruina stratus ingenti senex

Iterum resurgat : hunc tui extrennum rogat

90 Fructum laboris, S. Hoc quidem faxo, & lubens :

Non si ille flamas ferre in adversas caput ;

Aut stricta jubeat tela : si furvæ Stygis

Sub opaca ruere Tartaro immersam velit,

Parere dubitem. A. Dignus hic cœlo vigor.

*Simeon à Dathy plangi se vetat, jubet
potius Vsthazanem lugeat, qui
Mithrae tus adoleverit.*

DATHYS. SIMEON.

95 D. O Magne Christi interpres, & lecti gregis
Longæve custos ! quid tuo adventu gefat
Præ se animus hæret ; læter, an doleam magis.
Tua lætus ora cerno, & alloquio fruor.

At mole pressum fortis indignæ grave est

90 Aspicere. Téne hæc vincula ? has collo graves
Ferro cate nas trahere ? Me miserum ! quibus
Subesse fatis, quem virum & qualem intuor !
S. Bona verba quæso. Parce quem Christi vides
Causa hæc ferentem perditum ac miserum queri.

95 , Non est, nec esse rere. Qui scelere æstuans
,, Errore cæco premitur, & lucem fugit.

,, Miser est ; secundis quamlibet rebus fluat :

D. O te beatū hac mente ! S. Quid tu tu aliter sapis ?

D. Ita luce casum sedis æthereæ quies,

100 Et vita nullos maneat occasus pavens :

Vt ista tecum sentio. Et miseret tamen

Et ora lacrymæ sponte, nec iussæ, rigant.

S. Quo me beatum credis, hoc plangis statu ?

D. Non causa tristem cladi, at clades facit.

105 , S. Rudis ille veri est decoris, & solidâ minor

,, Virtute, cui non dulce pro Christo pati.

¶ Nimiùm supremo distat, ac vilis notæ est.

Tete

- Tete hic annici squallor & luctus necat?
- Mea sunt, mea illa vota. Quem pro me capis,
- 120 Pro me labore mitte. Si recte aestimas,
Non est amoris ille, at invidiae dolor.
- D. Tibi invidere, luce quem charum magis,
Oculisque ego ipsis habeo? S. Quin, si qua est fides,
Gratare, quod se fata tam laeta explicant.
- 125 Sibi regna opesque mundus, & fructum brevis
Vitae caducus habeat. Haec mihi sors placet,
Quam me esse miserum singis, & genitu obitrepis.
Quas tu senili corpore implicitas, gravi
Cernis catenas pondere, illuvie oblitum
- 130 Iuvat juvat traxisse. Non si me ducem
Sub jura missus orbis, & dominum tremat;
Hoc me beatum decore, sed miserum rear.
Quamquam ista solum perpeti, & vinclis tenus
Tua Christe, famulum fata sectari piget.
- 135 Cur non per ignes sanguis admotos fluit?
Nec aduncus artus unguis extentos fodit?
Imbellis, heu me! miles intactum, integrum
Hoc vile terrae pondus, hoc senium gero.
Sed spes propinquae cædis, ac poenæ caput:
- 140 Vinctus Tyranno fistor. D. Hoc utinam foret
Ignavus animo transfuga, & Christi recens
Desertor. S. Ecquis sceleris est tanti reus?
D. Aetate fessum Regis altorem tenes?
S. Pietate clarum neveram, & meritis virum.
- 145 D. Nunc ille præceps culmine ex illo ruit. (scias.
S. Quid hocce memoras? D. Luce quod gestum hac
S. Christum abnegavit penitus, anne aliud refers?
D. Et jussa Mithrae tura cornigero dedit.
S. Huc tu querelas confer; hic lacrymis locus:
- 150 Sors ilta gemitus poscit; haec miserum facit
Non qua dolebas antea. Sed quinam obsecro
Hunc casus, aut quæ causa præcipitem dedit.
D. Primum haec Tyrannis sueta, blanditiæ, preces,
Promissa; terror inde, poenarum minæ,
- 155 Et quidquid ardor Regis irati potest.
Quæ voce sola quamdiu, & factum citra
Admota vis est; pectoris contra vigor
Haud poenitendus hæsit. Vbi ventrum ad manus?
Vbi secta crebro verbere, & lentâ face
- 160 Adusta sensim membra: tum nudum latus
Ahenus unguis carpit: aut sulcos arans
Dentatus hæsit pectine infesto chalybs.
Labare primum senior, & poenæ mortam
Paulum precari: substituit saevi manus
- 165 Carnificis. Exin precibus, hortatu Sapori

Instare ; & omnes inde poenarum simul
 Objicere facies, armaque : hinc aram, & focos
 Micasque Foi turis, ac turpis Mithrae
 Simulacra ; Et, horum fas tibi alterutrum modò
 170 Optare, Princeps clamat : aut digitis tribus
 Excutere in ignes tura (quippe aram super
 Manum coactus tendere, & summis gerens
 Inserta digitis stabat) aut quæ tu vides
 Rursum experiri. Quantulum est Divis semel
 175 Dare tura ? Contra haec pavidus & mortis senex
 Terrore fractus cessit. Ut Tauri jugis
 Mediœve Orontis vertice annosam ruunt
 Adversa quercum flamina. Haec primum situ
 Concussa dubias hinc & hinc crispat comas ;
 180 Iam iam ruenti similis ; ac tandem solo
 Avulsa præceps turbine ingenti cadit.
 Sic antè natu noster incerto minax
 „ Demum ruinam traxit. S. Et quisquam sibi
 „ Confusus animos peccatore ingentes alit ?
 185 „ Supraque reliquos vertice erecto tumet ?
 „ En summa Libani culmina aërio tenens
 „ Enodis apice cedrus ; ac totum comæ
 „ Virtute subter una despectans nemus,
 „ Afflita terræ est. Inclytum latè jubar
 190 „ Claro propinquas lumine obscurans facies
 „ Coelo refixum cecidit. Haec nostris fides
 „ Habenda rebus : quantulum humanæ queant
 „ Vires, ab uno disce. Magnum aliquid vetat
 „ Iactare de se lubricus vitæ tenor.
 195 „ Pronusque ab alto lapsus. Haud levior freti
 „ Impulsa ventis unda diversis surit.
 „ Nec, quæ inchoantis frigus Autumni rapit
 „ Leviora sylvis folia populatis volant
 „ Hominū caduca stirpe. D. Quæ memoras, Pater ?
 200 Meditatus equidem, veraque expertus, scio.
 Sed nil perinde, fateor, ut præfens viri
 „ Eventus hoc me docuit. S. Alterius sape
 „ Doctus periculo : fragilis ac fortis memor
 „ Moderata sequere : futus hac cursum reges,
 205 „ Nec te Tonanti subditum ; & nocte ac die
 „ Arcana coeli fata metuentem, opprimet
 „ Ille ille nostras hostis in clades vigil ;
 „ Cui præda fastus alter. Ex illo cape,
 „ Quid te pavere deceat. Hic fructus mali est.
 210 „ Quippe hoc superbos ruere confilio finit
 „ Terræ atque Olympi Rector ; ut stantes gradum
 „ Firmare discant : poena ut in paucos, metus
 Fructusque in omnes paria metuentes cedar.

CHORVS

Christianorum Vsthazanem lugentium.

ANAPÆSTICI.

- N**O^s Christicolūm turba Tonanti
 215 Tecum paribus devota sacris
 Casus lacrymis gemituque tuos
 Moesti insequimur, perfide magni
 Principis altor ! Tibi nostra, senex !
 Tantis meritò perculsa malis
 220 Crebræ feriunt pectora palme.
 Lugeat orbis quacumque plagâ
 Gens fallaces exosa Deos
 Castæ sobolem Matris adorât.
 Sed te reli quis justius una
 225 Persis miserum plangat alumnus.
 Nunc flebilibus lamenta modis
 Prodant tacitos conscia luctus.
 Nunc perpetuis, haud surda tamen,
 Pulsata sonent altra querelis.
 230 Quales, lacerum dum plangit Irym,
 Ales gemitus Daulia fundit.
 Aut aériâ tristis ab ulmo
 Ciet amissi compare turtur.
 Cùm jam solitæ secura dapis,
 235 Sicco immoritur stridula ramo.
 Undique moestos fundite fletus :
 Largusque genas perfluat imber
 Non Iessæi miseranda magis
 Olia fuerit nænia Regis.
 240 Seu cum Allophylo Marte jacentem
 Regem sacerorum, sacerisque genus,
 Dulcem cecinit tristis amicum.
 Seu cum meritâ cæde perempti
 Horrenda gemit funera nati.
 245 Qui fatidico scelerata movens
 Bella parenti patulæ quercus
 Densâ implicitus crate pependit.
 Tergaque certæ ferienda miser
 Præbuit hastæ.
 250 Non vos querulis vocibus alter
 Superet vates : cui parva dedit
 Ortus Anathoth ; flebile carmen
 Viatrix Babylon, versaque in ignes
 Vrbs barbaricis inclyta bellis.

Woodstock College.

22 DIONYSII PETAVII

255 Et pacifco fundata Duci
Delubra pari sparsa ruinâ.

Non strata solo moenia, & arces
Face succensas ; lethóve datum
Cari querimur corpus amici.

260 Nos nos animi graviora movent
Damna ruentis. Nos sacrilegis
Injecta focus tura, merique
Fusos latices Solis ad aram.

Nos Tartareis caput obstrictum
265 Ritibus : & te magno soboles
Æquæva Patri Christe ! negatum
Timidi querimur voce sodalis.

O fallacis nimium vitæ
Cupidib⁹ homines ! Cui tarda cutes

270 Contrahit ætas : gravidæque caput
Splendens niveo flore senectæ
Vocat instantis tempora lethi.

Tum procurvā cervice rigens
Pronis tumulum lustrat ocellis :

275 Spes ille tamen longi in spatum
Porrigit ævi : votaque demens
Ultra Pylios prorogat annos.
Ac dum dubiæ lucis avarus

Incerta timet perdere lucra ;

280 Sibi certa miser damna repedit.
Quis te tumidis fluctibus haustum ?

Quis te laceræ parva trahentem
Ratis infidæ tabulata, senex,
Superum ex alto spectet Olympo ?

285 Facilesque tibi Numinis æqui
Applicet aures ?
Huc tu lacrymas, huc verte preces.
Quæsis nulla dies, nox nulla vacet.

Eadem justi mota doloris

290 Tibi quæ fragilis convenit ævi.

A.C.-

ACTVS TERTIVS.

*Sapores Simeonem ad cultum Mithra &
Ignis fruſtrà pertrahere nititur.*

SAPORES. CHORVS. SIMEON.

- SA. **D**eripite collo vincla : laxatis senex
Compedibus egrös cominüs grellus ferat.
Licer huic scelestū rumor attingat nefas.
Ego sparsa canis tempora, & longo caput
, Aëvo gravatum venedor. Ac forsan fibi
Iam sanus ultrò tuta confilia expetet.
Quæ capere porro jubeo, vel, si fas, precor
Te, quem senili decore conspicuum ferunt
Pollere mentis dote : quem populos suprà
20 Conspicua virtus nobilem, ac toto inclytum
Oriente celebrat. Decora, quod meritò dolet,
Tot una labes carpit ; in Superos ferox
Quòd vana sequeris somnia ; & turpem Deum,
Vetitosque nimisum credulūs ritus foves.
35 Quantum ista per se sceleris impietas trahat,
Contage quantum noceat in vulgus, piget,
Quod me tacente cernis, incassum exequi.
Sed certa tamen est venia ; si culpæ modum
Malè pertinacis statuis, atque istam paras.
40 Exuere mentem. Criminis tanti potest
Quæ levior esse poena ? Quin, si nos amas,
Geminos latrones inter obscoenæ crucis
Fixum pudendo stipite abjura Deum.
Veniani que Superos posce. Mutati feres.
55 Securus animi præmia : allectum gregi
Procerum, & cohorti regiæ in paucis fides
Te magna rerum spectat. Hoc uno minor
Sceptro, capesses cetera. CH. Haud sanum putes.
Ab Rege quisquis talia invitus capit.
60 „ SA. Tanti est sagaci pectori atque usucomes
„ Populos regenti ; cuius arbitrio & fide
„ Commissa tractet sceptra. Nam Regni decus
„ Non arma ; non vis militum ; aut cæcis opes.
„ Latebris repostæ : non in hostilem impetum.
75 „ , Disposita latè castra : sed Regum in manu
„ Confilia firmant. Sic tibi imbrisera jubar
Gravidum procellâ crine terrifico exerit
Minax Orion, sive Parrhafiae jubar
Pluviale capreae ; nou laceffitas Noto.

- 40 Numerosa puppes remigum explicit manus.
 Sed qui profundi sœpè permensus freti
 Longinqua obivit spatia : nec coeli rudit
 Stat puppe celsâ rector, & cursum regit.
 Hæc supplicem me proinde ; te nostro facit
- 45 Regno expetitum causa : descendit ad preces,
 Nec Rege dignas. Fruere, dum per me licet,
 Pietate nostrâ ; teque ad obsequium refer.
 Placare Superis : manibus admotus piis
 Incendat aras tauris Eoi vapor.
- 50 CH. Pia est potentis causa, quid tanto sequi
 Auctore dubitas ? vanus abscedat tumor.
 „ SI. Heu ! quam potenti blandus illecebrâ favor,
 „ Et aura Regum facilis, & bonitas trahit
 Armata precibus. Cetera absunt licet ;
 „ Qui quod precatur cogere invitum potest,
 „ Cogit precando. Mortis accedat timor,
 „ Et poena præsens : stare quis presso gradu ;
 „ Atque irretortos figere obturus queat ?
 „ Sed digna coelo pectora, ut stabili domus
- 55 „ Fundata faxo, turbine hand ullo labant.
 Abjecere Christum, vestraque amplecti jubes ;
 Nec parva scelere pretia pro tanto paras ;
 Prope jura regni socia. Nil causâ loqui
 Nostrâ necesse est, quid tua intersit vide.
- 60 „ Ars prima Regum est, nosse cui tota Imperi
 „ Arcana credant, quosque in obsequium legant,
 „ Probare fidos. Paululum hoc tecum exige.
 Mihi quisquis ille est, odia quem contra foves,
 Deus est, eritque semper. Hunc meritò, an secus
- 65 Errore statuam ; nil, meam ad caussam facit.
 Quippe esse tales statuo. Nunc pro te Deum
 Abnuere, & aris pellere insontem jubes.
 „ Finge obsecutum. Quem fore in dominum putas,
 „ Qui cogi ad ista potuit ? Hic tanti capax
- 70 „ Sceleris, datamque Numini extortus fidem,
 „ Impendet homini ? Prospero Imperium stans
 Tuum est, diuque servet hoc Christi favor.
 Sed versa crede fata : quique acie modò
 Infestus in nos bella Romulea parat.
- 75 Paulum secundo Marte trans geminum legat
 Porrecta flumen, quaque solicitas prece,
 Quâ spe metuque subigis, in partes vocet.
 Quid facere fodes deceat ? An patriæ immemor
 Ausonia vilis castra desertor petam ?
- 80 An mille satius mortis in species rapi
 Tua quam resolvi jura ? Sic vel te reor
 „ Auctore quivis faciat. Ergo istis modò

VSTH AZANES TRAGOEDIA.

,, Præludere animis patere, nec veteres meru

,, Mutare dominos, prodere aut pretio doce.

90 ,,, Eademque metue. Quippe perfidiæ seges

,, Magnum illa foenus pariet. Ac ne te morer,

Operamque frustra dederis ; hæc paucis memor

,, Cape dicta Princeps. Regium ut populo caput,

,, Sic rege Deus est major : huic præ te obsequor,

95 ,,, Cui te subesse sceptræ tractantem scias.

SA. Quod me rogante renuis, hoc forsan dari

Renuente cupias. Vela, dum venti favent,

Et tuta placidis unda mitescit vadis,

,, Committe pelago. SI. Tuta quæ sp̄eres, brevi

100 ,,, Mutata fervent maria. Sic dubiâ vice

,, Fallax potentum est gratia, & mollis favor.

,, Ut cum coruscâ Solis oppositi face

,, Cærulea nubes ardet, ille oculos tenens

,, Arquatus orbe fulgor incepto imicat.

105 ,,, At mox caducâ luce vanescens perit.

,, Sed certa finge præmia ; & sortis tenor

,, Faventis idem maneat. Ut primūm sopor

,, Æternus ora clausit, & furvo caput

,, Damnavit Orco, decoris hic vestri excidit

110 ,,, Cùm luce pariter fructus. Hac vecors tamē

,, Mercede Simeon Tartaro obstringat caput,

,, Turpemque diri sceleris arcessat notam ?

Non, si quid isto in corde vel minimum sapit,

Hoc faciet umquam. SA. Quin age evictus malis

115 Servire disce temporī, & specie tenus

Præ te ista saltem habere. SI. Quò flecti jubes ?

SA. Quò iussa cogunt regia. SI. Ut vano Deos

Errore fictos, filice & informi colam.

Excisa truncō monstra ? vis nulla exprimet

120 Tam turpe facinus. Nulla me Christo dies ;

Mibi nulla Christum rapiet. SA. Hunc oculis vides

Almæ parentem lucis, æterno celer

Qui cuncta raptu vegetat, & mundum regit ?

Quodnam orbe toto majus aut melius potes

125 Optare numen ? Lumina huc agedum leva.

Quid is pudendum supplici, atque infra Deum,

Æternus, expers labis, ac felix habet ?

Saltem hunc adorans cœlitum ex omni lege

Numerō, sacrificique recipe. Qui vitam dedit

130 Cujusque liquido spiritum ex haustu trahis,

Hunc refugis, & te numinis tanti piget ?

Huic facile gratæ vocis officium negas ?

,, Quæ laude merces, memoris atque aniæ fide

,, Bene in merentes levior ? At tanto nefas

135 ,,, Etiam hanc negantis gravius. S. Hunc Solē jube

Aspicere? SA. Ut ipso numen aspectu scias.

SI. At tu vicissim cerne. SA. Quid porro libet?

SI. Quodque hunc coruscum fiderum intextum face
Sublime cœlum turbine assiduo rotat:

240 Et vasta Nerei spatha; quæque infra polum
Librata tellus æquore in medio natat.

Hæc tu intuere cuncta. SA. Nil factu grave est.

Sed quæ tuendi cau' a; quæque istud rogas?

SI. Cœlo revulsum citius in præceps quat

245 Solem hunc vidabis; vel face extincta diem
Subtrahere rebus. Ante se in terras poli

Operosa moles solvet: inque hujus locum

Subiecta tellus scandet; ad priscum Chaos

Fraetus redibit orbis; ego tales Deos

250 Quam thure, & aris digner, aut mortis metu
Vel spe subactus, Christe, præte aliquid parum

Seu fortis animus, lingua seu mendax ferat.

,, Proinde ista fodes mitte. Quod nullâ queas

,, Vi facere, stultum est persequi. S. Ut mendax fidem

255 , Plerumque in omnes fama de paucis capit!

,, Nam quid senile sapere plus aliis caput,

,, Sedemque canos consili ac mentis ferunt?

,, Quam fatuus ille est sœpè, quem longo senem

,, Vsu peritum, pluraque experium putet?

260 SI. An & ille, fatuum sœpè quem credas, sapit?

SA. De te haud fatebor. SI. Sapere me hoc animo

Ego te, tuosque quisquis insanus Deos (negas?

Aut posse credit aliquid, aut mutos colit.

SA. Quamquam feroci est corde, nec linguæ modū

265 In nos procacis novit, ac rigidâ jugum

Cervice refugit: aliud astutum loqui

Vindex decebit nervus, & pernix rota,

Et fune torto membra distendens equus.

His ille forsan vicitus absistet rigor.

270 , Et igne ferrum coquitur, & crebrâ chalybs

, Incude domitus cedit. SI. Acceleres licet,

,, Nostra anteverrent vota. SA. Non idem malo

,, Vrgente constat animus; & præsens dolor

Magnifica reprimet verba. Vos intrò virum

275 Compingite æris pondere, ac vinclis gravem.

*Vsthazanes culpam suam agnoscit
& deplorat.*

VSTHAZANES. SIMEON.

V. Alvere gratum jubeo Cœlicolis caput,

Decusque gentis Persicæ. Huc placidos, pater,

Converte vultus. S. Propius accedas cave,

Dextramque

V S T H A Z A N E S T R A G O E D I A . 97

Dextramque socias. V. Nam quid occursum negar?

180 S. Abi hinc, facesse. Parce sacrilegâ pias
Obtundere aures voce : nil tecum est mihi
Commune posthac. V. Petere si amplexum vetas,
Agnosce saltem. Quod meum ob crimen furis ?
S. Pergin' molestus esse ? Quâ visum est iter

185 Prosequere porrò. V. Siccine excidimus tibi ?
S. I nunc : jubarque Solis, aut Mithræ focos,
Ignemque adora. Veniet hæc veniet dies,
Quâ te ista tangant facta. V. Quid potui miser ?
Coacta si quod lingua simulavit nefas,

190 Mens intus horret. S. Pergis invitos adhuc
Objicere vultus ? V. Per ego te æterno satum
Genitore numen. S. Vocis infestæ sonum
Est impetus fugisse. Iam condi juvat.
Duc me hinc Satelles. Pollui etiamnum sacri

195 Contage timeo capiris. V. Et meritò timer.
Hic sceleris ille fructus. In medio pedem
Sermone retulit. Ut feram aspectans procul ;
Aut, qui sub alto gramine implicitus latet,
Pallens viator angue calcato fugit.

200 Quantum est quod illè exborret, ac refugit malum ?
Cur refugit autem ? Cur nec aspectum tulit ?
Hæc me libido lucis : hæc quavis pati
Pejora morte mortis impellit timor.
Quæ spes salutis reliqua ? quò vertam preces ?

205 Hic me ille pridem notus, atque hospes truci
Vultu superbus abigit ; hic noxæ reum
Nullius in se, tactu, & alloquio fugat.
Quanto, hæc negantis culpa quem propriùs petit,
Tremendus orbis Rector in me odio furit

210 Graviore ? quem nunc justus accedit dolor.
Det ille veniam supplici, aut ullas tamen
Post tam scelestum facinus admittat preces ?
Vix hæc licet sperare : nec tantum sibi
Promittere audet animus. Et melius quidem

215 „ Nescio quid intus agitat. Hæc frustra in malis
„ Orata numquam, pronaque in miseros Dei
„ Pietas recursat : nulla quam moles mali
„ Pervincit. Et, si vera correpti Deo
„ Cecinere vates, criminis ingemuit nocens

220 „ Quâ luce cuinque nulla parcendi mora,
Promissa venia est. Sceleris ah ! sceleris piger,
Pudetque nimium. Testis occulti arbiter,
Quem nil subimo peccatore abstrusum latet ;
Fecisse quantum doleat. Ah ! potius forem

225 Damnatus atrâ nocte ; nec nitidum poli
Vtero parentis fusus aspicerem jubar.

- Aut vitæ in ipso limine extinctum semel
Præcox acerbo funere obrueret dies.
Sed tarda nimirū vota. Tunc decuit mori,
230 Cùm templa peteres : tura cum sacrī dares.
At tu profundi spatia qui mundi reples ;
Has cerne lacrymas Genitor ! hos gemitus cape
Testes doloris. Solita si tecum est adhuc
Pietas : per illum corpore exhaustum pio
235 Precor cruentem : perque crudeli latus
Mucrone fossim ; perque dejectum solo,
Fixumq[ue] acutā vepre fidereum caput.
Sin penitus astum est : capite ab impuro graves
Per te ipse poenas posce. Seu coelo magis,
240 Seu petere terris arma, seu pelago liber.
Tibi militabit orbis. In me omnes simul
Intende furias. Veniat excussum manu
Potente fulmen : Terra me vivum obruat.
Qualis rebellēs iussa Legifero duci
245 Nabathæa tellus haufit, aut qualis polo
Flagrante subito missus incestas latex
Sulphureus urbes metit : Hæc decuit pati :
Hac execratum sorte damnari caput.

CHORVS CHRISTIANORVM

*Gratulantium Vſthazani, & hortantium
ad constantiam.*

CHORIAMBICI.

- 250 **O** Felix animi ! cui subitus favor
Tam præsentis opem Numinis attulit.
Cui sensum horrifici criminis, & metum
Offensi pariter Iudicis indidit.
Quo mortale genus fata sub arbitro
Inconcuſſa manent : cùm populos tubæ
255 Tyrrhenus tumulis excierit sonus.
Tunc rerum facies horrida ; cùm frequens
Pennis Aligerum præpetibus cohors
Huc illuc volitans signa jacentibus
Rauco prodiderit murmure cornuum:
260 Mox effusa hominum corpora, liberum
Tellus è latebris fundet in aëra.
Quodcumque in cineres fluxerat obrutum.
Quidquid morsu avidus vermis adederat.
Quodcumque æquoreis piscibus, aut feris,
265 Aut crudis fuerat præda volantibus.
Quidquid flamma vorax carpserat ; Alitis

Momento horribilis restituet fragor.

Et magni solio Principis offeret;

Quod flammâ, & rapidis fulgoribus minax,

270 Curvabunt rutilo nubila fornice.

Huc cum scepteriferis Regibus infimos

Permiscens populos sæva necessitas,

Ferratis miserè nexibus implicans.

Flecti non docilem coget ad arbitrum.

275 E heu ! tunc scelerum conscientia pectora

Quantas terror aget ! Quò rapiet fugam ?

Quas fese in latebras ? quos dabit in specus

Infelix hominum progenies, Dei

Iracunda timens cernere lumina ?

280 Pars injecta suo culmina monium

Optabit capiti. Pars patulis, humo

Laxata cupiet faucibus obrui :

Et quem jussa petet, mox Erebo tegi.

Circum flamma rapax ; orbis & igneæ

285 Ardentis prohibent effugium faces.

Tum rupta horrisonis fulmina nubibus :

Armatæque vetant carnificum manus.

Donec læta bonis præmia dividens

Sontes fulmineâ voce perennibus

290 Vindex Omnipotens subdiderit rogis.

Hæc commissa tibi supplicia eluent

Mutati in melius pectoris indices

Fletus, & lacrymæ ; nobilis impii

Altor Principis ! & solicitæ preces.

295 Tum flammata fides, ausa potentium

Decertare odiis ; atque adamantino

Regnantum furias robore perpeti :

Occlusum timidis evehet ad polum.

Abstera melior jam macula nites

300 Orci Tartareis faucibus erutus.

Securus veniae, quâ licet, acrius

Obstantes remove firmius impetus.

Non te mollis inertia :

Lucis non amor improbus :

305 Non mortis superet timor ;

Poenarumque leves minæ.

,, Duris empta laboribus

,, Fortes palma viros beat.

Quem victoria compotem

310 Frondis fecit Olympicæ ?

Cui claros reduci ad lares,

Curru quadrijugo vehens

Muros diffidit urbium ?

Si non curriculo citos,

90 DIONYSII PETAVII

- 315 Aut saltu explicuit pedes :
 Aut crudis patiens pugil,
 Strinxit brachia cæstibus ?
 Si quem Christicolum decus-
 Tanti nominis allicit :
 320 Cui promissa fugacibus
 Ærumnis requies placet.
 Quem Christi auspiciis juvat
 Signa, & militiam sequi :
 Cur miles pavidus sui
 325 Exemplum ducis abnuat ?
 Hic jurata suum in caput
 Orci dira satellitum
 Nullus castra perhorruit.
 Hic lethi genus asperum
 330 Turpi stipite pendulus
 Insens pertulit, & Deus.
 Nos vitæ, scelerum rei,
 Morralesque ; quis hoc ferat ?
 Vitæ parcimus : & brevis
 335 Per dispendia temporis
 Æternis caput ignibus
 Subtraxisse ; vel arces
 Captasse æthereas piget.
 Divis macte bonis senex I
 340 Eradendus inutilis
 Ævi, quod reliquum est, amor.
 Post mentis specimen probæ,
 Post certamina fortibus
 Instaurata animis, parem,
 345 Si non vana monentibus
 Aures commodus applies,
 Inceptis dabitis exitum.

ACTVS QVARTVS.

VSTHAZANES

*Scelus suum plangit, atque ad mortem pro
Christo subeundam se excitat.*

- ,, Visquamne vitæ credit ? heu quantas vices
 ,, **Q**Uæ nil perenne est ! quodq; mansurū putas,
 ,, Brevis hora spem votumque frustrata impulit !
 ,, At mens futuri cæca, nec rebus modum
 ,, Servare lætis, stare nec didicit malis.

31 Incerta

- „ Incerta vecors, nec sui aut fortis memor.
 „ Ut sparsa levibus stipula vanescit Notis;
 „ Ut grāvida ventis bulla conceptis natar,
10 „ Summoque pelagi marmore undantis tumet;
 „ Mox fracta in æquor fidit : Haud aliâ fluunt
 „ Humana sorte. Quidquid invitus tuli,
 Hoc quidquid egi mortis attonitus metu ;
 Nec si polo delapsus Aligerum fore
15 Cecinisset aliquis, faceret huic homini fidem.
 Nunc ille demum rigidus, indomitus, tumens,
 Acerque, nec dum robore expenso ferox
 Turpi ruinâ sternor. Ut cecidi miser !
 Vixque hōste pavidus terga conspecto dedi !
20 Puder heu ! pudet cessisse. Sed pudeat licet,
 Cessi. Quis istâ labe maculatum eluet
 Aut Tanais, aut septena torrentes aquas
 Per ora volvens Ister ? aut qui Perficum
 Euphrate Tigris auctus in Pontum ruit ?
25 Non si rubente penitus immergar vado ;
 Totumque Nerei corpore excipiam fretum,
 Purgare possim. Criminis tanti noram
 Mors expiabit sola : fundatur crux ;
 Largoque terram flumine exhaustus riget.
30 Ille æstuantes sceleris in pœnam mei
 Restinguet ignes : ille & occlusâ Styge
 Meritis negatam pandet ad superos viam.
 Pergam adeò, & ipsum aggrediar. Actutum foras
 Erumpere animus gestit. Haud parvo scio
35 Constatibit istud. Qualis ardentes cier
 Punicea Tauros pila, vel Lucas boves ;
 Ut torta sœvas verbera irritant feras
 Patente Circo : Talis ad voces meas
 Immane quantum barbarus Princeps fremet.
40 Sed perimat. Hæc hæc una, si jubeat mori,
 Merces abunde est. Nam quid in vitâ est super,
 Quare ipse lethum verear ? Iu pretio malâ est
 Tot occupare morte. Nec viræ bonis
 Superesse. Tu me robore afflatum novo
45 Olim rebellem ; nunc tuum, si fas loqui est,
 Accioge pugilem. Da metu vacuum necis,
 Da forte in hostem peccatus, & linguam expedi.
 Atque ille contrâ graditur. Est animus virum
 Præstare.

Vsthazanes errorem suum agnoscit, quem.
 Sapor frustrà à saniore mente
 auocare conatur.

VSTHAZANES. SAPOR.

- V. Placidas commodes paulum precor
 50 Aures loquenti. SA. Quam voles faciles dabo.
 „ V. Si sana semper capere mortales queant
 „ Confilia, Princeps, nullus errori locus;
 „ Nec poenitendi caussa: nec veterem novam
 „ Mutare mentem tardus incumbat labor.
 55 „ Nunc qualis actos calle prærupto videns
 „ Auriga currus, hæret, ac dociles sequi
 „ Flectit quadrigas. Tale subsidium est, retro
 „ Malè constitutis ferre decretis pedem.
 His sapere nunc me casus exemplis docet.
 60 S. Ambigua mitte verba: quid portes rei
 Edissere agedum. Fronte quid moestâ premis?
 Quid iste cultus squalor insoliti arguit?
 V: Quod te minùs fortassis auditum juvet.
 S. Committe in aures cuncta securus meas.
 65 V. Fas sit fateri crimen. S. Ergo ullum tibi
 Crimen peractum est? V. Turpe, & horrendum, & nece
 „ Quavis luendum. S. Quis suum nullo scelus
 „ Cogente prodat? V. Quem bene admissi pudet.
 S. Quis ille porrò est, quē tuum hoc spectat nefas?
 70 V. Te, magne Princeps, turpibus prudens dolis
 Ego te fefelli. Quippe non animo tibi,
 Non obsecutus mente; sed dextrâ tenus
 Quos execrabar, Perfico ritu Deos
 Supplex adivi. Testor hunc alium poli
 75 Ego quem potentem veneror: extortum metu est
 Quodcumque feci. Proinde devotum in caput,
 Si poena satis est ulla, quæ culpæ est satis,
 Decerne, Princeps. S. Poena, si noxæ piget,
 Remissa sonti est. Nunc te age in melius refer.
 80 Mecumque Divum sacra non fictus cole.
 V. Num vera porro liberè effari jubes,
 Nec fallere ultrâ? S. Iubeo. V. Nec Mithræ jubar;
 Nec qui rediit uester in latebris manet
 Æternus ignis, numinis quidquam reor
 85 Habere. Mutum hoc corpus, & sensu caret,
 Infraquæ fortem est hominis, & vitæ datus
 Vterque in usus. Hæc tibi ex animo palam
 Non lingua mendax aperit, ac vanam file
 Démulceret aures. Rursus hunc testor Deum

- 90 Qui pectore unus condita arcano videt.
At tu, penes quem est corpus, & vitæ ac necis
Ius omne, quidvis statue ; discerpi jube,
Lacera, perure, distrahe ; in partes seca.
Non aliud umquam pectore ex isto auferes.

95 S. Quis te repens væsane præcipitat furor ?
Quæ saga magico murmure, aut herbis anus
Tui impotentem reddit ? Haud fallax tamen
Christi gregales artis illicitæ reos
Olim peregit fama. Sic vulgi ferunt

100 Iludere oculis : verbera, & mortes pati :
Et mille monstris fallere. Haud umquam tulit
Documenta ubique sparsa terrarum fides
Præsentibus majora. Quid turpem allinis
Labem senectæ ? quoque maturus decor

105 Commendat annos, fraude puerili implicas ?
V. Hic ille pavido nuper extortus Deum
Mendax ad aras cultus ; hoc vestræ scelus
Fraudi imputandum est. S. Nilne te Regū movent
Imperia ? V. Fixum est : Nullus extundet timor.

110 S. Parata mors est. V. Veniat : optanti dabis.
S. Haud illa simplex dabitur, aut facilis tibi.
V. Fac lenta veniat, sœvaque, & senio graves
Populetur artus : Lætus exsolvam Dœo

115 „ Quod decuit olim. Dura quod melius feras,
„ Merces reposta est major. S. Haud compos tui es,
Quænam illa rabie secta vesanâ testuans ?
Hic hominis ille sensus, an potius feræ ?
Laceffere ultrò fata, & in ferrum impetu

120 Induere semet ? V. Melior extinctum manet
Cùm Rege Christo vita, nec lethi capax,
Tranquilla, felix. Hanc ego amplexus sequor
Ardore toto. S. Nempe quod passim occinunt
Melioris ævi præmia. Hac seftam fovent
Mercede. Quid tu somnia hæc tanti facis ?

125 „ V. Tanti est obire fata, dum cœlo fruar.
S. Quid certa perdis pretia, dum ignotis studies ?
Quod si necis cupido tam vecors agit,
Odiumque vitæ ; compotem voti dabo.
Christū sequeris. Quis malum hic hominis stupor ?

130 Hoc ille ab urbe ductus Assyriâ struit
Seftæ magister : qui male, ut meruit, nocens
Luce bac peribit. Saxeo conde hunc specu.
Regnare frustra dicar ; & frustra manus
Inane sceptri pondus Eoi gravet,

135 Impunè per me rale si exemplum licet.
Avehite monstrum hoc. Vive tantisper, genus
Dum mortis in te, quale commissum est, paro.

Vfha-

Vsthazanes gestit in vinculis, militemq;
inducit palam, ut proclamet Christianæ
fidei causâ captivum se detineri, quod
Christianis exemplo suo forte timidis
consulat.

VSTHAZANES. MILES.

V. Bille est. Secundos vota successus habent.
Optanda miseris, debita & fonti propè est

140 Mors luce potior. Summa contigimus spei.
Moriere. Ferro, aut igne pensandum est nefas.

Obeunda tandem poena. Nam potui bene
Sine crimine insons perdere, hæc sceleri meo
Vilis litetur anima. Sic satis est semel

145 Periisse? Fac fit Nutnini offenso satis.
Quid quos tuo desertor exemplo trahis?
Qui te Deos auctore fallaces colunt?
His consulendum est. Proinde tenrandum est iter,
Mecum ut revulso Tartaro ex imo eruam.

150 Agenda mecum hæc spolia. Sic læsi furor
In me Tonantis poner. Hac pompâ ducem
Comitante superas lætus in fedes ferar.
Qui dabitur autem? Sentio: inventum est mihi,
Nisi fallit animus, spesque, quam lapsis opem

155 Reditumque præstem. Quisquis est culpæ comes,
Hic si pigere sceleris auctorem audiat,
Mortemque serò petere: fors illum pudor,
Et emenda pretiò lucis afficiet salus.

Ergo illa nostræ fama, quam longè potest,
160 Spargenda necis est; urbe quo totâ sciant
Quam me abnegasse pudeat. Hæc fistet dies
Pronum in ruinam vulgus, aut lapsum erigit.
Atque ecce miles: commodam hic cultos adeat.
Per hunc quod optas, dabitur. Hac fodes veni.

165 M. Quæ causâ? V. Quod me petere, te fas exequi est.
Abs te impetrare liceat. M. Haud frustrâ petas,
Quodcumque salvo capite præstari potest.

V. Nil tale noster perere consuevit pudor.
M. Agedum profare quidquid impensum cupis.

170 V. Facile est, & ipsum precibus hoc solis eget.

M. Quem me jubes adire? cui ferri præces?

V. Qui regna patrio Persica imperio regit.

M. Et quid tuopre nomine hunc supplex rogem?

V. Quod tam roganti suave, quam factu leve est.

175 M. Peçnam ut remittat, cui tuum addixit caput?

V. Méne:

VSTHAZANES TRAGOEDIA. 99

- V. Méne ista censes cupere, cui votum mori est ?
 M. Laxare saltem tempus ut mortis velit ?
 S. Neque hoc petendum, nec levis tanti mora est.
 M. Quidnam aliud ergo est, quod tuā exorem vice?
 280 S. Scin' quo revinctus criminē in poenas agor ?
 M. Quod Christi adoras Numen, ac coelo inseris.
 S. Palām hoc per urbēs ora differri juvat.
 M. Quid ? Obire fata temet, ac jussū mori ?
 S. Imò hoc peremptū criminē. M. At quorsū cupis ?
 285 Quod iste pretii titulus aut fructus habet ?
 S. Ne quod nefandum, facinus adscribant reo.
 M. Parūmne vestra hæc sceleris impietas subit ?
 S. Ergo illa nostræ causæ prodatur necis.
 M. Quidquāmne spargi gravius in populum times ?
 290 S. Timeo. M. Quid illud deinde ? S. Pérfidiae nefas
 Ne quod sinister rumor in populum trahat,
 Lethumque tacitā fraude commissum putet.
 Ergo hæc cavenda est fama. Tu Regem pete :
 Affare. Si me cætera insontem probet,
 295 Culpaque vacuum : Si mea haud ullā fides
 Asperfa maculā est : una si Christi gravat
 Pietas, Deumque turba non patrio mihi
 Dignata cultu : hunc seri in vulgus sinat
 Titulum necis causamque. M. Quid lethi prop̄
 300 Positum sub istu cura sollicitat minor ?
 Quin tu ipse servas temet, ac Regi obsequens
 Vitam caputque, dum licet, morti eripis ?
 V. Factum est : Abire, nec retrō, ut libeat, pedem
 Revocare possim ; nec mihi, ut possim, liber.
 305 Proin tu monere define : ac, si quid facis,
 Mandata perfser Principi. M. Haud deero quidem ;
 Nec ille credo facile morituro neget.

*Simeon latatur viso Vsthazane, eiq; sua-
det præteritam ut culpam lacrymis
expiet.*

VSTHAZANES. SIMEON. MILES.

- V. Quidnam aliud ultrā restat ? hoc unum redi;
 Quidnam aliud ultrā restat ? hoc unum redi;
 Tandem ut verendi ruere in amplexus senis,
 210 Et adire casto liceat. Hunc utinam alloqui,
 Utinam intueri detur ! atque eccum subit.
 Gravant catenæ colla, & informi riget
 Pædore corpus : blanda sed solito magis
 Facies renidet : conscient & sibimet bene
 215 Gestit, salitque pectus. SI. O faustum diem !
 Quām lætus aures rumor ad nostras iit !
 Misericordia hunc reliktā fraude fallacis viæ

Rediisse

- Rediisse tandem ; te / ue, qui solus regis
Humana, consors maximi soboles patris,
- Regis professum ante ora. V. Quid celeras gradum?
S. En; tunc nobis redditum ac ccelo caput?
Translate Christi in jura? fer proprius pedem.
Quid te retorques? V. Frontis hic castae decor:
Hic ille vultus terret : aspectus pios
- Mens sceleris horret conscientia. S. Hunc etiam times,
Qui te vel ipsa luce, plusque oculis amat?
Ades : licet jam labe purgatas manus
Date, dum piæ sunt. Teneo, quem votis diu
Lacrymisque petii : cuju haud parvo mihi
- Revocata pietas constat. Est certe Deus:
Certè aliquis illis corde conceptas preces
Non laetus audit. Quam bene impensus labor!
Quam non inanis noster hic pro te fuit
Gemitus dolorque! V. Quid tibi hæc contra queam
- Referre? Grates quas tibi infelix agam?
Tu mihi parentis instar : Imò adeò parens
Tutore propior. S. Respice auctorem tuæ
Christum salutis potius. Huic te te imputa,
Quem nemo frustra lapsus auxilio vocat?
- Volente nemo periit. V. Agnosco libens,
At te secundum hunc veneror: Hanc animam tuis
Debere meritis fateor : absque illis foræt,
Adhuc jacerem. S. Robur ex illo cape
,, Animusque casu. Disce quo lapsus modo,
- Quam ruinâ stratus, ac rebus pete
,, Documenta dubiis. Numinis virtus habet
,, Proprium hoc & ingens, ut bona ex ipsis trahat
,, Majora damnis. Ille de pecorum grege
Isacia quondam ad sceptra translatus puer,
- Vt adulrus arsit veneris illicitæ face;
Post illa demum stupra, & infames toros,
Cædem / ue, & hosti proditum insontis caput,
Ardore quanto tactus ad se se redit!
- Quid ille? Christus cui suas moriens vices
Commisit, orbis Rector, & coeli arbiter?
- Quali ruinâ fractus, & famulæ metu
Quo tu jacebas scelere commisso, gradum
Revocante Christo retulit, & caso stetit
Firmatus illo? Cetera ut parcam eloqui
- Operosa series cogit. Exemplo utere:
Gemituq; Superos flecte. V. Quid gemitu? Paru est:
Nisi & hoc rebelli spiritu, ac vitu exuam
Senile corpus, jamque devotum neci.
S. Magnum est & ista cupere: sed voto amplius
- Potuisse. Nunc te ad facinus egregium para.

CHORVS CHRISTIANORVM

Pœnitentia vim extollentium.

QVis non cœlo terrisque Deum
Te, magni soboles Patris,
Nec magno inferior Patre,
Regnare credat ? Cui nihil arduum
270 Qui cuncta imperio flectis, & intimo
Illapsa penetrans, quod libitum est, agis.
Tu nocte densa scelerum implicaris
Attolis Phœbo splendidius jubar.
Tu lethi ab ipsis faucibus erutos
275 Vitæ reponis. Te miser auspice
Culpæ sordibus obsitus
Maculas dolenti
Pectore exhorrens, veniam meretur.

280 Ceu cum frigore
Condito terris placidus Favoni
Mulcet agros tepor, passim solutæ
Per plana rivis diffugunt nives.
Liquitur summis regelatus humor
Collibus manans.

285 Sic cum rigenti corda nocentium
Durata faxo Christus amabili
Afflavit aurâ ;
Perfusi lacrymis ora rigantibus
Horribilam labem eluunt.

290 Sic Princeps populis jura fidelibus
Olim daturus, mox ut instanti
Cessit puellæ ;
Timidaque Numen prodidit lingua ;
Miserante Christo fletibus largos

295 Emisit imbræ. Nec infamis
Leviore noxas diluit luctu
Flens perditum Magdalens pudorem.

, Quid non imo corde profusæ
, Possunt lacrymæ ? Qui cuncta super

300 , Eminet unus ; triplicis mundi
, Latè imperio regua coërcens,
, Cedit lacrynis. Sæpè rubentem
Armans trifidâ cuspidé dextram :
Cùm jam certos destinat iætus.

305 Sive in populos ira rebelles
Collecta furit : seu privatum
Ruitura caput : simul ac scelerum
Conscia foaxes pectora plangunt ;

- Veniamque humili voce precantur.
 310 Reprimit sese, lentaque diu
 Crispata manu tela recondit.
 Quid non miseris sperare jubet
 Vrbs Affyrio fundata Nino?
 Quam fatidico ferale canens
 315 Amathi proles terruit ore.
 Hæc post decies quater exactos
 Vertenda dies, expers Cereris
 Laticisque, polo brachia tendens,
 Tum squalentes pulvere sparso
 320 Foedata comas; vilique tegens
 Corpora sacco; saeva minantis
 Victrix Domini, fatique, truces
 Distulit iras, lacrymisque alios
 Iterum meruit stare per annos.
 325 Quid lapsa moror secula? Nostra
 Nihilo priscis memoranda minus
 Vithazanes documenta tulit.
 Quem pestiferâ labe jacentem,
 Tetroque animi funere mersum,
 330 Pius ad superos, vitamque dolor
 Medio revocans traxit ab Orco.
 Age nunc animi, generose senex,
 Christique tenax, nimiùm pavidos
 Compesce metus; nec præteritæ
 335 Resoluta time vincula culpæ.
 Quæ te subito turbine adactum
 Placidi recreat cura Tonantis,
 Magnisque parem reddidit ausis,
 Hæc illa tuis nova sufficiet
 340 „ Robora coepitis. Numinis audet
 „ Sperare fidem. Qui nunc latice
 Tua Palladio membra perungens
 Mediâ pugilem fistit arenâ;
 Alacres campo figere gressus,
 345 Tandem & modico parta labore
 Dabit haud modicæ præmia palmæ.

ACTVS QUINTVS.

*Sapores Christianorum constantiam miratur, multa eis mala affingit
Magorum Princeps.*

SAPORES. PRINCEPS MAGORVM.

SA. **Q** Vid esse dicam, quod superbifico tumens
Sacrilega fastu turba, suffixū hunc Crucī
Tam pervicaci mente Galilæum colit,

Huic servit uni? Nec metu, aut certo necis

5 Terrore cedit? Alitur, & gliscit malis:
Suisq[ue] majus robur è damni capit.

Non alia monstri fama, quod capitum ferax
Herculeus ægrè contudit flammis labor.

10 Sic missa magnos serpit in populos lues,
Omniq[ue] potior arte contractas domos

Tabifica pestis haurit. Anne aliud rear,
Quod nulla sectam poena grassantem premit,
Terrorque revocat nullus? Et justus tamen
Quodcumque in illos potuit, exprompsit dolor.

15 Quidquid ferox, immane, terrificum fuit,
Fractum irritumque est omne. Nec blandâ prece,
Crebrisve rabies vieta pollicitis stetit.
Per dura perque mollia indomitus furor

Tenore eodem constat, & flecti nequit.

20 Nec utrumque in æquo statuit: in pretio mori est;
Poenaq[ue] in omnes ruere, nec facili diem
Clauisse letho: quodque mirandum magis;
Ut quisque plura pertinax animi tulit,
Animamque lentâ cæde luctantem expuit,

25 Huic invidetur. Cetera ut levius querar
Ignota Regi capita; Quid solo minor
Genitore fidus altor? hunc quantâ mihi
Ægrè receptum mole, & obsequio datum
Recidivus iterum rapuit in præceps furor?

30 PR. Mira hæc, sed iitis solita, quos Christi in fidē
Sacrilegus aris cultus à patriis rapit.
Paucis receptum hinc ad bonam mentem Deus
Indulxit; & referre permisit gradum.

Pars major hæret, certa in exitium prius

35 Quodcumque ruere, jussa quām Regum exsequi.
Imo hæc Avernæ turba, si nescis, Stygis
Orcique famula est, Dæmonum interpres, Deos
Exosa superos, bella quos contra giet.

- Ergo irretortus, voce cum tacitâ jubent,
 40 Stat luce mediâ Phœbus, & pressos agens
 Sistit jugales : nocte vel subitâ dies
 Oppressa, stellis parte decedit suâ.
 Iussere : fulvo lapsa de curru soror
 Phœbea terras æthere ex alto petit :
 45 Quâ molle rhombo stamen implicitum trahit
 Iussere : puro fulmen è coelo cadit ;
 Nulla que adactum nube. Vidi egomet retrò
 Conversa cantu flumina, & fuccis dare
 Calcanda pedibus arva, quæ nuper citis
 50 Patuere ratibus. Iussa inox eadem suum
 Ad gurgitem unda rediit. Hic alias specum
 Tellure ruptâ perviam ad manes dedit.
 Alius revulsos penitus, atque imâ erutos
 Radice montes sede qua libitum est, locat.
 55 S. Quis ista credat ? P. Vera qui dici sciat ;
 Non aure tantum excepta, sed visu palam.
 Hunc ipse, tua quem vincla damnatum tenent,
 Simeona vidi sœpè cùm nudus pedes
 Caput que, sparsis barbarum in morem comis,
 60 Puraque cinctus veste, medicatos levi
 Latices refundens rore, tum secum insonans
 Nescio quid, avidâ poenè consumptos lue
 Curaret ægros. Reddita est cæcis dies ;
 Claudisque gressus. Cassa quin etiam æthere
 65 Revocata vitæ corpora. Imò aliud viro
 Iubente eodem, quodque vix habeat fidem,
 Factum esse memini. Murmure exiguo, Deum
 Simulacra, nullo turbine, in terram gravi
 Cecidere lapsu ; templaque operosâ diu
 70 Constructa mole : vidi. & indolui malis
 Licuisse tantum. SA. Dignum ob hoc poenâ reor
 Graviore, quam non, vita si supereft mihi,
 Effugiet umquam. P. Quin age : horrendum magis
 Atroxque scelus est, fama quod celebrat vetus.
 75 SA. Quod illud, aveo scire. PR. Secretos habent
 Olli recessus, nocte quos tacitâ petunt.
 Atque hoc remotis densa se arbitriis manus
 Infundit : ætas omnis, ac sexus ruit.
 Exin nefandus signa cùm antistes dedit,
 80 Subitoque sacris consciam extinxit facem,
 Promiscuâ ardent Venere, & illicitos toros
 Rapiunt ferarum more : tum gnati parens,
 Gnatus parentis temere in amplexus furit.
 SA. Quid esse tantis sceleribus dignum potest ?
 85 Quæ par scelestis poena ? PR. Parva hæc sunt mala.
 SA. Quid gravius illis proloqui , aut pejus potes ?
 PR. Vbi

V S T H A Z A N E S T R A G O E D I A . 107

- PR. Vbi functa ritu turba funesto dia est,
Rursum aliud urgent facibus accensis nefas :
Correpta puerum corpora in partes secant
90 Ante ora matrum. Deince Thyestæas dapes
Rabidi capessunt. Quodque nec mos est feris,
Suamet refundit viscera in se se parens.
SA. Pro cœlitum alme Rector ! hæc oculis potes
Prospicere ? non hos terra demersos vorat ?
95 Non fracta coeli machina incumbens premit ?
Non vastus haurit pontus ? Atque etiam moror ?
Et vivere ultra patior ? ulcisci ratum est.
Sed jam evocentur : summa tentanda est mali
Medicina. Coram fiste moriturum gregem.

Sapores Simeoni falsas Principis Magorum criminaciones obiicit, quas refellit Simeon. Mortis tandem in Christianos ac Vsthazanem præsertim sententia pronuntiatur: permittit Rex edici eum ob fidem Christianam mori.

S A P O R E S . S I M E O N . M I L E S .

- 100 SA. Nec longa vitæ spatha damnatos manent.
Nec vana perdam alloquia. Quod petimus
breve est,
Simplexque : Christum abnuere ; quos Persæ ap-
probant,
Adolere Divis jubeo. Qui faxit secus,
Mors constituta est : luce nemo ista amplius
105 Hunc quem rebellis spernit, aspiciet Deum.
Quippe haud ferendum est ; cuius auctore abdices,
Vitra intueri lumen. Hæc contra libet
Audire paucis vœstra quod se meas dabit.
Tu quem ornat ætas gravior, exemplo præi.
110 Parumque sanis pone confiliis modum.
SI. Regi obsequendum est. SAP. Num fide hoc
spondes bonâ ?
SI. Quâ nulla melior. SA. Vtin id ex animo velis !
SI. Æqua imperasti ; facere quæ poscis, juvat.
SA. Et his reliquo thura Galilæo dabis ?
115 SI. At non jubebas ista. SA. Quid demens canis ?
SI. Præire sociis jussus, & sana exequi
Confilia, morem proinde, ceu jussum est, geram.
SA. Si nostra recipis Numina, & Christum abjicis.
SI. Cur hunc relegas ? quidve comineritum mali ?
120 SA. Invisa Divis sacra celebrari veto.

- SI. Si Stygia Divos monstra Tartareos vocas :
His displicere laudis immensæ est caput.
. Sin fictus hominis hic tibi in speciem filex,
Truncusque Deus est, stipite excisus suo ;
- 125 Odifile nec nos iste, nec Christum potest ;
Qui se nec ipsum sentit. At lucis parens,
Qui certa cursa spatha dimenso regit,
Hoc nempe vestrum Solis exosum est jubar.
Cur me perenni lumine afflatum fovet ?
- 130 Cur non opacâ nocte subductos premit,
Conditque radios, & diem terris negat,
Cùm me vel istos cernit ? SA. Haud merito quidem
Tuo scelestè frueris. SI. At quodnam est scelus ?
Quæ fare noxa est, cuius arcessis reos ?
- 135 SA. Minora taceo. Quid quòd arcana impiè
Magicas per artes sacra, & infantum neces
Patrare mos est ? quæque vulgari pudor,
Moerorque prohibet noster, hoc quidquid mali
Nox atra suadet. SI. Vana, nec certâ fide
- 140 Comperta memoras. Quippe tam dictu hoc leve
,, Quàm non revinci facile. Si temerè licet (est,
,, Iactare quidvis, sola sue est dicti fides
,, Potuisse dici, nemo non fiet nocens.
,, SA. Vulgata in omnes fama quod cōstantis refert,
- 145 „ Credi necesse est. SI. Pars quota hæc orbis canit ?
Quantoque vestra major hanc sectam fovet ?
Quæcumque Phœbi lampas occidui videt :
Quæ medius axe torret æstivo dies :
Quidquid Bootes frigore Arctoo premit,
- 150 Nostra illa regio est. Iura sub Christi Nomas
Vterque venit, qui que Mæotin tenebris
Vagam fertino temperat vistu famem.
Et qui minaci subjacer Cancro Libys.
His adice Eoo quidquid in tractu jacet,
- 155 Tua regna præter ; totus auctorí suo
Famulatur orbis : hunc Deum, hunc Dominū canit
Hunc lingua memorat omnis : hunc templis Deum
Non Grajus, aut Romanus, aut si quis modo
Meliore ritu vivit. At sparsus Scythes,
- 160 Feroxque Alanus : qui que Phasiacas bibit
Hinc Colchus undas ; inde Caucaseâ sedet
Albanus exlex rupe, & Hyrcano mari
Quæcumque propior Barbarūm tellus patet.
Hoc nemore pastor avio, & viridi sedens
- 165 Convalle nomen celebrat : hoc duro solum
Scindens a rator vomere ingeminans vocat.
SA. Impunè garris ista : nec quidquid male
Consulta sequitur turba, si turpe est, amo.

- SI. Quin hoc quod omnes ista mortales probant
 170 „ Objecta purgat crimina. Improbitas diu
 „ Passimque nulla regnat : utque homines brevi
 „ Mentita fallat, fronte dum blandâ tegit
 „ Lethale virus, tempore arguitur suo
 „ Deprensa tandem. Sola se virtus probat,
 175 „ Firmatque sensim. Define insontes probris
 Vexare frustra, quæque nec visu eloqui
 Comperta, nec rumore, nisi vano, potes.
 SA. Subducere oculis ista, & aspectu solent.
 SI. Da sceleris hujus conscientiam, aut facti indicem.
 180 Quamquam hæc requiro? Da mihi afflatum horridum
 Sceleris vel umbram. Nil ego alienos moror ;
 Si nostra simulat aliquis, & sceleris sui
 Transfundit in nos crimen : & plures scio
 Sub hoc latere nomine, ut pecoris lupos
 185 Sub pelle testos. Nam quod arguimus stupri
 Et execrandæ veneris : hinc quantum putas
 Abesse, quorum exosa genialis faces
 Pars magna thalami coelibem vitam colit ?
 Pars fruge sola Cereris, aut herbis fauem,
 190 Rigoque pascit olere. Nec Baccho imbui,
 Nec ora dulci carnium attactu finit.
 Nedum cruentas avida contingat dapes.
 Vestrum omne, vestrum hoc facinus : & ritu Magi
 Didicere patrio. SA. Longa fac sodes lucri
 195 Colloquia : teque ad tuta, si vitae est amor,
 Consilia revoca. Miles hic tete labor
 Respiciet. Omnes capite supplicium luant :
 Nisi qui paternis tura reddiderit focis ;
 Mithraque Christum mutet. His noster comes
 200 Accedat altor. M. Munus extremum dari
 Nescio quod abs te senior ante obitum rogat.
 SA. Quidnam est ? M. Peremptum ne quis ob facie
 nus putet,
 Fidemque Regi proditam, in vulgus seri
 Vt cumque res est optat : haud se alio necem
 205 Meruisse titulo ; quam quod exosus Deos ;
 Iterum negati nomen ad Christi redit.
 S. Aequa impetrandi caussa. Nec nostrâ minus
 Referre statuo : ne quis hoc tutum putet :
 Quo Regis alter criminis occiderit parens.

*Princeps Magorum frustrà Simeonem inducere parat, ut tuus Mithra offerat;
Pusices Ananiam timentem animat;
Vsthazanes ad supplicia, ad Regem alii abducuntur.*

**PRINCEPS MAGORVM. SIMEON. PUSICES.
ANANIAS. CHORVS.**

- 210 PR. *A*udite Domini iusta. Cui cordi est salus,
Opibusque patris Regis adjunctus favor;
Cæsā potentem victimā Mithram colat.
Quid tardus haeres? Quin te ad obsequium paras?
SI. Occidere certum est potius, ac mortem pati:
215 Et si quid ultra est. Nec tamen facilem volo.
Consume poenas antè: perque omnes mali
Discurre facies. Seu rapi in partes jubes
Divisa ferro membra; seu flamis cremas:
Seu facibus uistos; five distractos rotā
220 Volvente torques; nulla confisos Deo
Tormenta quatient. PR. Abripe infandum senem.
SI. Sed tu fidelis turba, quam Christi sacer
Erebo redemptam reddidit coelo crux,
Exempla sequere nostra: Nec Regum minas
225 ,, Iramque metue. Sævit ad tempus furor
,, Mortalis, &c nil corpus hoc ultrà appetit.
Non sic Tonantis odia: nec vitâ tenus,
Fragilique sævit corpore: at scelerum reas
Perennis animas poena post obitum premit.
230 Damnata flamis hinc ubi exercet cohors
Supplicia, miseris nulla quæ minuit dies.
His vos brevis, fugaxque carnificum manu
Ferroque nunc inflictus eripiet dolor:
Et mors bonis optanda. Quid mortem loquor?
235 An potius arces tutum ad ætherias iter,
Pretiumque Regni vile, quod votum supra
Magnificum, & ingens ille promissi memor
Cæsis rependet, esse qui mortem nihil
Docuit ferendo? PR. Pergis æternum obloqui?
240 Hunc rapere cessas miles? aliquando premat
Linguam hanc procacem, mentis & vitio oblita.
Tu fraude temerè inducta sacrilegi cohors
Simeonis, ecquid poenam & exitium tibi
Arcessis ultrò? solus occumbat sine
245 Quæ cæde meruit: cujus ingentes Deos,
Solemque in ipsum fidetur ac mundi decus,

Effrænis ardet animus. Hanc mentem exue,

Quod facile factu est : turis Eoi focos

Fragrante miçâ sparge. Quid tantum est meri

250 Fudisse laticem ? Non ego ut Christum neges,

Fiasque jubeo noster. Ut specie tenuis

Vt cumque adores, moris admitti tenax ;

Tuique similis intus, effugium pares

Tibi cædis hujus : inde securus donum

255 Ad prisca redeas. Cernis hostili in solo

Vt sæpè cultus advena externos capit ?

Et fraude justâ illudit, ac mortem cavet ?

Aut nulla ritus culpa mentiti aut levis :

Perfidia quam non suadet ; at lethi timor,

260 Necessitasque, quam nec exorat poli

Aëternus ille Rector. An Christum times ?

Dabit ille veniam facilè ; si veniâ est opus,

Aut si ille Deus est. Quid truci aspectu files ?

Quid tu, senectus tarda quem effœtum gravat ?

265 Subsistit trepidat, hæret. Vrgendum acriùs,

Huc ferrum, & unguis ; fertè flammatas faces.

Pergin' ? quot artus corpore in toto geris,

Obeunda toties poena. PV. Quid deimens moror ?

Ego hunc perire patior ? Ah ! satius mori est.

270 Quid sancte titubas senior ; & mortem times ?

Paulisper oculos comprime. En coelum patet.

Brevis est moræ discrimen, æterni decus

Instat triumphi. Quantulum exhausto seni

Quod restat ævi ? Sed lucro ingenti brevis

275 Iactura vitæ cedit. Eja animum polo

Fixus, caducæ lucis aspectu nega

Visura Christum lumina. Hic qui te dolos

Lethi imminentis tardat, expertum levis

Etiam juvabit : Plura quo possis pati

280 Majore palmam decore conspicuus feres.

PR. Hoc simile monstri est. Alius ex alio labo.

Crescit medendo virus. An Christum pari

Furore sequeris ? PV. Mentis est certè furor ;

Sed ille coelo missus, & casto facer

285 In pectori ardet. PR. Sors tibi est eadem necis

Obeunda ; si par criminis nexus ligat.

PV. Ad hæc paratus venio ; nec mortem abnuo.

Imo antecedo : junge præeundi gradum.

Mecumque vitâ functus ad superos veni.

290 ANA. Sequor, sequor, quemcumque me in casu
trahis ;

, Nibil moræ ultra est. Hæret in metis equus

, Plerumque cursu fractus, aur senio gravis.

, Sed mox ut ictu verberum, aut vocis sono

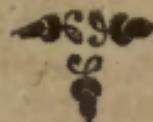
- „ Præsente stimulat rector : effusis ruit
 295 „ Velox habenis. Sic tuo hortatu redit
 Ut lapsa nondum ; mole sic subitâ æstuans
 Et dubia virtus. Mors ubi, & ferrum, ac rotæ ?
 Vbi quas minaci voce jactabas faces ?
 Largire pariter cuncta. Materiam dabit
 300 Tuo hoc furori corpus. Est unde haurias :
 Et æstuantem sanguine extinguis sitim.
 PR. Nimis herculè ista stupeo. Quid cesso exequi
 Iussa imperantis ? Hunc neci addictum rape,
 Quod jam antecessit agmen. Ad Regis domum
 305 Trahendus alter. Iudicem hunc illi fero.
 „ CHO. Quām falsa vulgi fama. Quippe homīhi
 Iupum
 „ Hominem esse jactant. Sed fidem eventus negat.
 „ Deus alter hominum est alteri. Ut præsens manū
 Iam iam ruenti subdit ! ut penè obrutum
 310 Erexit ? Vdo sic ego abreptum sinu,
 Aut crine vidi naufragum, atque haustis gravem
 Emergere undis. Civicam huic meritò dabit ;
 Mihi quam dedisset ille ; ni facinus prior
 Tantum occuparet. Quām prope indicium fui !
 315 Eadem parabam proloqui ; & summis natans
 Vox ista labris hæsit. Invideo tibi.
 Sed me secundas agere nequidquam piget.
 „ Nec sponte ad ista ruere consultum putant ;
 „ Dum nullus operæ fructus. At votis opem
 320 „ Præstare fas est. Supplicem ex alto Deus
 Si me benignus audit, hunc, fortis viri,
 Vobis faventem, & dura moderantem precor
 Supplicia. Læto rore certantes tibi
 Perfunde pugiles Christe ! Quas pro te parant
 325 Profundere animas, corporum exemptas jugo
 Super alta coeli templa sublimes rape.

Dathys narrat mortem Vsthazanis.

DATHYS NVNCIVS. CHORVS.

- DA. FElix alumno Rege, quām noxā, minus,
 Tali piata morte, procubuit Senex.
 CH. Iāmne ille cecidit ? DA. Si qua spestanti fides.
 330 CH. Quā fronte speciem mortis horrendæ tulit ?
 DA. Qua sceptra opesque ferre mortales solent.
 CH. Quis ordo poenæ est ? D. Colle sub patulo jacet
 Porrecta ad amnem vallis. Hanc vastæ ambiant
 Vtrimeque rupes : media planities patet,
 335 Diffusa Circi metà, Quod vulgi frequens

- Effusa muris turba visendi coit
 Accensa studio. Pars viri indignam queri
 Miserata sortem. Fremere pars tantum ob scelus
 Quidvis mereri. Magna &c in caussam cadit
340 Invidia. Postquam plena productus subit
 Per spatia vincitus senior ; & firmo gradu
 Intrepidus hæsit : vulgus attonitum stupet.
 Movet ille cunctos animus, & cani decor
 Capitis : nec ullo mortis obductus metu
345 Frontis verendæ fulgor. Insolitus quoque
 Ardere toto visus in vultu nitor.
 Iam nemo gemitus cohibet : in lacrymas fluunt
 Resoluta plebis ora. Stat rigidus senex,
 Lacrymis, metuque major. Hinc fixo genu
350 Suspensa coelo lumina, & palmas diu
 Vtrasque tenuit : donec exhausta prece,
 Cervice ferrum pronus immotâ tulit.
 Et nunc feretro Regia impositum cohors
 Truncum paternos corpus ad tumulos vehit.
355 CHO. Non hæc lacrymis, non degeneri
 Vrgenda senis funera luctu :
 Quem non fragili corpore functum
 Nox atra premit : nec Tartareos
 Adiit manes : sed perpetuâ
360 Luce beandum super ætherias,
 Turbâ Aligerûm comitante, caput
 Extulit arces. Vbi Cœlicolum
 Consors patriam prospicit urbem :
 Proprioque regit numine Persas.
365 Hic nostra, Pater ! vota secundas
 Committe pii Regis in aures :
 Et quæ petimus confecta refer.
 Seu Christicolûm permissa sacrâ
 Otia reddis. Seu nos parili
370 Nece perfunctos tecum optatis
 Inseris Astris,

I A C O B I
L I B E N I
A N T V E R P I A N I
E S O C I E T A T E I E S V
I O S E P H
T R A G O E D I A.

PER-

PERSONÆ.

JACOB.

JOSEPH.

SIMEON.

LEVI.

RUBEN CVM FRATRIEVS RELIQVIS,
NVNTIUS.

CHORVS.

A C-

ACTVS PRIMVS.

*Iacob cùm senectutis, tum vel maximè
viduitatis suæ pertasus lamentatur :
filium Ioseph supervenientem mittit ad
fratres.*

IACOB. JOSEPH.

Quod me laborum mole tantorum gravem,
Durisque fractum rebus, infaustū patrem,
Infaustiorem conjuge heu ! raptā virum
Adhuc reservas stirpis ô nostræ sator
5 Tutorque, præsens numen Abramiae domus ?
Atrâ malorum nube densorum obsitus,
Nimiumque longas vivus in poenas senex
Iam vix molestæ pondus ætatis fero.
Incurva cervix, quo tremens ponam caput,
10 Quærerit sepulcrum ; vertice incano diu
Pars aliqua mortis errat ; & vitæ monet
Me jam caducæ pronus in lapsum gradus.
Evidem fatebor, quando cōfortem meo
Necessitatis dura vis rapuit toro,
15 Partemque parti ferreâ avulsit manu,
(Heu ! flenda memoro) tempore ex illo dies,
Purum sereno fulserit mundo licet,
Aliisque lætam sparserit ridens comam,
Mihi moesta luxit. Benjamin ! amor, & dolor ;
20 Pretiosa soboles ! lugubri matris puer
Redimende casu ! matris, ah ! utinam patris !
Non ergo in auras gnate, nisi jam tuum nocens
Exire poteras ? luce vix visâ benè,
Iam parricida, cùm ferox danti rapis
25 Vitam parenti, mensum & novem graves
Vteri labores flebili pensas nece.
Malegrata proles munere in tanto ! ah nimis
Sors misera matrum ! sceleris hic partus tuî
Quæ prima quondam Numine irato parens
30 Damnata poenis in tuum latè genus
Mox transituris. Et mea hoc luis Rachel,
Heu ! cara quondam, vita dum sivit, Rachel,
Nunc triste funus, & viro numquam satis
Cinis sepultus ! Quin & ad pios avi
35 Patrisque manes. & tuos viduum vocas ?
Juvat ire, gestit libex animus ingredi

- Habitata Abrâmo spatia, quæ sanctis Deus
Secrevit umbris. Caussa vivendi seni
Iam nulla supereft, magna moriendi : piget
40 Tantum in miserias vivere ; ubi crescit novata
Se major ipso semper in messem dolor,
Fit morte pejor vita. Pertæsum moras
Erstne qui me solvat, & jungat meis,
Dolore longo, morte consumptum brevi ?
- 45 Tu te ipse lento corporis nexus expedi
Afflertor anime, per resistentes fibras
Et per tenaces viscerum eluctans sinus
Avita quære liber umbrarum loca.
Vt cum vetustam puppe divulsâ ratem
- 50 Multoque quassam turbine & fluctu gravat
Vis sæva Ponti, & ira ventorum impotens ;
Tumultuoso rector ereptam salo
Velis citam remisque fecuro impiger
Locare portu jam fatiscentem, & latus
- 55 Dantem adlaborat. Paria nos urgent mala,
Gravibusque portum quærere æruinnis jubent.
Quò mente præceps agere vesanâ senex ?
Quas in ruinas debilem impellis gradum ?
- 60 Consiste. Caussa quæ mori cogit ? fides,
Vinclumque conjugale. Seu puro micet
Lux prima coelo, fessus aut cadat dies,
Rachelis adstat umbra, me comitem fibi,
Me conjugem optat : ibo, & uxori virum,
- 65 Reddamque amorein. Reprime dementē impetus,
Agat ille juvenes, ratio sed ducat senes.
Quis liberorum respice ad turbam, regis
Tot unus ; in te magna consistit domus :
Vitam tibi uni si negas, multis negas.
- 70 Ergo laborum plenus, ætherias miser
Perosus auras, debitum letho caput,
Retrovolutos tot per ætatis gradus
Elumbis, atque effoetus, annorum trahens
Grave pondus, &, quod maximum in tantâ reos
- 75 Turbâ malorum, viduus, extremæ tamen
Moras senectæ quamlibet tristes feram.
Et hoc amori liberum detur ; patrem
Natura vincis, sponte fugientem artubus
Animam coërcens, jamque properantem mori
- 80 Senem retardans sola. Quid male consulis
Pignoris amorem consili expertem ? vide,
Natura utrimque est : reperit hinc Rachel virum,
Heu ! vidua, & illinc liberi tenent patrem.
Pars utra vincet ? hinc & hinc reciprocus
Amor duellat, corque divisum rapit

- 85 Lævâ atque dextrâ. Liberis peccas, pius
Conjux ; piusque, conjugi peccas, pater.
Ingrate. dubitas ? jura conjugii, & fides
Sic excidere ? vincat, ut debet, Rachel ;
Hanc sequere : sic natura, sic pietas jubet ;
- 90 Pars illa potior ; redde quam debes, tuæ
Vitam Racheli. Numquid & natis ? dedi
Natis. Quid ultra est ? hanc quoque ut serves, licet,
Servabo, vel post fata ; sat vivam pater
Divisus in tot, melior & major mei
- 95 Pars est in illis ; tenue quod superat, meæ
Dandum est Racheli. Dabitur ; ad tuos celer,
Quod decuit olim, pronus in tumulum senex
Manes recurro ; recipe nunc uxor virum
Secura, & avidis stringe complexu obvio
- 100 Rachel lacertis ; stringe. Quid vanis capi
Somnis amasti, ludicro & pasci dolo
Miserande Iacob ? stare, quo soles, gradu,
Nec esse sub dolore, majorem malis
Senem decebat, generis & memorem tuū
- 105 Non indecoro terere lamento diem.
Quin ipsa, tanto quî voves frui anibitu,
Tenetur à te, spirat in natis parens ;
Superest Rachelis magna pars, Ioseph tibi :
Et Benjamin pars magna ; & hos casus licet,
- 110 Deûsve matri jungat, et eptos patri,
Constante, & æquo immotus animo perferas
Tamen necesse est. Respice ad avitam indolem,
Pronisque Isaci pendulum cervicibus
Revolve ferrum, patriâ strictum manu.
- 115 Ad illa nunc exempla duris arduum
Oppone pectus : quod jubet coelum pati,
Infractus animo vince par avo nepos.
Indigna canis pelle lamenta, & viro
Turpem querelam ; patere longanimus tor
- 120 Ingrata vidui rædia, & tua obsequens
Permitte superis fata. Sic placuit. Bene est.
Vivamus. O ! qui semper & jam nunc pius,
Et non superbas supplicum preces Deus
Audire facilis, dirige hoc quidquid traho
- 125 Vitæ, & caducum, nam potes. firma gradum
Senio trementem debili ; & quo nil queam
Majus precari, liberos similes avo
Similesque patri præfidis dextræ pio
Ductu gubernâ. Tota bis senis stetit
- 130 Natis propago, exinde posteritas Albæ
Promissa toties, fiderum vincens faces
Olim exitura : surgit hinc meis seges ~

Immensa

- Immensa curis, ne quod ex ullo fluat.
 Scelus in nepotes. Da, precor, vitæ integros
235 Cœlo obsequentes, legibus promptos sacris,
 Dignum Abrahamo, dignum & Isaco genus
 Confidare, sic & agere, ut infirmum patrem
 Adhuc juvet vixisse. **I O S.** Iam volucres celer
 Per media cœli spacia sol agens rotas
240 Lucem quadrigâ librat ambiguâ parem,
 Medio que plenum dividens orbi diem.
 Exhaustit umbras ; stare solliciti patris
 Ante ora jam decebat ; affatum, scio,
 Vultumque gnati cupidus absentis sitit,
245 Queriturque longam, quamlibet brevem, moram,
 En ipse fuso Numen implorans genu
 Senio trementes tendit in cœlum manus.
I A C. Quid pepulit aures ? cujus adventu fores
 Crepuere ? quisnam fert gradum contra puer ?
250 **I O S.** Paterua velox capere, velox exequi
 Imperia Ioseph ; nutibus promptum tuis
 Me genitor, en me. **I A C.** Tûne defessi ultimum.
 Senis levamen ? tûne quem Rachel mihi ?
 Heu cara conjux ! sera post Liam Deo
255 Miserante mater jam seni partum dedit
 Meliore tardam prole compensans moram ?
 Cor micuit intus gaudio, & fractis nova
 Lux fulsit oculis. Sume complexum, & meis
 Pendens lacertis-gnate, da patri osculum,
260 Luctus tot inter, totque sortis invidæ
 Casus acerbos una sustentas mora
 Ioseph superites. Me diu raptum æthere,
 Comitem Rachelis vidua repetebat cinis,
 Nisi tu teneres liberum princeps, meus
265 Sanguis tuusque. Vivis in Ioseph parens,
 Nec omnis atro clauderis Rachel specu.
 Hoc multa miseriis unicum parentibus
 Solatium natura commiserans dedit.
 Numquam insuavi prœlis aspectu frui.
270 Hæc est laborum grata magnorum quies,
 Hoc est senectæ gaudium inamœnæ ultimum.
 Sed ad dolores quantula hæc pars est meos
 Gnatum voluptas gravius hanc etiam subit
 Agmen timorum, & mœsta curarum phalaux.
275 Iam me tuorum, nate, metuentem occupat
 Memoria fratrum. Prole quam multâ torus
 Tam fertilis timore, numerosâ domo
 Aliquid verendum semper : hoc conjux habet
 Nempe invidendum cœlibi. In Sichimis pecus
280 Pascunt paternum, yade veloci via,

Et quæ meorum disce gnatorum, & gregis

Fortuna : mox celer inde suspenso refer

Responsa patri certa. IOS. Quò jubes, feror.

TAC. Heu ! sors parentū misera, queis numquā fatis

185 Cautum est in horas ! fructus hic tori ultimas,

Timere multis, quidquid è gnatis perit,

Perit parenti. Subita quæ obductis diem

Caligo circumfusa luminibus rapit ?

Vnde insolenti contremitt motu caput ?

190 Ex sanguibus quod serpit heu ! venis gelu

Plus quam senile ? genua cur gressum negant ?

Natura sensit aliquid, atque aliquid mali

Mibi tristis augur murmure elingui occinit.

Seni heu ! timentur cuncta : tu meos quoque

195 Immane quantum crescis in metus puer.

Ah nate ! nimiū creduli falsas procul

Vibras amoris pelle vanè suspicax

Semper senectus : fide nunc etiam Deo

Tot in periclis vindici, & stellis pares,

200 Parefque arenis stirpe fluxuros tuā

Populos daturo. Tu memor tantis pārem

Adferre Iacob disce promissis fidem.

CHORVS ACTVS I.

*Disquirit, liceatne Parentibus filios in-
aequali amore prosequi.*

Miser heu Ioseph ! multorum odium,

Vnius amor, patri nimiū

205 Dilecte puer !

Quām fœcundam trahit invidiam

Non æquus amor ! quantis emitur

Odiis parium gratia dispar !

Quid non simili malesane parens

210 In amore locas, quos ipsa pāri

Iungere gaudet natura gradu ?

Omnibus idem Iupiter ; idem

Omnibus æquo lumine Titan.

Nec dissimili fovet amplexu

215 Pignora tigris, nec disparibus

Pullos studiis educat ales.

Tellus eadem frugibus ; idem

Floribus hortus ; dispensat opes

Chloris gremio semper eodem.

220 Nec flava Ceres uni mater

Prodiga, & uni sæva noverca,

- Et fitientes variâ campos
 Non rigat urnâ æquabile cælum :
Quem mea rorem bibt herba, bibt
 225 Tua non pejor. Cernis ut æquo
 Librare Themis pondere lances
 Sancta laboret ? lumina nulli
 Magè blanda jacit, velata caput ;
 Nulli faciles commodat, arctâ
 230 Clusas galeâ, pronior aures.

ANTISTROPHE.

- Vertite carmen : dicite felix
 Ioseph, magnæ scopus invidiæ.
 Splendet ab atris virtus odiis
 Dicitque diem ; duris vivit,
 235 Crescitque malis, laudemque suis
 Trahit ex probris nescia vinci.
 Age nunc fratrum rivalis amor,
 Et sanguineas pectora anhelo
 Vindicis iræ concipe flamas :
 240 Coge indigno male præcipitem
 Plorare specu, coge immeritâ
 Cervice pati servile jugum :
 Olim prono timidus vultu,
 Supplexque manu, disces dominum.
 245 Quando magnis jura superbo
 Clarum folio dantem populis
 Non-stante coles poplite fratrem.
 Tuque ô Iacob bene non simili
 In amore locas, quos non similis
 250 Ornat virtus. Te quoque scimus
 Fratre minorem jura paternæ
 Rapuisse manus. Agare natum
 Scimus Abramiden patrio pulsam
 Limine, sylvis errasse vagis.
 255 Nec Iovis ales pariter curat,
 Sive sereno proles oculo
 Totum gestit hausisse diem,
 Sive retorto pavet aspectu :
 Mox degenerem culmine ab alto
 260 Terræ spolium dedit ungue ferox.
 Neque tu simili lustras Titan
 Omnia vultu. Nec terra parens
 Omnibus atris reddis eodem
 Sata læta simu. Colle nec omni
 265 Fæta marito vivis Iaccho
 Brachia curvas : fessa nec omni
 Regione grayes exonerari

- Pondere ramos arbor anhelas.
 Neque tu justi regula & æqui
 270 A terna Themis quodcuinque pari.
 Munere pensas. Malè non simili.
 Venit obsequio similis merces.
 Emitur meritis bene disparibus.
 Gratia dispas.

ACTVS SECUNDVS.

*Simeon & Levi deliberant de perdendo
 Joseph, ac repugnantem Rubenum in
 partes trahere conantur.*

SIMEON. LEVI. RUBEN.

- SIM. IN nostra natus damna, Rachelis genus,
 Joseph, timendus semper, & nunquam suis.
 Sat invidendus, vivit ? o fratum pudor !
 Ut in paternæ crescat exitium domus ;
 Novisque torties impotens somnis caput,
 Superbus olim dominus, & sui immemor.
 Nos insolenti subditos calcet pede
 Natu priores ? fuerat hoc etiam parùm.
 Quod nostra durus scelera punivit pater
 25 Hoc proditore, nisi Deo tumens puer
 Molestus augur cæteris, bonus sibi
 Præcineret olim supplices (fari pudet)
 Et nos futuros ? LE. Rapuit affectum patris ;
 Et dividendum pariter in totum gregem
 Abstulit amorem solus, invidiæ capax
 Majoris ; & ne fratribus desit probrum,
 Variâ triumphat veste pretiosus puer.
 SIM. Ignava, fratres, turba, quin malis paras
 Obstare tantis ? veniat. & mentem occupet
 20 Par ira probro. LE. Nempe Simeonis manus
 Dinæ pudorem clade tam magni virûm
 Quæ vindicavit, languet ad pueri necem ?
 SIM. Dedatur umbris ; fata multorum, unius
 Redimenda fato. LE. Causa sed nostrum potest
 25 Tardare facinus una, misericors Ruben.
 Non ille socias fratribus junget manus ;
 Obstabit etiam ; novi ego ingenium viri
 Flexanime puero. SIM. Novi ego ingenium viri
 Audere promptum ; patrius hoc didicit torus.
 30 Facile obsequetur. LE. Ipse fert contra gradum ;

Adeamus.

- Adeamus. SIM. Hic est, qui tuum, Ruben, dies
 Ad ausa fratrum magna conatum petit.
 Molimur aliquid; socia te vocat fides.
 RVB. Natura fratres junxit, & junget fides.
- 35 Profare Simeon. Ira turbatis recens
 Quæ spirat oculis? SIM. Ira commotas agit
 Non media fibras, fateor; accensum æstuar
 Dolore pectus; quodque me torquet magis,
 Vritque, puer est, qui meo diras faces
- 40 Subdit furori. Vah puer! poenas tui
 Dature somni. Sis vel amplexu patris
 Defensus, illo rapiet hæc sotent manus,
 Matrique junget. Quid retrò ignavus pedem?
 Exhorruisti? facinus haud fiet novum.
- 45 Cain præivit: est & in nostrâ domo,
 Ductor nepotum, patruus; illius manu,
 Procul ad Labanum ni refugisset, pater
 Olim jaceret. RVB. Quis novus plagas dolor
 Oblivioso jam propè obductas fîtu
- 50 Exulceravit? unde tam sœvam cinis
 Sepulta flammam fomite accenso extulit?
 SIM. Sic exciderunt odia? non animum fodit,
 Vrgetque in iras vindices haud unius
 Memoria somni? non adorantes mémor
- 55 Volvis maniplos? solis auratum caput,
 Iubarque lunæ argenteum, & rutilas faces
 Numero haud inani supplices, eventibus
 Tortenta seris? scilicet turpi jugo
 Fratres, & ipsum destinat, pudor! patrem
- 60 Malè ominatis turgidus vîsis puer.
 Quid vetera querimur? aliud ex alio minax
 Fert somnus omen. Iam meum inflamat latos
 Imisque piceam visceribus abdens facem
 Pectus fatigat furia, & ultrices manus
- 65 In arma poscit. Nunc tibi ostendam puer,
 Quid vana profint somnia; hic tandem dies
 Non-vera prodet fata nocturni auguris.
 RV. Meliora Simeon; comprise effrenē impetum
 Gliscantis odii, corque populantem doma
- 70 Flammam furoris. SIM. Pectus ambustum igneus
 Depascit ardor. Vnus hunc crux potest
 Restinguere æstum, ille, ille. RV. Quid? pueri crux?
 SIM. Olim Tyranni, vera si portat sopor.
 RVB. Et esse vanis tu putas somnis fidem?
- 75 SI. Ne sit, cavendum est. RV. Ludit & viros sopor.
 SIM. Sæpe habuit omen. RVB. Sæpius dolus.
 SIM. Iuvat
 Præoccupare. Nostra erit tuto in loco

- Fortuna, si quod fata portendant malum.
 RVB. Certare puero turpe ; si placuit scelus,
80 Alium tibi hostem, qui virum deceat, lege.
 SIM. Sat dignus hostis, qui nocet, quamvis puer.
 RVB. Ecquid nocere, si velit, puer potest ?
 SIM. Rogas ? tenentur somnia. Superbo improbus
 Me, teque, & omnes, & patrem calce obteret,
85 Ac domita franget colla, fatorum minas
 Hæc nisi refellar dextra, & avertat probrum
 Grave servitutis. RV. Frater est. SI. Hostis quoque.
 RV. Fraterque Ioseph. SI. Tangis hic ipsos metus.
 Ioseph ! dolori subdit atroces meo
90 Vox illa stimulos. Non leve est puer malum ;
 Ioseph timetur. Ego ut incurvâ obsequens
 Cervice, famulas humilis admoveream manus
 Major minori ? vilis ad genua accidam ?
 Meisque Ioseph tumide Simeonis preces
95 Olim jacentis aure surrecta bibas ?
 Prohibete Superi probra. RVB. Si placuit polo,
 Quisnam refiget legis æternæ notas
 Adamante scriptas ? SIM. Illa Simeonis manus.
 Stat experiri, reperiet ferro viam
100 Per ipsa victrix fata. RVB. Sic reris Dei
 Confilia vanis firma turbari minis ?
 SIM. Ioseph docebit, victima infelix meis
 Litanda manibus. Nostra tu tantum pari
 Ad ausa nisu haud degener veni. RVB. Tenet,
105 Retrahitque pietas. SIM. Ergo pietatem putas ?
 Scelus est. In unum, nostra si coepta adjuves,
 Peccas ; in omnes, si abnuas. Pecca minus,
 Cum cogeris peccare. LE. Quod cuncti probant,
 Cur refugis unus ? RVB. Si fugæ causam rogas,
110 Hæc una abunde est, quod jubes frater scelus.
 Ego ut manus cruore cognato inquinem,
 Meumque demens cuncta in exitium vocem ?
 Nimis ille nostros errat ante oculos Cain
 Exul, pavens, invisus, hostis omnium
115 Suusque, cælo pariter ac terræ gravis.
 Aderit profecto Numinis vindex manus,
 Poenaq; repetet. LE. Timide R. Ad exemplū patris
 Avi, atque proavi. LE. Quid moras cursu objicis
 Iam concitato ? prohibeas licet, tamet
120 In destinatum facinus abripior. RVB. Preme,
 Preme frater iram. Respice ad avitam domum,
 An deceat hoc te. SIM. Respice ad patruū; decet.
 RVB. Quin ad Abrahamum respice, Isaacum, patrē.
 Hac procreatrum stirpe par avis vocat
125 Virtus nepotem : pectus animosum ænulus

Succendat

IOSEPH TRAGOEDIA.

119

Succendat ardor ; te tuum hortetur genus.

LEV. Et ille ferrum strinxit in pueri caput.

RVB. Iubente cælo. Non furor rapuit virum,

Sed trepida pietas. SIM. Quid meas etiam tenes.

130 Ingratus aures monitor ? implacabiles

Fert animus iras, hæret exēsis tenax

Invidia venis, igneām inflammas fitim.

RVB. Tuum ipse Simeon sanguinem demens fitis.

SIM. Meum? RV. Parentis numquid unius genus?

135 SIM. Sed non Rachelis. RVB. Lia Racheli foror.

Per utramque matrem , perque communē patrem.

SIM. Omitte patris nomen. RVB. O nimis patri.

Dilecte Ioseph ! LEV. Odia multorum trahit,

Qui placuit unus. RVB. Vivit in puerō senex.

140 Perire fratrem si cupis, patrem cupis.

SIM. Hoc est quod avidam tenuit à cæpto manum.

Pridem sub umbras issit æternas puer;

Patri pepercit. RVB. Nunc & in patrem furis.

Frustra misericors, frustra adhuc fratri pius?

145 SIM. Adhuc pepercit, fateor ; ulterius vetat

Vrens medullas ira. RVB. Sed pietas jubet.

Pars aliqua nostri frater est, sanguis meus,

Tuusque Simeon ; si parum hoc, etiam patris,

Servandus hic est. Genitor occurrat tibi

150 Grandævus, astris carus ; heu ! quas lacrymas,

Quos ille gemitus, quos miser planctus dabit !

SIM. Quis nostra prodet ausa ? RV. Qui solet dies.

Quin testis animus, & suum accusans scelus,

Semperque pavidus vindicis poenæ metu,

155 Se prodet ipse. Nihil in occulto est diu,

Cum trepidus urget conscientia pectus timor.

Sed fac latebris crinan æternis premi,

Tamen orbitatis triste tormentum novæ

Devixa miseri fata properabit senis.

160 Graves perosus lucis ingratæ moras

Et hac & illuc vota non certus feret

Suum requirens sanguinem ! Evulsis ruet

Canis, & arras queret umbrarum domos,

Nulli sati solandus, & natum sequi

165 Properabit. Illum, sera seu cadet dies,

Seu prima surget, voce lachrymabili

Geminabit. Heu me ! Sancta canities senis,

Et qui perire nesciet patris dolor,

Te mente ab istâ moveat. Haud unus cadet

170 Ioseph, in uno capite mactabis duos

Bis parricida Redde te tandem tibi

Iam melior, arrâ recipe turbatum face

Pectus ; nec umquam labe tam immani domus

- Hæc polluatur. Est & hoc nostro prebrum
 175 Infame generi, criminis tanti viam
 Vel cogitasse. SIM. Nescio quid intus meis
 Tremunt medullis. Serpit invitox gelu
 Pigrum per artus, labitur segnis manus,
 Ferrumque refugit ; pectus extincto riget
 180 Ardore, pereunt odia. Nolentem quoque
 Natura vincis. O Ruben ! melior Ruben
 Simeone ! Ioseph vivat, in Ioseph pater.
 Quid hoc ? recedis ? tam citò imbellis furox
 Vinceris amori ? segnis, excors, deseris
 185 Benè inchoatum facinus ? o iners manus !
 Elumbe pectus ! sicne violatæ efferum
 Nuper fororis vindicem invasit tremor ?
 Consta anime, consta ; perge. Si parcis patri,
 Parces & illi. Rursus increscit dolor
 190 Ex se renascens. Aude age, & similem tibi
 Te redde Simeon, qualis Hævæo ferox
 Stabas Tyranno, strage cum vastâ in Sichem
 Patrii furebas generis ulturus probrum.
 RVB. Quid rursus odio temer in furias agis
 195 Majore Simeon ? durus, intractabilis,
 Sire mente, monitis si negas aurem meis
 Bene obsequentem, stabo ; Simeonem Ruben
 Major minorem comprimam. Irato dabis,
 Negata precibus. LEV. Certa si fratrum negas
 200 Decreta concors exequi, at patiens tamen
 Permitte. RVB. Lucis testor auditorem, abditæ
 Secreta mentis ima penetrantem Deum,
 Pars nulla tanti sceleris innocuum attigit
 Pectus Rubeni. LE. Si quod est, cunctis scelus
 205 Peragitur ; omnes pariter hoc habet reos,
 Quorum iste magnos vivit in metus puer.
 SI. Discessit ? ita ne est ? quod potes, quod non potes,
 Molire ; numquam cassibus clusam meis
 Praedam revelles : quâ voles, tege, occule,
 210 Tuere ; vincet illa Simeonis manus
 Per tot viros funesta. Cur non turpibus
 Ferrum latebris jam diu indignans preini
 Mea dextra solvis ? solve, duc & que emicane
 Mucrone in unum viribus totis caput
 215 Librata pende. Tumuit, exarsit, gravem
 Suspensa in iustum querit in cuius caput
 Effundat iras. O bene ! agnosco manum
 Simeone dignam. Quando ? vah turpem moram !
 Hic staret utinam victimâ in vulnus meum
 220 Parata Ioseph ! anime prægusta necem,
 Juvet ante tempus scelere meditato frui,

- Hic cerne fratrem : tremuit, expavit, manus
Supplex tetendit, per pium Abrami genus,
Per & parentem, & jura naturæ, puer
225 Vitam precatus. Poteris immerso latus
Inerme pueri genua complexi, ferox
Haurire ferro ? pectori in parvo impium
Abscondere ensem, viscera & stillantibus
Nudare costis ? poteris ? hoc Sichem roga ;
230 Si me ipse novi, potero : non veniet ruidus
Ad ista Simeon ; cede tam magnâ viram
Prælufit olim ; per tot ingentum abditos
Sinus reclusi pectorum grassans viâ
Adhuc cruore dextera Hevæo calet,
235 Novumque anhælat ; dabitur. At quodnam placet
Genus ultionis ? hic meos fares Cain
Oberrat oculos pronus in Abelis caput.
Vis hunc sequamur animé ? num ferro magis
Armatum & igni placuit Abramum sequi ?
240 Et hoc, & illuc mente non sanâ feror,
Eligere certum nescius poenæ genus.
LEV. Errare properat pronus in malum furor.
SIM. Omnis furori longa properanti mora.
245 LEV. Consilia magni longa conarus petunt.
SIM. Consilia perdunt longa vindictæ locum.
LEV. Vindicta certa est, quære vindictæ modum.
SIM. Se prodet ipse. Non potest sceleri modus
Vnquam deesse. LEV. Parce jam ; tacitis minis
Odium prematur. Tegere qui potuit, nocet.

C H O R V S

*Docet qui fiat bonis Parentibus subinde
nasci filios malos.*

- 250** FAtis heu ! quoties deterioribus
Probo nascitur improbus,
Os patri similis, non animum puer ;
Et quam distat ayo nepos !
255 Semper lege pari non sequitur genus
Morum nobilis indeoles.
Naturæ virtum defientis, an
Pravi id dixeris ingenii ?
Naturæ potius degeneris. Vides
Tellus ut male germinans
260 Duris agricolûm haud æqua laboribus
Rari munere foenoris
Sudores miseros pensat, arantium
Magnis iavida metibus ?

- Non jam fundit opes divite copiā,
 265 Largo nec Cererein finū,
 Ut quondam docilis Triptolemi jugo :
 Vix sed reddit avarior
 Parco semen agro, quod tulit ubere
 Sparsum ruricolis manu.
 270 Heu ! pōnum sterili cernis ut infrequens
 Nunc ramo malē pendeat,
 Carpentumque avidas ludificet manus
 Putri vermiculo cavum ?
 Sic est. Deficiens omnia subripit
 275 Velox in vitium dies.
 Retrō cuncta fluunt. Nos quoque, ceu ratis
 Prono flumine, & Africo,
 In pejus ferimur ; nec patriam puer
 Premit devius orbitā,
 280 Hæres certus opum, non sapientiæ.
 Quin & mox virtiosor
 Stabit progenies, nec similis patrum
 Ætas posthuma. Quid tamen
 Naturæ miseri carpimus ordinem ?
 285 Hic culpâ & vitio vacat.
 Stat cuivis animi libera vis sui,
 Probo hæc dividit improbum.
 Nulli triste jugum lex adamantina
 Peccandi posuit, neque
 290 Vrgent fata scelus. Vivere nunc probis
 Ut quondam licuit, licet ;
 Sed non quod licuit, libet.

ACTVS TERTIVS.

*Ioseph ad fratres venit, quem occidere
 moliuntur; sed Rubeno deprecante ma-
 nus abstinent, atque ad cisternam
 pergunt.*

SIMEON. LEVI. IOSEPH. RUBEN.

SIM. **F**allor ? paternā numquid hoc vates domo
 Velox supino promovet clivo gradum ?
 Ipse est; tenetur. Fida nunc fratrū manus
 Adeste; nostros augur, en, casses subit
 , Nimiū sui securus. Obene ! callidis
 Numquam explicandos induit pedes plagis.
 Insurge in iras anime ; &c ingentis capax

Favoris,

- Furoris, ignem cinere sopitum excita.
 Nunc vetera recole probra ; nunc somni minas
 10 Tristes revolve ; corque tot læsum maliis
 Aliquando serus mitiget tandem dies
 Vltrice dextrâ : quidquid est adhuc probri,
 Vno expiabis vulnere ; hoc age, & gravi
 Dolore temet libera. En properè advolat
 15 Suumque vates cæcus in fatum ruit.
 Libet ire contra. Quis pedem ligat stupor,
 Retroque cogit ? unde non meo redux
 Motu refertur, obice ut objecto, gradus ?
 Vnde ille gelidis sudor erumpens genis ?
 20 Quis agitat horror membra ? vah ! Simeon ! tremis
 Ignave ? puerum nempe in absentem ferox,
 Præsente timidus ? sicne Simeonem probas
 Illâ superbum strage ? jam mei pudet
 Memet ; puer timetur. Vbi torvum intuens
 25 Minaxque vultus ? ubi lacertorum tori ?
 Vbi pectus audax ? quæque non ignobili
 Defixa jugulo dextra, tam magno tepens
 Lusit virûm cruento ? vah ! nimium tui
 Oblite Simeon ! frater est. Frater ? cadat
 30 A fratre. Fibras occupa ô Cain meas,
 Et parricida non inexpertus manum
 Ad facinus ingens dirige. In terris novus
 Abel revixit ; vivat & novus Cain.
 Emerge ab atrâ nocte ; quâ premeris, gravem
 35 Molire terram ; pectus hoc toto, licet,
 Imple Caino ; non adhuc magno satis
 Ardebit odio. Pejor est Abel meus
 Abele primo, pejor & veniam Cain.
 LE. Celox huc propinquat, reprime tatisper minas
 40 Vultumque Simeon finge. SIM. Non patiens premi
 Tumet ira ; frænos nescit erumpens dolor.
 Leviter furit, quæ flamma celari potest.
 LEV. Gravius repente flamma, quæ latuit, nocet.
 IOS. Tandem ora fratum optata, longarum arduo
 45 Traictu viarum per tot errores datum
 Videre : fessos urget in cursum pedes
 Impetus amoris ; nunc tuli optatum viæ
 Fructum, & laboris, quando tam caros licet
 Spectare vultus ; & frui affatu. Bene est.
 50 Ad hoc juvat venisse, & amfractu horridos,
 Atraque cæcos nocte, possessos feris,
 Metu gradum stimulante, & imperio patris,
 Superasse saltus. Pectus insolito micat
 Ardore ; tremulis sanguis in venis salit ;
 55 Cor palpitat ; natura prò nimium potens

Fraterna quanto viscera affectu tenes !

Quid hoc ? acerbis mæsta quæ nubes sedes

Genis ? severo quis supercilio dolor

Non usitatus vultui vultum abstulit ?

60 Heu me ! minaces fronte cur torvâ ferox

Defigis oculos frater ? SIM. Hoc augur rogas,

Toties inani numine afflatum caput ?

Vah vana pueri visa ! IOS. Quæ timido furens

Minare Simeon arma ? SIM. Veridicus sopor

65 Celavit hoc te ? somnii poenas rui

Ades daturus. IOS. Frater ! SIM. Imis expuli

Visceribus ; hostem nunc voca. IOS. Heu ! Simeon.

SIM. Manum

A genibus aufer, perdis incassum puer

Nil profuturas morte decretâ preces.

70 IOS. Quæ causa mortis ? SI. Si necis causam petis,

Pete somniorum. Dexteram hanc dudum tuo

Rubuisse decuit sanguine ; & lentas nimis

Simeonis tras ! nunc tuo pronos vide

Fratrum maniplos stolide, nunc stellas tibi

75 Lunam atque Sôlem supplices : tandem auguri

Optata vates præmia iterati refer.

Nunc morere. Non te manibus eripiet meis

Spes somniorum vana. IOS. Per junctas manus,

Per jus amoris, perque cari pectoris

80 Reseranda ferro viscera, heu ! Simeon moram

Concede precibus, te per & proavi pios

Avique cineres, per quod est carum tibi,

Miserere : vitam innoxius frater peto,

Nulli puer timendus. Hoc meruit genus,

85 Paterque meruit. LEV. Prævios matris puer,

I, sequere manes : filium Rachel vocat.

SIM. Cessamus ? imis non adhuc ferrum fibris

Recepit augur ? RVB. Siste furialem impetum,

Purasque serva sanguine à caro manus.

90 Pars magna patris, quam necas. SI. Seru est. Cadat

Vmbrasque noctis, & misas somni hostiâ

Placemus istâ. RVB. Tangit & feras amor

Generis. Nefanda cæde nos teque inquines,

Sanctæque noxam stirpis in probrum trahas

95 Inexpiadam ? decuit hoc Abrâ satos,

Quod barbarorum nulla progenies probet,

Nulla & ferarum ? dexteram ferro amove

Etiam ante vulnus impian. SIM. Ut coepio avocer ?

Librata in ictum ut concidat manus ? prope

100 Facinus peractn ut deserâ. R. Haud æquè est nocës,

Qui voluit, & qui fecit. SIM. Hoc feram nefas ?

Inultus ut sim ? dirus ô viro pudor !

RVB.

- RVB. Laus ita potior, crūnīne infecto impios
Damnas quod ausus. Si tamen niimiū h̄ec fuit
125 Servare fratrem, at mitius poenæ genus
Natura meruit. Non ut iudemnis peto.
Paterna repetat tecta, fratresque arguat
Diti ministris facinoris; nostro satis
Quod fit furori, mersus horrendo specu.
130 Mōrōre contabescat & lentā faine
Dum non scelestas inquinet frātrum manus,
Nobisq̄ue nosinet exprobret castus cruor
Fraterna damnans odia, & ultrices polo
Poscens favillas. Cur scelus placuit? scias
135 Sine te mori quem posse, cur perimas nocens?
Ferro feroceſ facilis abstinuit manus,
Hostem sine illo cadere qui sensit. Malē.
Genus ultionis triste crudelis legas,
Vindicta fructum si minor parem tulit.
140 Age pone ferrum, pone. Qui infanti potest,
Tibi cur sceleſto pereat? abſtruſo gemens
Vitam sub antro, quā potest, frater trahat.
SIM. Eſi repugnat pronus in cædem dolor
Bibisse anhelus sanguinem, hocque in illa
145 Meruisse ferrum; vincor ingratā tamen
Pietate; longā vincor invitus prece.
LEV. Cisterna mediis aret in silvis vetus,
Vis hanc petamus? IO. Da moram, heu! brevē mora,
Miserere, tremulas genibus heu! tendo manus;
150 O Issachar! Dan! Nephtali! o annis prior,
Pietate melior, conde me tuis Ruben.
Fratrem lacertis. RVB. Quid meo hærenteſ ſinu
Puerum revelliſ dura Simeonis manus?
SIM. Concessa vita eſt, muouſ hoc ſumimum puta.
155 RVB. Quid proderit vixiſſe, ſi lacu abditum
Alto dolorque & longa consumat fames?
SIM. Cruore necdum dextra quod ſacro madet;
Parūmne precibus hoc datum tuis? puder
Geffaſſe; prompto debuit ferro mori;
160 Iam non rogaſes. Mitte quas perdiſ preces,
Meumque ſocias jungle ad exemplum manus.
Quid te reflectis? nempe nunc ferō pius
Post laſta patris jura. Sic tantū geris
Sceleribus aptum ingentibus pectus, fugis
165 Minora? fratri misericors, patri impius
Horrente thalamo? o ſemper in parvis iners!
Ad auſa velox grandia! RVB. Hanc malē exprobras
Laudem prioris quod pudet noxæ? dares
Veniam dolenti ſatiuſ. Horresco, execror
170 Quod patrius in me vidit, & flevit torus.

Hinc nequa sceleris hæreat labes novi,
Abisse propero; gravior ex illo venit
Timor piaclo. LEV. Assequere, jam fugiens dies
Properare cogit; quid seris fando moras?

155 IOS. Brevem moram largire. Si cogis mori,

Permitte sletum. Sume, quæ seni oscula
Reddas parenti, & ultimo amplexu Ruben
Hanc aufer animam. Pectore o utiuam meo
Has inter ulnas spiritum elisum exprimat

160 Fraterna pietas. RVB. Quid meo pendes puer
Maletute collo? IO. Frater! RV. Heu Ioseph! labat
Semianima vox, eot palpitat luctu, gemunt
Miserata fratrem viscera, undantes ruunt
In ora lacrymæ. LEV. Lumina induret filex.

165 Vbi odia regnant, nullus est lacrymis locus.
SIM. Etiâmine restat? rapite, properato est opus.
RVB. Ite, ite, ferro pectora, & chalybe obsita,
Abræ nepotes ite, & his pium genus
Probate factis. SIM. Quò pedem aversus rapis?

170 RVB. Quò ratio, quò natura me revocat. Scelus
Me teste nullum fiet. SIM. Hanc vecors fidem?
RVB. Præstanta non est, scelere quæ constat, fides.
IOS. Heu frater! heu me! quò feram preces? Rubet
Cui me malo relinquis? o carum genus

175 Ad vos recurro; patere me tuis Levi
Accidere genibus, patere me Simeon tuis.
LE. Jam nil precandum: sequere quò vocat specus.
Confide somnis, dabitur augurio locus;
Ne metue, vatem longus excipiet sopor.

C H O R V S

*Docet frustrâ conari homines adversus
Divinam Providentiam.*

----- *Non hæc sine Numinis Divum
Eueniunt.* -----

180 **Q**uem mens provida Numinis
Defensum clypeo non penetrabili
Tutatur, latuit bene.

Quæ deprena feris agna leonibus,
Quos longa extimulat famæ,

185 Iam pasta truces præda brevis gulas;
Immanemque voraginem
Abruptarum avido gutture faucium,
Tremens victima belluis;

Numen si voluit, tuta ferocium

190 Stabit rictibus hostium.

Et quæ præsidii nuda, rapacium
Diris accipitrum unguibus

Impar hæret avis, diffugiens trucum
Ludet rostra volucrium,

195 Et cælo volitans garrula libero
Solvet guttura cantibus,

Namen si voluit. Spicula fundite,
Ferrum stringite Noricum,

Flammarumque globos æqua tonantibus
Ructet machina nubibus,

Dirum Martis opus ; nil timidus mori,
Securusque animi dabo

Loricâ vacuum pectus, & ægide,
Audax mille periculis

205 Objectare caput cassidis indigum
Tutus vindice Numine.

Me non Ionio gurgite naufragum
Pendentem tabula levi

Aut Neptune ferox, aut Aquilo impotens
210 Tutum Numine merseris.

Quid mistas lacrymis sollicitudines
Tristi cluse puer specu

Ioseph mente coquis ? non sine Numine
Res duræ veniunt bonis.

215 Non si nunc odiis victus, & invidi
Arrâ pectoris indole ;

Sic olim. Venier mox melior dies ;
Et tot prodita somniis

Fatorum series non violabilis
220 Certâ lege probabitur,

Promissamque viro restituet fidem.
Premunt non sine Numine

Vllum fata, levant nec sine Numine.

A C T V S Q V A R T V S.

*Quemadmodum Ioseph in cisternam mis-
sus sit, extractus deinde ac venditus,
misâ tunicâ hædi sanguine tintâ ad
parentem Iacob, Nuntius exponit Choro.*

N V N C I V S. C H O R V S.

NV. **O**Rara fratrum gratia ! ô malè sanguinis
Servata toties jura ! vah nocens Cain,
Cui prima tabo rubuit innocuo manus,

Novoque

- Novoque docuit scelere naturam mori.
 5 Parum unus Abel : abiit in se. os furor
 Tradux nepotes ; parricidarum scelus ;
 Exemplum in ingens omnium peccas Cain,
 Etiam crux avida fraterni fitis,
 Pudor ! occupavit Abræ & Isaci genus,
 10 Pium in parente germen, in prole impium,
 Quod deceat Esau, quod Cain deceat patrem.
 CH. An pertinaces furere, ad audenduna impulit
 Invidia dextras ? numquid eliso induit
 Manum cerebro, parvulum an ferro latus
 15 Haust, vel alti montis excussit jugo
 Fraterna rabies ? Fare, quæ puerum gravat
 Fortuna ? NVN. Mediis aret in sylvis vetus
 Cisterna ; quondam biberat Abrami pecus
 Pecorisque custos ; moesta nunc facies loci,
 20 Mistusque tenebris horror, abstrusa undique
 Celant feras spelæa. Vesano impeta
 Huc rapitur insons ; non pari fratres gradu.
 Frater secutus. Faucibus ut antri stetit
 Imanè hiantis, genua collisus metu
 25 Inusitatum mortis expavit genus,
 Imoque voce mectoris rumpens sinu,
 Majore gemitu, viscera educto prius.
 Scrutare ferro, dixit, & neci precor
 Damna immerentem, quisquis es fratum pius.
 30 Mors odia claudat, recipe speratum diu
 Fructum furoris ; quod potes, neca, & tuo
 Pretium dolori solve, pietati genus
 Concede mortis. Plura properantem tremor
 Vberque medias fletus in preces cadens
 35 Tenuere. At odiis hinc magè incensus fibras,
 Suique Simeon plenus, iraque æstuans,
 Artus trementes nudat, & violens togam
 Sponte obsequentem parvulis vellit toris.
 Stat tenera nudus membra, & instantem tremens
 40 Mortem metu consumit, haud multum sui
 Poenæ relinquens ; agnus ut symantibus
 Devotus aris, vellere intacto tener
 Pavore tremuit ossa, mox jugulum sacro
 Cultro daturus. Tum truci raptum manu
 45 Immergit alto, saepe moriturum specu
 Vivum que sepelit. Scelere perfetto caput
 Dicrum renidens quassat, & fata exprobrans
 Puerum triumphat augurem. Hoc habet ; cavo
 Solem sub antro & sidera, & pronos fibi
 50 Fratrum maniplos spectet : hic tenebræ bonis
 Favete somnis ; fausta nunc fibinet, licet

- Auguria vates, quā voler, tutò canat.
CH. Lustisne clusum, & atra consumpti fames?
NVN. Ut sensit alt mole telluris premi
55 Terraque cingi nocte, miserandūm ingemens
 Antra ejulatu complet, horrificum specu
 Reddente sonitum, mox vagae circum ilices
 Tremuere moestas fronde concussa comas;
 Et quæ propinquo subditur montis jugo
60 Miserata puerum vallis, & pariter dolens
 Planctum remisit. Prima vox patrem sonat,
 Supretna patrem. Vana sed postquam peti
 Auxilia sensit, indolem in pectus vocans,
 Meditansque Isäcum patrio viuetum manus
65 Quondam sub iœtu, lumen & palmas gehens
 (Heu mersa lacrymis lumen, & tremulas metu
 Quatiens palmas!) tollit, & avitâ puer
 Virtute diam rebus in summis opem.
 Sperare cerrus, voce lamentabili
70 Cœlum fatigat. Nulla fraternalis procul
 Vox pepulit aures. Iamque nascentem polo
 Noctem trahebat pronus in casum dies;
 Sumptæque tandem satura vindictæ dabant,
 Animis recedens ira pierari locum;
75 Cum mente Iudas melior: an mesum specu
 Facinus, sepultum nocte, sperasti satis
 Texisse Simeon? nempe sperabat Cain.
 Sua quinque produnt odia, nec latuit bene
 Quodcumque cœlo teste patratum nefas.
80 Aderit flagellans eonscium pectus timor;
 Nec mutus olim fratris innocui craor,
 Ut quondam Abelis, astra superans questibus
 Poenas reposeit. Vivat, & venum datus
 Famulare collo subeat insueto jugum,
85 Alienam patiens fræna; constabit tuo
 Pretium dolori, crimine at nullo, procul
 Culpæ necare cum potes, culpam eligis?
CH. Vt summe dederunt odia consilis locum?
NVN. Dedere, tenues ira reliquias trahens
90 Cessit medullis pulsa naturæ locum.
 Ut cum furentum certat æolidum phalanx
 Movisse pelago bella, fundoque excitos.
 Intra retorquens gaudet allifos polo
 Voluisse fluctus; jam recedentes salo
95 Posuere, planum sternitur mox fluctibus
 Æquor subactis, placida pax ponto redit.
CH. Quid deñ parenti? fraude qui involvunt scelus?
NVN. Torquentur animis, jacer in ambiguo scelus
 Tant prope peractum: prompta sed semper dolis

- 100 Ingenia facilem prava repperiunt viam :
 Priorque Simeon : agite, & hædino togam
 Cruore tintam, morte simulatâ, obvius
 Quicumque nostri tutor armenti puer
 Tanti ad parentem nuncius portet mali.
- 105 CH. Heu qui malorum turbo, quam foedis tumens
 Procella nimbis vertici cano incubat !
 Miserande Iacob ! omnis in tuum caput
 Despuet atroces sæva tempestas minas.
 I nunc, & ambi ferrilem prolis terum
- 110 Malè conjugalem ; quantus ex illo æstuat
 Gurges dolorum ! quin magis magnâ unius
 Virrute gaude genitor, ingentis domus
 Pensante numerum. Vita cur tanto ambitu
 Longæva placuit ? numquid in luctus tuos
- 115 Olim videndis liberum dulce est malis
 Vixisse, ut oculis vulnera, & cædem haurias
 Miser tuorum ? ignare fatorum parens
 Ad mille luctus, funus extendis tuum,
 Crudelis in te. Heu genitor in casus senex
- 120 Servate quantos ! profuit multis mori.

C H O R V S

*Docet tolli alios in altum, ut lapsu gra-
 viore ruant ; alios premi, ut altius
 extollantur.*

- M Vtant fata vices : ille favonio
 Quem vestum facili cernis, eburneo
 Sublimem solio, & non imitabili
 Majestate ducem jura minoribus
- 125 Dictantem populis ; mox stipis indigus,
 Terræ pondus iners, illachrymabilis
 Vulgi ludibrium, pauperiem & probrum
 Prodet teste manu. Quem modò sordidæ
 Vappam plébis, olentum ex grege fugeras
- 130 Fastiditum oculis ; nunc humilem super
 Turbam conspicuus conditionibus
 Gaudens Attalicis, ordine fascium
 Haerentum lateri, & pone sequentium
 Defensus, timidorum ara Qniritium,
- 135 Terrarum dominis par graditur Diis.
 Mutant fata vices. Cernis ut ardeat
 Plenum luxurians tollere verticem
 Arbor sacra Iovi ? nunc placidas bibit
 Auras, & Zephyro gaudet amabili

- 340 Incriſſpasse comas. Mox patiens truces
 Lapsuris ſubitō frondibus Africos
 Damnoſasque hyemes, nuda caput, malæ
 Porget digna joco brachia grandini.
 At quæ fuftinuit jam fugiens gelu,
 345 Difolvente nives ſole, cacumina
 Vernis grata feret dives honoribus.
 Te ſi præcipitem Diva, volucribus
 Circumvecta rotis, neſcia mobilem
 Defixiſſe gradum, culmine proruens
 350 Nudum divitiis exuit, & lare :
 Aequā mente levem riferis aleam
 Fluxæ fortis ; opum, non animi minor.
 Mox, cùm fata volent, foenore prodigo
 Amiſſam refetēt blanda pecuniam
 355 Sors, auſtura domum : nobilis ingenii
 Ingentiſque animæ, qui Dominam tulit
 Nil motus ſolido pectore. Tu quoque
 Germen dignunt Abrahā, non humiliſ puer
 Ioseph, nunc latebris abdite turpibus,
 360 Olim diuers opum, & murice nobilis
 Sublimi ſeries fidera vertice.

ACTVS QVINTVS.

Iacob acceptā tunicā filium plorat.

CHORVS. IACOB.

- CH. Linguis atque exanimis effuſos ſolo
 E Protravit artus genitor : immanis ſenem
 Dolor ſubegit. Trepida famulantum calent
 Officia, nardo tempora & fovent mero,
 5 Firmantque vario languidum unguento caput.
 Recepit animam ; redditur vultu color :
 Spirat, altuſque ingemit ; canos manu
 Turbat verendos. Prima conantis loqui
 Hæret palato vox, & in fauces redit.
 10 Querulumque ſummis murmur in labris ſedet.
 IAC. Iosephi CH. Reliquias vocis absorbet dolor,
 Et fracta crebro verba ſingultu labant.
 Eheu ! manu tremente conrectat togam
 Tabo fluentem ; stringit amplexu, oſculo,
 15 Lacrymas cruori miſcer, & ſecum exigit
 Quā parte mortem ceperit gnatus : ſtupet,
 Errorque fidei pugnat, & amori dolor.
 IAC. Hæc illa veltis ? illa quæ parvum bene

JACOBI LIBENTI

- Complexa corpus textili ornatos finu
 20 Tegebat humeros palla ? non idem color ;
 Nec ipsa, & ipsa est. Nata sic patri redis ?
 Non talis ibas. Iussa peccarunt mea,
 Ego te peremi. CH. Vincitur luctu novo ;
 Et regere fessos impotens artus, caput
 25 Iterum reclinat languidum. Hea miserum patrem !
 IAC. Ad hoc supersum ? sic parum fueram miser ?
 Nisi ad dolores hoc quoque accesset meos ?
 O dura Jacob fata ! sic placui polo ?
 CH. Hoc lege Numen sanxit aeternâ ; probis
 30 Sors ut veniret dura. IAC. Quid prius gemam ?
 Aut unde questum ducat incertum dolor
 Malis tot impar ? conjugè amissâ puer
 Meus ille Ioseph cecidit, heu Ioseph meus !
 CH. Qui sœvientis odia fortunæ tulit,
 35 Vicit ferendo. Casibus duris quatî,
 Animoque frangi, est in malo duplex malum.
 IAC. O morte pœjus orbitas patri malum !
 Ad hoc te amabam nate, solamen senis
 Vnum, & voluptas, liberum ex tanto grege
 40 Spes prima, & ingens patriæ columen domus ?
 Heu vana pueri somnia ! CH. Ut quatiens jubas,
 • Rictusque magnam accensus in prædam leo
 Acuens feroce, nobilem armento legit
 Generofus hostem ; vile non placet caput,
 45 Nec media cervix ; fronte sed torquâ minax,
 Cervice durus queritur taurus, feræ
 Tantis minores præda non digna unguibus ;
 Sic optimum mors quemque, contemptâ virum
 Turba, subactum stravit, umbrisque addidit
 50 Non humile spolium. IAC. Scena quæ meos subit
 Inopina visus ? patuit en atrâ ilice
 Densum, cupresso flebile ac taxo, nemus.
 En ipsa latebris bellua exiliens feros
 Armavit unguis rabiida. Spectatis feram ?
 55 An video solus ? fremuit : in puerum truces
 Defixit oculos. Nullus ad Ioseph venit
 Auxilia ? gnatum corpore opposito tegam.
 Date tela. Iam jam surgit in vulnus, dedit.
 Heu me ! cruori patuit innocuo via.
 60 Ecce, ecce pronus ore sanguineo puer
 Terram memordit : nec tamen nostri immemor
 Vel morte in ipsâ, quâ potest, patrem invocat,
 Iterumque & iterum voce miserandâ patrem ;
 Stat patre in uno cura, morituris patrem
 65 Requirit oculis. Surgit en rursum fera
 Majore hiatu, & parva laniatu truci

Divellit

- Divellit humeris colla, vivumque ingerit
 Alvo cadaver; viscerum exhaustus finus,
 Nec iam resistunt ossa! Pro dirum scelus!
- 90 Me me feroci dente, seu furens lea;
 Seu saeva tigris, rictibus vastis hians
 Discerpe, major praeda saturabo feram.
 Imparia furiis membra quid lanias? tuas?
 Errare fauces cæca quæ jussit fames?
- 95 Parem petisses, CH. Mille sic fingit metus
 Luctusque mille amoris ingenium. IAC. Date
 Lamenta, mæsus verticem involvat cinis,
 Pectoraque vasto plangat impulsu manus,
 Planctusque resonu quo querula comploret domus:
- 100 Meus ille Joseph cecidit, heu! Joseph meus.
 CH. Tuus ille Joseph cecidit, heu! Joseph tuus.
 IAC. Licuisset utinam legere supremum vale
 Fugientis animæ, & ultimo amplexu patrem
 Totum dedisse! Numquid heu! nudis jacent
- 105 Iohumata campis ossa, quæ fors respuit
 Saturata rabies? moesta famulantum manus
 Ite, ite, laceri corporis partes vagas
 Conquirite; arva, quæ tener pinxit crux,
 Lustrate celeres. Quò raperis amens dolor?
- 110 Quia sequere natum potius ad avitas patrum
 Sedes piorum. Recipe me umbrarum domus,
 Quid dudum Abram, dudum & Isaci cinis
 Vocat, & Rachelis: his quoque accedis puer.
 Heu nate! ad imos pande properanti viam
- 115 Manes misericors terra, & optato finu
 Aetate fessum, sed magis fessum malis
 Iam recipe. Cessas? uxor & proles jacent.
 Joseph patrem reposcit, & Rachel virum;
 Vtrique me jam redde. Felix o Rachel.
- 120 Fruitura nato semper! o felix puer
 Matris finu recepte! nunc etiam mea
 Vrgete fata. Viduus, orbus, & senex.
 Quid petitur ultrà? subita nunc venias licet
 Mors, fera venies: solve luctantem diu
- 125 Corpore senili spiritum. Refugis virum
 Ignava, puero fortis? heu quò jam preces,
 Quid vota vertam? commoda paullum meis
 Aurem querelis, verbaque exaudi ultima,
 Humana justis fata qui libras Deus
- 130 Ponderibus; ingens pauca si peccat dolor,
 Veniam ineretur. Quid meus tantum potest
 Peccasse Joseph, qui tuo quondam datus
 Favore, matris damnata pensabat suæ?
 Aut si qua sceleri poena debetur meo,

134 IACOBI LIB. IOSEPH TRAG.

115 Nil deprecantem fulmine immisso expia;

Patet ecce plenum peccatus ærumnis. Feri,

Feri nocentem, mitte ad infernas domos;

Munus putabo. Vota non audit polus.

Ergo in dolores semper, & lacrymas traham

120 Miserum senectæ pondus? ah potui bene

Toties perire, vel tuâ fratris manu

Malè mitis Esau, vel tuâ saceri Laban.

O si! nece unâ tot redemissum neces;

Haud flenda conjux conjugi, haud gnatus patri

125 Flendus jaceres. Cûr mihi in poenas Rachel

Fœcunda, sterilem prole complesti finum

In damna mater? & patri infelix torus!

Piget, piget genuisse. Iam rursum date

Lamenta, carmen funebre iteratò insonet:

130 Meus ille Ioseph cecidit, heu! Ioseph meus.

CH. Tuus ille Ioseph cecidit, heu! Ioseph tuus.

IAC. Huc o reliquiæ corporis chari, toga,

Solamen unum, parvulis nuper toris

Affluta; sanguis errat hic, Ioseph, tuus,

135 Meusque, amoris pignus æternum; crux

Te tinxit insons, murice o nullo color

Mutande; patrio stringere amplexu toga,

Non licuit artus, ossaque heu! Ioseph tua

Inferre tumulo, peior hoc solatium

140 Fortuna patri invidit. Hoc quidquid tamen

Tui relictum est, teneo, & hoc mecum pari

Condam sepulcro. Fallor? an visum dolus

Ludit senilem? natus ante oculos stetit,

Vel umbra nati. Est ipse, non fallor, meus

145 Meus ille Ioseph; similis etiamnum sui,

Nisi quod cruentus: sed juvat, natum juvat

Videre vel sic. Infer amplexum patri

Ioseph. Parentem noscis? an patrem fugis?

Sequar usque & usque; quâ præis, legam gradus;

150 Ne fors aberrem, semitam ostender cruor.

Ad majorem Dei gloriam.

1890

FACULTAS

R. P.

PROVINCIALIS.

Ego infra scriptus Societatis JESU
per Flandro-Belgium Provincialis,
potestate mihi factâ ab admodum
R. P. N. Matio Vitellesco, facultatem fa-
cio *Ioanni Cnobbaro* Typographo Autuer-
piensi imprimendi Tragoediam JOSEPH,
auctore *P. Iacobo Libeno* à tribus nostræ
Societatis Patribus censam probatamq;
In quorum fidem has officii mei sigillo
signavi, & propriâ subscripsi manu.
Mechliniæ, 10. Martii 1635.

FREDRICVS TASSIS.

I.4.

LVDO.

LUDOVICI
CELLOTII
PARISIENSIS
E SOCIETATE IESV
S. ADRIANVS
MARTYR
TRAGOEDIA.

PER

PERSONÆ.

GALERIVS	MAXIMIANVS	ARMENTARIVS.
TITIANVS		Cof.
GALLVS		Pr. Pr.
ADRIANVS		
ANTHIMVS		{ Martyres.
NATALIA.		
METELLVS		Flamen dialis.
FLAVIUS		Tribunus.
TIMÆVS		Puer honorat.
CHORVS.		

I S

A C.

WOODSTOCK COLLEGE
LIBRARY.

ACTVS PRIMVS.

ARGUMENTVM.

GALERIVS Maximianus Armentarius Christia-
nos omni sævitâ & di-
ritate persequebatur :
præcipuoq[ue] ad eam
barbariem administro-
utebatur Adriano , juvēne aulicorum
nobilissimo æquè ac gratosissimo.
Sed hic Martyrum , quos torquebat
constantiâ , & crebris de futurâ bono-
rum & malorum vitâ sermonibus in-
citatus, ad eos se adjunxit, nomenque
suum per Exceptores deferri jussit in-
ter Christianos. Sic igitur animo
comparatus theatrum aperit , & revo-
cat is in memoriam laboribus , crucia-
tibusque , qui hoc propositum nece-
sariò secuturi sunt, generosam indo-
lem eâ commemoratione exstimulat,
penitusque adversùs omnes acerbita-
tes corroborat. Itaque jam seipso do-
ctor , Metellum Flaminem , nescio
qua de aruspiciâ superstitione gar-
rientem sapienter confutat. Flavium
Tribunum motus in aulâ eam ob rem
excitatos referentem , & amicè ut ani-
mum reflectat adhortantem , fortiter
contemnit. Inter hæc prodit Galerius
ipse , & Adrianum casu obvium con-
viciis, exprobrationibus, minis salutat:
inter-

S. ADRIANVS TRAGOE DIA. 139
interritum videlicet, & causam dicere
paratum. Sed eâ indictâ detruditur in
carcerem mox crudeliter interficien-
dus, nisi Consul irâ Cæsar is, & Adria-
ni pœnitentia tempus gravi oratione
imperaret.

SCENA PRIMA.

*Animum adversus blanditias & tormenta in Christi cultu perferendo,
confirmat.*

ADRIANVS.

A Driane jacta est alea : athletam Dei
Proferis auctoratus, & forti voves
Servire domino. Macte, vinciri imminet,
Vri, necari : gravius & si quid jubet
§ Orci lanista, peccus addictum offeres.
Aliis locatas tendere ad populum manus,
Submittere arma, pollicis mitem licet
Statum rogare ; te decet jugulum dare,
Totumque ferrum recipere, & stantem mori.
• 10 Sed vita prorogetur ; hic certè brevis
Dabitur honorum meta, Cæsareus favor
Residet omnis. Nempe mortalem æstimas
Christo probandus ? Chara quid comitum manus ?
Primæ clientes vota fortunæ ferunt ;
• 15 Et hanc sequanrur : ditior cœlo venit,
Mihi æqua, & illis. Cæsar is læsi furor
Iam pulsat aures, aulica exstimalat cohors,
Et aliquis ab hora Pontifex, nullum fibi
Litare porcum questus. Hic pronam, hic nefas
20 Vinci Adriane, sive blanditiâ tegunt
Fallace furias : seu catastarum minis
Satagunt timeri : morte non unâ opprimi
Est Christianum, quando quæ vitam extrahit
Non maxima, at suprema jam fessis venit.
25 Vidi haud suo pallere tortorem metu :
Vidi caducâ pendulum in vulnus manu
Fugere sub istu : colla cùm immotus gradu
Præberet infans, atque vix lethi capax
Vistrice tenerum laureâ impleret caput.
30 Hæc virgo potuit, poruit in vitæ puer

Limiue,

Limine, Deo maturus ; & durum tibi
Erit Adriane ? fors & humani putas
Opus vigoris, perque pueriles fibras
Rigere ferrum ? robur hoc cœlo meat

35 In Christianos, nomini reddit pares.

Dominoque. Me quoque entheat : jam se novos.

Calor per artus fundit absimilis mei,
Meque ipse major ; & ille non dudum tener,

Cui ventus oculum læfit, & cyathus nive

40 Malè temperatus nocuit, adversum neci

Oppono pectus. Terga plumbatis feri,

Latus ungue sulca; detrahe hanc vivo cutem,

Malis supererit animus, & poenæ locum

Membris negatum mentis inveniet vigor.

45 Hac ire juvat ad gloriam : hoc pretio benè

Redempta virtus constat. Vnum est, quo latus.

Nudare vereor : socia genialis tori

Natalia ardet Veneris innocuâ face.

Adriane amat te : genua prensabit manu,

50 Rigabit ora lacrymis, præsens bonum,

Tot spes futuri voce quām blandâ occinet ?

Amas adhuc moriture ? virtutem abnus

Sponsare cœlebs ? se toro sōciam inferet

Invita Christo ? non amat, si me negat

55 Amare, vel sic : non amat, si quem sequor,

Sequi recusat. Quicquid hīc etiam est meum,

Tibi reddo Christe : sit tua, aut non sit mea.

Quis ille sacro pileum filo efferens ?

Metellus hic est. -----

SCENA SECUND A.

*Sacrificii dudum imperati exta infelicia
fuisse accipit, deḡ totā Aruspicum su-
perstitione cum Flamine disputat:*

ADRIANVS. METELLVS.

----- Nenias jam non vacat

60 Audire vestras. MET. A Iove & magnis Deis.

Quod nunciatur, neniam appelles cave.

Vt imperati fecimus : ducta hostia

Qualis Falisco nulla de fonte exiit,

Admota Divis sponte succinto dabat

65 Iugulum ministro : cūm ille nescio quid furens

Aberrat istu, quaque postremos pedes

Porgit, eruento poplitem cultro secat.

- Stat avida cædis mater, & qualis solet
 Balare lætum, perque vulnificas manus,
 70 Quà larga cultros vena suppositos rigat,
 Succisa prolis membra sanguineo rapit
 Immunda rostro : concito cursu ilicit
 Profugit ab aris, seque non ullâ eripit
 Ferienda dextrâ. Clamar attonitus popa ;
 75 Sua sacra damnat ; ac nisi hortatu, minis,
 Precibus, paventi insisterem, numerum hostia,
 Idem & minister, funere impleret suo.
 ADR. Hæc monstra narra queſis superstitio Deos
 Fecit timendos : cura me potior coquit.
 80 MET. Ambigua facies viscerum, atq; inter minas,
 Interque spem peperdit, at propior minis.
 Parum fidele laxat omentum sinus,
 Latebrasque prodit : vividus fibris color :
 Pulmo suâ receptus, alienâ jecur
 85 In sede lento palpitat : tristes latus
 Hostile venas æuget, & jecoris caput
 Casum ex amicâ parte, sed pinguis tremit
 Cordis cacumen. Tristia avertat polus !
 Nam cui litavit ante verſicolor sacrum ?
 90 Tamen & in ignes lance proficias dèdi,
 Et vota dixi Patribus. ADR. Vanos metus
 Depone Flamen : vester insanum Tages
 Superis honorem posuit. & Iudum puer
 Immisit aris. Qui tenet Coelum Deus
 95 Vestri arietinis quippe visceribus notat
 Momenta fati varia ! si timidus mori
 Taurus sub istu mugit ; si quâ salu
 Fugere suauit, non suo cecidit loco,
 Minantur astra ! Tabè liquefactum jecut
 100 Corque irrepertum, lividis pulmo fibris
 Imperia mutant ! Quæ potens rerum manus
 Tain parva tantis feedere æterno alligat ?
 Quis ordo mundi jecoris in fisso mei
 Spem scripsit ævi ? ME. Quod vides, quod nō videt,
 105 Elementa quicquid mutuâ formant ope,
 Tellure, coeloque abditum, tenuis subit,
 Vegetaque motu spiritus : totum Deo
 Animante vivit. Ipse circâm orbe eminens
 In se reducto, ne qua pars fallat, regit.
 110 Sibiique de se genitus, æternum igneo
 Motum propagat fomite. Hinc vegetum capit
 Natura semen ; inde per vacnum æthera
 Pennis vibrantur alites ; ponti æquora
 Pinnâ volucri squammeum verrit pecus.
 115 Et opima bîndi prata rimantur greges :

Hominesque

142 LVDOVICI CELLOTTII

- Hominesque ab astris ducta gens, diæ inclyta
 Particula mentis. Ergo si magni ferit
 Fortuna membrum corporis ; si pars dolet,
 Non ingemiscet alia ? tensarum rigor
 120 Fidium movetur una, si resonat levi
 Percussa plectro. ADR. Rebus hic cunctis amor
 Et ubique constet, omnia indoleant mibi,
 Nullumque magni corporis nostro vacet
 Labore membrum ; causa sed varios facit
 125 Eadem tumultus : terreat tristi tuus
 Te taurus exto ; regias hosti vices
 Promittet aliis : Cæsar hic Iovius litat,
 Herculeus illic non bonas patitur fibras :
 Et uterque membrum est orbis, imperii caput.
 130 Dicam otiosos ? sordidos malim Deos,
 Si jecore, & extis sancta consilia occulunt,
 Quæ vatis amens prodat Hetrusci furor.
 MET. Firmata Divum numine, & longis patrum
 Probata seclis parce vesano sacra
 135 Temerare risu. Cum triumphant pede
 Calcaret orbem Roma, & indomitâ mana
 Trophæa legeret axe quo flecti negar
 Umbras Syene, quoque glaciam piger
 Currum Bootes sequitur, hâc aquilas tulit
 140 Pietate viætrix : urbis hæc Tyriæ ducem
 Religio portis ; arce Tarpejâ arcuit
 Barbarica Senonum tela. Te fandi parens
 Terrarum alumna, Palladis castæ domus :
 Teque Ephyra Achivum lumen, immoto obiect
 145 Quæ gemina semper maria committi vetas,
 Vos cultus iste domuit, in nostris prius
 Cecidisti aris, faxa quam Latio impete
 Quassaret aries. ADR. Ritibus major tuis
 Arsacia Macedo sceptra, & indociles jugi
 150 Frænavit Indos. Cæsar iratâ hostiâ
 Alacris Iubamque, teque Sæpiade, Africæ
 Fatale nomen, fregit & felix sacrum
 Vincendo fecit. MET. Martias doctus Tages
 Canebat Idus : sprevit & verax sacrum
 155 Moriendo fecit. Nemo contempnit Deos
 Impunè felix : hostiæ quisquis minas
 Contrâ tetendit, se dedit fato hostiam.
 ADR. Si fulminastrum voce non brutâ facis,
 Christum professis quicquid est coelo Defini
 160 Committe, Regum ponat interea furor,
 Pugnâ reductus, faciet eventus fidem,
 Quam vana templis numina infideant tuis.

SCE.

SCENA TERTIA.

Tribunus missus à Cæsare conatus eum à proposito revocare, in eo constantem, carceris & vinculorum ejus pervicacia decretorum admonet.

FLAVIVS. ADRIANVS.
METELLVS.

QVÆ cura patrum, Cæsar qui te favor
Reflectere animum cupiat, est vanum eloquî

165 Benè sentienti. Nulla turbatam quies

Pacavit aulam, consilî rumor tui

Invasit ex quo regiam : qualis Noto

Adversa Boreas stridet, & pontum improbo

Vexat duello : talis instabilem ciet

170 Tumultus aulam : jorat hic vano seri

Terrore famam ; certat emotam hic tibi

Mentem venenis ; ille tollendum fremit,

Hic in dolosas isse deceptum plagas

Miseratur : animum Cæsar huc illuc rapit

175 Incertus. ADR. Ecquid nomen exceptor dedit ?

FLAV. Heu ! falsa sperat, vera quæ credi jubes.

Veneranda procerum Cæsarem ambibat cohors,

Pro se fidelem quisque perdendo manum

Christo offerebat ; ille quo vultu polui

180 Phœbus serenat ; vincet hoc, proceres mei

Labor Adriani, vincet, & coelo auspice

Quiescat aut elusus, aut fessus furor.

Strident catenis oppida : angusti gemunt,

Vomuntque turbam carceres, crebrâ nece

185 Fessæ secures, arma carnifici, reis

Tormenta defunt : dixerat, magno ambitu

Titianus intrat grande dicturus nefas.

Res periit omnis Cæsar. Horrendum sonat

Murmur per aulam, Iovius an letho occidit ?

190 Rostram tytannus occupat ? largo perit

Vrbs Nicomedis igne ? quid dubios tenes ?

Eloquere. Christum noster Adrianus colit.

M.E. Christum Adriane FL. Mœstus artonitis pavor

Primum ora claudit. Sic ubi æstivo Iove

195 Coruscat æther, densa messorum cohors

Præfaga clavis rebore sub alto latet.

At ecce ruptâ nube fulmineus ruit

In opaca turbo brachia, & latè ilicem

Populatur

- Populatur agro, pavitat exsanguis metu
 200 Colonus hospes, seque defixum solo
 Sternit bidental. Cæsar attonitos suprà
 Bacchatur amens, pallit, aspirat, tonat,
 Gemitque, trepidatque, omnis in vultu est labor
 Amantis, & dolentis, & nondum puder
 205 Adriane facit. Cæsaris non sic tibi
 Amor est probatus ejus perspectam fident.
 Felix adora. ADR. Si cui Adrianus placeat,
 Et Christianus placeat. FLAV. Id leges vetant.
 MET. Inimica templis capita, ferroque, &c face
 210 Insequitur ulti, jamque plebejæ abstulit
 Præsidia genti, militum Ausonius vigor
 Iovi litare jussus, aut turpi ordinem
 Deserere letho. Timida cerdonum phalanx
 Per te evocata, quos in horrendas specus.
 215 Stabulata monstris antra compegit pavor.
 Tot perduelles inter Augusta in domo
 Servabit unum numinis cultum oderit,
 Cultorem amat? Num Dioclæs fatus
 Sceptroque socium ascivit, & generum toro,
 220 Ritum ut nefandum rueret? Altrææ rigor
 Äquare cives, causa pietatis jubet
 Sævire in aulam. ADR. Sæviat, longa est mora.
 FL. Certū est perire? AD. Quod volet. FL. Amicas
 Suspiria aulæ, Cæsaris vota accipe. (preces)
 225 Quid moliaris cogita: tenerum metis
 Florem dierum, præcoquas fruges tuæ
 Spei, & tuorum falce non miti secas.
 Quid lecta conjux, nuper Hymenæi faces
 Experta? saltem prole diuasset domum
 230 Lucina, vestros perque reprearet finus
 Puer Adrianus, ore qui referat patrem,
 Patremque blæsus ore lallanti vocet.
 Nunc totus uno funere efferri cupis,
 Nusquam superites. Nota gradivo manus.
 235 Pectus pavere nescium educet gradus
 Ad invidendos. Clara quæ Iovii atria
 Imago signat: Cæsaris nam per casas
 Armenta reboant: vetera quid frustra exsequar?
 Subitum Adriani culmen, aut longo ambitu
 240 Emptum Severo? qui que barbarici laris
 Magale nostro fecit imperio inclytum,
 Thrax Maximinus: patriæ qui que extudit
 Fornace sceptrum Pertinax, quæ te imperi
 Dote anteibant? quis parem juveni neget
 245 Sperare sortem? tam bonas ergo mala
 Spes perdis horæ, teque crudeli objicis.

- Letho nocentem? MET. Dum salus tuta est adhuc
 Resumē mentem, néve sacrorum minas
 Contemne præceps; profuit multis semel
 250 Peccasse, non est culpa quæ celerem petit
 Veniae regreßum. ADR. Pectorē immoto sedet
 Coluisse Christum; vestra tractari insciūm
 Monita farigans: ite, non Cæsar mītis,
 Non aula fuco moveat. FL. Est aliquid super
 255 Quo jussa tendant. Cæsar allegans tibi,
 Tua cura, Flavi, flectere alloquio virum,
 Si renuit, inquit, carcere, & vinclis doma.
 ADR. Hoc age, parata membra tormentis habes,
 Mei volens amplector armillas ducis.
 260 Inneſte torques, arma de cœlo expedi.
 Vbi caſtra, & hoītes? video, non longum est iter.
 En illa sanctis foēta ſuppliciis domus,
 Vbi Dite viēto Christianorum manu
 Christuſ triumphet. FL. Robur aut nullum foret,
 265 Meliore cauſa aut poneret! nunc vis agit
 Indomita. Ceu cūm currus adductas negat
 Audire habenas, ſequē generosā abripi
 Sinit quadrigā: non malus regitur male.

SCENA QVARTA.

Cæſar casu Adriano factus obvius, ſua in eum merita exprobrat, & perſeuerantem in fide ſuceptā trudi jubet in carcerem.

GALERIVS. ADRIANVS.

- HÆc illa meriti gratia? hæc noſtris fides
 270 Iurata ſceptris? transſuga, & noſtri, & tuī
 Oblitus, hoītem colere ut affectes Deum?
 En queſ ſalutem credimus? quos ad latus
 Adjungit aula: quos per obſequii dolos
 Capiti imminere patimur, & fiduciā
 275 Stolidi infideles facimus! o numquam ſatis
 Officia regum tuta! quam raro ſterit
 Amoris æltus aulici! maſta bonis;
 Ipoſ ſavores inrer, addictam fidem
 Momento in ipſo deferunt, & quos erat
 280 Emissæ pretium, gratis alieno locant
 Animos tyranno. Nam qui aggredior miſer
 Eluſus, exſpes? ecce per nemorum avia,

L V D O V I C I C E L L O T I

- 146 Per clausa Phœbo-lustra, & æstiferi canis,
Perulta flammis arva, Christicolum insequor
147 Sacrilega vindex capita, & introrsus meā
Surgunt in aula ; quos procul venor, meo
Sub latere crescunt. Quis mihi fidum locus.
Dabit recessum Regios inter lares,
Veneranda & hosti faxa, Romanus petit
148 Subsellor animam. Tutius Libycā gradum
Moveas arenā, qua ferā dipsas hiri
Haurit medullas ; quaque bis geminā asperat
Cerata fronte cornua ; aut anceps caput
Exertat amphibæna. Sic Regi timor
149 Suus est satelles : sic neque ingratus, fera
Laribus recepta, Cæsarum pretio, aut prece
Mansuescit unquam. ADR. Multa peccare arguis,
Invictè Cæsar : Christus at scelerum est caput,
Cui colla tyro subdidit : hoc levius jugo
150 Nullum est Galeri : vestra religio vagum
Egit per aras mentis exsortem piæ,
Scis ipse, nemo me sine admovit sacram
Tonanti acerram, viictimæ nemo caput
Salsā notavit fruge : quid numerem meis,
151 Cerata votis æra ? quid donis tholos
Pretiosiores ? Nulla sed fidam dedit
Statio quietem, vinculo donec sibi
Animum alligavit Christus, & veræ decus
Pietatis hauf. Numen hunc credo meum,
152 Purare licet, nulla libertas minor
Præstatur homini. Nam quod infidum vocas,
Quod perduellem, voce communi uteris.
Malus est larentis arbiter vulgus boni.
Olim Adriano s̄ stetit vita innocens,
153 Quæ Christianum culpa constituit reum ?
Christus fidelem Iudere incautos vetat,
Verbo aucupari perfido, frande illice
Captare gazas ; sanguine innocuo manus.
Foedare; Veneris scandere illicitæ toros.
154 Hæc jussa Coelo elicit, hæc Christi affeclasses
In verba coēunt : illa nocturnis sacra
Operia tradunt coetibus. Flammā, & pice
Artus rigavi, latera sulcavi unguulis,
Ferro reclusi viscera : hoc tanū erui,
155 Cecinisse Christo carmen; in noxæ insciois
Iurasse mores ; Cæsarum multis caput
Servasse votis : criminum illorum reos
Iniqua torquet fama, & audire abnuit.
Damnare quod quæsitor auditum haud queat.
156 Hinc est rebellis seita, Quos Christus facit.

Post

Post Christum amant & Cæsares: surdum Lovem,
Ipsa minorem Cæsare exosi, ferunt

In astra palmas, de que regnum Deo

Invicta poscunt regna, non pecorum horridis

335 Visceribus inhiant, mente sed purâ litant.

GAL. Tuum eit Deos eligere? judicio placet
Meo petatur, quæ mihi petitur salus.

ADR. A quo impetranda est, poscitur: cassâ prece
Metalli inane pondus impelli jubes.

340 **GAL.** Quem quondam amasti, qui te amat, magnum
Iovisque comites, thure placari jubet. (Lovem.)

Si me faventem spemnis, expertus scies

Quo turbine iras torqueam: quanto impios

Horrone nuper tute laceraris, memor,

345 **Violas** putato; durius in aulæ rarum est
Sævire famulos. Elige, beatum velim.

Vivere: perire si ubi tinas, votum augeo.

ADR. Colere Deorum iudicra, erranti fuit
Suafissè pronum; nunc ubi illuxit Deus,

350 Et iniqua Diti veritas, jussa exequi
(Permitte fari) non licet. **GAL.** Conde in specus,

Onera catenis miles, operosæ necis

Consilia donec pectori artifici excoquam.

ADR. Tuus esse Christe incipio, promissum novo

355 Infunde pugili robur. Invisas domos

Et vincla subeo lætus; in vinclis habes

Galeri amicum, dubia si reliquis fides.

SCENA QUINTA.

Cæsarem consul revocat ab ira præcipiti in
Adrianum, tempusq; ad ejus mentem.
expugnandam impetrat.

GALERIVS. TITIANVS.

Dominos timebit orbis; exemplum unius,
Esto populorum terror: odisse ardeo,

360 Quem frustra amavi. **TIT.** Si rei merita æstimas,

Plumbo subactum, aut inter Arsacidum scaphas

Periisse decuit: nam quid injustum accidat

Ita perduelli? mente sed reputes velim

Quid facere deceat Cæsarem; non quid pati

365 Iubeas nocentes, aliquis eit iræ modus.

Inopina fecit culpa momento reum.

Cur poena properat? foriè momento eluet

Melanoga culpam. Nemo quia factum est scelus

- 148 L V D O V I C I C E L L O T I I
- Poëham irrogat, sed ne quis exemplo nocens
 370 Peccare pergit. Ne hoc age ut pereant mali,
 Sed ne mali sint : dulce vindictæ est genus
 Homini salutem facere, sœvire in scelus.
 Ergo Adriani revocet antiquus favor
 Nomen decusque. Profit, indigno licet,
 375 Fuisse carum Cæsari : lentu manu
 Supplicia libra, fatage promissis ferum
 Mollire pectus. junge blanditiis preces,
 Minas ue precibus, sed diu steriles minas :
 Nil dedecet si parcis, & servos amas.
 380 GAL. Ignota fallit pestis : in lucro putant
 Lethi moras traxisse : vis subita opprimit
 Sibi nocentes ; quod super vitæ additur,
 Socios furoris comparant : cœlo inferi,
 Ultra Sibyllas vivere, impositis rogo
 385 Reparanda vitæ dona pellaces canunt.
 Vnum putalli perdere, reorum undique
 Consurgit agmen ; se iue supplicio induunt
 Parili rebelles, cæde defungi unicâ,
 Servare reliquos, omnium cogit salus.
 390 Sed ne quis aulæ morte properatâ arguat
 Tollî ministros, pono tormentis moram.
 Vos ergo robur arte, confilio, prece
 Tentate : domitum carceris squalor dabit,
 Et gravia ferri pondera, & refidens citò
 395 Novitatis ardor. Mente si versu sapit,
 Patet aula, neque se nostra subducet manus,
 Amor. & ab ipsa certior culpâ fides
 Cumuluim favoris poscit, at, quod plus reor,
 Si pergit insanire, per quicquid Deum est
 400 Totum in furorem spreta se bonitas aget.

C H O R V S

*Mirantur Ethnici Christianos præsentis
 vita commoda tam alacriter
 abjicere.*

- QVæ vis, quis rapit ardor
 Christi aspergine tintos ?
 Cur præsentia perdunt,
 Incumbunt que futuris ?
 405 Hic nutritus in ostro,
 Hic & stemmate clarus,
 Augusti iue favore,
 Aulæ vincula rumpit,

Regalisque

Regalisque beata

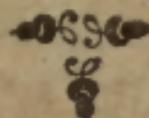
- 410 Mensæ fercula damnat.
Iam non ullus honorum
Non respectus amicæ
Pubis, non pretiosis
Acquirenda periclis
415 Menteñ gaza penetrat.
Castæ Cypridis annos,
Natorumque suavem
Spernit virgo popellum.
Cerni lubrica forma,

- 420 Vibrantes & ocelli;
Candoremque genarum
Inter purpura lucens;
Et collum per eburnum
Crinis molliter errans;
425 Turgentesque papillæ
Byssò non bene tectæ;
Et formosior omni
Quem fert dextra smaragdo;
Per jejunia marcent:

- 430 Et fastidia vitæ,
Obscurisque recessus.
Affctans nigra bilis
Coelatumque hominumque
Denrædatur amores.

- 435 Tali Bellerephontes
Quondam percitus cœstro
Per squalentia resqua,
Et spelæa ferarum
Gressus fixit acerbos:

- 440 Tam non ipse sibi æquus
Quam Proeto gravis hosti.

ACTVS SECUNDVS.

ARGUMENTVM.

Oc accepto nuncio Natalia uxor Adriani, flos matronarum, virtutis gemma, medulla constantiae, pietatis Christianae cultrix, sed adhuc abditè, dum currit ad carcerem animosius quam cautiùs: ipsa se reprimit, & re dubiâ fervorem sustinet; verita ne ea fortè fabula ab conjuge, ad explorandum ipsius animum, conficta sit. Oninibus tamen expensis porrò ire statuit, vel cum illo, vel per illum moritura. Verum Tribuni relatu rem certius cognoscit, ejusdemque operâ educto è carcere Adriano fruitur. Hic autem consiliorum uxoris ignarus graviter suum ipse propositum ei declarat, causamque docet mutatae religionis: si se amat, exemplum sequatur: si renuit, res sibi suas habeat. Tum enimvero totam se Adriano appetit Natalia, & ex osculatis magna pietate mariti vinculis, aeternum sanctioris coniubii foedus cum eo renovat. Ille autem voluntatem tegere, sibiique in tam atroci certamine adesse rogat. Haec agentibus Consul, & Praefectus Praetorio veteres Adriani amici, importunè interveniunt, & collaudatâ Nataliâ

S. ADRIANVS TRAGOEDIA. 151
Nataliā, quam à suis stare partibus
existimabant, totos se ad labefactan-
dum Adriani animum applicant. Sed
ille tūm Dei Numine, tum Anthimi
jam veterani Martyris præsidio, omnes
eorum impetus refutat, iratosque, &
ad Cæsaris Tribunal citantes, dimittit.

S C E N A P R I M A.

Nuntius de Adriani carcere solicitam
reddidit Nataliam. Quare veriti ne
hostis Christianorum, id sibi per dolum
nuntiari jusserrit, sese quicquid feret
casus, ad Martyrium animat.

NATALIA.

Quid credis? aut quò pergis? aut quam te facie
Obnoxia dolis mulier? Adrianus Deum?
Ille administer cædium, totus pio
Cruore manans, ille Christiadum timor,
5 Odium Tonantis? mite, feritati invium
Natura dederat peccus; infregit furor
Dominorum, & aulæ ambitio, & impatiens boni
Usus malorum, jamque plus dominis furit.
Ut gutture atro sœva maternum ebibit
10 Serpens venenum, quaque stagnatur palus,
Quaque nigra surgunt grama, in tenebris agri
Depasta sauiem crevit, & Stygio halitu
Afflavit auras matre deterior malâ.
Ut fallere ardet cautus! ut cordis finus
15 Penetrare cæcos! Luna bisseno ambitu
Reparata vix dum cornua Oceano extulit,
Ex quo pudicâ junxit Hymenæus face
Ioveni maritam: sensit in fraudes sagax
Mihi templa sperni, vota non dici Iovi,
20 Non Divum in aris, non lares inter domus
Sacrilega perdi thura: suspiccam, indigam.
Virtutis, inopem consili, arcanos jubet
Prodere recessus pectoris: servum oppidò
Ad me fidelem legat: is anhelans, gemens,
25 Et ora foedans unguibus, terram pede
Quatiens, periimus Domina: quem casum gemis?

- In vincla Dominus rapitur, extremâ tonat
Furiosus irâ Cæsar. Ego mente anxiâ,
Secura vultu : tenuis obductum abitulit
- 30 Vapor favorem, prima quem reddet dies.
Sic aula ludit. Christus hoc, inquit, scelus
Et Magica fecit sesta : Dum torquet reos,
Auditque miserum somnia, induitur plagis
Incautus, excors, jamque Christiadum jaceat
- 35 Inter catervas. Dixit, & iussâ artifex
Suffundit oculos lacrymâ, & pectus manu
Vtrâq[ue] plangit : addit & quæ non agat
Simplex probari veritas. Sed cur meum
Explorat animum proditor ? quam spem coquit ?
- 40 Parimne premissur, capita quod bello inclyta,
Quod fortia virum corpora immani gemunt
Discerpta letho ? sexus armorum rufis,
Impos dolorum peritur ? & ne cuâ exeat
Inimica in auras sesta, Christiadum ferax
- 45 Damnatûr uterus. Ergo mē primam vocat
In arma conjux ? specimen aliarum meo
De capite statuit ? euge, celatum est nimis
Natalia, aude, Iudici dices palam
Quod corde in imo sâpe narrabas Deo.
- 50 Cui te reservas timida ? singula singulæ
Vicere quondam virginis : Prisca unguis,
Cæcilia gladium, Barbara & saxa, & parrem,
Agnes juventam, sexum Agatha, Thecla omnia.
Et amare dubitas ? & times Christum sequi ?
- 55 O cui superbos ante fœmineus labor
Perdomuit animos hostium, & teneræ manus
Ardua potentum colla truncarunt ducum,
Si mibi palestram pandis, & honestâ jubes
Luâ implicari, debiles artus tuo
- 60 Perfunde olivo Christe, da membris statum,
Robur lacertis, si licet tecum, Stygis
Furiis apertum tuta præbebo latus :
Hic dabit arenam carcer, hic socium tori
Quero, per illum prompta, vel cum illo mori.

SCENA SECUNDA.

*Audit à Tribuno cui commissus Adria-
nus illum verè ob Christi fidem
vinculum esse.*

FLAVIVS. NATALIA.

- 65 BEné habet, secundâ flectis huc gressum alite
Natalia ; & si mitio cladem Deus

Præoccupasset, teque confilio bonam

Deditset ante conjugi ! staret suā

Modò purpuratus gratiā, & magni latus

70 Cingerer amicum Cæsarī : nunc, heu pudet

Meminisse ! vinc̄tos auget, & nudā jacens

Tellure, cœlum voce blasphemā asperat.

NAT. Ergōne malorum rumor apprimē tenax

Mihi vera retulit, carceris clausum specu

75 Sub mole ferri gemere dimidium mei ?

FLAV. Queri remitte, majus auditu est malūm

Quod ausus in vos Christianorum furor.

Sibi tibique conjugem, at graviūs sibi

Eripuit. ille scorpios, flamas, truces,

80 Cœli execratus Numina, in vota advocat.

Iam longa juveni vita. Circæā manu

Versum in leonem dixeris : quod ni juvas,

Tibi Adrianus periit. NAT. Ignaram malū

Rerum insuetam, vix adhuc primā rudem

85 Tædā maritam facere quid deceat, mone.

FLAV. I flecte furias Cæsarī, multā prece

Roga salutem conjugi : accinget latus

Amica procerum turba, fundetur comes

Populus clientum : si placet solam ingredi,

90 Comitata satis est cui dedit formam Vēnus.

NAT. Frustrā rogamus, ille si mentem sovet

Rigidus moveri : cordis explorem fine

Prius latebras cauta. FL. Consultè facis.

Stygiae paludis aura sed potius tibi

95 Toleranda veniat, quam tenebroſae haurias

Domus mephitum : siste, dum educo foras.

SCENA TERTIA.

*Dum educit maritum è carcere Tribunus,
illa sibi, & Deo rem tam inexpecta-
tam gratulatur.*

NATALIA.

Nunc tuta Cœlum aspicio, nunc plenā Deos

Exsufflo buccā : Christe tibi conjux meus,

Tibi Adrianus servit, & fidei gerit

100 Pignus catenas ! ille non dudum leo

Avidam cruore proluens sacro sitim,

Expectat aras agnus, & votum Deo

Inter gregales sponte dat jugulum popæ.

Iam vera Sauli est fama, cui furias Deus

- 105 Excuslit astris, vocē non illā tonans,
 Quā reperet olim mundus antiquum chaos
 Compagē ruptā : mitiū terret suos,
 Iramque, amoremque inter exstīmulat malos,
 Talis maritūm tergit, & patriā manu
 110 Vulnus revulsit. Audio, gratae sonat
 Stridor catenæ : gaudia haud capiunt modum,
 Tamen & premantur teite dum sedes vacet.

SCENA QVARTA.

*Maritum offert Tribanus, monetq; ut
 omni prece, & blanditiā hanc illi
 mentem eripiat.*

NATALIA. FLAVIUS.

- PRō sancta Cœli Numinā ! ô rerum vices !
 Adrianus hic est? FL. Conjugem agnoscis tuam?
 115 Talem videbas casta cūm primo Venus
 Haufit medullas igne, cūm lētā face
 Roseus jugalem duxit Hymenæus domum ?
 Vtrique Roma invidit, at plures tibi.
 Mutatum ab illo cerne, quod lugēs, quota
 120 Pars est futuri ? doceat exemplo hic senex
 Cui vermis intus bullit, & cœcā effluunt
 Artus perefi tabe. Nunc si quid potes
 Restitue mentem conjugi ; hoc Cæsar jubet,
 Hoc sperat aula : si pias Flavī preces
 125 Natalia audis, oro ; deceptum dolet
 Perire amicum. NAT. Cura quod tangit mei,
 Quod Adrianum diligis, dignas Deus
 Grates rependat. Nunc quod urgendum mones,
 Quod uterque cupimus, artibus totis agam,
 130 Velit ut beatus esse, suadentem optima
 Audiat amicum, néve se blandā finat
 Sirene Iudi. FLAV. Sancta prō thalami fides !
 Iam factum in aulam nuntio, quod te aggredi
 Antor imperavit.

SCENA QVINTA.

Adrianus & Natalia sibi in vicem religionis suæ consilia aperitunt, & hac illi in tali agone opem & obsequium pollicetur.

ADRIANVS. NATALIA.
ANTHIMVS.

----- Mulier buc aurem, & file.

- 135 Igneque & undam, juncta non sacrī sacra
Seu quæ parentum justas è ceris bona
Ingreditur hæres, sive quæ fato occubans
Amico amicus legat, unde onde accidunt,
Communia iater esse confortes tori
140 Voluere jura Romuli : hoc animi pares
Coēunt in unum foedere & concors domus
Clamosa nullis litibus lassat fora.
Sed aut eosdem jure connubii Deos,
Aut ritu eosdem colere, ni varii placent,
145 Lex nulla jussit : velle fac aliquam tamen :
Vtrum docebit cedere, & placita alteri
Inire sacra ? foeminæ arbitrio virum,
Virine potius foeminam Numen dare
Geniumque laribus ? Ergo quod vinclis premū
150 Cernis maritum, fecit hoc Christi recens
Religio, pietasque agnita : æternum vale
Adrianus aris dixit, & saxis Dæsim.
Vnum pudet, fecisse quod jubeor pati ;
155 Sed & juvat fecisse, dum plena Deos
Clamant inanes voce, quos tenui halitu
Frangunt, ruuntque : Numen at Christi probant
Alacres resectis artubus, & inter rogos
Dulci rigantur imbre, dum memorant piæ
Servata morti pretia : quod Cœclo bonum est,
160 Terraque, ab uno fluere cui pereat nihil,
Redire in unum cuncta, cui accedat nihil ;
Aspectu & uno. mente purgatâ, exprimi
Quem nulla possint secla, non ulla appetat
Mutare satis : placuit & virtus virum,
165 Et causa : plura mente scrutatus piâ
Quid tegeret intus secta, quæ sordet foris,
Didici, & probavi. Posse si verum eripi
Cœsar catenis, aula confilio putat,
Tu flendo, blandiendo, libando oscula,

- 170 Spes porrò vanas alitis : edico palam,
Nulla Adrianum cernet insanum dies.
Te lege solvo connubii, ut letho datus :
Viduam superstes conjugem conjux facit :
Alium juventa, forma, nobilitas, opes,
- 175 Et quae beata ducitis, ab aulâ dabit.
Viden' ut catenæ foedere æterno mihi
Membrisque nubunt, squallor, & fitus, & dolor ?
Ut conjugalem carcer infestnit torum ?
Natalia vale : quid genas lacrymis rigas ?
- 180 Non sum Adrianus ille : felicem tibi
Thalamum secundet qui virum abduxit Deus.
Stas etiam I amare pergis ? ô, & te soror
Amabis, & me, sequere quam instituo viam.
Expertæ dices, spondeo, suavem malis
- 185 Inesse sensum, supera tormentis eum,
Definere mortem morte dum vita incipit :
Vbi nos perenni charitas junget face :
Vterque amabit utrumque, sed amati Deo,
Deumq; amantes. NAT. Christe tam potens habes,
- 190 Tam dulce numen ? Teneo te pars ô mei,
Adriane mea lux ? effe evinctas manus :
Audi aula, tuque Cæsar, & quatuor viris
Regnata tellus, audiat coelo Deus :
Nunc Adriani ritè convenio in manum
- 195 Non falsa conjux ; Christus hoc vinclo invicem,
Sibique amantes sociat. O thalamum ! ô faces
Diu cupitas ! Numen æterni Patris
Natiq; testor, nullus humano proclus
Thalamo jugandam Martyris rapiet finu :
- 200 Non si quaterni Cæsares mundi offerant
Dotale regnum : melius imperiis puto
Christi catenas ferre ; nam sociam tori
Aliqua laborum parte fraudare haud velis,
Mi dulcis Adriane. ADR. Te conjux amo
- 205 Christi sequacem, jamq; perpetui innovo
Leges amoris : esse te jubeo meani
Ultrâ ipsa fata : qui prior paftam hic fidem
Socio, aut Tonanti fregerit, pereat sacer,
Et execrandus Tarrari flamas alat.
- 210 NAT. Quodque est miserius Tartaro. Cœli excidat
Favore, gratiâ que. ADR. Dic autem soror
Vnde iste subitus peccus invalidit calor ?
NAT. Fatebor equidem frater, & totam dabo
Nataliam Adriano. Vnus & mundo intulit,
- 215 Christo sue veperit uterus : in cunis erat
Audire Christum ludus, hærentem uberi,
Christum docebat mater ; acclivi in finum,

- Christum canebat. Crevit interea simul
 Ætas, amorque numinis, donec viro
 220 Maturam amati frater. Atque omnes licet
 Virtute, formâ, genere, divitiis procos
 Longè anteires, pertinax cultus Desum
 Matrē avocabat, meque. ADR. Tanto equidē meas
 Mirabar opere penitus eludi preces,
 225 Mihi te negari. NAT. Restitit, donec minis
 Cæsar subegit : flevimus. Nam quid dedit
 Natura servis melius ? Extremum diem
 Clauerat Olympo vesper, ad lœtas fore
 Pilenta stabant, illa me arcanum domus
 230 Rapit in opertum : lapsus ubi cœlo cibus,
 Deusque farre obrectus in subitæ necis
 Servatur usus. Hic per augustas dapes,
 Et habere si quid sanctius cœlum potest,
 Adjurat ardens, & sacramentum præit,
 235 Omnesque in istud advocat diras caput
 Si fallo, si aras tango, si aspicio Deos.
 Tum prona in humeros colla complexu pio
 Dilecta stringit. Ultimum est quod te alloquor,
 In nata felix : si qua religio movere
 240 Dissidia, tu homini victa succumbas cave :
 Quin oro vincas. In novos Christus Lares
 Domiducus esto, si datur Christum sequi :
 Sin, viva numquam triste transfilias domus
 Limen nefandæ. Dixit, & largè sinum
 245 Lacrymis rigavit. Flentis abrepta è sinu
 Flens ipsa currum scando. Scit verax Deus
 Quæ vota fudi tacita, quam stabili in minas,
 In ferrum, in ignes robore armavi fidem.
 Tibi juncta numquam thura delubro intulit,
 250 Numquam tuos ingressa spectavi lares :
 Sed prima quoties nocte superat' diem
 Invexit Eos : Cynthiam cœlo Hesperus
 Quoties reduxit ; duplices Christo manus
 Tuli, precesque, mentis ut tenebras tuæ
 255 Felix bonusque, solvere ret : dira interim
 Sanctis parabas funera. Iratum anxiis
 Vici Tonantem fletibus : jam spe irrita
 Male fluctuantem erexit, & mediâ dedit
 In morte vitam quando votorum ream
 260 Facis Adriane. ADR. Munus agnoso soror,
 Tibi restitutæ debo mentis statum :
 Sed & queri permitte. Tam cupidum tui,
 Tam purè amantem conjugem, tantum boni
 Celare poteras ? furere, bacchari in pios,
 265 Virtutis hostem, debitum diti caput

158 LUDOVICI CELLOTTI

- Christo iebilem, immota spectasti virum ?
 ANT. Quid virgo faceret ? sanguine arentem fum
 Audax leoni premeret ? & nudus prece
 Tardaret irae fulmen ? Humanis suum est
- 270 Adriane vitiis, & suum tempus Deo.
 Modò vorticosi more torrentis rapi
 Sinit, suumque sponte consumi improbos.
 Modò cursu in ipso frangit, & flexit retrò.
 Erit ubi paratos, inque procinctu opprimat,
 275 Hic justus, atque hic. Pulsat interno tamen
 Motu fugaces, atque peccati fodit
 Stimulo, vocantem audire si finerent Deum
 Libido, & animi gaudia insani mala.
 Hos ergo Phlegethon vortice indomoito abripit,
- 280 Auctorem & ipsum culpa præcipitans agit.
 Illos Deo trahente scelerata, expuit
 Vorago : quando : velle cum primùm incipis
 Quod velle fecit ; qui dedit, novit sui
 Momenta doni : quis salutarem prior
- 285 Inayadat horam. NAT. Vera narrantem audio.
 Animose Martyr, omnium novit pater
 Quos, quando natis addat. In partem vocat
 Sæpe adminillatos operis, hi si quid mora,
 Metuive peccant, nonne tardatæ reos
- 290 Faciet salutis ? Talis ad genua accido.
 Ignosce frater, facta peccavi tua,
 Prohibere potui, sæpe trepidantem impulit.
 Cœlestis ardor, sæpe compressi impetum.
 Heu ! dum morantem pravus absterret pudor,
- 295 Tuas secures innocens tinxit crux.
 Tot scelera quæ mors vindicet ? quis me rogus
 Satis rapace perfidam flammam expiet ?
 Nunc hora sanctos morte communi vocat
 Placare manes. Cernis ut pariter reos
- 300 Vindex eamdem Christus ad poenam aggregat ?
 Satis unus est utrique carcerque, & dolor,
 Et Cæsar unus. ADR. Sponte metuendum viris
 Tentare bellum parce, quod tecum haud licet,
 Patieris in me. NAT. Non placeo consors boni ?
- 305 Quæ culpa damnat ? scelere quo teneor nocens ?
 Aut si nocens sum quid mihi poenam negas ?
 Ego te relinquam ? si quid in morte est boni,
 Mihi invidetur ? si quid in morte est mali,
 Vni irrogatur ? Seu me amas, seu non amas.
- 310 Crudelis, astra deligis : terram & mala
 Tibi spreta sumam ? non hic Astræus est tenor,
 Tua illa non sunt quæ male hercules bona :
 Vtiusque partem dives implebit Deus.

ANT. Nemor

ANT. Nemo à Tonante revocat, aut terræ bona.

315 Curare suadet, filia ; Haud uno pares.

Convexa cœli tramite beati tenent.

Diversa vitæ est forma : cupienti putas.

Meritóve stadium mortis aperiri inclytæ ?

Deus hoc Deus dispensat, & vitæ arbiter.

320 Hic morte siccâ placidus evolveret dies,

Hic ferrum, & ignes vincet : hic Cœlum abditum

De nemore rapiet, inquit. Ut justi, gradum

Statione servi figimus, quaque evocat

Dominum volentes sequimur. An bonus est, Dei

325 Cui non probatur ordo ? Te miti jubet

Exire letho : nulla tu torum manus

Eripiet animam : voce, fomentis, prece,

Dominum juvabis, & ministerio attrahes.

Partem coronæ. Martyrum primos gradus

330 Tenere non permitta, ne sperne alteros.

NAT. Has quando lœtæ destinat mortis vices,

Cortina cœli, spes inibi pereant meæ,

Tibi redbo votum hoc Christe : servitii fide

Animum probabo : quolibet fatum vocet,

335 Vinctos per omne Cæsar imperium trahat,

Sequar usque in ignes. Multa famolantium magistrorum

Hinc jam excubabit ne quis inopinus mihi

Vos turbo rapiat. ADR. Parce non fidas soror

Agitare mentes, peccoris Christus sinu

340 Latere perget, ipsa narrabis tibi

Quid res, & usus poterat. Hinc nusquam insciâ

Te deinigrabo. Nuntius fortis meæ

Ad te recurret Martyr, aut si quis potest

Magis esse fidus. Clavis interea lâres

345 Religinet omnes, quosque sacrilegus Deos.

Coluisse doleo, frange, Vulcani pede,

Capite Iovis, petasoque Mercurii, indigum

Dita popellum : prosit hoc certè aureos

Fecisse divos. ANTH. Cede confestim loco,

350 Compone vultus : Consulis prodit cohors,

SCENA SEXTA.

*Natalia Consuli bona dolo fucum facit,**& eo præsente conjugem ad constantiam hortatur.*

TITIANVS. NATALIA.

Hoc est amare, jura sic pangis tori

Natalia ; euge, Cæsar & proceres probant,

Pietasque matronalis ; iratos Deos

Optare

- Optare poteras: non manum ad palmam comes,
 355 Sed testis oculos adfero: si quid sapit
 Adrianus, omne conjugi acceptum dabo.
- Quo res loco sunt NAT. Quantus Hybernae Athos
 Paritur pruinæ; qualis aut Cauri minis
 In hospitale Bosphorus præbet latus,
- 360 Talis Deorum obsequia, & ambitas prius
 Nunc audit aras durus, intractabilis.
 Nil nostra pectus verba, nil lacrymæ movent
 Adamante clausum. Dicere ardenter prius
 Silere jussit: longa consilii sui
- 365 Exorsa deinde fatus, absolvit fide,
 Ni sua probarem sacra. Nec quicquam novos
 Ritus suafit; matris acceptum è finu
 Mihi nemo numen auferat, quin & jubet
 Simulacra Divum frangere, & forti lares
- 370 Violare dextrâ. Timeo conatu irrito
 Ne veltra ludat vota, ne procerum decus
 Traducat aulâ vîctor. Æqualem fibi
 Narrate potius Cæsari, & promptum mori.
 Addite querelis conjugis vîtaræ preces.
- 375 Ne longa ducat funera, aut miseri vago
 Supplicia spargat orbe; quod potui hactenus
 Debere vivo, præstiti, TITIA. O conjux viro
 Meliore digna (Cæsaris juro caput)
 Quicquid Adrianus statuat, hæc numquam fides
- 380 Morietur iudicata, seu primas placet
 Renovare rædas, seu male altrictam novus
 Zonam maritus solvet; at veteres velim
 Durare amores; & dabit spero manum
 Amico amicus Consuli. NAT. Quò non prius
- 385 Blanditia subiit foeminæ, per vim & metum
 Penetrare speras? notus est animus viri
 Levitatis expers, irrita in damnis suis
 Sensi protervum sœpe, & immotum gradu.
 Adriane, vel si nomen antiquum probas,
- 390 Dilecte conjux, aulicæ florem vides
 Fidelitatis, sana confilia accipe.
 Vbi scis, & unde cogita. præsens malum
 Minus futuro statue: per oculos precor
 Meos tuosque, pronubo junctam annulo
- 395 Teneo manum, oscularque, per thalami fidem,
 Memor supremi foederis, mentem indue
 Dignam Adriano: si qua rationi negas,
 Ah te tuosque perdis æternum miser.

SCENA SEPTIMA.

*Adrianum à preposito amici frustra
revocare conantur.*

GALLVS. TITIANVS. ADRIANVS.
ANTHIMVS.

- 400 **T**úne hos amores rigidus, illacrymabilis
Caute Rhodopœi tristior, surdo Iove
Sprevissè speras ? pectus alienum movent:
A te remittis irritas ? TIT. Vinci pudet.
Vni Adrianum fœminæ ; agnosco virum.
Titianus alia consul, & cultos sacri
- 405 Gallus palati verba non tardè expriment :
Vt hæc placet promulgis ? ut sectam aspergo
Expertus Adriane à rudimento æstimas ?
Plebeja jure talis Astrææ chalybs
In capita sœvit. Nam quod eft Christi genus ?
- 410 Malè penulata turba, quisquiliæ urbium,
Credula mulierum servitus, mendica plebs ;
Non ullo avorum stemmate, aut opibus potens,
Honoribusque fulta : non sophiæ Attico
Lepore tincta; sortis & vitæ bona
- 415 Quæ non habent, sperabitve, sprevissè ambiunt.
Hinc ille regum, hinc ille contemptus Deum,
Et non inaudax animus in metâ mali.
Adde & furentum somnia, hospitium in vetus
Redire larvas, buxta vivendo sua
- 420 Superare cineres, five mobilibus jocos
Dedere ventis, membra seu tumuli indigæ
Pavere volucres : mortuis, laceris feris
Per secla mille in omne transfusis genus,
Artas suos ex jure consertum manu
- 425 Elementa repetent : hæc mea, hæc non sunt mea,
Hæc fecit oculum portio, hæc clavos pedum
Compago finxit. Christus arboreâ sedens
In sede Praetor ; inite præsentes viam ;
Viæ redite, dicet ; hoc frustum arbuti,
- 430 Tuum esto, hic ejus caulis est. Risum hæc crient
Fletumne ? leve fit error incautos agens
Si staret intrâ fabulam ; exuvdat furor
In ferrum, & ignes, qualque difficile est mori,
Gradiuntur hac spe : dumque post mortem timent
- 435 Perire, mortem non timent. Dignum viris
Religio Numen reperit, ut adorent crucis.

Quas ita merentur. qui suum violant Deum,
Si sic putant placare? Si novi tuos
Adriane sensus, fabulas vulgum suas

- 440 Iustisti habere: melior ad Christum tulit
Ignota nobis causa. Præteritos malè
Pensat labores Cæsar? auditam omnibus
Aulis querelam generis: hoc Reges habent
Ingratum, iniquum, cuncta deberi putant
445 Quæ sponte facimus publico intenti bono.
Hos tarda merces sequitur: bos sterilis favor
In lucrum hiantes ludit: aspectu Deum
Nati benigno (pars quota infelicium?)
Amantur, & ditantur: & quod plus dolet,
450 Quod sanguine emitur, gratiam Domini vocant.
Quamquam & favoris, non palatinæ vetus
Miles cohortis, editum infistis gradum.
Quæfitor omnes lectus æquales suprà,
Senumque canos. Cæsar haud alio queat
455 Testari amorem pignore; huic nuper fidem
Validè probabas ipse, cum magicis retrò
Mens ivit acta vocibus, teque improbabâ
Afflavit aurâ coluber incautum, & sibi
Nimis imminentem. Cura si vitæ est super,
460 Deluse, mentem recipe; vel si te abdicas;
Mihi, Gallò, amicis redde. ADR. Quod de me rogas
Titiane, doni Cæsar hoc faciet sui,
Si placebo; Christum testor, impendam hoc caput,
Vitamque amicis. Nam quod in venis fluit,
465 Quod spirat iuno in corde, quod mēbra bæc foveat,
Regi sacravit ortus. Innatam fidem
Quod crimen intercepit, evulsit metus,
Absterrit error? fidus, &c, fas sit loqui,
Rogatus aulæ veni in obsequium. bonus
470 Potui videri cum bonis feci malè.
Erat hoc in albo Regis officii decus:
Ego nunc furorem appello, & immanem fitim.
Nam qualis hostes tractat, & scelerum reos,
Qui jubet amicos furere? sed non hoc queror;
475 Iubeat, reponam munus; aut si non licet
Hostire Regi, ne quis ingratum arguat,
Doni fatebor gratiam, quodque est super
Vitæ, ibo nexus, vile servitium exequar,
Quodque ære nequeo nomen exolvam artubus.
480 Debitor amoris, ultimas addo preces,
Tenue est quod opto: libero Coeli ferar
Spectare vultu, neu mihi sacra imperet,
Deumve. Plures astra si Coeli tenent,
Eligere detur: tota si coit boni

- 485 Natura in unum, qui ima, qui supera impleat,
Colatus unus. Tunc tam certo regi
Tenore mundum sub duce incerto putas ?
Quando potestas ulla confortem tulit ?
Romæ parentes vix sub uberibus lupæ
- 490 Lite abstinebant : persidum Oedipodæ genus
Commisit æltus sceptri, & odiorum faces
Secutus ignis, duplicum fecit rogom
Vno è sepulchro. Perdidit generum socer,
Et quæ refuso cingitur tellus mari,
- 495 Tot gentium altrix ampla, non cepit duos.
Quid alia memorem ? duxor armanti gregem
Minatur unus ; regna mellita obtinet
Rex unus apium : creditam ponto ratem
Gubernat unus : temperat castra, & feras
- 500 Dux unus acies. Supera diviso regi
Imperia domino credis, & rerum caput
Ia varia spargi ? quis laboranti Deo
Opus est minister? ANT. Velle quod bonitas facit,
Dedit potestas facere, quod vasto ambitu.
- 505 Coercet orbis artifice verbo edidit,
Ipsumque nutu fecit omnifero chaos,
Genus unde & homines duximus. Sed non pari
Quæ muta lege : copiam virtæ facit
Ut grata pietas dona factori sua
- 510 Memori reponat pectore : ut mentes regat
Animosa virtus : ut per obstantim iniñas
Supplicia que eluctata difficilem fides
Rapiat Olympum, seque genitori applicet
Sine fine felix. Livor incassum frenat,
- 515 Splenem in cachinnos Attici solvant sophi,
Nemo vetabit eloqui. Letho datos,
Dudum sepultos hora redivivo situ
Componet artus ; hora quæ Christi ad thronum
Fandi, & nefandi stabimus, vitæ dies
- 520 Remetietur Prætor : in cœlum boni,
Vos aliis in orcum, dicet : ut quemque impulit
Sui potestas, pretia sautorum ferat
Mutanda nunquam. Consul hæc risum cierit,
Fletumne ? lethes gurgite immersi putas,
- 525 Hominemque totum morte perpetuâ emori ?
Si revolat animus liber, & coeli domos
Affectat, urnam casus, an Iudex movet ?
Damnatur orco justus, Elysii mali
Spatiantur agris ? Membra restitui negas ?
- 530 Promittit ipse conditor ; cum nil forem
Verbo esse fecit, inde transfusum in feras
Non est potis revocare ? Tabescam in fratre,

- 534 Pascam leones, æthra suspensum enecet,
Ludiòria ventis præbeam, flaminis cibos,
- 535 Extra Pronocam nil jacet : gremio excipit
Mundus cadentem. Tutus hæc condor penu
Domini potentis. Iussa depositi fidem
Elementa reddent. Aspice ut moritur dies,
Iterumque cœlo exeritur ; ut veris tepor
- 540 Hyberna solvit frigora, & gratâ vice
Sylvæ resurgunt : semen immissum solo,
Multoque aratum vomere, & fimo obrutum
Non ante mortem germinat : busto exilit
Reparata Phœbi volucris, inque auras meat
- 545 Nunquam ipsa, & ipsa semper. Hæc rerum potens
Sic ire voluit, pignus ut certum boni
Daret futuri ; quod priùs factum tulit
Transactus ordo, posse venturis probat
Redire seclis. TIT. Error hic, seu spem vocas,
- 550 (Nam quis silentum testis è regno redit ?)
In aperta mittit funera, & patitur cruces
Iam non colendas : quiisque defunctos Deus
A morte revocat, morte defungi haud vetat ;
Iniquè, utrumque si potest ; si non potest,
- 555 Impostor, imbecillus, immanis suis.
ANT. Et posse ratio suader, & velle interim
Monstravit usus. Iacuit ad nudos pedes
Tejuna tigris ; ignium immanes rogos
Placidus rigavit imber ; horrendum ungula
- 560 Posuit rigorem, interque luxantes puer
Suave risit machinas. Solvi interim
Sinit in dolores corpus. Ut placitum, ut juvare
Durè experitur filios. Fortem putas
Quem nemo tentat, neimo virtutis probat
- 565 Robur latentis ? nonne par dignum Deo est,
Forti viro composita fortunæ manus,
Etiam furentis ? lætus hoc spectat suo
Intentus operi prælium, & stabilem parat
Brabenta laurum. Viæta me Siculo inferat
- 570 Fortuna tanro, condat Arsacidum scaphis,
Plumbo urat artus, vulnus incassum irruet
Qui non paventem. Cæsus adamantis rigor
Ferroque, & homini injuriam impingit suam,
Immissa in auras tela Achæmenii ducis
- 575 Fecere tenebras, ulla semotum attrigit
Sagitta solem ? vincla Neptuni manus
Strinxere ponto injecta ? non miser est dolor,
Sed mens dolore fracta. Servatae reus
Fidei, catastas Regulus, tenebras, cruces,
- 580 Et quod malorum maximum est, Poenos tulit.

Miserum putabis ? unctus epulatur Nero,
Interque largas regii luxus dapes

Insumma ludit capita ; quâ jussit Sporus,
Cadit Senatus ; Roma pulsanti Chelyn

585 Tumulata flammis barbarum inspirat melos,
Dices beatum ? Quemlibet mente æstima,
Vtramque virtus Domina fortunam regit.
Honesta mors, aut vita sapienti est bonum.

GAL. Honesta ne sit, diritas poenæ vetat.

590 ANT. Fieri beatam nec vetat, claram facit.

GAL. Non esse tanti non emo. ANT. Virtus èmat.

GAL. Si porrò eundum est unico impulso exeam.

ANT. Referre credis quamdiu, aut unde exeras,

Si porrò eundum est ? GAL. Morte finitur dolor,

595 Nolim diu perire, ne peream semel.

ANT. Velim ego semel perire, ne peream diu.

GAL. Horrenda mors est illa quam leges jubent.

ANT. At sempiternam perfidis cudit Deus.

GAL. Amoena vitæ gaudia. & lætum juvat

600 Coluisse genium, vivida ad ludum, & jocos

Invitat ætas. Egōne præsentum bona

Stultus dierum perdam, ut incerti metu

Crucier futuri ? ANT. Scilicet lege hæc fatus

Venisti in auras ? nulla virtutis tibi

605 Mandata cura est ? una te letho dies

Animamque rapiet ? fabula, & cinis, & nihil

Post fata fies ? Sed quid in vitâ expetis ?

Quod illud est, cui totus incumbis, bonum ?

Fortuna vanus mentis elusæ jocus.

610 Spolium senectæ robur, & morbo decor.

Cohors amica, miseriæ solatinm.

Ventosa longo syrmate ambitio tumet,

Malefida in alto lubricos ponit gradus.

Quid opes ? periculum p̄fidentis, aut onus.

615 Et avara in omnes vota porrigitis plagas :

Solisve nomen prodigâ indulxit manu

Quodcumque nascens Phœbus, aut moriens videt ?

Ager ille populum cepit. & Domino vacat

Non solus uni. Fundus hic, regnum fuit.

620 Hæc illa foribus clausa tercentum domus,

Cui vacua longas atria objiciunt moras,

Validæque turres acre propugnant latus,

Vrbs esse potuit. Ite littoreos sinus

Onerate villis, Cycladas Hesperio mari,

625 Cycladas Eoo spargite ; extra anni vias

Locate sedes, omnia extruitis loca,

Vivitis in uno, singuli. Sunt hæc mala,

Sed pulchra. Luxus adice, Pontificum dapes

- Ventris faburram. quid Dionææ loquar
 640 Meretricis ignes, turpe quæ placuit bonum ?
 Quid conjugalis proditam lesti fidem ?
 Salit in Priapum, fascino nupta infidet :
 Foeda eviratos flammea obnubunt sporos :
 Ingens cinædum tumulus Antinoüm tegit.
- 635 Ruitur in hæc propudia ? in hoc animum polo
 Haufisti homines ? sceleribus scelera additis :
 Beatitatis magna pars vestræ est, diu
 Peccare : leges scilicet dirum tonent,
 Immunis esse qui potest, insops erit.
- 640 TIT. Privata quereris, homithis, haud populi mala.
 ANT. Vnum unus, omnes omne complettis nefas.
 TIT. Sibi quisque mentem moribus fingit suis.
 ANT. Sibi quisq; mores fingit ad mentē, & Deum.
 TIT. In prava nullus devios ducit Deus.
- 645 ANT. In prava multi devios ducunt Dei.
 TIT. Boni malorum vindices? ANT. Imo rei.
 TIT. Natura sanctos fecit. ANT. At vita improbos.
 TI. Humana de Diis loqueris. AN. Et Divos putas?
 GAL. Quid illa tangis ? sacra Pontifices canant.
- 650 Adriane solum id posceris, leguin impiger
 Mandata facias : quisquis est coelo Deus,
 Cœlum gubernet. more quo Domini volunt,
 Vivatur istic. Nam coli frustra autumo
 Sibi quietum, fata volventem sua.
- 655 Haurire fumos thuris, & donis capi,
 Aut capere vota vulgus insanum putet,
 Et hoc timore gentium constet quies.
 Mens alia nobis : cuique fortuna est Deus,
 Favorque Regum Iuppiter. Christus, simul
- 660 Vterque neuter, sunto si reges volent
 Divi, & colantur. ADR. Istud impieras mihi,
 Gallisne suadet ? sic Deo nulli litas,
 Professus omnes ? Si tuam dextram, & fidem
 Romanus hinc, hinc hostis ad partes vocet;
- 665 Vtrique faveas casus ut quemque offeret ?
 O perdueltes ! innocens Christi genus
 Fidumque, nullo Regum in obsequio labat,
 Reges habere vos putem, expertes Dei ?
 GAL. Aures amicis denegas ? ADR. Ite impii,
- 670 Mea sacra testor, nunc amicitiae pudet.
 TIT. Reconde latebris miles, & vincla aggere,
 Iter est in aulam. Cæsar te jam puta
 Iustum ad Tribunal stare. ADR. Vos rigidum Dei
 Cito ad Tribunal. GAL. Regium cingent latus
- 675 Iræ, neces, tormenta. ADR. Cum Christo irruent
 Crucisque, & ignes, & rotæ, æternæ omnia.

C H O R V S

Christi laudes prosequuntur Christiani.

Dicite pubes candida Christum,
Lauro circùm tempora vinclti :

Christi ducat Roma chœreas

680 Malè Cæsareis aucta triumphis.

Perfida sacrilegiam volvabant secula nostræ,
Vndabatque aris vulgus ferale Deorum :

Fudit humus superos, immortalemque creavit
Materia informis populum, super aurea Coeli

685 Sidera, adulterio siboles Saturnia crevit.

Alliis audet dare thura Memphis :

Scythes cruento supplicat ensi :

Invenit aras Simia turpis :

Et tu Crocodile, voratâ

690 Puerum sufferte catervâ.

Hæc portenta Deum

Seculi quos consecrat error impuri

Damnasti Averno Christe, verum

In jura sibi debita ut afferas Tonantem.

695 Tu Solis radius non variabilis :

Tu fons fonte satus ; tu speculi nitor

Vivam perpetuò reddis imaginem,

Spectantemque refers, vides videntem,

Nec spectante minor, nec junior

700 Æterno generante perenniter.

Omnia posse,

Omnia scire,

Optima velle, dedit Nativitas.

Tu sanctus, tua sanctitas :

705 Tu bonus, bonitas tua :

Tu rerum archetypum vetus,

Irreprehensibilis regula tu boni.

Dum te, dum redamas Patrem

Vinclo non resolubili

710 Sanctis nexus amoribus,

Quem producis Amorem !

Quando mortalis super-induisti

Membra naturæ, simul & paterno

In sinu clausus, simul & videri

715 Inter æquales facilis, liquentes

Æquorum passu solidante campos

Totus intrafati ; silvæ venti,

Et procellarum posuit tumultus.

Corporum pestes abidere morbi

- 720 Vocis ad nutum dominæ : sepultis
 Reddidit manes Libitina membris :
 Hospes impuro Phlegetonte missus
 Sensit imperium, maleque occupatos
 Perdidit artus.
- 725 Te cœlestem monstrante viam
 Fugit ab aris lugubre sonans
 Plebs vana Dœum : Cortina silet,
 Peritque fati Phœbus ignarus suī,
 Prius alieni perspicax.
- 730 Iamque Mercurius, claudicansque læso
 Poplite Vulcanus,
 Satyrumque, Faunorumque cornuta
 Monstra, & Olympi
 Ejecto Patre tyrannus
- 735 Fraudes professi, nomina vana
 Et largos populis dedere risus.
 Quid Styx ringeris ?
 Quid tot suppliciis terribiles Eumenidum manus
 In Christi genua armas ?
- 740 Prospero vivet data secta cœlo :
 Christus Romuleum tenebit orbem,
 Et verum miseris mortalibus
 Pandet iter sua per veltigia.
 Tempus erit cum tranquillâ rate
- 745 Mundum fulcabit Christi decus,
 Christum claustra canent Mareotica,
 Et non invito sub gutture
 Christum stridebit Scythicus rigor :
 Surgentiisque Indus Phœbo obvius
- 750 Dulce salutabit Christi jubar.
 Genisque Iovis cultrix Maurusia,
 Massagetumque minax truculentia,
 Mansuetus Christi sub nomine.
 Aurea tum current promissi secula mundi,
- 755 Mutabit natura vices, reparata tumebit
 Fruge novâ tellus ; Pax divite candida peplo
 Vmbrabit latè populos ; terraque revisens
 Sparget honoratum vivax Astræa serenum.

ACTVS TERTIVS.

ARGUMENTVM.

ROMISERAT Natalis Adrianus curaturum se ut ea moneretur si quando in Martyrii arenam descenderet. Dum ergo ad Cæsarem perducitur, facile à Flavio impetrat, ut ex itinere ad supremum conjugis osculum divertat, solus, & liber. Sed in ejus conspectum vix se dedit, cùm illa defecisse à Christo delicatum juvenem rata, quibus eum convitiis, quibus contumeliis è domū fenestrā non excipit? Verùm rem totam denique edicta quò seriùs à metu respirat, eò ferventiùs Martyrii candidatum complectitur, & nuptiali ueste splendentem ad curiam prosequitur. Quo viso Cæsar ornatum illum, animi mutationem interpretatus, multis blanditiis honoribusque sibi conciliat: inque ejus gratiam, longam ab Authimo sene pro Christianis Apologiam patienter audit. Cui dum respondere conatur Metellus, inter utrumque controversia de religione agitatur. Sed isto jam deficiente, disceptationem terminat Galerius latâ in Martyrem utrumque sententiâ ut fustibus, lignisque acriter verberentur. Cui Consul

170 LUDOVICI CELLOTII
addit, ut nemini aditus in carcerem
pateat: quò destituti sojatio vincit se
Deosque respicere cogantur.

SCENA PRIMA.

*Ad Cæsaris tribunal Martyres ducebantur
Tribunum, sed Adrianus impetrat ut ex
itinere ad Nataliam salutandam liceat
divertere.*

FLAVIUS. ADRIANVS.
ANTHIMVS.

- 170 **S**i non, iniquo tempore, exosus tuos
Ad unum amicos, aliqua consilia accipis,
Permitte fari; Adriane quisquis te Deus
In illa adegit verba, peccasti improbè.
175 **P**roceres decebat mitius habere imperii,
Excipere honore publico, & fidas boni
Consulere voces: imprimitis saevum ulceri
Doliturus unguem, quamque sopire est opus
Tenace flammam perditus olivo foves.
180 **V**idi quietum Cæsarem, & jam jam tuo
Veniam daturum criminis: orabant tui,
Tuæ & propinqui conjugis: cum aulam gradu
Rapiunt citato Consul, & Gallus comes,
Suos labores, conjugis lacrymas, tua
185 **R**esponsi narrant, quodque vix eredi queat,
Linguæ procacis jurgio, & gravibus probris
Nequiter abactos fugere se; qualis pede
Qui pressit anguem incautus. Hic fremere aulici,
Pallere amici, Mænadum in morem faces
190 **O**culis vibrare Cæsar, & toto cruces
Spirare vultu: longa quod vivis mora est,
Etiam in catenis. Ire quis contraria audeat
Si quando vastam passibus magnis tulit
Furiæ per aulam solus, immanè infremens?
195 **T**unc si adfuisses. Vertite hanc Superi in caput
Hostile rabiem. Parte sed magnâ ferox
Posuerat anius, jamque placari potens:
Egêre proceres parte ne indictâ alterâ
Duci juberet, lege inauditos agi.
200 **T**ardè acquievit. Rapite vesanum citi
Nostrum ad Tribunal, clamat; & quassans caput,
Malè sic potestas iudicatur; iniquum cies
Furiosa

- Furiose bellum, cadere quo solum potes.
 Sed hoc petis : sed oportet ; & si mens tibi
35 Tam laeva, dabitur quod petis, quod non petis.
 Ita Cæsar. At tu statue quo justus dolor
 Placetur aditu, quam ferum evincas prece :
 Certò occidisti. ADR. Si reum facti citat,
 Fecisse fateor : jure si factum negat,
40 Non poeniter fecisse. FLAV. Lictorum cohors
 Robusta teneros scorpio, loris, flagris,
 Cum scindet artus, fune protensum undique
 Luxabit equulus, Consulum vestro ebria
 Sanguine securis membra, non vitam auferet ;
45 Tibi superstes truncus hanc series humum,
 Tunc, poenitet, clamabis, & facti pudet,
 Sed voce serâ. Parce si dira occidit
 Malè ominatus augur : ut se res habent,
 Graviora metue. Fructum amicitiae puto
50 Fida in periclis monita. ADR. Præcepi antea hac,
 Et inferendo ferre perdidici mala.
 Sed me priusquam Cæsar in vincis videt,
 Permitte, Flavi dulcis amplexu ultimo
 Fruat maritæ. Tenuis est lethi mora,
55 Et triste munus. FLAV. Debita supremum togas
 Vtriusque meritis : nou facit jussis moram
 Pietas licet diurna : celebremus tamen
 Ne Cæsar iræ faciat hoc partem suæ.
 ADR. Præcedite hinc vos, solus ad solam Cæsar.
60 Thalamus recusat consciuum. FL. Fortis quidem
 Timere virtus prohibet, & mortem diu
 Animus laceiens : Si quis amoto tamen
 Custode latebras suadet imbellis metus ;
 Homo es, potes nutare. ADR. Me de te æstimas
65 Ignave lixa ? Scimus ô spretam tibi
 Redimere vitâ gloriam, scimus gradu
 Composti in uno vincere, aut pulchrè mori.
 ANT. Meliora Flavi, fortia & facere, & pati
 Est Christianum, nemo repressit pedem
70 Christo incitatus : notus Adriani vigor
 Per tot furores Principum & Regis minas,
 Prælufit orco : gestit invictum caput
 Lauro propinquâ cingete, & certam abnuat
 Victor coronam ? postulas mortis vadem ?
75 En adsum, & illo quotquot inclusi specu
 Causâ perire non suâ læti ambiunt.
 Addo & per orbem quanta Romuleum manus
 Christi catenas patitur ; in fratre unico
 Vadamus omnes. FL. Plena quæ vestri plaga
80 Non est laboris ? quisve generosos negat

- Christo fideles? nec tuam damno fidem
 Adriane, sed me Regis offensi metus
 Mihi providere cogit. I faustâ alite
 Quocumque libuit: hoc precor, ne te implicez
 25 Familia vanis. Verba, lacrymasque amputa,
 Moriturus ista rumpe quæ frangunt viros.
 Dissolve nexus miles, haud aliter lares
 Nataliamque cernere Adrianum decet.
 ADR. Ad Cæsarem ambo. mox sequar, quod si favor
 90 Non abiit omnis, pauca pro causa loqui
 Permittat, ora. Video quæ Dominum imperi
 Audire proficit. FLAV. Si domi vinci cupis,
 Si stas in illo conjugis charæ finu,
 Quam fronte lœtâ Cæsar id de me audiet?

SCENA SECUNDA.

*In carcere & vinculis divina se voluptate
 perfusum miratur.*

ADRIANVS.

- 95 H E u! quæ voluptas sancta? quæ cœlum fugit?
 Etjámne vinclis Numen, & Numen loco est?
 Durâ revinctus compede, infanda luto.
 Tenebrisque caveæ clausus & quales polo
 Hausi liquores! gaudia & quanta ebibi!
 100 Illusa mundo pectora, heu! mentes boni
 Saturæ fugacis, hic parum stabiles & hic
 Error vagari cogit, & vanâ famem
 Proritat umbrâ: ferre pro Christo aspera;
 Gaudere certum est. Ecce dum vincla exui
 105 Mihi restitutus, cessit infirmos vigor
 Fusus per artus, abiit adstricti Deo
 Animi serenum: sentio, non est meuin,
 Quod tot periclis extuli victor pedem;
 Quod tot malorum insuetus, extrema appeto;
 110 Quod gravia recolens in face, & ferro, & cruce
 Mens acquiescit suaviter, non est meuin.
 Si provocare fata, si duram datur
 Mortem occupare fortiter, Christe est tuum.
 Pugnet Adrianus, Christe tu palmam feres.

SCENA TERTIA.

Servus à Natalia salutat Adrianum,
narratq; quām cupidè & fortiter illa
Deos penates in larario repertos dif-
fregerit.

TIMÆVS. ADRIANVS.

- 115 D^{ominum} salutat nobilis consors tori,
Rogatq; num quid desit? an salvè satis?
ADR. Vbi illa? quid agit? TIM. Excurrit totā penum,
Cellas recludit sedula, hinc byssum, hinc togas,
Hinc vile linum segregat. Fama est opes
120 Proscribere amplias. In tuos certè lares
Sæviit iniqua: nullus evasit Deum:
Et eos colebas sanctiūs, ludum hostibus
Dedere, & aurum. Me quoque in prædæ bonus
Partem vocavit Iuppiter: contra aureum
125 Fulmen steti audax, voluit obniti quidem,
Conatu at uno brachium, & telum abstuli.
ADR. Mox ad futurū nuncia. TIM. Ad cæcā domū
Adire jussus, tempore haud justo redux,
Percellam amantem. Quid cùm & Adrianum sciet?
130 Turpi catenā liberum, amissos pedem
Ferre in penates? gaudio pectus salit;
Vel cuncta fallunt, pileus vel me manet.
Sed curro, tarda est omnis optanti mora.

SCENA QVARTA.

Præcipit cogitatione voluptatem, quā
Nataliam ad suum aspectum perfandi
debere opinatur.

ADRIANVS.

- 135 L^{iquefcit} iterūm pectus, inque hominem loco
Motus relabor, terrea antiquos lares
Subit voluptas, meque coelestum eripit
Beatitati. Prima conjugii fides,
Et dulcis ardor osculi, & totos tegens
Complexus artus, quodque delicias suprà est
140 Natalia ipsa quām pio fragilem dolo

Suratus

274 LUDOVICI CELLOTII

Furatur aninium ? liberum, & nullo latus
Custode cinctum, penè & addictum neci
Quā fronte cerner ? basia è quibus imprimet
Secura labris ? quōsve morituro sonos,

- 275 Quæ verba fundet ? Non quæ adulari artifex
Nuper canebat Consuli & Gallo asseciae
Factura fucum : lacrymis, precibus, probris
Videre videor, quæ que plus mulier potest,
Blanditiâ, amantem, mente sollicitam anxiam
150 Perere, docere, ambire, gratari, insequi.
Mihi hanc magistram Christus, & fidei ducem
Paravit olim, nec pudet. Virtus bona est
Undelibet adfit. Fallor ! an claves sonant ?
Matrona quali nostra cum ardore advolat ?
275 Ipsa est, quis illam turbo tam præceps agit ?

SCENA QUINTA.

Tunc illa suspicata fugere eum Martyriū,
incredibili affecta dolore est, & flevit
amarissimè. Cumq; eum conspexisset,
surgens projicit è manibus qua tenebat,
& clauso ostio exclamavit : Facest
hinc procul à me qui defecit à Domino,
& mentitus est Deo suo, &c. In vita
Adrian.

NATALIA. ADRIANVS.

Hein ! ADR. Salve amata. NAT. Martyr ! heu
victor stygis,

Domitor tyrannorum ! ADR. Anime mi salve satis ?
NAT. Perjure, Christi proditor, generis lues,
Sacrilege, mundi dedecus : stare hic potes ?

- 160 Nec terra ne te sorbeat rupto sinu
Foodifrage metuis ? ADR. Siccine maritum excipis
Amara mulier ? NAT. Solis hanc spēta facem,
Lucere ut indignarur ? ut tenebras petit ?
Ut fugere inardet, & remetiri polum ?

- 165 Tuum erubescit facinus, ut turpem impia
Condat latebrâ transfugam. Er Cœlo potes
Offerre vultum ? cernere, & cerni potes ?
ADR. Hic indecorum est conjugum audiri probra,
Subeamus aedes, jurgis dabitur modus.

- 170 NAT. Tunc hos penates ? AD. Me meo excludis lare ?
Natalia

Natalia hæc est ? quis furor mentem incitat ?

Quæ monstra fatur ? uxor heus, Natalia

Aperis : recludis ? cogis effringi fores ?

Adeste famuli, quique communis levem

275 Emitis salute sportulam, Dominus voco,

Voco Adrianus, rumpite obstantes moras,

Properate, patriæ Dominus ejicior domo.

NAT. Ego Caja, non tu Cajus : incassum imperasti

Parere verui. Vade, promissas opes,

280 Et ampla honorum culmina, horroisque & domos,

Repete à Tyranno vietus, & Cœli bonis

Exclusus. I volvente mobilior trocho,

Infide Proteu, Cephæ, Plutonem roga :

Domum ille averno præparat, multâ domum

285 Flammâ micantē, & sulphure. ADR. Adriano lares

Natalia aperi. NAT. Carceris custos forem !

Nunquam exiisse. Magne promissis Thrafo,

Vix dum sonabat clasticum, & molles tremor

Invasit artus. Vnde ? quid speras boni ?

290 En te tyrannus odit infidum Deo :

Timidum aula ridet, Martyres abortum, & suæ

Pestem execrantur gloriæ : Christus Styge

Sibi perduellum damnat ; in poenam, manus

Armant ministri Cœlites ; Cœlo & solo

295 Ejectus ad me curris, ut rapias parem

Tecum in ruinam ? ADR. Tædet irarum & moræ,

Aperi. NAT. Vt receptum te domus, meū ; obruat ?

Vt nos, Dei odium, propius afflatu eneces ?

Quid spreta faciam Martyris nuper soror,

300 Modo perduellis uxor ? heu ! quis me impio

Cocytii alumno junxit ? ô nox ! ô dies !

Quâ me, execrande, basio primum obtuli.

Nunc consenescam, moesta, languida, tabida,

Misera, infidelis passa conspectum viri.

305 Sic nata non sum, non ego ignavo, impio

Hâc dote nupsi. ADR. Quo ruit ? quo fert truces

Lymphata gressus ? video quid rerum paret :

Vincla exuisse perfidum Cœlo putat :

Meliora Christe ! semet in furias agit,

310 Iunctamque thalamo scelere conjungi vetat.

Et hos juventus, hos amor tædæ recens

Exeat in ignes ? foeminæ hoc robur vocem

Non æstuantis corde sub magno Dei ?

NAT. Tua tibi habeto. Porta, quam lata est, patet

315 Ingredere, fruere, pejera, Christum abnega :

Et si potes valere, perpetuum vale.

AD. Natalia, heus quo ? NA. In carcerē, abjectā tibi

Raptura paluam, Martyrum jungat choris

- Pensare possum mulier imbelli virum.
- ADR. Natalia audi, scire quod cupias, loquar.
- NAT. Sile, aut nefandæ stirpitus linguæ fibras
Hic, hæc revellam dexteræ. ADR. Vera eloquor,
Fraus abeat omnis. Numen obtestor meum,
Tuumque conjux, Christus immotæ fedet
- Mihi mente vñctor: occidam, si me dies
Vidit fugacem. NAT. Scilicet gressum huc feras
Comite & catenis liber? ADR. Avertat polus
Quod metuis. In me prima tempestas furit,
Inire pugnam cogor; invictum dolis,
- ADR. Ad arma amici provocant: Cæsar citat,
Iamque urget hora: fidus interpres meæ
Promissa vocis impleo, dumque arduum
Auspicio agonem, robur è cœlo ambio.
Credis? supremos junge complexus soror.
- ADR. Dubitare pergis? binc tamen salve ultimūm:
Cumque Adriani sæva supplicia audies,
Saltem Tonantis Numen in vota advoca.
- NAT. Resiste frater. Lingua peccavit procax:
Agnosco Christi Martyrem. ò si fas foret!
- ADR. Ut inviderem! ut membra tormento inderem!
Tortoris iustum clepere si furtim dares,
O me beatam! ADR. Pone jam votis modum,
Vocat hora, num quid imperas? NAT. Nō hoc tam
Duces triumphum schemate, ibi laurum metes,
- ADR. Hic picta dabitur vestis. Huc aliquis. Togam
Citatus affer rore Sidonio ebriam,
Quam Phrygia pinxit dextera, & circum duplex
Mæander auri currit. Hymenæo dedit
Adriane pompam: sanctius non hoc quidem
- ADR. Servata in usus Martyrem Christi obteget.
Induere cessas? Ecce flagrantem ferunt
Pinum Camilli coelites: totis sacrum
Auditur astris carmen: it lateri comes
Virgo, parensqne pronuba: amplexus parat.
- ADR. Christus cupitos. Martyr in nuptum Deo,
Da cœlo amores: labis hic expers torus.
O dulce mentis osculum! ò castum Dei
Complexum amantis! fontem ò æternum boni!
Quid melius aut par Roma deliciis fovet?
- ADR. Roma? ah dolosi portio mundi fugax.
Tamen & per enses sæpe, non dubiæ per &
Pericla mortis itur in certum ultimæ
Mortis periculum: frigidum, æstivum Iovem,
Curas, repulsas, tædia, & Dominæ probra
- ADR. Fastidiosæ ferre vesani jubet
Amoris æstus, his emunt horam malis;

Serumque poenitere. Te præsta virum
Adriane; tenui poena momento parit
Aeternitatem. ADR. Toton in coelum ferox.

270 Hic condita ævi meta. Sed timeo tibi
Amata conjux: lege damnatum, bona
Sequentur: unde nobilem serves statum,
Et piet hastæ Cæsare offenso rigor.

NAT. Humana mitte, Martyres, coelo &c. Deo
275 Invictus hære. Cura me tanget mei.

Tu pars mearum magna gazarum, eripe
His te periclis, tuta sum: si te Dei
Recondo in arcain, mille nil Crocos moror.
Nimis est avara cui satis non elt, Deo

280 Dives maritus. Fallor? appetet cohors
Prætoriana? Cæsar hic causam audiet.
Discedo, macte Adriane, nunc animis opus,
Deus in propinquø est. Christe luctanteum adjuva!

ADR. Secreta vires vota luctanti dabant.

SCENA SEXTA.

*Coram Cæsare pro Christianis Martyr, &
contra Deos copiose differit, iubetur
tamen uterque verbis lacerari.*

GALERIVS. ADRIANVS. ANTHIMVS.
METELLVS.

285 Quid solus agitas? unde hic ornatus togæ?
Gratum est quod aliud mente consilium coquis.
Sortem hanc priori confer, & reducem fove
Beatitatem sedulus. Noltro sede
A Consule alter; munus, officium, decus,
290 Sine nomine, ingens, tale quod compar Iovis
Dare possit, ora: Cæsar Adriano dabit
Cui neque seipsum denegat. Non hoc loqui
Nuper volebas? cerne quam promptè audiam,
Nondum rogatus vota qui facio rata:

ADR. O digna Superum cura, Romulei caput
Columenque regni, tutius magni loca
Cumulum favoris, quicquid extremum tibi est,
Meritum omne superat. Si quid obsequiis tamen
Donare spondes, commoda huic aures seci,
300 Hoc minus ingens esto. GAL. Quād faciles volet.
ANT. Malum inquietum fama, & incertū, & vagū,
Sui auctor ipsa, quæ mala affixit, timer,
Avaya itēti, perque rumores procax

L V D O V I C I   C E L L O T I I

- 373** Crescit malignos : quamdiu minimum probat,
375 Perennat audax : si probat, cadere incipit,
Munusque funesta nuncii, rebus fidem
Fieri suadet. Illa nascente in, & suo
Adhuc rubentem à patre, Christiadum fidei
Inimica sparsit : credulus vulgi timor
380 Audita fictis auxit, & crevit tenax
Mensura falsi. Nemo jam quæri jubet
Quod fama seclis aluit ; innatum ferunt
Pietatis odium, quodque judicio nequit,
Famam æstimandum liberis tradit pater.
- 385** Hinc illa credunt, farreo infantem tegi
Perimique crusto : postque sacrilegas dapes
Miscere tenebris veneris incestæ toros.
Et hoc putare satis habent : quod si foret
Nulla expiaret flamma, non sorbens maris
390 Elueret unda. Quotquot externos habet,
Tot paritur hostes secta : numero agmine
Circum ob sidemur, coctibus se fraus quoque
Infinuat imis, perque nocturnas meat
Invisa tenebras : sclera quis tanta eruit ?
- 395** Vidisse quis narravit ? Evicti metu
Liquere partes plurimi, & pactum sacris
Solvere foedus, vestram ad arbitrium impii :
Fecisse quis fatetur ? absolvunt tamen
Edicta dudum vestra, nec damnant nefas
- 400** Sed Christianum nomen : ita non quod sumus,
Sed quod vocamur, crimen est. Leges reum
Plestant fatentem ; quale delictum genus
Quod ut negetur, torqueor ? si innocens
Ego ille naturæ hostis, & Regum, & Desum,
- 405** Post cruda puerum pabula, & raptum integræ
Florem sororis, proditam imperio fidem,
Si Christianum nomen invitè abdico.
Quid ergo ? puros sceleris injustæ neci
Tot subdidérunt secla ? Si crimen vocas,
- 410** Fatemur uolum : thure non colimus Iovem,
Non supplicamus Herculi : Coelum Deo,
Ritus perosi publicos uni damus.
Nam cur adorem terra quos homines tulit,
Celo sacravit error ? & nondum loquor
- 415** Portenta vatum vera quæ prodi nefas,
Vos falsa fingi finitis. Huic cornu minax,
Huic perpes alâ maximus Divum placet.
Abnostat isti potius, & casti rapit
Thalami pudorem adulter : est & quem iutat
- 420** Procos tot inter facere rivalem Deum.
Vxoris ille jurgia, & poenam canit :

- Auro peperdit conjugē irato foror,
Et domina Iuno, gemina Reginæ pedes
Gravavit incus. Patria Vulcanum polo
 355 Ejecit ira, cecidit hic totum diem,
Lemnumque claudus pressit. Exemptos solo
Vitæque cassos quis Deos, manceps Deus
Majorque fecit? Nempe multorum manu
Erat adjuvandus? Ante Saturni genus
 360 Non fluxit astris imber? haud ullæ suprà
Micuere flammæ? tacitus, & teli innocens
Dilapsus humor nubium? quos fert manus
Non timuit ignes Iuppiter? Sed quæ Deos
Fecere merita? Farris Actæo seges
 365 Primum novali educta: Lenæo fluens
Liquore Naxus: olea viridanti Deum
Victura truncō: valle Næmæi Leo,
Serpens palude domitus. Occlusit fores
Illis receptis; multa potiorum undique
 370 Volvuntur orco millia; & Cœlo procul
Absit turba, clamat. In vacuas mali
Venere sedes. Hospes antiqui Dei
Excidit Olympo Ianus; at geinini probrum
Servat pudorem fronte, quam turbæ Iovis
 375 Excusit æltus scelerum, & immanis furor.
Etjāmne regnant Pallor, & Payor, & Febris?
Et hos velis habere præfentes Deos?
Virides ab hortis Pharia dat tellus Deos
Canemque Anubin, terje qui nunquam fatus
 380 Quæfutus Apis iudicros luctus moves,
Amisitus iterum. Sanctius quantò Deum
Christigena format? sceptræ qui Cœli tenet.
Ille ille (Cæsar) unus & Cœlum, & solum
Capace replet Numine, & rerum vices
 385 Mutat inovetque stabilis: æternâ sedens.
In sede Dominus fluere seclorum jubet.
Perennitares: terminum rebus locat
Iamensus, infinitus, & nusquam minor,
Et ubique totus. Quæris huic nomen Deo?
 390 Deus est suum ipse nomen: in plures cadit
Discreta virtus nominum, ne singulos
Confundat error omnium: sed quem facit:
Natura solum, nomen est uni Deus.
Huic mundus ara est: si potest fingi, in suo
 395 Spectetur opere. Vividum artificis Dei
Homo simulacrum est: compos ætheræ micatur
Vigoris animus, molè terrenâ vacans
Transcurrit auras sibitus, & morte altior
Æternæ dulzar. Numen hoc templo sedet;

- 400 Hic consecrandum est victimâ. Infantes vorat
Saturnus Afer, ille natorum antea
Tumulus. Ad aras flagra ludentes decant
Spartana pueros. Editum Majâ viris
Cruenta placat Gallia. Ignotum bibit
405 Inhospitale sanguinem Phœbi soror.
Iovem cruore Roma Latiale colit :
In honore divûm sorbet innensas ferox
Arena cædes : sacra res Iudis homo
Mactatur, inter Cæsarum innocuas manus,
410 Inter secures Iudicum : & cæsi arguunt
Pueri innocentes ? & per invidiam reos
Faciunt suorum criminum ? at noster Deus
Intaminato mentis obsequio coli,
Ut sanctus ambit. Fraudibus linguam obstrue,
415 Occlude Veneri lumina, innocuos tege
Animo recessus, comparem factis ama,
Deo litafti. Christus hos mundo intulit
A Patre ritus : Christus æquævus Patri
Quâ Deus Olympo regnat : in nostros minor
420 Se fudit artus, gentis humanæ artifex,
Reparator idem, de salutari edidit
Hæc jussa trunco : quicquid adversum impudens
Calumnietur fama, quam docti sumus
Legem irrepreensi vivimus : morum luem
425 Non tegimus ore, pallio & barbâ boni.
Tales ab ævo Cæsarum vitæ sagax
Censura reperit. Fecit Augusti nepos
Privata Christo sacra : si finerent Patrum
Decreta, Christus numen Ausonium foret.
430 In Christianos justus inquiri vetas
Trajane mores. Templa jam Christo dabas
Adriane, quod si pergeres vatum metus
Contemnere audax, Roma sub Christi jugo
Iam militaret. Christianorum fuit
435 Illa illa legio fulminis, & imbris potens,
Quæ seimpiternum peperit imperio decus,
Tibi triumphum Marce. Qui Solymam truci
Vertere dextrâ, genitor, & melior patre,
Si vita fineret, natus, in Christi genus
440 Quæ tela legum, quâsve torsérunt faces ?
Bacchante primus Dite Cæsareum Nero
Exacuit ensim. Roma fumantis dabat
Sinulacra Trojæ, regis imperio sui
Futura bustum : sensit invidiâ obrutus,
445 Derivat in nos crimen, immanes alit
Cruore flammas. Cæsaris furias luunt,
Voce absoluti publicâ. Frater Titî

S. A D R I A N V S T R A G O E D I A. 82

- Bustum aliud orbis, Flaviae gentis probrum
Aggressus in nos furere, sustinuit tamen
450 Malè feriatos impetus. Fera non homo
Thrax Maximinus, pariter & si qui impiis,
Si qui Tyranni, quosque barbaræ reos
Damnatis ipsi, nostra damnarunt sacra.
Nam quis probari tam malis optet bonus ?
455 Nunc eligendum, Cæsar, utrorum magis
Te vita deceat, exitus utrorum juvet.
Nos aliqua mundi membra, naturâ pares,
Regni Latini portio, &c, sectam excipe,
Cives, propinquî civium, totam imperii
460 Molem occupamus, nullus à Christo vacat
Relictus ordo : chlamyde Romanâ latet
Militia Christi ; nobilis Christum tegit
Abolla Patrum ; purpura, & vestros gerens
Prætexta fasces, se tibi obsequio prebar,
465 Sed ante Christo. Nomen ut Christi eruas,
Eviscerandus maximi imperii status.
Curia Senatu orbanda, Iudicibus forum,
Vacuanda servis aula, quodque hostes velint
Clara legionum robora indignâ nece
470 Truncanda, Cæsar. Iamque quâ ponto volans
Utroque magnam Phœbus instituit viam,
Sylvæque, & urbes, saxaque, & cæci specus
Natant piorum sanguine. O non sic perit
Lethi cupido nobilis : non sic cadit
475 Pietatis ardor. Integra, infistens sibi
Animos ab ipsis secta suppliciis trahit,
Damnisque crescit. Christianorum crux,
Christi sequaces germinat : nudum feris
Objicitis unum, mille certantem vident,
480 Christo eadem arena mille spectantes parit
Dum stabilis hæret pectori immoto fides.
Efferre nam quis lumina in coelum vetet
Quo me supinum vis tyrannorum ejicit !
Quem renuit animus colere me cogas Deum ?
485 Vel quem animus ardet colere me impedias Deus,
Qui mente colitur ? libera humanas tenet
Relligo mentes ; quicquid exterius fremat,
Operum in animo est ; non colit, si quis potest
Non colere cogi. Quicquid hic à me accipis
490 Privata non est causa : Me letho vocat
Languida senectus, carceris longi situs,
Et scissa plagiis membra : vox Romam sonat,
Eheu fruentem ; viscera effundi dolet
Regni potentis, sanguine suorum oppida
495 Stagnare, & agros. Corrigi naços monet

282 LUDOVICI CELLOTII

Clemente poenâ, non novercali manu

Perire: Patrem patriæ afflictis jubet

Consulere mundo, civibus, famæ, sibi.

Demum ista vivet secta si Augusti finent:

500 Eademque secta, non finant, vivet tamen.

GAL. Oratum abunde est. Cæsarum & legum satis

Tentata pietas. Poscis armatâ prece

Pacem scelestis. Hoc capi proceres metu

Delire speras, meque? si justus dolor

505 Ebullit unquam! ponere sed iræ modum

Animoque præstat; subigere humanas placet

Ratione mentes, si quid humanum tenent,

Causam Deorum quâ fide, & suadâ potes

Aggredere præful. MET. Iam perorarunt bonam

510 Transacta causam secla: damnari nequit,

Quod nemo non probavit. Heroum tulit

Partus verendos terra, cum Saturnio

Splenderet auro mundus: argento Iovis

Successit ætas pejor: hinc sese minor

515 Vestivit ære, ferreus donec rigor

Cœlum occupavit, nosque degeneri nimis

Profudit ortu; per tot ætatum gradus

Micuere sophia sidera, & mundo infitam

Fregere noctem: Cecropis antiqui domus,

520 Quot voluit undas pelagus, autumni recens

Quot folia frigus decutit, nobis sophos

Tot una peperit: edidit Persis Magos,

Generosa Druidas Gallia, & rapido India

Subjecta Phœbo rupe Caucaseâ videt

525 Pendere nudos. Ecce tot seclis virum

Tam multa nostros millia assensu pari

Coluere Divos, unus & contrâ impio

Incurret ausu? Singulæ in ritus suos

Abiere gentes, nulla contempnit Iovem.

530 At illa rerum Domina, terrarum potens,

Alumna Cœli, sacra populorum omnium

Accipit aris, regna quæsivit manu.

Dives triumphis prosperas rerum vices

Cursu ferebat præpete, æternos boni

535 Secunda fructus fata spondebant Defum:

Cum Christus intervenit, & lævo objice

Pacem moratus publicam, heu quantos tibi

Peperit dolores Roma! Tu merito licet

Pilate truncō fixeris, sero tamen

540 Dilata scelerum est ultio, hæredes malæ

Invenit artis, credulas vulgi magus

Implevit aures, animus hinc pravi tenax,

Sese per orbem publico expertus malo

Quid sceleri inausum liquit ? hic superos pole

545 Elicere spondet : ille commotâ styge

Exire manes : alter è membris luem

Carminibus abigit : latice deceptis, caput

Hic lustrat excantato, & infandâ prece

Initiat orco. Cæsarum primos recens

550 Pestis fecellit, atque compositæ nitor

Probitasque frontis, inde per totum imperi

Effusa corpus, improbo amplexu necat.

Sic ubi sequaces robore annofo comas

Implicituit hedera, jamque supremum eminet

555 Lambens cacumen, impio suetu ebibit

Nutricis animam, quemque nascendo premit,

Crescendo truncum perimit. At non se Deum

Continuit ira : cladibus quantis monet

Ni læva mens est, terminnni instare imperi ?

560 Petis unde diræ, & pestilens Romam graver

Mephitis ? Vnde Tiberis egressus toro

Stagnetur urbe ? stare quæ Coelum manus

Iubeat ? quis alium invideat humorem fatis ?

Cur semihiante quicquid in culmo spei eit

565 Decoquat adurus Sirius ? Memphitici

Vix summa limus arva libarit Iovis ?

Vidit tenebras Phœbus, & noctem dies

Elumbis hausit : fulminum nothâ face

Rubuere noctes : undique infaustâ alite

570 Ululantur umbræ : spiritus terrâ horridum

Clusus remugit : alia disjecti procul

Texere montes spatia : titubanti solo

Abrupit Isthmos pontus, & peperit fibi.

Armarus astris crepuit attonitis fragor,

575 Rutilumque pigrâ tramitem duxit face

Crinitos ardor. Monstra quid memorem hostium

Emissa dite nomina Bagaudas, Chrocum,

Carausium, Blemiasque, Francosque, & Gothos ?

Ac ni Deum quadriga fortunam imperi

580 Invicta veheret, Trebia jam votis foret

Optanda, quiisque spreta punivit lacus

Auspicia superum. Dira Christiadum lues

Etjâmne sævis ? Carnifex mundi furor

Quo trudis odia ? deserunt aras Dei,

585 Tacitis aruspex incubat vanus fibris,

Aviumque linguas damnat, & pennæ fidem

Elusus augur : Domina regnorum filet

Cortina Phœbi : nulla fatidicam entheat

Dodona quercum : jura tutelæ abdicant

590 Romæ penates. Statue flagitiis modum

Vesana turba, vincimus ; non hoc fatis ?

- Gemimus. Parum est? obruimur: etiamnum leve?
 Saturemus iras, quosque barbaries fuat
 Negare miseris, esto ferali pius
- 595 Tumulare busto, rapere spirantum jecur,
 Et Christiano dente scrutari abditos
 Animæ recessus. ANTHI. Ruit in auxilium furor
 Cùm ratio defit: sic malè Ausonios moves
 Orator animos. Christus omnigenum caput
- 600 Et fons malorum est. Fabulam rebus proba,
 Compone testes, non facit rumor fidem.
 Quid? Christus ex quo Numen in terras tulit
 Natura fluxit? insitam rebus fidem
 Elementa frangunt? comprimit motum reses
- 605 Vertigo cœli? bruma diuturnum tenet
 Amœna solem? noctis umbrosæ moras
 Extendit æstas? nullus in nubes liquor
 Pendet coactus? nullus immotas vapor
 Spirat per auras? Allia, & Trebia, & probrum
- 610 Pacis redemptæ Caudium, & rupem citrâ
 Eversa Gallis Roma, Patriciæ auctior
 Cremera crux gentis, & jam non locus
 Cannæ, sed orbis tumulus, haud culti Iovis
 Scelus epiiarunt? Templa Christiadum manu,
- 615 Et sacra ruebant spreta, cùm Sulla impotens,
 Et Marius armis melior insanas foro
 Fecere cedes? bisque civilem bibit
 Æmus tumultum? tuque Germanis feras
 Pavisti in agris Vare? Mortali hunc modum
- 620 Felicitati conditor posuit Deus,
 Ut se ipsa frangat, ut per oppositas vices
 Cadatque, stetque: Machinam rerum nefas
 Timere solvi: peccat, & certo tamen
 Discors aberrat ordine, ut factum semel,
- 625 Non ritè fieri ostendat. Irati Iovis
 Quod si illa poena est, prospero vobis eat
 Natura cursu, nos ut opposita obruat.
 Vestras benigno proferat tellus finu
 Rigata segetes, culmus in nostris macer
- 630 Rarescat arvis: suppleat vestros greges
 Foetura, nostros creber invadat lupus.
 Vestris ab oleis dulcis exsudet liquor,
 Amurca nobis: Rore Bacchæo fluat
 Autumnus in vos, stillet in nostros ager
- 635 Cados avarus. Sed quis è multis Deus
 Insurget ulti? fare, quem verum putas
 Iovem è trecentis? MET. Magna Tarpejo colit
 Quem Roma templo. ANT. Turba natorum Iovis
 Unde astra meruit? MET. Generis æterni bono.

ANT. Et

- 640 ANT. Et cur tot orbi Iuppiter fudit Deos ?
 MET. Foret ut beatus. ANT. Elle qui solus nequit ?
 MET. Bonitas Deorum est, esse nec possunt boni,
 Pares bearint forte ni multos suā.
 ANT. Claudus beatum Mulciber fecit Iovem ?
 645 MET. Aliique quotquot semine aethereo sati.
 ANT. Parricida Mavors, Phœbus Amphryso greges
 Agens Pheræos ; Evius cornu ferox ;
 Hermes peritus clepere , capripedum falax
 Pecus Deorum ? MET. Magna sub turpi latent
 650 Operta velo. ANT. Prisca cur tantum Deos
 Peperere mundo secla ? cur divūm ferax
 Sterilescit uterus ? MET. Cœlites puerum senem ?
 ANT. An quia minutis cuncta Numinibus scatent ?
 Cœlum fatiscit, agmen heroum leves
 655 Inundat auras, voluit Oceanus Deos ?
 Deos Avernus ruat, & tellus Deos ?
 MET. Natura summo quā patet, paret Iovi.
 ANTH. Quid si senectus fibulam injecit Deo,
 Cyprias vietum frigus extinxit faces ?
 660 MET. Quid si juventa perpes, & viridis Deo ?
 ANT. Effoeta fors & pellices tellus negat.
 Danaen repone, redde Catamitum Phrygem,
 Europa redeat, redeat Afopi genus,
 Erit ignis, aurum Iuppiter, taurum induet,
 665 Aquila volabit. MET. Ecquid haec tandem satis
 Recocta crambe ? ANT. Sponte ni foetum patri
 Valens bipenni Mulciber findat caput :
 Aut femore rupto bis satus Cadmi nepos
 Saliat in auras. MET. Fabulas vatum canis,
 670 ANT. Quas vestra festis scena suppliciis agit,
 Interque pensa virgines vestræ canunt.
 GAL. Odi prophano docta mentiri stylo
 Lascivientes Græculos. ANT. Levibus patent
 Aspersa falsis vera. ne famam putet :
 675 Iovem Ida peperit. Creta ferali tenet
 Cinerem sepulchro : regna violentus patri
 Extorsit hæres : profugus, afflictus senex
 Alienæ coluit jugera, & patiens heri
 Messuit aristas sceptræ quā tulerat manu.
 680 Exin magistro libera, & patre, & sene
 Avida juventus quale non ausa est nefas ?
 Fortuna regum est ire quā nulli licet.
 At ille matris dedecus, fratris pila,
 Nepos novercæ, quem pererratum expulit
 685 Virtus per orbem famula, num sponte Omphalem
 Leno maritam passus, & monstris graves,
 Clavæ assuetas fregit ad calathos manus ?

- Inde ubi stolatus fabulam Lydis dedit,
Oetæa scandit busta, & exosus solo
- 690 Recens per astra fecit Engonafin Deus,
Sic consecrantur scelera, fit libidinum
Cœlo lupanar : ut quod arrisit Deo,
Pravum videri definat. Nam quis vetet
Quam Deus Olympo monstrat, aut aperit viam ?
- 695 Et hoc choragi circulatores canunt,
Et hoc juventus cerea in vitium trahi
Tonante discit verbere, & magnæ spei est
Quicumque melius fulta dinumerat Iovis.
MET. Disci veteribus scripta quæ mundus colit ?
- 700 ANT. Nescire pulchrum est facere quod turpe est,
senex,
- MET. Quod turpiter sit, scire, ut evites, decet.
ANT. Tale esse censes quod sit exemplo Deum ?
GAL. In vana abiisse jurgia hanc liceat tenus.
Hoc jubeo : si vis vivere, Tonantem Iovem,
- 705 Deosque adora. ANT. Vita si tanti foret
Tuis carastis ante certassim eripi.
Nunc cum senectæ vester accessit labor,
Inspirat aliud Christus, & Cœlo brevis
Posita doloris meta. GAL. Tundendum flagris
- 710 Abripe satelles, effluat laceros loquax
Anima per artus : tædet hoc monstro amplius
Spurcare solem. ANT. Christus ad palmam vocat,
Stas Adriane, an sequeris ? ADR. Injustè facis
Æquè nocentes, Cæsar, arbitrio impari,
- 715 Hostis, & amicus dirimus. An plesti jubes
Quod liberè ausa est lingua ! dixi quod meo
Dixit rogatu. Christus ad culpam reddit :
Sum Christianus. GAL. Proditor, quis me tenet
Quin ense pectus ? ultimum hoc deerat tuis
- 720 Vesane technis ? fidus, & patiens tui
Eram hanc petendus ? Christe quam saevi fodi
Stimulo immerentes ! quam malam, & forti manus
Divellis animas ! Sed ubi, sed de quo queror ?
Me perdidistis aulici : nam dum necem
- 725 Pietas moratur, spreta majestas ruit.
Sarcite culpam, vester, & dudum meus
Illusor hic est : fustibus quantum poteris
Nudate latera : nemo pro vita roget.
Actum est : amorem justus exclusit furor.
- 730 ADR. Hoc tamen amoris pignus, heu nescis, tui est :
Grates repergo, vota quod cumulas mea :
Quod per furorem, Christus ignoscat polo.
Vale Galeri, Iudicem judex time,

SCENA SEPTIMA.

*Mirantur Cœsaris adfessores Martyrum
fortitudinem, eosq; invicem divellere
decernunt, ne Adrianus ab Anthimo
amplius corroboretur.*

TITIANVS. GALLVS. FLAVIVS.

- 735 **R**ape ad flagella ; mole dein ferri gravem
Restitue cippo. Pectus attonitum stupor
Non occupavit Galle : tam similem sui,
Tam non paventein nullus Adrianum dies
Spectarat unquam. **GAL.** Mirus hic non est rigor
Crudos tueri Martis afflueto impetus.
740 Vidi irruentes, quaque telorum seges
Horrenda condensatur, ardentes mori.
Nuper Latinâ pectus exhaustus manu
Vulnus juvabat miles, & capulo tenus
Hattam induebat, tramite ut certo suum
745 Referiret hostem : victus & vîctor pari
Iacuere letho. Nempe quid fugiat bonæ
Contemptor animus lucis, & morti obvius ?
TIT. Sic est, timere strepitus armorum vetat,
Resonansque murmur, cornuum & toto agmine
750 Diffusus ardor, quodque vel sumnum reor,
Hos gloria, illos præda sperantes agit.
Sed torva Regis ora spectare, & diu
Vnâ quietum fede, constantem fibi,
Optare legum verba, ne pactam suo
755 Animus Tonanti fallat instabilis fideim,
Hoc Christianū est. **GAL.** Stemma patriciæ domus,
Et avita honorum decora, Cœsarei recens
Munus favoris, quodque spes reliquum facit
Projicere juvenem : mortis ut certus dolor
760 Dubias futuri credulo sortes emat,
Hoc est furori proximum. **TIT.** Quanquā improbab
Læsit protervus voce, amicitiæ tamen
In iura veteris redeat : indignum quoque
Letho extrahamus. **GAL.** Munus ingrato dabis.
765 **TIT.** Utendo fiet gratus. **GAL.** Invitus nequit.
TIT. Qui secula sperat, vivere invitum putas ?
GAL. Qui certa spernit, vivere invitum negas ?
TIT. Non ille vitam reicit, at Christum tenet.
GAL. Tenere utrumque jure Romano nefas.
TIT. Quem

- 770 TIT. Quem lingua fallax pectore insevit Deum.
 Excutere nequeam? GALL. Qualis humenti foli
 Segetes tenace lappa complexu necat:
 Inhaeret animo talis, & verum obruit
 Avidè recepta falsitas. TIT. Sed quis vetet
 775 Aditus secundos aggredi, atque omni ariete
 Malè pervicacem impellere? GALL. Hoc socii senis
 Sperare suada prohibet, & mentis vigor
 Supplicio, & ævo major. Eversum puta,
 Vitam ut redonet Cæsar? ut justæ modum
 780 Permittat iræ? TIT. Cæsaris præsto fidem:
 Pietas repugnat saepe dum cogi cupit.
 At ille suprà vegetus ætatem senex
 Age segregetur. Facilis impendet labor
 Tribune, cæsos conde diverso specu,
 785 Et ahena serva claustra, ne tacito pede
 Irrepat ullus: ipse vix tenuem dies
 Rimetur aditum. FL. Conjugem Adriani quoque
 Arces ab antro? TIT. Foemina levis est dolus:
 Admitte, tamen & lumine intento vigil
 790 Speculare, ne quod præstet auxilium viro.

C H O · R V S

*Exulare ab hominibus veritatem, & in
 ejus locum falsitatem aliasq; morum
 pestes admitti conqueritur.*

- M Agni propago Patris, honoribus
 Intaminatis candida Veritas,
 O quām peregrino laboras
 Diva solo, melioris hæres!
 795 Te purpuratis pervia simiis
 Regum aula ridet: te facer infusa
 Prodit Sacerdos: te loquentem
 Sanctiūs Ausonii Senatis
 Odere Parres. Quo semel exulas
 800 Contempta regno, Perfidia impios
 Celans recessus, falsitasque,
 Frausque subit, pavidaque duces.
 Error tenebras: omnipotentibus
 Venenum adulans auribus ingerit,
 805 Gratusque quā laedit ruinā
 Visceribus furit occupatis.
 Tales dolosā rupe Pelorias
 Puella nautæ non bene credulo
 Stillavit artes, & volantis
 810 Velaque, remigiumque cantu

Fixit carinæ : risit inhospitis
Deprehensa puppis vorticibus, dabat
    Mortem voluptas, & volentum
    Blanda lues populabat artus.

§15 Non omnia ibunt secla nigrantibus
Corrupta fusis : sed vitia interim
    Placent rudimento, gravemque
    Prima levat novitas laborem :
    Experta languent ; dat saties modum.

§20 Virtus perennat sola, boni famæ
    Augetur usu, seque turpis
    Impatiens senii propagat.

Cum tela lucis per liquidum aëra
Recente Phœbus fudit anhelitu,

§25 Primoque non puros calore
    Elicuit pelago vapores.

Vides ut atrâ nube tyrannidem
Cœlo minantur ? stat Deus altior,
    Viamque rimatus diei

§30 Dividit hinc tenebras, & illinc.

Tandem recepto pulcrior æthere
Mundo auspicatam Cæsariem explicat :

    Curruque jam viator, sereno
    Per solitos equitat meatus :

§35 Talis cupitum restitues jubar
Alumna virgo temporis, & jugum
    Olim triumphatae sequentur
    Horribiles scelerum catervæ.

A C T V S Q V A R T V S.

A R G V M E N T V M.

V M nihilominus omni ope Adrianum cæterosque Martyres sublevasset Natalia , edixerat Tyrannus ut matronis omnibus carcere interdiceretur. Valuit ea res ad deterrendas fœminas. Natalia autem reseptis capillis, mutata ueste , togata procedit in scenam.

Hoc

Hoc schemate cui fucum non faciat? Primus occurrit Flavius, qui & legem, & legis causam, & egregia Nataliae in carcere facinora, Nataliae narrat admirans. Illa verò cata mulier, indignissimè ferri edictum à Nataliā simulat, totamque culpam in Tribunum ipsum ab eâ derivari. Hic qui jam semimortuo Adriano Nataliam deperibat, in illius gratiam, eum, quisquis est, in carcerem ad Adriatum introducit. Deinde suam secum fortē lamentatur, qui certam, ut putabat, spem potiundi illius conjugii perdiderit. Sed ecce aliud misero mālū. Galerius admonitus contra edita sua aliquos vindictis adesse, actus in furias, Tribunum, & oblatam sibi prō viro Nataliam, tantum non ad mortem rapi jubet. Hæc autem Nataliae causam tam prudenter agit, vt non tantum facti veniam, sed etiam regrediendi in carcerem, & extrellum Adriani spiritum legendi potestatem impetrret. Nam illo iracundia abrep-tus astu Galerius, Anthrum capite plecti, cæteros fractis cruribus inter tormenta vitam reddere imperaverat.

SCENA PRIMA.

*Læge latâ ne fœminæ ulli aditus in carcere
rem pateret, ornatum virilem induit
Natalia, tum ut Flavium à quo jam
ad nuptias quarebatur, eludat, tum ut
ad Adrianum ignota pet veniat.*

NATALIA, in virili habitu.

A Nimos viriles sæpe foemineo stola
Obtexit habitu : reddo depositum togæ :
Audax virilem fœmina ornatum induo.
Non clara virtus, non Deus sexum eligit,
Quicunque fecit fortiter, Christo vir est.
Nec major aut securior fortis later
Virtus abollâ : crinis effusi decor,
Circumque picti syrma luxurians pepli,
Et nebula collum linea infidè tegens,
Niveum tribaccâ pectus eôâ tuniens,
Et ille mundi mundus illecebra, & feræ
Vox Veneris anceps, quam malè ingenui locum
Servant honoris ! pallet iustutus pudor
Viros tot inter, & quid in vitâ, viros
Non cogit inter esse ? præ datum irruunt
Quâ non timentur. Melleus linguae lepos
Occultat hanum : virginai illæsum est prius
Retecta quam fraus pateat. Invasi dolum.
Hominesque cepi cauta quâ potui capi.
Hæc una me lux Flavio notam facit,
In hoc mariti causa me alloquium impulit :
In carcere ipso, (credat hoc quisquam?) in situ,
In morte, vivo conjugé affectat meos
Improbis amores : laudat absentem; obviae
Occurrit ultrò, blandiæ verba aliquans
Salutat; hæret; ardet. O sancte integri
Cultos pudoris, si quid Adriani potest
Vxor mereri ; si qua te pietas movet
Pro te reliquæ ; ne, per invicti haec tenus
Ligni trophæum, per triumphantem fidem,
Ne patere vinci robur, & Cœlo sacra
In hæc relabi membra : violavi caput,
Flavumque secui crinis intonsi decus,
Ne rete stolidis tenderet : jani tu meum
Caput esto Christe. Cycladas, armillas, peplos,

Cotymz

22 LUDOVICI CELLOTII

Corymbum, inaures, lunulas, tricas meras
Tandem abdicavi : Christe potiorem dabis
Amate mundum. Mentior corpus viri,
Servata thalamis Christe perpetuum tuis :

40 Vtque Adriani spiritum præfens legam.

Nec me recentis submovet legis metus,
Ibo uxor, ibo mulier, & si me pia
Fraus in pericolo deserit, mortis ream
Iungerit marito : & ne quis immitterit putem
45 Subire lethum, duplices necro dolos,
Vt per volentem Flavium, ignaro specum
Natalia intret Flavio, & notos viro
Vultus, Tribuno voce non fractâ tegam.
Et ecce circum limen obscuræ domus.
50 Sollicitus errat. -----

SCENA SECUNDA.

Natalia jam non ipsa Flavio lepidè os
sublinit, & eo penè cogente in
carcerem intrat.

NATALIA. FLAVIVS.

----- Quisquis es, coelo auspice
Occurris. Isto carcere Adrianus jacet ?
FL. Quis, & unde poscis ? NAT. Conjugi eunuchus
Huc missus adsum, si vel alloquio licet (comes:
Recreare Dominum, quando foemineam procul
55 Exesse curam Cæsar iratus jubet.
FL. O te beatum, fata quem tali obsequi
Voluere Dominæ. Legis editum novæ
Quâ mente cepit ? NAT. Iora naturæ sibi
Negata queritur, Cæsarem exceptum dolis,
60 Plenâ Tribuni voce perfidiam increpat :
Amoris hostem clamat, & sterilis toro
Dignum læsanæ sancta qui tædæ vetet
Foedera jugalis : in maritarum choro,
Inter quas filios virginum, inumanis sonat
65 Nomen Tribuni, Veneris irate jocum
Faciunt puellæ. FLAV. Funditus perii miser.
NAT. Tûne es Tribunus ille ? FL. Sexcentos Ioves
Et mille divos eligam offensos magis
Nataliâ unâ. Non capit frenos dolor,
70 Ibo, & recentis exequar facti ordinem.
Decepta credet Flavio. NAT. Frustrâ iveris,
Vidi migrantem lariibus, & fævo minas

Murmure frementem. FL. Méne inauditum reis
Iniqua junget : quid si & edito truci

75 Dedit ipsa causam ? sceleris eventum sui
Refundet in me ? NAT. Si patrocinium petas
Tibi adero, crimen explica, Nataliae
Dictum putato. FL. Forma cui similem facit,
Si mitra crines, si pedes tegeret cyclas,

80 Natalia esses ipsa. NAT. Iudicium probo,
Sed occuparunt plurimi, ut quisque aspicit.

FL. Vbi Adriano valida lictorum manus
Lignisque, fustibusque difregit latus,

Iterum ad catenas ferre seminecem institi,

85 Iussusque ahenâ carcerem obduxi serâ,
Ne quis mali solamen afflictis daret.

Aditum impetravi conjugi : irrata audiat,

Dicam furenti, gratiam hanc debet mihi,
Scit Consul, & qui Consulem sequitur gradu

90 Gallus propriaquo : venit ingenti choro
Comitata matrum. Fateor attonitus steti,
Numerusque, personaeque secretum haud dabant.

Tandem periculo mortis addixi caput

Nataliae ergo. Quâ patent valvae, loquax

95 Ingreditur agmen, perque cellarum abdita
Sese refundit. Tale vimineis ruit

Examen antris, & susurranti thymum

Bombo salutat, illa clementi manu

Diducit ora vulnerum ; haec tabum ulceris

100 Exsugere audet : illa manantem stolâ
Tergere faniem gaudet : haec lectos finu

Vermes recondit, rore turgentem putes

Baccam ipso in Indo radere. Aequales supradicta

105 Socia Adriani fervet : & quamquam omnibus
Impendit animum, totus exsangui labor

Manet in marito, viscerum effusas legit

Cohibetque partes, vulnera humenti rigat

Oleo, alligatque : viacula, & ferri levat

Immane pondus : quicquid exsequitur decet.

110 Non hâc Machaon arte, non Phœbo satus

Affecta traetet membra : quod tetigit manus

Conglutinatur vulnus, & plagis amor

Facit medelam : deinde cum lævi cibos

Infert in ora pollice, & fundit merum,

115 O nectar ! aut cum sustinet dextrâ caput,
Collumque mulcet, cumque in amplexus cadit,

O basia ! NAT. Illâ conjugé Adrianus tibi

Felix videtur ? FL. Capere quæ potuit Iovem,

Iunone spretâ, namque perpetui toro

120 Digna erat amoris præcoce Adrianus fidem

- Atate dirimit. NAT. Nonen Adriani excidat,
Thalamos relictae melior affectat procus. (tus,
FL. Quis ille? NAT. Genere, gloriâ, & formâ incly-
Opumque dives. FL. Cæsari invidiam parat
- 125 Hoc quisquis ambit. NAT. Cæsaris sorte supra
Erectus, illum timeat? FL. Herculium manet,
Ioviûmne: NAT. Disces, fata si rapiunt virum.
Sed cur verabas conjugum extrema oscula
Delator importunus? FL. Hoc vasto caput
Tellus hiatu sorbeat, si me audiit
Consul loquentem. Vile Custodum genus
His aucupatur gratiam, & crebris ferit
Proceres querelis, visa non visa aggerat;
Hinc illa legis fata muliebri negant
- 135 Aditum cohorti. NAT. Si quis est precibus locus,
Donisve, jam nunc maximè admitti ad virum
Natalia rogar. FL. Non si achæmenias opes,
Non si in penates divitem immittat Tagum,
A me impetrarit, Sola venisset, pius
- 140 Tutò esse potui. NAT. Sola, per tenebras, caput
Centone tecta, veniet. FL. Excludam, ratum est.
NAT. Sunt multa, quæ si te si fidè hanc reddis, beer.
FL. Fidem imperanti præsto. NAT. Pietati dabis,
Amat maritum. FL. Méne ut alienum oderit,
- 145 Moriique cogat? NAT. Quod times præsto malum,
Idem erit periculum meoque, & illam admittere.
FLAV. Rogare parce, gratiam introitus tui
Nataliae omnem facio. NAT. Sat rigidè quidem,
Sed tempus aderit, pauca cùm doleas, meā
- 150 Voluisse causâ. FL. Semivir forti utilem
Navare opellam turgidus sp̄eres viro? -
NAT. Dolebis, inquam, melius ignotos habe.
FL. Certum ire porrò, an stare quid dubium tene?
Comitare tu intrò: cætera observet cohors
- 155 Cui claustra pateant, si quis immittat pedem
Iterum movebo, capite supplicium exigam.

SCENA TERTIA.

*Dolet Tribunus sè in offensionem Natalia
incurrisse, cuius nuptias jam animo
sp̄e q̄s præcipiebat.*

FLAVIVS.

*Q*ui faxo amorem Thespium, aut rigido extudit
Faber metallo, mole tardavit Deum
Fragilem & volucrem: pennæ nutantem huc & huc

Flavivs

- 260 Fluxu reciproco portat ; apprensum putas ?
 Digitos inanes ludit : illustri vides
 Splendore cinctum : frangitur quā plus nitet,
 Revocare sparsa fragmina, incertus labor,
 Nec membra membris artifex unquam manus
- 265 Sic alligarit, quin per ingratas hiet
 Fractura rimas. Animus ardescit, vitro
 Duxisse amorem, vitrē instabilis Deus
 Volabit alā ; stringere aggrediar manu
 Manum refractus faller, & adacto volam.
- 270 Penetrabit ictu. Vitreos plagæ appetens.
 Lunabit arcus, cumq[ue] fatiferum ossibus
 Indiderit ignem, tela rumpentur feri
 Medullā in imā. Stabit aligerō comes
 Fortuna puero divitem ostentans penum.
- 275 Cornu capacis. Cæcitas utri minor,
 Levitasq[ue] divo ? spernit immeritos uter,
 Volat ad merentes ? nempe non formæ bonum
 Sed fortis amor est. Parte jam magnā sui
 Mortem Adrianus hausit, & totum optimæ
- 280 Rapit maritum conjugi ; expertem tori
 Sobolisq[ue] linquit. Ergo primævo vigens.
 Natalia ævi flore, quam Veneri aureæ
 Fecit venustas supparem, at mentis vigor
 Aequat Minervæ, vidua, deserta, anxia,
- 285 Casti tumoris nescia æternū gemet ?
 Furias mariti solvet, & culpam innocens ?
 Reparare thalamos equidem, & incerti vagos
 Aestus parabam pectoris nunquam irrita
 Stabilire tædā ; fateor Adriano minor,
- 290 At non pudendum. Et mihi est clarum genus.
 Nec dextra bello futilis : formam quoque
 Dedit alma Cypris : stare plebejo gradu
 Et fata vatim, & stella natalis vetant.
 Quid plura ? coepi amare, & obsequium mihi
- 295 Bene grata debet. Sensit amita, & bono
 Respondit oculo : qualis os plenum exerit
 Adversa fratri Delia, & nubes face
 Rumpit serenā. Sed quis heu ! rutilum notus
 Obduxit astrum ? quis mihi eripuit diem ?
- 300 Nimis inquietam de maritali finū
 Abigi imperavi Cæsar : id factum meo
 Credit relatu, præmia officii miser,
 Et tot salutes perdidit : in partes amor
 Defiliit, & quis posse reparari autumot ?
- 305 Saltem Adriani vita dum corpus reget
 Non erit amari facilis : atque illud placeat
 Quod semivivere inhæret, & spirat fides

196 LVDOVICI CELLOTII

Vel morte in ipsâ pertinax : quânto æquius

Stabit perennis naæta connubio virum

210 Diuturniorem ? Cujus impulsu strépit

Cardo palatî ? Cæsar is pròdit cohors.

SCENA QVARTA.

Certior factus Cæsar de ignoti alicuius in
carcerem ingressu , graviter increpito
tribuno , sibi hominem sisti imperat.

GALERIVS. FLAVIVS.

215 Ta non rebellat Christus , & justam imperii
Legem capessit subditus ? rapite oxyüs ,
Eruite tenebris , fata violantem mea

215 Iuvat intueri . Perfidos etiam greges
Tribunus auget , capit is & custos sacrî
In me furentes armat ? est aliquid super
Iudæa , quò me consili expertem trahat

Religio ? me ipse metuo , nam circùm latus
220 Milite & amico spoliat . Infande huic ades .
Te video perduellis ? hunc aditum tua

Proditio reperit ? si quid in dominos paras ,
Sumus hac petendi ? FL. Dubius infidum tibi
Rumor Galeri nunciat , an implet tuas

225 Delator aures ? vita quam vixi , tua est :
Nec si piget vixisse , nec mortem abnuo
A te imperatam . Cuncta cernentem Iovis
Sed testor oculum , si quid est factum improba

Dictumne , capiti Cæsar , & generi meo .
230 GAL. Quis ille fontis claustra penetravit domus ?
Quis carceres irrupit , ut dulci impios

Soletur ore ? FL. Nemo violentos tulit
In adyta gressus , sic mihi faveat polus ,

Tuque alme Cæsar , nullus irruptit domum .

235 GAL. Ignave , non si mille glomerentur neces ,
Oculosque stringat chalybis horrificus nitor ,
Convellere ausis legem , & augustæ ultima
Effata vocis : tunc gratuitò malus

Terrore nullo adactus , in mentis meæ

240 Decreta pecces ? FL. Nulla fraus iussum abrogat ,
Vis nulla legem ; non vir immissus domum ,
Non foemina introgressa . GAL. Verborum dôlos
Si nefris , ego te rupe præcipitem dabo ,

Thebana qualem morte nobilitat lues .

245 FL. Ænigma si te fallit , ædipodem tenes .

SCENA QVINTA.

*Cæsarem Nataliae placat Natalia , & ab
eodem mortis sententiam in
Adrianum impetrat.*

GALERIVS. NATALIA.

Tunc ille legum qui per obstantes moras
Irrumpis audax claustra ? qui Regum minas,
Amentiæ, fraudisque matèriam facis ?
Vbi spem salutis Cæsare offenso locas ?
350 Etiāmne vitæ tæderet, & properum mori
Furore redimis ? quisquis, aut unde advenis,
Dispone mortem. NAT. Iustus extimulat dolor,
Peccasse fateor, mente sed factum bonâ.
Ego Adriani conjugem affector comes,
355 Fato parentum servus, alloquio & finu
Exclusa domini, legis augustæ sonum
Attonita, pavida excepit, & frustrâ pia
Oculos in imbræ solvit. Heu fata aspera,
Mecum Adrianus vivat, aut moriar prior !
360 Vni superstes conjugi, præda omnium
Quò timida mulier ibo ? nec charum licet
Abluere lymphæ corpus, aut summum datur
Transfundere in me spiritum. Hinc probra aggerat
In te, in Tribuqum, in Consulem. Quod sic vomit
365 Amor est. At astra quando, superosque increpar,
Quid dixit, aut quid tacuit ? ô larvæ Deûm !
O muta templis saxa, cur fulmen riget
Si quid potestis ? spreti, & illusi diu
Feritate legum statis : Augusti finant,
370 Iræ recondant spicula, & crudas neces,
Cœlo excidetis. Iuppiter fœlnee,
Diana aprorum, Phœbe serpentum metus,
Tremenda saxis Pallas, & Mavors feris,
Quis vos Typhœum mille pugnantem toris,
375 Gyges, briareos montibus vulsis graves
Domuisse narrat ? vile Christi dñum genus
Lacerata secta, virgines, pueri, Deis
Minantur, & timentur, ô Coeli probrum !
O malè parati conscienti regni Iovem !
380 Miserans querentem talia, eluso impulsi
Custode, fateor, carceris fortí doleo
Penetrare limen ; sed tuæ legis metu
Non ipsa veniat, moneo ; submittat virum

- 238 L V D O V I C I C E L L O T I I
 Notum Adriano : sancta quod pietas velit
 235 Non impediri legibus ; gratum fore
 Quod nunquam amatum deserat: me me offero,
 Qui tot periculis vile subjiciam caput.
 Et nunc paratum pectus ad mortem gero,
 Fateorque crimen, jussus intravi specum.
 240 Non ulla mihi vis, Cæsar, effregit fores,
 Subii volente Flavio, extremam tuli
 Domino salutein. **GAL.** Nostra clementi vigent
 Imperia sceptro, pone foemineos metus :
 Quod ausus in me es parco, nec Nataliae
 245 Condemno amores, poena nec legi addita est
 Illius ergo, visus est conjux, ope
 Indignus ullâ. Iamne phryx plagi sapit ?
NAT. Animus dolori pugnat, & fractos vigor
 Sustentat artus pervicax latios Deum
 250 Odisse cultus, quando me fari jubes
 Audebo Cæsar, Domina si dictum improbat,
 Seque viduari, conjugem tolli dolet,
 Plus Principi debemus, & Domino imperi.
 Quod pertinacis pectus hac frangi manu
 255 Putas Galeri, falleris, morbo ferox
 Medela cedit : maximè in superos furit
 Cum plus vetatur ; qualis effrausta crepat
 Fornace clausus Mulciber, seque explicat
 Per inane victor : odia per lacerum vomit
 260 Talis cadaver, quantoque carnificis manu
 Patuere plagæ, tot probra in statuas Deum
 Eruat ardens, seque sic Christo probat.
 Quid plura? desperatus, & vitam trahens
 Suspirat in te Cæsar, & mortem rogat.
 265 **GAL.** Morte execrando dabimus, & quod non rogat
 Longam, asperam, insolentem. Age incidi indite,
 Manus, pedesque ferreo vestre atterat
 Rumpatque validus carnifex, animam expuat
 Inter dolores. Poena par dudum noceus
 270 Populetur agmen. Summe Regnator Deum
 Qui simul amicos foedere aeterno alligas,
 Tibi sum cruentus, causa me cogit tua
 Purere in amicos ; haec tibi hecatombe cadig.
 Opima non si colla submittant greges,
 275 Fumetque ruris tota Panchæi seges,
 Melius litaro. Ennuche, securam jube
 Nataliam esse ; restor augustum caput,
 Opum nihil peribit ; & spero, tori
 Reparabo tædas, servet hanc nobis fidem,
 280 Mille Adrianos faciet. **NAT.** O fractæ ratis
 Portusque, spesque sola, si famulam exigat

Tibi

Tibi nexa vitam, mille si cupiat tibi
 Profundere animas, vivere ingratam tamen
 Cæsarea pietas coget. Hoc etiam precor
335 Adnecte donis, certus ut triste afferam
 Solamen orbæ, liceat Adriani ultimum
 Morari agonem. GAL. Si lubet morere insimul,
 Tua esto, Consul, cura, lege actum volo.

C H O R V S

Occasione Natalia in illustrium fœminarum virtutes excorrit.

- 340** **Q** Vid par habuit foemina fortis?
 Quid pretioso natura sinu
 Sande melius fudit in auras?
 Illa pudicam servare domum,
 Et Palladias docta per artes
 Ducere tenui pollice lanam,
345 Famâ celebris, formâ ignota.
 Circum dulces ubera nati,
 Castæ veneris pæmia, pendent,
 Et virtutem sub lacte trahunt:
 Qualis rîsus gramina tingens
350 Haurit patrio fonte saporem.
 Illa arcani sapiens custos
 Domini in dubiis sedula rebus
 Quas non animo versare vias,
 Quid non lacrymis superare potens?
355 Vtramque pati bona fortunam,
 Et concordi comes ire toro.
 Sic quæ rigido marmore sculpta
 Intulit astris Domini nomen,
 Vivâ cineres condidit urnâ.
360 Quæque Emathiis animosa virum
 Perdidit arvis, plusquam socios
 Ebbit ignes non verita mori,
 Et quæ pectus non dolituro
 Saucia ferro, Pætum docuit
365 Optare necem. Quæque maritum
 Obvia fatis morte redemit.
 Ausa & mulier sæpe virilem
 Cohibere fugam: sæpe emotas
 Reddere pavido pectori vires.
370 Cruenta viros straverat agris
 Sparta, sed Argis repperit hostem,
 Et fœmineis sincta maniplis

283 LVDOVICI CELLOTL.

- Quæ ludenti cecinit plectro
Telesilla, manu prælia fecit.
375 Dedit & Tyriis jura colonis
Galla virago.
Stabat in armis gens Dite sata,
In sua versis certa perire
Viscera telis. Iamque Odrysiam
380 Mayors avidus moverat haitam,
Quâque ille viros, quâque ille feras.
Territat urbes : jam sanguineam
Bellona facem phlegethontæis
Animarat aquis : ibat divam
385 Comitata trucem turba malorum.
Ira hostili sanguine pasta,
Et læta suis ultio damnis,
Proprioque dolor gravis auctori,
Luðus & atræ mortis imago.
390 Ruit in medios agmen inerme,
Et blanditiis formâque potens,
Vos state patres, vos state viri,
Clamat, & acres cohibete minas.
Confanguineos jure tumultus
395 Sedare juvat, non fraternâ
Haurire manu viscera crudâ.
Aut si furor est stringere ferrum,
Per dispositas sœvite moras,
Per macetas ite puellas :
400 Et habent matrum membra cruxim.
Dixit ; at ollis cecidere minæ,
Et cognati sanguinis ardor :
Tunc desertos lege unanimi
Petière lares, in foemineum
405 Foedus ituri.
Sed quis dignâ te laude canat
Thalamî consors fida Adriani ?
Tu ferales penetrare domos,
Et per densos vigilum cuneos.
410 Ausa in medias ire catenas,
Per tot mortes secura tui.
Tu Cæsariem verticis olim
Decus intacti potis immitti
Sternere cultro : tu syrma stolæ
415 Mutare togâ : deque nitenti
Ditem collo gemmam eripere
Fortis, & omnem spernere mundum
Mentita virum. Sed falsa loquor :
Cum Cæsaries flueret niveos
420 Blaya per armas : cum crepitaret

ANNA.

Aure sub unā pretium fundi;
Tunc foemineum mentita genus
Laxata virum stola celabat,
Sexum virtus, non forma facit.

425 At ecce hiatu carcer obliquo patet,
Vbi Adrianum multa seminecem manus
Circunstat: oculos huc & huc conjux rotat
Sollicita: luctum Consul interius coquit.

ACTVS QUINTVS.

ARGUMENTVM.

RODVCTVM Adrianum
Consul omnibus inimi-
cis molestior amicus,
monet vel serò sibi con-
sulere. Sed palmam in-
manibus infringere pe-
nè victori non potest. Cædem ergo ju-
bet ab eo incipere, hoc ipsum enixè
rogante Nataliâ. Quæ eo digresso
quàm sollicitè, quàm piè, quàm arden-
ter maritum hortatur ad horam exci-
piendam, votis omnibus expetitam!
Adfunt tandem lictores incude & fer-
reō vête terribiles. Tum major exem-
plis omnibus virago, crura fasciis ex-
pedire, imponere includi, porrigere
frangenda tortoribus. Supererat tenuis
vitæ halitus: Hunc etiam absçisione
dextræ manus exprimere persuadet.
Jussis igitur ad aliorum supplicia pro-
gredi lictoribus, sola discedentē Mar-
tyris animam dulcibus lacrymis, &
supernæ felicitatis contemplatione
prosequitur. Corpus interim parabat

servare : cùm majore vi à militibus rapitur in ignem mittendum. E quo toto unam sibi dexteram suffurata , posteaquam sacrum pignus attrivit osculis, plena Deo proripit se è theatro, in eundem cum Adriano rogum, ni prohibetur ascensura,

SCENA PRIMA.

*Adrianum ultimò sed frustra tentatum,
occidi tandem jubet Consul, agitq; apud
eum Natalia ut primus omnium cru-
cietur.*

TITIANVS. ADRIANVS.
NATALIA.

SErum est monere quando jam rerum frater
Certam in ruinam pendet. Antè equidē institū
Vt provideres, nec tuus placuit rigor,
Plus dandum amicis fuerat. Et memet tamen
5 Incuso, posse fata speravi Deūm
Rogando flebti ; parca ineluctabilis
Huc te coëgit ; vincula, & fustes, Iovis
Fato dedisti, cætera arbitrium sequi
Taum jubentur : vita si cordi est, potes
10 Vitare mortem : si mori placitum est, licet;
Nec astra jam te, sed tuum perdit scelus.
Et cur recuses vivere ? attritos malo
Causaris artus ? languidum roptâ fluat
Compage corpus, solve nodosos pedum,
15 Manuumque nexus, tuber in foedum exeant
Pectusque, scapulæque: impiam invade in crucem,
Animamque tot tormenta tracturam trahe,
Summam bonorum vita si supereft, tenes.
ADR. O fidei alumne, &c, ni Deūm cultus vetet,
20 O flös bonorum, quam mihi præstas, mihi
Permitte curam, vana quod poscis, dolet,
Quod iniqua, quod sacrilega, quæ mibimet negem,
Huc duxi agonem fortiter, metâ velis
Naufragium in ipsâ facere ? dissuadet dolor
25 Et corpus exantlatum, & effusus Deo,
Christoque fanguis. Si me amas, his abstine
Titiane, da breve otium cadaveri

Vt pacificè animam exuat. Consul vale.

TIT. Non te tuorum miseret, aut miseret tui

30 Adriane? sic nos linquis, & vegetæ fecas
Florem juventæ? hoc illud Augusti refers
Donum favoris? gloria hoc culmen tenes
Positus honorum in limine? immanem colis
Deum, Adriane, morte qui pensat fidem.

35 Quem torvâ spectas? ora cur flectis retro?
Iterum, iterumque moneo, vel tu te aspice,
Aut fida amicos pectora, aut Nataliæ
Vix dum maritæ dulcis Hymenæi faces.

Silet. Adriane Consul appellat tuus,

40 Vitam reporto, vivere Augusti si sunt,
Vel Christianum. Vertice obstipo riget.
Adest quod optas, lictor ad mortem vocat.
Arridet oculis stolidus. In mortem rue
Si futere pergis, quid diu insanum moror?

45 NAT. Viden ut propinquâ morte luctantein trahit
Insanus animam? quando violavit Deos
Fac poena mors sit: cæde naturam occupa
Tonantis ulti. legibus vitam dabit:
Hoc est honori, posteris, famæ mori.

50 Sub veste rigido primus infelix gemat,
Cætera sequetur turba. TIT. Non frustrâ mones.
Huc triste vestis pondus incudi additum
Devehe satelles, cædem ab Adriano inchoa.
Eadem nocentes poena dein reliquos voret.

55 At vos, in urbe mediâ quæ fornax hiat,
Animate flaminâ, funerum hoc illis erit
In honore bustum, quaque plus spirant Noti
Iactate cineres. Turba Galilæi gregis
Eat, & Deos perosa damnatos colat.

SCENA SECUNDA.

Natalia dudum virago, nunc vir animo
magis quam ueste Adrianum ad Marti-
rium incitat, & in ultimo agone ipsa
ad tormentorum tolerantiam adjuvat.

NATALIA. ADRIANVS.

60 Huc frater oculos liberè, soli sumus.

H Nunc nunc minacis gurgitem emensus freti
Syrtesque, scopulosque, atque ridentis malè
Felagi serenum, post triumphatas trucis
Aquilonis animas, post tot inferni manus

65 Piratae abactas fortiter salvâ tenes
Postum carinâ; Macte, jacienda anchora,

Prensanda Cœli statio, ne rabies sali

Iterum reflante sorbeat cauro ratem.

ADR. Nil est timendum, dentis invicti hære.

70 Fundatus unco. Quicquid est Erebi asperum,

Totos furoris impetus in me imprimat,

Superare ditem morte non facilis juvat.

NAT. Animosa frater verba, sed scopulum cave.

Styge provocatâ typhus irrepit levis,

75 Et homine major animus, & fidens fibi.

Qui sis, & unde cogita : non tu potes,

Quod posse Numen fecit infusum tibi.

ADR. Quām dulce, Christo vivere, affligi, mori.

NAT. Christus supremum trahit vitæ terrena.

80 Cœlum inter & nos medius, offensi patris.

Excepit iram totus, & jussos polo

Hausit dolores ; fluxit infusus liquor

A capite in artus ; sacra Martyrio cohors

Tormenta calice de propinato ebit.

85 Iam non amara. Sic ubi occultas latet

Terræ medullas subiit, & tacito agmina.

Venas metalli strinxit, irriguâ capit

Saporem arenâ, dein salutari exerit

Se fonte percolatus, & pestes fugat.

90 Mortalis ævi : non secus Christi replent

Venas acerba terminum, ut suavis liquor

Meet in nepotes. quanta prò pietas Dei

Adriane ! dirum quicquid, horribile, asperum,

Propinat orcus, primus exhausit merum :

95 Nos delicati spineum amplexi caput

Rosarum amoena legimus : & tanto piget

Vitam parenti reddere ? & carum putas

Hoc pretio Olympū ? ADR. Cor dolet, circū nigros

Oberrat oculos, morior. NAT. Eja animam tene,

100 Mox litor aderit, Martyri standum in gradu est,

Vel morte in ipsâ : laureæ tempus venit,

Cave occuparis. Cùm Deus lacero crucem

Corpore tenebat, artuum pondus grave

Clavo imprimens utrumque penetranti pedem.

105 Infirmus, attritus, ferâ exhaustus fit :

Cum sole rapto medius horrendâ dies

In nocte periit, & truci silentio

Pavefacta tellus timuit æternum chaos.

Quām fortis inter illa, quām dignas Deo

110 Animus stetit, bonique divini appetens

Sustinuit artus, antè ne vellent mori

Quām iussa finerent patria, & culpæ modus

Rigidè expiatæ. Non fibi hanc poenam tulit

Adriane, tibi, mihique tam constans fuit.

- 115 Age, eja, frater, euge, lictores viden'?
 Cœlum propinquat, pectus in Cœlum evehe,
 O Christe! ADR. Christo tu vicem potius foror
 Gratare nostram, morior. NAT. O magni patris
 Æquæva soboles, Martyrum dux, & vigor,
- 120 Salutis ara, statio jaætatæ ratis:
 Quod vana stolidus, victimâ infami, Deum
 Simulacra coluit, quod pios morti impiaæ
 Adrianus olim addixit insanî cliens
 Eheu tyranni, poenitet, & illis, reus
- 125 Propriæ parentat morte. Quod cultu in tuo
 Vitam profundit Martyr, & Cœli fidem
 Cruore signat, quicquid est Cœlo tuum,
 Soloque, quicquid ipse formasti, tibi,
 Grates rependar, donec æthereum augeat
- 130 Populum triumphans, gloriæ testis tuæ.
 Sint membra linguæ, sanguis in voces eat,
 Totoque Christum corpore in poenis sonet.
 Rata vota feci, Christus ad Cœlum vocat,
 Placet ire frater? ADR. In tuo amplexu placet.
- 135 NAT. Quicquid superba, quicquid erravi loquax
 Ignosce Martyr, meque concilia Deo.
 ADR. Natalia vale. NAT. Pars mei frater vale.
 Evolve crura fasciis, profer pedem,
 Ascende lentus, tibiam incidi applica.
- 140 Oculos in astra frater, en medius poli
 Discedit orbis, alites circum advolant
 Auro & coronis nobiles. ADR. Eheu! NAT. Dolos
 Abscessit, actum est: macte. Nunc lævo est opus
 Et hunc beatus promove Cœlo gradum.
- 145 Vtrumque Christus vulnere ostentat pari,
 Vterque puras solis exsuperat faces
 Splendore plagæ. Quà sacer fluxit cruor, (mis,
 Omnia coruscant. AD. Christe! NA. Momento ge-
 Pretium perenne est. Euge, sed nimium diu
- 150 Trahis Adriane spiritum: usque adeò pati
 Morive miserum est? anima quin tenui volat
 Resoluta vinclo? Nempe te vitæ arbiter
 Vult paria cum aliis facere, quos dudum furog
 Stygius cruentat. Eja quam dextram osculor
- 155 Sine resecari Martyr, hâc palinam ocyùs
 Victor prehendes. Christus hâc lætus manu
 Æterna trahet in regna. Nil mancum est Deo,
 Nisi inchoatum si quis abrumpit bonum (Deum),
 Extremo in actu. ADR. Ah! NA. Frater ingemina
- 160 Christum saluta. Fallor? exangui riget
 Pallore facies? frater appella Deum.
 Retroæcta cervix pondus insolitum trahit:

Nataliam, Adriane, si spiras, vide.

Abiit, peractum est, ore, nutu, oculis filet.

163 Cædes ad alias lictor, Adrianum omnibus
Vixisse referes. Officī pretium accipe,
At tu vicissim sanguine illusas pio
Vestes redona, quicquid Adriani nota
Signavit, esse statuo non frustra meunt.

SCENA TERTIA.

*Adriani in Cœlum recepti felicitatem
Natalia contemplatur.*

NATALIA.

170 **I** Fortis anime, vîctor in Cœlum evolâ
Vbi luce clarâ visus amplexum Deus
Offert capitque : amoris æterni focus
Micat perennis ; rore nectareo fluunt
Honora Christi vulnera, & socios boni
175 Condunt laboris : lauream hoc tutus fiam
Depone Martyr, hîc triumphale otium
Age dite domito : mortis & ferri rigor,
Buccisque quod Tyrannus inflatis crepat,
Cessit ferendo. Adriane, dimidium mei
180 Bene collocasti : Adriane, pietate ex tuâ
Incipio respirare, fidereos ago
In te triumphos, hauro divitum sacros
Per te liquores, vivo quod vivis, mea
Vita, & voluptas. Crinis evulsi decus
185 Bissena reddunt fidera, & claro caput
Agmine coronant : lumen extintas faces.
Reparat Tonantis flamma quæ curru emicat.
Contusa lignis ora, sub Christi latus
Qualis rigantur imbre ! quæ lapides Deos
190 Lingua execrata est, dulce ter sanctæ melos
Triadi frequentat. Vecte contriti pedes
Solidati in agni passibus, cervi oxyüs
Per odora saliunt, montis ætherei juga.
Quam suave psallentum inter aligerum choros
195 Fatidica vatuum râblia, & voce inclytas
Affâ puellas, sanguine rubentem suo,
Palma decorum, spatia metiri ætheris ?
Ridere curas divitum, & foctam gravi
Terram metallo, quæque porticibus jacens
200 Inania amplis jugera, arque afris cedros
Fultas columnis, inque privatass domos
Deducent rîvis flumina, & quæ maxima
Parvi putamus. Nam quid angustum nego

In illa magna admissus, in apertum Dei
 205 Receptus adytum ? fortis hic seriem legis
 Modumque nostræ : cernis arcanum chaos,
 Vbi magna rerum semina, & certi latent
 Causæ futuri : charitas moli incubat
 Factura leges, hæc ut æthereas modò
 210 Surgant in auras, illa sub tenebris adhuc
 Reposta lateant : esse nunc tempus jubet
 Olim futurum : jamque præteritum in nihil
 Facit relabi, stabile sed sistit sibi,
 Semper que præsens. Cernis ut massa pater.
 215 Istos ab atrâ educit ; hos foedâ finit
 Torpere culpâ : vult ut immeritis bene,
 Secla ante, & ante temporum primas vices.
 Vnde ille donorum ordo, & æternam trahens
 Catena vitam : nec odium est ; idem eligit
 220 Amor tyrannum, & martyrem ; Cœlo locat,
 Condemnat orco. Sed quis hærentem solo
 Rapit æstus ? unde Cœlitum, terræ immemor,
 Arcana peragro ? fallor, evasit mei
 Pars una, partem hic servo. Simulacrum hoc tu
 225 Adriane, amarit alia, fugitivi procax
 Decoris auceps, rupimus carnis moras,
 Animæque adhæsit anima. Sed quando bene est
 Cui plus timebam, corpus hoc consors boni,
 Tonantis aiam, pneumatis magni thronum,
 230 Rigabo lacrymis, mille defigam oscula,
 Hic assidebo sedula, atque iterum meo
 Spirare faciam spiritu. -----

SCENA QVARTA.

Flavius obnidente frustra Nataliâ Adriani cadaver in fornacem conjiciendum offerri jubet.

FLAVIVS. NATALIA.

Hoc unum est super,
 Abripite famuli. NAT. Quo scelus scelere aggeras
 Cruente miles ! spiritu evulso, innocens
 235 Furis in cadaver ? hac tyrannorum tenus
 Ierit potestas, mors tibi eripuit virum.
 FL. Facite imperata. NAT. Iuris Adrianus sui est,
 Nil jam tyrannis debet : aut Domino abstine,
 Aut simul utrumque perde communi rogo.
 240 FL. Properate, reliqua mox cibum flammis dabit
 Turba impiorum. NAT. Ardente si prohibes pyra,
 Da legere cineres, rite quo jaceant, quæo

268 LVD. CELL. SADRIAN. TRAG.

Struere sepulcrum, nulla refodiet manus.

FL. Sat est amoris, Cæsarem irrites cave,

245 Dominam revise, conjugis narra necem,

Viduæ parari vincla, promissi fidem

A Rege repeti : subjicet & nomen procí,

Non poenitebit Flavii. -----

SCENA QVINTA.

Ex toto Adriani corpore servatam ma-
num unam veneratur, studiosèq;
retinet Natalia.

NATALIA.

----- Stolidum caput.

Non poenitebit Flavii, Adriano datam ?

250 Vni jugatam Martyri, affinem omnibus ?

Maritum abisse quisquis hoc audes, putas,

Manu retineo. Martyris testor Deum

Mentis pudicæ vindicem, hic sponsus meus,

Hanc conjugi olim juncta conveni in manum.

255 O dextra, primis ultimas æqua faces,

O sine smaragdo cara ! ô invidiam inclytis

Factura geminis nuda ! quid post te ambiam,

Quid tecum amabo ? si laceffitam polus

Distringit iram, verticem umbrabis reuin,

260 Potiorque lauro fulminis franges minas.

Me si benigno lumine aspiciet Deus

In dona facilis ; Tornus hos auro facit

Micare digitos, inde Coelesti pluer

Hyacinthus imbre. Monstra tartarei spectus

265 In bella rapiunt pectus auxilii indigum ?

Scutum caventi, tela ferienti dabis

Fabricata Cœlo dextra. Cùm tristi excita

Mors revomeret escam classico, & mundi capax

Ingente in arcu judicem vallis feret,

270 Adriane terrâ major, æthereos Deo

Rapieris inter ordines : hæc me pigram

Tumulo evocabit dextera, atque isti soror

Implicita dextræ non truci fistet throno.

Manus ô manus prensura mortalem Deum !

275 Vbi te recondam ? quis tibi dignam locus

Faciet quietem ? Si placeo, cordis finus

Penerra reductos, mollis hic thalamus jacet

Quo dediceris. Sed quid hic duco diem ?

Non curro ad hostes ? non simul in ignem involo ?

280 Non stringo fratris colla complexu ultimo ?

Adrianus ardet, & sedet Natalia ?

LYDO-

LUDOVICI
CELLOTII
PARISIENSIS
E SOCIETATE IESV.
SAPOR
ADMONITVS
TRAGOEDIA.

O

PER-

PERSONÆ.

ANGELVS Princeps Persarum,

SAPOR Rex magnus.

ASTYAGES }
OCHVS } Saporis filii,

SVRENA.

ARTAVASDES

ROXANES

MEGABIZVS

PRAEXASPES

GOBRIAS

MASISTIVS

PHARNABAZVS Chiliarchus,

ASPATHMES Praef. urb.

PTOLEMÆVS Rex Ægypti.

MASTYES

PSAMMETICHVS } Legati.

MITHROBARZANES Archimagus;

DATIS

HOSTANES

TITHRAVSTES

BADRES

ORACVLVM.

CHORVS.

} Satrapæ.

} Satrap. filii,

} Satrap. filii,

ÆC:

ACTVS PRIMVS.

ARGUMENTVM.

DE subactâ Ægypto triūphaturus Sapor, castris ad urbem positis, moratus erat aliquandiu, dum se cives, ut fit, compararent. Aderat destinatus pompa dies. Præmissus itaque ab eo Artavasdes purpuratorum nobilissimus Scenam aperit, & pauca de Saporis laudibus præfatus, civium alacritatem miratur ex urbe se effundentium. Regis igitur excipiendi negotium Surenæ fratri committens, latus urbem ingreditur. Vix discesserat, cum primus triumphantis exercitus ordo apparet: inde spolia, devictarum urbium ferula, & ante victoris currum, captivi. Post hos curru sublimi vehitur ore & habitu Saporis ascito Angelus Princeps Persarum (sic enim præsidē regni genium appellant sacra eloquia) & Ochum impuberem Saporis filium secum in currum invehens, à Surenâ civibusque salutatus, eā pompā in urbem, arcemque regiam admittitur.

SCENA PRIMA.

*Missus ad accelerandam triumphi pom-
pam, aliqua de Saporis laudibus.
præfatur*

ARTAVASDES.

Sator Deorum, cui per augustum caput
Radiantur ignes, cujus æterno sinu
Facturus altra populas emicuit Deum,
Remitte habenas Mithra, & ardenti rotâ
Inane vaiti parce metiri ætheris ;
Toto Saporem lumine attonitus cole :
Nil grandius natura quod spectes habet,
Seu promis almum littore Eoo diem,
Seu fessum Ibero gurgite extinguis jubar.

Quæ gens Saporis non tremit Numen mei ?
Penetravit ultra Solis, atque anni vias :
Iam tritum Alanus nomen, & Bactra, & Nomas :
Scrutata telis antra Massyli gregis :
Per iniqua populis arva, qua vento tumet
Gloinerante Syrtis, quâ Syenæas dies
Consumit umbras pressimus certos gradus.

Tandem lupato didicit Arsacio premi
Perdomita Memphis : jacuit ad nostros pedes.
Captivus Apis, seque confessus bovem,
Sacro coacto igne mugitus dedit.
Et tu Tonantis ænulum Numen Iovis
Arator amnis, cui per arentes plagas
Septena fluctus ora foecundos vomunt,
Dominum probasti, castra cum stagnantibus
Illapso arenis limitem invictum dabat,
Tacitisque spretus retrò fluxisti vadis.

Nunc sacra Superis viñtor, & felitas jubet
Lucere tædas : nunc triumphandos jugo
Dare colla Reges. Iussus huc gressum fero.
Instruere pompas. Vnde sed portâ ruunt
Bipatente cives ? vere sic apes novo
Stariva linquunt cerea, & latè thymum
Populantur agris.

SCENA SECUNDA.

*Artavasdem urbi proximum cives
salutant.*

ARTAVASDES. ASPATHMES.

- Fida cives pectora
 Satiss-ne salvi ? ASPATH. Purpuratorum decus
 35 Salve Artavasde. Qualis Oceano redux
 Tenebras resolvit Matris Idaliæ comes,
 Roseâque Phœbum luce surgentem præit :
 Talis renatum Perfidi incolumis diem
 Regemque revehis gloriâ & Marte inclytum.
 40 Cuneata dum per tela, quâ Cœlum truci
 Mors ambit umbrâ, sancta te Regis fides,
 Martiâque cæcis unda vorticibus rapit,
 Tibi Senatus thura, Matronæ tibi
 Sparsâ per aras vota fuderunt comâ.
 45 Quid sanctiore viâtimâ Imperii lares
 Rogavit unquam Persis ? & falve ambitu
 Recepit magno, Perfici salve salus
 Columnenque regni. ARTAV. Parciùs laudū seges
 Metenda Cives : Regis hic Genius fuit
 50 Miles ut iniret salvus antiquos lares,
 Vix capita mille secuit hostilis chalybs,
 At Pharia natis innatat tellus suis :
 Solitumque patrio Nilus exuperans vadum
 Fluxit cruento, aut corporum aggestu stetit.
 55 Latrantis ille ricta compressit Dei,
 Vilesque ab hortis Numinum risit choros,
 Deus ipse potior. Qualis è gremio Tovis
 Despectat ales fulva muscarum globos
 Secura bombi. ASPATH. Nota majestas Ducis ;
 60 Aquilam fatemur : sed quibus ni tu fores
 Volaret alis ? his decet Reges vebi
 Ad astra pennis : imparent, dum sic finant
 Sibi imperari : ponderis partem tulit
 Magia sacri. Sic onus Atlantem obruat,
 65 Vicariam ni præstet Alcides opem.

SCENA TERTIA.

Surena cum Oche Saporis filio, & Satrapis eidem fit obvius.

ARTAVASDES. SVRENA. ASPATHMES.

SAlvete Proceres : tuque Achæmenii altera
Spes Oche sceptri, sanguis ò Divum puer,
Geniture Divos. SVR. Frater ut salvus redis ?

ARTAV. Surena, nostro Confe non impar Iovl

70 Ut te reviso lætus ! infideli velut

Rate fluctuatus nauta, cùm digitis styga
Quatuor propinquam palluit, celsâ pharum
De turre spectat hilaris, & magno vocat
Clamore portum : Sic tibi pars ò mei

75 Redivivus adsum, mortis eductus specu,
Mihi superstes. SVREN. Munus agnosco Deum

Recepit frater : edito stabit jugo

Spectanda Superis ara, votivo domus

Rutilabit auro : sospitem tanti est mihi

80 Revidere vel sic fratrem. ASP. At exactis frig

Liceat periclis : dulcis in portu est labor,

Narrare quantus hauserit vortex ratem :

Notare quâ te parte deprensum furens

Penè ad latentes fixerit scopulos notus.

85 Edissere aliquas Martis ambigui vices,

Quanto Canopus impete æquarit solo

Minantia astris faxa ? quâm dirum fremant

Coacta fistro castra ? quæ chalybem manus,

Falcata turbo cilia quâm præceps rotet ?

90 SVREN. Hæc inter aras nempe narrabis Deo.

Nunc otiadum est : reliqua me patere exequi,

Succede testis, patrium micâ larem

Saliente placa. -----

SCENA QVARTA.

Surena Cives ad Saporem regiè excipiendo hortatur & disponit.

SVRENA. ASPATHMES. DATIS.
HOSTANES.

----- Regis invicti decus

Celebrate Cives : pompa victorem vehat,

95 Reducem tumultu quanta Phlegræo Iovem

Excepit astris, cùm per Enceladi minas,

Augueſſque

S A P O R A D M O N I T U S T R A G . 213

Anguesque totus Mulciber toto Iove
Adauctus iret : cùm sub Inarime Gigas
Semiuistum utrâque porgeret ripâ latus.

200 ASPATH. Agis volentes : foenus est Regi dare,
Delato^{re} honore crescimus. Phœbo soror
Sic vacua reddit menstruo amplexu faces,
Et nox receptum melior ostendit jubar.

DAT. Adsunt, propinquant, pulvis involvit diem.

205 SVR. Quæ vox, & unde? AS. Moenium vulgus tenet
Crepidu summa ; liber hinc vastum patet
Oculus in æquor. Fors & adventans Ducum
Speculantur agmen. SVR. Audio festum canunt
Pæana litui. quisque stet jussus loco.

210 Parentis Oche primus amplexum petes :
Nos tua sequemur turba. HOST. Composito gradu
Procedit ordo : Zephyrus afflatu explicat
Vexilla molli. Cerne quām rutilet ferum
Clypeata classis, ingredi quidni putem

215 Simulacra campis ærea, innato viros
Spirare ferro ? DAT. Tristè quām titulis gemunt
Subacta regna. Memphis in lacrymas iit
Comam soluta : Nilus effractâ jacet
Inanis urnâ : totus impaetâ ruit

220 Apis securi : quōd trophæorum struem
Stridentia axe plastra curvato trahunt?
Viden^r ut superbos vincla captivos premant,
Auroque miseros Scurrâ transvectet Duces?
Rex sequitur auro fultus, & quatiens sacram

225 Sublimis hastam, HOS. Martis hos habitus putem,
Si visa recolo : namque Bistonio redux
Talis coruscat gurgite, & mundo imminens
Horrifica frameâ bella nutante excitat.

DAT. At iste vinclitus fronde Phœbæa comas
230 Mavors triumphat : pace nam populos alit,
Prædâque Dominos orbis Arsacidas beat.

S C E N A Q V I N T A .

Procedit triumphi pompa, & à Surenh,
civibusq^{ue} Angelus Princeps Persarum
pro Sapore ipso in urbem recipitur.

S C V R R A. PTOLEMÆVS. OCHVS.
PRINCEPS PERSARVM. SVRENA.
ASPATHMES.

P Rocede præda nobilis ; tandem potes
Odisse turbam : nunquid aurum etiam times?
Micte superbum torquis, & Regem facit.

216 LVDOVICI CELLOTII

- 135 PTOL. O pōpā! ô hostes! ô Dei! ô sceptralô Sapor!
- SCVR. Ingredere, non hæc hora lamentis vacat.
- PTOL. Spestate populi, fortis exemplum & metus
- Ptolemæus eheu! rapior. SCVR. Et nectis moras?
- OCHVS. Quis te, quis genitor, mihi
- 140 Tandem restituit Deūm
Victis terribilem hostibus?
O quo fulmine fulguras!
O quo turbine fulminas
Nili divitis accolas,
- 145 Et tot nomina Numinum
Hortis vilia Perfici!
Salve reddite Perfidī,
Tam major Mareotico
Quām par sydereō Iovī.
- 150 PR.PER. Aeterne Mithra cui super mundi plagas
Solum coronant igneo fratres globo:
Qui fulgurante flammea per æthræ volas
Afarota curru, quas tibi grates parem?
Viduata vigili testa lustrati face,
- 155 Salvoque magnos pignore implesti lares.
Tu spes secundas Imperi, Arsacidum decus,
Ramum superbæ nobilem aluisti domūs.
Ten' video clari pignus augustum Patris?
Exurge, fili, propior amplexus cape:
- 160 Conscende currum, sanguinis pars regi.
Perfruere parte gloriæ; ingentes manu
Hinc aude habenas flectere: ut facias bene,
Diu ante discas facere, quod facies seimel.
- OCHVS. Dum patrem Clymenejus
- 165 Currus posceret igneos,
Audaci puer impete
Hinc, atque hinc radios tulit,
Mundo auriga inamabilis.
An confidere patrio
- 170 Infans experiar jugo?
- PR.PERS. O docta virtus! indolis magnæ timor!
Maëte puer, imperare qui refugit, potest.
Meis timere sed quid auspiciis queas?
Hæc te quietâ pace felicem feret,
- 175 Hæc te per acies dextra securum teget:
Tu patriæ ensis, fuero dum clypeus tibi.
- SVRE. Aequale Superis, arbitrum mandi caput,
Numen redona Perfidī, & præsens manu
Famulos potente Dominus Arsacidas rege.
- 180 Dum nova Gradivo regna fulmineo metis,
Frustaque virtus Afra luctatur Deo;
Vetera tueri scēptra, & antiquos lares

Genius fideli promptus obsequio stetit :

Tuus ille Genius, patre quem Cœlo, arduo

135 Natura nisu peperit æqualem tibi.

Iam te recepto cedit, & magnam fugit

Subire molem : laesus Alcides velut

Reddidit Atlanti pondus immensum poli.

PR. PERS. Egisse lætos pace tranquillâ dies,

140 Surena, populos audio : hæc fidem probas.

ASPA. Rex summe Regum, cujus ad nutū tremit

Quodcumque nascens Phœbus, aut moriens videt :

Dum te Canopi bella, dum Thebæ tenent,

Hosti invidere licuit, & periit tuis

145 Translata vultus illa majestas sacri.

Ni misera fieret Memphis, & patiens heri

Nunquam Saporis major aspectu foret.

Solamen idem cladis, & cladem dabas.

Tandem ergo victor hoste prostrato redux

150 Tua tecta, non æquata Cœlo marmora,

Cæsare Hymetti culmine, aut Libani trabes :

Sed majus aliquid, Civium pectus subi.

Amor hic satelles regium stipat latus :

155 Idemque somnos fidus excubitor regit.

Non ille blando fucat insidias dolo,

Pulcrum ut rigente toxicum gemmâ bibas.

In ista Reges atria affectant viam,

Reperere pauci : vincere armato nefas :

Admittit ingens singulos tantum locus.

160 Dignam Sapore Regiam Cives damus

Domino, & Parenti. PR. PERS. Grata quæ paucis

Mihi spero præsens faciet æternam dies. (patet:

OCH. Quam dulce strepitus inter armorum, Pater,

Laudum acroama ! Currus hic quanti stetit ?

165 PR. PERS. Stetit Oche magno : peperit has virtus

Sed autè spinis horruit culmus ferox. (rosas

Placentne, fili, quæ vides ? OCH. Certè, Pater.

PR. PER. Hæc & parandi placeat asperior modus.

Non jacet in ostro gloria, auratum fugit

170 Laqueare virtus, inter epulonum dapes,

Calybonioque pectus immersum mero

Habitare nescit. OCH. Nam quid est virtus, Pater?

PR. PERS. Natam Tonantis Oche, Reginam puta,

Ditem, venustam, quam tibi sponte volo.

175 OCH. Ejus-ne prohibes, Genitor, aspectu frui ?

PR. PERS. O si videres, Oche, quam puri faces

Subderet amoris ! Nate dum molle es lutum,

In utrunque flecti cereus, Dominam occupa,

Et irremisso stringe complexu puer :

180 Iuventa læves cumque signabit genas,

Curæque grandes pectus implebunt viro :
Cùm tarda senio membra frigebunt gravi,

Hæc prima libet, ultima & servet tuos

Virtus amores : si quid exemplo pater,

235 Si valeo meritis sequere quam facio viam.

Hinc currus iste, quoque nil melius sonat

Laudum acroama. OCH. Lætus imperia exequat,

Patrioque figam tutus in passu pedem.

PT. Audis Osiri? PR. PE. Nam quid exclamat reus?

240 PT. O sancta Conjux ! PR. PERS. Nænias umbria
canit.

PT. Hominum pudor Desimque, surgenti tuos

Nato furores inde, sic patrium babit

Echidna virus ; antra rugitu quatit

Suppar Leoni catulus, & prædas agit

245 Non sponte crudus : nempe virtutis tibi

Blandita species ? nempe virtutem citas ?

PR. PERS. Ptolemæ. PTOL. Larvam pose, vir-
tutem vocas

Aliena rapere sceptra ? quæ suasit furox

Inferre stragem ? pace gaudentes suâ

250 Vexare populos ? Nam quod Ægyptus Iuis.

Hæc strage crimen ? Vidit augitos Deum

Fumare jam non ignibus thalamos suis ;

Factura Cœlo marmora invidiam, inclyta

Monumenta Regum dirui, cineres noto

255 Spargi sepultos, oppida in segetem seri.

Quoties suorum sanguinem Nilus babit,

Et discolore fluxit ignotus vado

Per ora septem ? PR. PERS. Victe. PTOL. For-
tunam exprobras ;

Vicisti, & illud prosperum in miseros scelus

260 Virtus vocatur. Maria si paucis tenent

Lembis Philetæ, maria prædones habent,

Rapit arma mundus, ultima in captos fremit

Supplicia. Sed tu mille qui ratibus potens

Prædare, qui per signa composito agmine

265 Ducis Philetas, Rex es, & felix latro

Palam impudente ferculo prædam vehis.

PR. PERS. Captive. PTOL. Non sum : non subi-
virtus jugum.

Tu verte regna, solium in occulto mihi est,

Vbi Imperator animus, & rerum arbiter

270 Æquato utranque jure fortunam regit.

Non insolente læta me typho extulit,

Non premet iniqua. Nil agis belli artifex,

Superbe vñctor, non facit miserum dolor,

Non vincit servum ; libera & potens sui

275 Tua surta, fastus lingua condemnat tuos.

PR.PERS. Etiam in catenis? PTOL. Nempe quem
mentem implicant?

PR.PER. Ten' ire curru sub meo nescis? PT. Scio.

PR.PERS. Qualis videre? PTOL. Quantus in
proprio steti.

PR.PERS. Et absque regno? PTOL. Regna ser-
vavi mea.

280 PR.PERS. Patriā remotus? PTOL. Mundus in
patriam patet.

PR.PERS. Vincto patebit? PTOL. Liber est qui
se tenet.

PR.PERS. Clausus tenebis? PTOL. Exitum cor-
pus dabit.

PR.PERS. Manere cogam. PTOL. Cogere ut
vivam potes?

PR.PERS. Possum ut miser sis. PTOL. Est miser
qui scit mori?

285 PR.PERS. Moriere. PTOL. Fessae littora mina-
ris rati.

PR.PERS. Ratem antè quatiam. PTOL. Mortis
imminues metum.

PR.PERS. Metuenda ponam. PTOL. Terminus
mors est mali.

PR.PERS. Non terminanda. PTOL. Mortuis
etiam imperas?

PR.PERS. Et facio miseros. PTOL. Esse quos
nihilum reor.

290 PR.PERS. Abripe satelles, carcere superbū doma.

PTOL. Axis rotatum cernis inversi globum:

Vt tam-imus ille radius argento nitet,

Quām qui supremus? PR.PERS. Fecit hic currus
sophum.

PTOL. Fecisset & te! nam Sapore dum ebrius

295 Ridente stolidum proluis pectus dolo

Impune felix, volvitur vitæ rota,

Volvitur, & ima turbine inopino petes,

Qui spes in alto credulus figis gradu. (scias.

PR.PERS. Veto plura: qui sim, faxo, quid possim

300 Imperia ruere, ludere in Regum caput,

Mundum arbitrari, regere naturam meum est:

Ego magna Coeli cura, fortunæ timor.

PTOL. Vocas ruinam, casus ex alto placet.

PR.PERS. Include miles nocte lethæi specus:

305 Timere discat. PTOL. Præeo quò sequi potes.

PR.PERS. Proceres in Arcē:vota æelicolum patri
Properemus, inde læta nos capiet quies.

*Saporis de Agypto triumphum cantu
& choreis celebrat*

**C H O R V S M I L I T V M
T R I P V D I A N T I V M.**

Dicite ter io, ter io Pæan ;
Tempora viridi cingite lauro.

§10 In sua salvus Regna Sapore,
In sua vistor Regna Sapore
Turmas domito dicit ab hoste :
Dicite ter io, ter io Pæan.

Palmis alacres onerate manus
§15 Sapor exuviiis clarus opimis,
Hominum vistor, Divumque Sapor
Phario Arsacidas orbe reducit :
Dicite ter io, ter io Pæan.

Perit luteo ventre Canopus,
§20 Latrare timet mutus Anubis,
Iacet æternum perditus Apis,
Cessere meo monstra Saporis :
Dicite ter io, ter io Pæan.

Phario non sic æquore viætrix
§25 Tua progenies Cyre revertit,
Non truncati sic fraude ducis
Cecidit Babylon viæta Dario,
Dicite ter io, ter io Pæan.

Millia centum millia mille
§30 Strata per amplos volvuntur agros :
Et qui Satrapæ ; qui que Tribuni
Mento examines tetigere solum.
Dicite ter io, ter io Pæan.

Non sua Nilum purpura tinxit,
§35 Et violento scandit inundans
Vortice jussus. nec foecundi
Cumulos limi sparfit in arva :
Dicite ter io, ter io Pæan.

Huc ô Iuvenes Martis alumni :
§40 Huc agricolæ telluris amor :
Huc artificum dædala virtus,
In dona Sapor pretiosa fluit :
Dicite ter io, ter io Pæan.

AC-

ACTVS SECUNDVS.

ARGUMENTVM.

DV M hæc agerentur, intentus erat venationi Sapor cum Astyage maiore natu filio: à quâ retractus rem gestam à Roxane Satraparum fidelissimo edocetur. Hic ille enimverò furere, dira omnia urbi, Satrapis, exercitui minari: Sed tum maximè cùm fictum se & ludicum Saporem appellari, sibiique urbis portas occludi videt. In eo motu Artavasdem sibi forte obvium in vincula conjicit, & Proceres dimittit qui dissipatos milites colligant, ad urbem ferro flammâque delendam. Sed Astyages paterno furori tempestivè, sapienterque moderatus, jubet acciri Amyntam Christianum militem captivum, ut ejus facundiâ ferox animus emolliatur. Interim ut in urbano malo cautus Roxanem ficto habitu in urbem mittit, ut Magos omnes noctu in castra perducat. Disputat ergo Amyntas de unius Dei providentiâ, potentia, in superbos severitate. Verum superbo canit, & adhuc felici. Hac enim occasione totum superbiae virus effundit Sapor, seque ulli alteri quam sibi regnum debere, aut ab ullo Deo eripi posse negat. Blasphemiam hanc

inter-

interrumpit nuntius de Legatorum
 Ægyptiorum adventu; quos exceptu-
 rus in castra regreditur. Astyages au-
 tem animi anceps in urbem à Surenâ,
 Saporem in regiâ esse affirmante, de-
 ducitur.

SCENA PRIMA.

*Verus Sapor aliquid à Roxane purpura-
 torum fidelissimo accipit de
 triumpho.*

SAPOR. ASTYAGES. ROXANES.

Quæ monstra narras? sceptræ quis ludit mea
 Inopinus error? fare, si salvum cupis,
 Rem pande, ne quâ crescat exoriens malum:
 Præire decuit, proximum est properè sequi.
ROXAN. Te mithra, si fas, vosque fidere globi
 Fratres Saporis, testor undantes agris
 Vidi phalanges, & triumphanti agmine
 Explicita victæ spolia telluris trahi:
 Ex quo Artavasdes Civium turmas redux
Eo Accivit urbe. SAP. Perfidum, ingratum caput,
 Quis te Saporî reddat irato Deus?
 Nemo ire vetuit? nemo compressit gradum?
 ROXAN. Quin ire miles jussus imperio tuo.
 SAP. Meo? at sequebar junctus homotimis feras,
Tu Aviaque cursu nemora lustrabam procul.
 At ubi pyropis currus eois flagrans?
 ROXAN. Vanuit in auras. ASTYA. Turba ca-
 ptivi gregis?
 ROXA. Erepta nobis. SAP. Ecquis hoc vivo nefas
 Potuit Sapore? ASTYA. Statua semihominis Dei
ad Radiata gemmis? ROX. Periit. SAP. Astrorū faces
 Dei estis? & qui lucidum accendis jubar
 Spectator orbis, fratris hausisti probrum,
 Torpente inultus dexterâ? Cœli pudor,
 Quis scandere astra, quis me anhelantes vetat
by Flestere jugales, perque monstrorum orbitam
 Tua æstuosis membra partiri seris?

S C E.

SCENA SECUNDA.

Artavasdem Regis epulas curantem, Sapor jubet in vincula conjici, quasi proditionis reum.

ARTAVASDES. SAPOR. ROXANES.

TV quod juberis regias exple dapes,
Aurea choaspes dona de promptis recens.

Tu militem arma ; sequere tu, Astyageim juvat

go Revocare ab agris. ROXA. Cernis intentum tibi
Rex Artavasdem ? regias loquitur dapes.

SAP. Ten' video Regum proditor ? ARTAV. Sue
peri ! quid hoc ?

SAP. Caput execrandum. ARTAV. Coelites ve
stram fidem !

SAP. Quid parricida, quid stupes ? ARTAV. Hic
est Sapor ?

go SAP. Ego perduellem miseram ? ARTAV. Quis
te huc Deus ?

SAP. Artonita voce verba quid trepidâ jacis ?

ARTAV. Rex magne, num te regio liqui in toto ?

SAP. Faxon relictum sentias. ART. Inter dapes ?

SA. Etiâm-ne ludis ? ART. Infla num tua exequor ?

4o SAP. Hoc imperaram debitum Diti caput ?

ART. Feci imperata. SAP. Nam coëgisti Magos
Satrapas ? ART. Coëgi. SA. Nam meus victu tulit
Triumphus aurum ? ARTAV. Et fercula, & spolia,
& duces.

Vidi ipse, vidi cùm paludatus Sapor

4o Rutilaret auro, perque Persepolis vias

Victore pompam duceret curru arduu,

Blandusque patrio luderet natus finu.

ROXAN. Delira loqueris : ipse ego sylvis pedem ?
Referre monui, reddidi castris ego

5o Legione vacuis. ARTAV. Rex in urbem non iit ?

ROXAN. Et quæris ? ARTAV. Hodie ? ROXAN.

Somnias. ARTAV. Non est Sapor,

Vel ego Artavasdes. SAP. Esse me qui sim negas ?

At faxon discas, cumque detractâ cute

Sulcata ferro latera porriçiam in rogos

5o Dirum cadaver : parce, clamabis, Sapor,

Ego sum Artavasdes proditor. Miles rape,

Consume in uno vincia, dum surgant cruce.

ARTAV. Vincia innocentii ? SAPOR. Rapite ?

ARTAV. Quid sceleris tuo ?

SAPOR.

224   L V D O V I C I   C E L L O T I L
SAPOR. Crudele fatum ! post tot aggestas opes,
60 Tot decora honorum, perque præteriti gradus
Post spem futuri, prodor ! ô Cœlum ! ô Dei !

S C E N A   T E R T I A.

*Alius Satrapa Astyagem in urbem re-
vocat, Saporis portas occludit.*

MEGABIZVS. SAPOR. ASTYAGES.
ROXANES.

IMperia Regum nemo properavit satis,
Revoca Artavasdem miles, innecit moras
Iussus homotimos ducere. Hic credo duces
65 Misere ludis seria, & minimum dare
Vrbe occupata : nempe cum scierit Sapor.
Quos ille ludos ? ROXA. Cernis hic adstat Sapor.
MEG. Nuper probassem ludicra, in castris cohers
Quando otiosa fedit, & pompa diem
70 Optavit hilaris ; seria hoc tempus vocat.
ASTYA. Tibi, perduellis, Iudicum est Regē sequi,
Regem tueri ? MEG. Quisquis es larvam exue,
Ne ficta veros forma per luctus eadat.
SAP. Haec tu Saporis proditor ? MEG. Verus Sapor.
75 Quae vera faciet. Tuque solliciti metus
Astyage patris, regiae dum te jubet
Aulæ Artavasdem reddere, & grandi tonat
Iras tumultu, ludis ? ASTYA. Vrbanos ego
Te facere ludos, te palatinos negem ?
80 MEG. Redite in urbem, Rex jubet: nemo movet ?
SAP. Moveo ego, cives, saxaque, urbemque eruo.
MEG. Tu fiste ; ahenas, miles, objicito forens,
Dum narro Regi fabulam. -----

S C E N A   Q V A R T A.

*Hac injuriâ commotus Sapor extrema
omnia urbi & Satrapis minatur.*

SAPOR. ASTYAGES. ROXANES.

----- Objiciat forens.

Adamante clausas, rigeat ætnæus chalybs
85 Suaque ipse in æra Mulciber totus fluat,
Ibo Sapor, ibo, funditus evertam omnia :
Quantumque Cœlo verticem æstium ferunt,

Tellure

Tellure tantum saxa tenebrosa obruam.

Huc tela, & arcum. Iuppiter si quid polo es,

90 Sic Artavasdem liceat ulcisci precor

Vt tela nervo taxus adducto vibrat.

Vos ite Proceres, militem victo mihi

Glomerate mundo, qualis Actæas minax

Xerxes per urbes tonuit, haud hæres minor

95 Ita fulminabo, fundet armorum globos

Pede pulsa tellus ; omnia Saporem audiunt.

ROXAN. In urbe sœvit, fugere quod tentas malum.

Hac providendum est. ASTY. Dicis: acciri tamen

Huc antea, genitor, è catenata jube

100 Pharium catervâ militem : is pleno sapit

Pectore, quietem rebus & dubiis feret.

ROXAN. Fugisse vincitos ecquid audisti duces ?

ASTY. Quæ nulla durum temperat virtus jugum.

Majora Amyntas spirat. Hic ille est, pater,

105 Cui gratulatus frontis aspectum aureæ,

Oculique fulgur, & verecundo g. nas

Rubore tinctas, plebe captivâ erutum,

Non indecoro stare jussit i gradu.

ROXAN. Vinctæ cohortis fors & indicium dabit,

110 Nisi fugit ipse. SAPOR. Vade veloci viâ

Roxane, saltem tædii fallet moras.

SCENA QUINTA.

*Astyages prudente consilio patris iram
mitigare conatur.*

ASTYAGES. SAPOR.

PERMITTE Genitor, pectus audaci impleam

Puerile curâ, teste dum sedes vacat.

SAPOR. Secede Miles. Fare pars melior mei,

115 Regem putaris publicè, patre in domi.

ASTY. Inopina regni fata, mutatas vices,

Pompam finente cernis ereptam Deo,

Trepidosque cives : Rebus hæc subitis salus,

Et certa spes est, esse quod subitæ solent.

120 Vbi se iste fluctus frangat, haud equidem auguror,

Vbi ponat æstum. SAP. Vbi jussero: ingratâ ferox

Vndabit urbe, perque Persepolis fora

Inimica tristi capita torrente avehet.

Norior Saporem. AST. Genitor, hoc primu rogo,

125 Animo imperemus : nulla confilium utile

Dedit ira : lento statue quæ peragas citus.

Sævire parce, causa dum morbi latet.

Non punit ira sæpe, sed refricat scelus.

SAPOR. Ita vindicari cívium prohibes nefas?

230 ASTYA. Hoc mentis æstu tempera. SAPOR. Hes
suades mihi?

ASTYA. Melius timetur qui remissè vindicat.

Venena colubri quis pede irato terit?

Simul ista regni posuit iuventor Deus,

Aulam, atque fraudes: perfidos capit, aut facit.

235 Quā parte tutus esse vis, illâ time.

Secura nimium corda se prodi volunt.

Sie nauta totos nullus explicuit finus,

Quin contrahendis apparet velis manum.

Sanum, quietumque æquor ex æquo malum est.

240 Vbi nil nocet, nocere quod possit, subest.

Alios proinde casus affligat repens,

Tibi nil repens fit; sortis humanæ vices

Animo occupatas consili è speculâ aspice.

SAP. Quām, nate, monstras rebus obscuris viam?

245 AST. Hominū ipsa prodit natio, & Regum status.

Scis magica, genitor, robora: hâc pando metum,

Si rite quid mens augurat: verbi minax

Fremitus trementem sæpe turbavit styga,

Pavidosque in auras traxit insolitas Deos.

250 Illusit oculis sæpe, & artifici manu

Mentita veris ora simulavit notis.

Genitor quid hæres? quisquis imperium invidet

Magus Sapor, fictus ingreditur Sapor,

Vmbrâque cives ludit ignaros doli,

255 Satrapumque sanctam perdit impostor fidem.

Hâc proditorem, genitor, hâc fraudem time.

SAPOR. Astyage vincis: Ninyam hoc mater dole,

Hoc Oropasta Mergidem regno expulit.

Effare prudens nate quæ fieri velis.

260 ASTYA. Elisa vulnus vulneri serpens ferat:

Mors unde, ab iisdem vita visceribus fluat.

Conquire lectos ut be populosâ Magos,

Blandoque coecas exprime infidias fono.

Si refilit, & luctatur educi malum,

265 Verum fateri cogat adinotus dolor.

SAPOR. Periculosa volvis Astyage aleam.

Spectro tenetur aula, suppositum colit

Civis tyrannum, conscius fraudis Magus

Prospectat arma; quam mihi mentem facis?

270 AST. Cautè extrahenda est turba: fors alacres dabit

Nil triste metuens animus. Inveni, Pater,

Qui devocentur: fraudibus nam quis vetet

Objicere fraudes? Commodum nobis redit

Roxanus, uni si jubes credam arbitro
 175 Quodcunque tutus fuggerit menti dolus.
 SAPOR. Placet, experire : nota Roxanis fides.

SCENA SEXTA.

Roxanes mentito habitu in urbem mittitur, ut rerum statum discat, & Magos omnes ad Regem cogat.

ROXANES. SAPOR. ASTYAGES.

REX magne, pharius huc gradum miles tulit,
 Ut imperasti. SAP. Tota non fugit cohors
 Super unus esse potuit : admitti placet.

180 Roxane pectus interim fidum proba,
 Exequere quicquid natus arcanum jubet.
 ROXAN. Committe Princeps: si putas fidum, facis.
 ASTYA. Hoc placuit unum: castra confestim pete,
 Notosque vultus veste simulata tegé.

185 Vrbem pererra tacitus, agglomera magos,
 Omnesque muris æde vicinâ occule;
 Indeprehenso castra quo subeant gradu
 Vbi alta vigilem merserit turmam quies.
 Prudens susurros urbis interea ebibe,
 190 Aulæque strepitus : qualis & quantus Sapor
 Visus per urbem ? nam quis Astyagem petat,
 Num qui Artavasdem ? te quoque optari audies.
 ROX. Cui visa referā ? AST. Iunctus hærebo patris.

SCENA SEPTIMA.

Amyntas captivus Christianus de Deo
 providentia, & potestate in Reges sa-
 pienter coram Sapore differit.

SAPOR. ASTYAGES. AMYNTAS.]

195 Captive, quæ se socia præripuit phalanx ?
 AMY. Rex imagine fraudis nesciū pectus rogas;
 SAP. Tibi servitutis terminum invidit polus.
 AMY. Qui servitutem iussit, hic retinet Deus.
 SAP. Servire Superum liberos ullus jubet ?
 AMY. Servire me vult qui tibi palinam dedit.
 200 SAP. Palinam meæ fortuna virtuti dedit.
 AMY. Humana casu reris incerto rapi,

Et fortuitos astra metiri impetus?

Melioris orbes legis imperium rotat

In seque gyro volvi inoffenso jubet:

205 Custode nec fas stare semoto ordinem.

Ille ille terram libratur, ut vacuo insidens

Circum ambientes Solis excipiat faces:

Vt mollienti maria stagnentur freto

Refusa campis: pendulus Caelo vapor

210 Constipet undas: Inde truculentum tonat:

Hinc vorticofus equitat Oceano Notus,

Contraque Boreas murmure adverso fremit:

Hinc & tremente terra succussu labat;

Ardentque busto montium arcano juga:

215 Hinc dives undae vena medicatae fluit.

Nil vacat ab illo, major immenso licet

Porrigitur opere, deque sublimi aethere

Speculatus, hominum fata moderatur vigil.

Nec fas latere: Gnossii coecas specus

220 Molire latebras, claustra tercentum objice

Indomitum ahena turris opponat latus,

Penetrabit, ibit, cordis & rupto aggere

Tacitos recessus aure non tarda hauriet.

SAP. Negotiosum miles informas Deum.

225 AMY. Stabilis moveri cuncta sub pedibus jubet:

Elementa verbo format, & nutu regit.

Dextræ potentis opibus animantium greges,

Quæ vacua volucri spatia remigio secant,

Bifidoque findunt ungue telluris solum,

230 Liquidæque cives squameos passit plaga.

Huic alta arenas maria numeratas vehunt,

Et aura jusso ventilat sylvas modo?

Legemque Tigri posuit, & Nilum incitans

Huc surget usque, dixit, aestivus tumor.

235 Hominum-ne curam ponat ignavus parens,

Casuque natos, arte fortunam regat?

Huic sceptra credit, rusticâ hunc claudit casam,

Illosque vacuat, implet hos gazâ sinus.

Tibi palma cessit? lauream misit Deus.

240 Superata Memphis? jussit & vinci Deus:

Domino stat uni vîctor, & vîctus cadit.

SAP. Delira loqueris, cuique mens propria est Deus:

Sibi quisque sortem moribus fingit suis.

Aut coeca vincitos fata mortales trahunt.

245 Nam bene bonis sit, nostra si curat polus.

AMY. Tu de Princeps quereris, an dubitas, Sapor?

Bonis male esse possit, aut malis bene?

Sic lux tenebras, unda sic flammas alat,

Natura discors pariter æternâ fide

S A P O R A D M O N I T V S T R A G

- 250 Elementa nequit ; quamlibet sortem aestima.
Vt enim animo, veniet aut fiet bona
Bono recepta pectore. Immiscet Deus
Secunda duris, laeta castigat malis,
Hic pater, & illic : fortiter natos amat
255 Quos experitur. Certa generosos legit
Dux ad perficia, vulnus athletas decet,
Fortia cicatrix ora nobilitat frequens.
Madescit animus otio, & recti impotens
Longum supinat marcidos artus sopor :
260 Subit ille tandem gravis inexpertis rigor.
Ne metue, molles & sui casus manent :
Dilatus est, si quem esse dimissum putas.
- ASTYAG. Plebeja tantum ludere in capita affoleat
Fortuna, Regum sancta majestas Deo.
- 265 AMY. Deus aequat omnes: non legit titulos polus :
Rex, cerdo, miles, Satrapa, nascuntur Deo,
Moriuntur homines. Vincit hoc Regis status,
Quod vindicantem primus incurrit manum,
Ut alta Libano cedrus, aut si qua inclytum
- 270 Fuscis cacumen nubibus tecta inferunt,
Æthræ trifulcas melius excipiunt faces :
Plebeja tantum in capita desævit Deus ?
Dic hoc Dario, certa Cambyses feret
Documenta, qui que classibus junxit freta.
- 275 SAP. Obliqua me spectare fortuna audeat.
Humana suprà, proximum Cœlo Deum ?
AMY. Si scandere audes gravius ex alto cadis.
SAP. Mea vertat ullus regna ? AMY. Qui fecit Deus.
SAP. Mihi sceptra rapiat ? AMYNT. Qui dedit.
SAP. Hic ubi Deus ?
- 280 AMY. Rex parce, spectat ille te. SAP. Cœlo evoca,
Iuvat meum videre victorem, juvat.
Cernemus orbis regnum, & illustri exitu
Mundi sequentur sceptra vetricem manum.
Me præter ullus regnet in terris Deus ?
- 285 Non hæc Serapin dextra, non pharias Aves,
Hospitia Superum, non Canem opprescit Deum ?
AMYN. Portenta Stygii vana domuisti lacus,
Quos fecit error, sustulit Divos furor.
At verum Olympo Numen, astrorum sator,
- 290 Deus deorum domitor & Regum sedet ;
Agnosce Princeps, subditum incurva caput ;
Potente dextræ frangere superbos potest
Soletque : gravis est ira quæ Cœlo cadit,
Quid quæ rebellem tangit ? SAP. Alieni sequar
- 295 Arbitria Regis ? sceptra non mihi debeam ?
Me timeat orbis, ego alterum, & Rex & Sapor ?

30 LUDOVICI CELLOTII
AMYNT. Odiisse Reges vera quæ faciunt, solent.
Discedo, at istud forte supremum audias.
Melior in aulâ regnet Arsaciâ cave,
300 Et scepta Coelo vindice immisus ferat;
Habere ab alio regna, cùm exciderint, scies.

SCENA OCTAVA.

*Legatorum Agyptiorum adventus
Regi nunciatur.*

PHARNABAZVS. SAPOR. ASTYAGES.

R Ex magne, Phariæ castra numerosus subit
Legatus aulæ : d'ia majestas viris
Animusque verbis major : augusto putem
305 Superum-ve natos sanguine : admitti rogant
Ad sacra, Princeps, ora ; quid fieri placet ?
SAP. Hospitia Dotus appetet, mensam Badres.
Lautia Bagæus : vieti Achæmenios volo
Spectent honores populi, & auxilium boni
310 Facileſ ſe prætent : donec occlusam Sapor
Pessum urbem & aulam dederit. AST. Irarū satīs,
Mibi crede curam hanc, dignus Astyage est labor
Externa magno regna moliri patri.
SAP. Refite fili : Numen hæc pofcunt meum.
315 Gubernat astra Phœbus, & terras Sapor.

SCENA NONA.

*Captivi cum Sapore disputationem cum
animo suo reputat.*

ASTYAGES.

V Erum-ne, an animos coecus illudit favor ?
Nihil improbatur dedecet amicum nihil.
Quam gravia Regi verba captivus dabat !
Amor-ne, veritas-ne consensum exprimat,
320 Addubito : certè placuit. Est Cœlo Deus
Qui fata Regum volvat, & facilis manu
Imperia mutet ? Vivat, & vivat sibi
Deus ille : nam quem cura regnorum coquas
Dices beatum ? Nostra fed casu rapi,
325 Fluitare mundi gurgite incerto ratem ;
Sed esse Numen Regibus compar Deo,
Orbemque duplii stare sub Domino putas ?
Deus est Sapores ? sit licet Rex, & Pater,
Natura, corpus, vita, vox, hominera sonat.

SCE-

SCENA DECIMA.

*In urbem à Surena agrè reducitur, us
cum patre convivium ineat.*

SVRENA. ASTYAGES.

- 330 **A** Styage quas h̄ic solus innectis moras,
Faustumque vitias patre deferto diem?
At ille vitis Lydiæ, & platani aureâ
Recubans in umbrâ, regias inter dapes
Felicitati dēesse te queritur suæ.
- 335 **A** STYAG. Surena ludos agitis, intrusam audio
Regnare larvam : nemo secura abstulit
Ludibria Regum : sorte cum Domino impari
Capitis periclo luditur. SVREN. Solis faces
Adjuro, Princeps, fabulam hanc vestri crient
- 340 **V**t fama, Satrapæ : subitus attonitam quatit
Tumultus aulam, densus ad Regem ceit
Statione miles liberâ : ulcisci petit,
Tu si redisses fors & ulcisci daret.
- A** STYAG. Cui verba peccus perfidum? vidi, nefas!
- 345 **I**n castra adactum scelere Megabizi patrem :
Oclusa præsens claustra, & opposto aggere,
Vidi Saporem regiâ exclusum suâ.
Hoc ille Regum rector, hoc natus ferat?
- SVRE. Quod olim amabas pignori oppono caput,
- 350 **S**upplicia non recuso si fraudem paro,
Si verè in aulam non penetravit Sapor.
- A** STYAG. Tu finge jura, vilis est Divum metus,
Cui levia Regum sceptra, cui nutat fides.
- SVR. O Sol! ò astra! Magne regnator Deum
- 355 **H**oc hoc tridente verbera telo caput :
Fige, ure, lania, sum nocens, merui mori;
Nutante nam quid demorer vitam fide?
- A** ST. Sic merita pensas? noster hoc meruit favor?
- SVR. Quod suspicando vindicas, Princeps, scelus?
- 360 **Q**uod crimen in te servus admissum ino?
- A** STYAG. Nempe Artavasdi frater addendus fuit.
- SVR. Vtrunque vinclis perdoma, accendant scaphæ,
Et quicquid usquam est horridum, nullum dies,
Tormenta nullum pectoris retegent dolum.
- 365 **A** ST. Secura loqueris? SVR. Mitte qui exploreat
Qui patris ora, vocis agnoscant sonum. (fidem.)
- A** ST. Magia finxit. SVR. Vester hanc potius Sapor
Tentarit artem; solus illudi potes:

Quis fallat omnes? Eja, dubitatum nimis,

370 AST. Fortuna pectus credulum quævis premat;

Surena fidei se dat Astyages tuæ.

Quid machineris cogita, Regum polus

Invigilat ultior. SVR. Quod times in me cadat.

CHORVS

*Felicibus intolerabilem esse fortunam
mutationem conqueritur.*

375 **H**oc habent in se miserum beati,
Esse quod nolunt miseri: secundam
Prima fortunæ vocat aura, seque
Ebrium præsente bono, futuris
Proluit pectus, niveamque vitæ
Aureâ sperat seriem catenâ.

380 His ferax pandit gremium irremissæ
Cura naturæ, rotat astra Cœlum,
Candido circùm micat igne Phœbus,
Parturit fruges inarata tellus,
Subsidet pontus, famulusque jussa
385 Accipit orbis.

Quis Deum voces ita constitutis,
Quis poli longè jaculantis iras,
Quæque mortales agitant, procellas,
Et Deæ ludum volucris, suoque

390 Semper auctori grave crimen, & te
Proh nimis velox Libilitina, vosque
Tartari flammæ malè ominatus
Occinat augur?

Aspero ignescit monitore veri
395 Pectus insuetum stimulique vires
Calcitrat contrâ. Violente qualis
Pressat admorsu sonipes lupatum:
Densa cui dextrum juba velat armum,
Surgit ad plausus finuata cervix,

400 Ignei vibrant oculi, torosum
Explicat pectus, micat acer hirtis
Auribus, flammam bipatente voluit
Nare collectam: Ergo ferox juventâ

405 Quaque densatur via senticetis,
Quaque sublimi petit astra mole,
Quæ salebroso malè tuta fundo
Terra sorbetur Dominum fatigat,
Succutiturque, auferteque, ruit, volatque.
Señor adducto colibere freno

Tentat,

- 410 Tentat, & mollire manu rebellem :
 Voce nunc blandâ, strepituque linguæ
 Mulcet iratum : modò calce, virgâ.
 Increpat stantem ; furit ille contrâ
 Oblitus spumis, equitemque dorso
- 415 Excurrit, totoque terit secutus
 Pondere victimum.
 Talis incerti monitus futuri
 Se suo demens agitat furore :
 Et bonum primò tenet occupatum
- 420 Inquies ; fortis rota dum caducæ
 Volvitur præceps, revolant secundæ
 Blanda fortunæ, nihil & timentis
 Incubat tandem capiti malorum
 Agmen horrendum ; levior videri
- 425 Mors inexperto queat : ipsa quanquam
 Mors inexpertum petet, & suprema
 Tam bonas horas subitò imparati
 Opprimet hora.
 O mihi nunquam nimiùm beatæ
- 430 Aura fortunæ veniat, diuque
 Insolens clâdis favor ! ô serenum
 Auferat nubes, Superumque dono
 Per vices lœtis mala temperentur !
 Ille plus felicibus est beatus
- 435 Qui potest sperando minùs beatus,
 Aut miser esse.

A C T V S T E R T I V S .

A R G V M E N T V M .

E G A T I Ägyptii adoratâ de more aureâ Regis statuâ, & ejusdem Regis promissâ adoratione Surenam sibi muneribus conciliant, ut ejus operâ Ptolemæum captivosque ceteros recuperent. Huic autem de Artavasdis periculo sollicito supervenit Angelus Princeps Persarum, seque
 planè

planè pro Rege & Sapore gerit. Legatos audit, Artavasdem honori, Ptolemaëum libertati regnoque restituit: de Satraparū aliquorum insolentiâ conqueritur, qui per ludicrum alium Regem, alium Saporem finxissent. Inter hæc Roxanes commissi sibi ab Astyage negotii rationem reddit: seque quod potuit Magos in domum unam silentio convocasse renunciat. Quos omnes ut publicæ quietis ofores, Dei hominumque hostes Princeps Persarum flammis addicit, & Archimagum ad se in vinculis adduci imperat.

SCENA PRIMA.

Postulant ad Regem admitti, sed id antea chiliarcho non impetrant, quam auream Regis statuam ex more adorarint.

PHARNABAZVS. MASTYES.
PSAMMETICHVS.

O Ptata vobis moenia, Arsacidum decus
Aulam potentis culmen augustum imperi
Specitate Proceres: inde quæ tellus patet,
Et anhela Phœbus hinc & hinc flectit juga,
Promuntur orbi jura: sublimi Sapor
Sedet arce, quantus ille qui Cœlo tonat.
Tùm gemina proles, patre nil magno minor
Ut amica fratres signa Ledæi micant.
Numerosa Regem Satrapum stipat cohors
Stellisque claro Numine invidiam ferunt.
MAST. Salvete Divum tecta, venerandi lares.
Implexa vastæ spatia dimensus plagæ
Væs fronte primùm cernuus totâ colo:
Placate magni Numen Arsacidum Iovis,
Victisque faciles reddite Ogygiis Deos.
PSAM. Hic ille terror gentium? hæc virtæ & necis
Scribuntur arce fata? Regnorum potens
Quis hic Serapis versat immotus vices?

- At ille lituos inter, & chalybis minas
- 20** Cædesque, Martis more bistonii furit :
Putás-ne vi&tis, Satrapa, se clemens dabit ?
PHARN. Iejuna qualis cæde venantum leo
Perfusus ora, tela quamduum micant,
Incendit iras, & flagellato rudit
- 25** Tergo cruentum. Tange victoris pedes,
Omnis residet ira, & infractus furor
Rabiosa tacito murinura elidet sono.
Per rapida talis bella fulmineus volat,
Idemque placidus jura dat vi&tis Sapor.
- 30** Ad ora, Proceres, regia admitti placet ?
PSAM. Si fas, & ille veniat ad victos honor.
PHARN. Ergone Regum ritu Achæmenio lubet
Coluisse Regem ? MAST. Quem mihi ritu imperas ?
PHARN. Incurva cervix fronte tellurem premat,
- 35** Genibusque nîxus implica tergo manus :
Ita supplicatur Regibus. MAST. Famulas jubes
Stravisse mentes ? hic Deos cultus decet.
PHAR. Huic Mithra frater, fidera agnoscunt parē.
MAS. Hominem videri cui leve est, Regem putas ?
- 40** PHARN. Humana nutu qui regat qualem putas ?
MAST. Deo minorem : medius æquales suprà,
Infraque Superos sceptrâ veneretur Desim.
Subjecta quod si capita violentus premit,
Cœlo opprimetur ipse subjectum caput.
- 45** PHARN. Malè ominari mitte ; viñtorem doces
Quid sapere par sit. Fare confilii ultima :
Nulli aula Rege non adorato patet ;
Lex patria prohibet : si superbire est ratum
Tua vota Regi fidus interpres feram.
- 50** PSAM. Eriam-ne peccus, Mastye, incertum labat ?
MAST. Tu fracta suades colla servitio dare ?
PSAM. Nondum subactam spiritus quos tu foyes
Decuere gentem : victa fortunam accipit.
MAST. Quæ facere viñtrix solita. PSAM. Dedidici
- 55** Prioris ævi. fata non luctans sequor. (statum
MAST. At fata contrâ stat suo virtus gradu.
PSAM. Est prima virtus ire fatorum gradu.
MAST. Basia superbi Regis ut pedibus feram ?
Pronâ salutem fronte ? PHARNAB. Vœ vi&tis.
- MASTY. Manus
- 60** Tergo redueam supplices ? PSAM. Cœlum jubet.
PHARN. Victus recusat facere, quod victor solet ?
PSAM. At dum Saporem pervicax colere abnus.
Tuus ille quondam clausus infandâ jacet
Ptolemæus umbrâ : vita si tamen est super
- 65** Victore pendens arbitre. MAS. O patria ! ô pater !

236 LUDOVICI C ELLOTI

- O dulce nomen ! pectus hæc cura effudit.
 Thalamos reperti testor arcanos Bovis,
 Et quicquid usquam per Parethonias aves
 Latuit Deorum, supplici quod me furor,
 70 Non adigat ullus, pristinæ aut sortis favor,
 Ptolemæe cogis; supplicem pietas facit,
 Fortuna victum. Satrapa quod placitum est age :
 Fuerit honestum quicquid impendam patri,
 PHARN. Tu Rege cretus ? MAST. Frater, & Regum nepos.
 75 PHARN. Reges-ne vetuit colere, dum felix pater ?
 MAST. Deos putare vetuit infelix pater.
 PSAM. Dabis ergo, Princeps, Regis aspectu frui ?
 PHARN. Dabo & fidelem rebus incertis opem.
 PSAM. Benefacta nullus rapiet immemori dies :
 80 Et habent regressum fata. PHARN. Terreni Iovis
 Simulatus auro, Principes, vultus micat ;
 Et hic colendus. MAS. Vincla dum patri eximam,
 Ecquid recusem vile ? PSAM. Da bonus bonum,
 Sapor Saporem. MAST. Vivat æternum Sapor
 85 Vmbræ superstes aureæ, & reddat patrem.
 PHAR. Iam state, Proceres, regiæ cardo strepit.
 PSAM. Quis ille, Princeps, frontis augustæ Magus.
 PHARN. Surena Regni fidus, & Regum comes.
 Sperate rebus læta fors vestris adest :
 90 Hinc prima misericordia panditur vulgo salus.

S C E N A   S E C U N D A.

Surena domesticam cladem lugentis favorem apud Regem sibi conciliant legati.

SVRENA. PHARNABAZVS. PSAMME-TICHVS. MASTYES.

- VTrum incitatos oxyüs motus rapit,
 Diurna Coeli lampas, an Regum favor ?
 Bisena certâ signa metitur face
 Sol destinatum dividens orbi diem :
 95 At hora Reges saepe mutavit brevis ;
 Brevis hora tenebras peperit, & medium abstulit
 Nox atra lucem. Quid quod æquali rotat
 Sua Phoebus astra turbine ? æstivus refert
 Hyberna luci damna, nec currus obest
 100 Mersisse ponto citius : at Regum diem
 Caligo longa noctis horrendæ tegit :

Tum creber animos haurit incertos pavor,

Squallent penates, nubilo undante effluunt

Lamenta, tristes alite minarum impiâ

205 Resonant tenebræ. Vota si lucem vocant,

It nothus ab aulâ fulgor, & rutili faces

Intentat atras fulminis. Tantum parem

Phœbo atque Regi splendor invidiam facit

Obliteratus ; aureum lucis jubar

210 Nox una perimit : rapitur, effugit, evolat

In pigra lethes stagna, non ullo dies

Reditura seculo. Reparat, & reparat tamen

Parili sereno decora fugientis polus :

Etiam-ne Reges ? transit irrevocabilis

215 Favoris hora, restat ex illâ, fuit,

Et triste, memini. Si quis exurgit tamen

Revocante Cœlo, unus tot inter millia :

Si quis renatum prospicit felix diem,

Quam splendet hebeti luce ! redivivos ferit

220 Quam tenuis oculos fulgor ! Impuro æthere

Per uda qualis nubila invitos Deus

Rupit vapores, atque rimatus viam,

Terram albicanter pallidus radio notat,

Nec esse jures, esse quem solem vides.

225 PSAM. Ingrata, Princeps, vota lugenti accidente.

PHARN. Miseros juvabit non inexpertus mali.

Adeundus ultrò est. Satrapum augustum caput

Surena salve : Missus ogygiis adest

Legatus oris, regios per te rogar

230 Vultus mereri. SVR. Tempus alienum vetat,

Nova cura Regem publico exercet mago.

MAST. Surena Regum ductor, Arsaciæ decus,

Et columen aulæ, da piam afflictis nimbum.

Fortuna satis est esse quod victos jubet,

235 Ne facite miserros. SVR. Esse quos vincit Sapor

Miseros negato. MAST. Victor animosus, potens,

Sceptroque clarus, miseriae solatium

Sit inane victis : ecquid & captos juvat ?

SVR. Ergo redimendis pretia captivis parant ?

240 PHARN. Numerosa, Princeps. SVREN. Publico

nescis foro

Venisse ad hastam ? PHAR. Neimpē Niliaci levis

Iactura vulgi, Principum ambitur salus.

Paterna natus vincla dissolvit rogar.

SVR. Tu-ne Ptolemæi sanguine, Adolescens, satus ?

245 MAST. Natura munus fecit, invidit polus.

SVR. Feliciore dignus appares patre.

MAST. Carcer patricios fecit è plebe ultimâ ;

SVR. Quæ vincla Regem facere plebejum queant ?

MAST.

- MAST. Olim beatum filius colui patrem,
 250 Miserum erubescat degener : Natum voca
 Ptolemæe vel sic, tu mihi æternum pater. (ser?
 SVR. Iram Saporis meruit. MAST. Afflictus, mi-
 SVR. Miser, at superbus. MAST. Nempe sic for-
 tem vocas.
 SVR. Non posuit animos, non triumphatū caput,
 255 Non deprecatus vincla, non genua attigit.
 PSAM. Surena crede, grandis imperiū, & precess,
 Sceptrum & catenas, carcerem & regni thronum
 Intercapedo dirimit : anteacti immeior
 Inassuētam iussus ordiri viam
 260 Respexit ibi se, substitit, luctatus est.
 SVR. Fortuna peccatus veстра mollivit meum :
 Tentabo si quid Rege placato queam.
 Sperate, abite. MAST. Munus obsequii cape
 Surena nostri : poculum Ausonio vides
 265 Dignum Monaschā : tritavus hunc habuit meus,
 Actiaca postquam decoloravit vada
 Nostro Triumvir sanguine, & socium Imperi
 Emancipatum foeminæ letho dedit.
 SVR. Commendat auctor, Principes, doni deos ;
 270 Gratum & quod Itali tetigit Augusti manum.
 Regum favores inter, eoas opes,
 Et quicquid Indus amne foecundo creat,
 Duplex in uno, Principes, pretium inseram.
 Nunc ite, vestri causa me Regis mover,
 275 PSAM. Di te secundent, prima miserorum salus.

SCENA TERTIA.

*Surena ipse aditum secum difficit ad
 Regem fratri placandum.*

SVRENA.

- Alienam tracto commoda, exclusus meis,
 Fratri superstes optimo. Iratus minas...
 Quā parte ponet, quā prece infringet Sapor ?
 Antiqua nostræ decora revocabo domūs,
 280 Regumque Reges stemmate atavorum fatos ?
 Qui se videri vult parem, non supplicar.
 Obsequia memorem longa ? bene facta exprobrem
 Quæcunque veniant dona, sit merces licet,
 Nec æqua meritis, gratiam Reges vocant.
 285 Quid si verendum famulus amplectar genu ?
 Recere mores debiti cultus notam.

Non supplicantis. Frater incerti vagas
Animi procellas cerneret, nullâ ratem
Statione firmam ! Monita sprevisti mea.

- 2290 Dicebam, ut altum navita emensus mare
Cui cana fluctus inter, & vela, & notos
Senuere menta : fige quâ tutum est gradus ;
Prærupta sequeris ; tenuis est Regum favor,
Pellucet Artavasde, transparent minæ
2295 Fraudes, pericla, servitus. Té-ne arguam,
An acerba Superum fata ? si Superi jubent
Tam dira Regum imperia. Privati innocens
Quod utrique Numen otium invidit laris,
Vindictosque in ortu regia implicuit plagis ?
2300 Fortuna manes patitur illustris suos :
Vive, late: in alto nemo securus stetit.
Sed ecce socium dicit Astyagem Sapor.

S C E N A Q V A R T A .

*Angelus Princeps Persarum Surenæ pre-
cibus fratrem ejus Artavasdæm vincu-
lis liberat. Tum conqueritur subditum
nescio quem Saporem colii ab aliquibus
pro Rege.*

PRINCEPS PERSARVM. SVRENA.
GOBRYAS. ASTYAGES.

Q Vid procul ab aulâ fronte non lætâ coquis ?
SVR. Privatus auget publicas clades dolor.

- 2305 PR.PERS. Meæ reponam lucis afflatu jubar :
Effare causam. SVR. Genibus advolvor tuis,
Miserere Princeps. PR.PERS. Vincla te fratri
movent ?

Non sum rogandus. SVR. Culpa peccantis fuit,
Fatebor equidem, nulla me pietas movet,

2310 Et Rege, fratri nomen, offenso perit.

Pro scelere magno supplici paulum, est satis
Magno Monarchæ : parcit abjectis leo,
Hostemque rabidas frangit ad fractum minas.
Sic ille, longa cui dedit nomen manus,

- 2315 Tam major olim patre, quâm te uno minor,
Vestes cecidit non reas : poenam toga,
Corpus timorem sensit, & timuit scelus.
Quis fulminanti tela sufficiat Iovi
Meritis severus paria si vindex vibrat ?

Violenta

LVDOVICI C E L L O T I I

- 240 Violenta quos non potuit. effecit bonos
 Tranquilla virtus : surgit è culpâ acrior,
 Ipsoque vires sumit in lapsu vigor..
 Scelus est peractum ; quem piget, certè luit :
 Miserere Princeps. PR.PER. Leviter in Reges ni-
- 225 Peccat ; furorem læsa majeitas habet. (hil
 SVR. Melius serenum placida majeitas habet :
 Quem Rex nocentem fecit, absolvat Sapor.
 Eripere viram quilibet possit reo,
 Servare nemo : genius hic Regum, & Deum.
- 230 PR.PERS. Violata quamvis sceptrâ suppliciū exi-
 Benefacta justum libret examen placet : (gunt,
 Hinc trutinam , & illinc pondus impositū premat.
 Quò vergat ipsi facitis, in vestrā manu
 Vestrum est periculum : vita discrimen facit.
- 235 Gobrya, Artavasdis facta percurre ocyus.
 SVR. Ergo revixi ! subdit Astræa Sapor
 Arbitria Regum : parte quā potius gravis
 Statera sedeat, inclyta Orosangum fidem
 Monumenta facient. PR.PER Ille fatorū potens.
- 240 Lethæa vivax stagna transcendit, patrum.
 Rediviva natis ora positurus liber.
 Age fida Regi turba, sit tanti decus
 Ævo superites emere, vel fusus crux
 Oculos mereri discat æternū meos.
- 245 Quoties renatum Phœbus ostentat diem,
 Quoties Ibero proliuit currus vado,
 Amica gratus nomina exsequitur Sapor
 Memori que repetens pectore infixos locat.
 SVR. Recente qualis excitus Phœbo vapor.
- 250 In astra surgit, munere & Matri Deum
 Stellis propinat nectar : hinc iterum sacro
 Excoctus igne refluit, & vivos agens
 Latè parentem rore scœundo beat.
 Sic nostra Regem merita moimento juvant,
- 255 Iterum quæ donis foeta in auctores cadunt.
 PR.PER. Quæ merita vincunt Gobrya ? GOBR.
 Orosangæ fidei
 Mercede justæ Regis æquavit favor:
 Suprema restant bella queis hosti fugam.
 Spectata virtus fecit. & validas manu
- 260 Stravit phalanges. Brachium in Regin caput.
 Iam jam caducum barbaro Numidæ abscidit.
 Densum prenibat agmen Alyagis latus ;
 Ruit Artavasdes subitus, & strage horrida
 Infecit agros. Si qua peccavit tecens,
- 265 Nulla notasti paginæ. ASTYA. Regum genus
 His adde, patrum decora, fraternam fidem.

In illa virtus, fors in errorem impulit.

PR. PERS. Esto Artavasdes liber : exonera manus
Præexaspe vinclis : sospitem huc fisti volo.

270 SVR. Mundi tui; domitor, o quam animus stupet
Tardante lingua ! quantus excitas coquit
Æstus medullas ! Ecquis in grates Deum
Pectus resolvat ? vincor, o superi ! ah pudet,
Pigetque ! quanquam qui solet, vincit Sapor.

277 Torrente non si rapidus eloquio in nivem
Liquescat Hermes, Cœlitum non si Pater
Omnes benigno charites effundat finu,
Æquare dona valeat, & Regi nihil
Debere vietus. Quid loquar priimum Sapor,

280 Quid aut supremum ? vita quandudum meos
Animabit artus, in tuum, Princeps, decus
Linguam resolvet pulmo : Surenam Sapor
Modò qui tacere cogit, & cogit loqui.

PR. PERS. Surena, quæ sint pretia virtutis scio ;

285 Ita munerari merita famulantium decet,
Prævaricatrix si quibus non est fides.

SVR. Tui columna vivit Astyages throni,
Et clara Satrapum turba, quid frustra timies ?

PRINC. PERS. Vnde haud timendum fuerat.
ASTYA. Agnosco pater,

290 Agnosco Superi, petitur hoc, petitur caput.
Ego ut parentis fraude degeneri audeam
Temerare sceptrra natus ? Astyagem Sapor
Timere potuit felle vipereo satum ?

Reboate Cœli templa ; sed levius malum est :

295 Vindex per artus in faces, in fulmina
Densatus æther currat ; etiamnum leve est :
Dehisce tellus, da novo monstro viam,
Et abominandum tartaro absorbe caput :
Merui perire, genitor infidum putat ;

300 Me parricidam patris effecit timor.

PR. PERS. Meliora fili : fabulam sed quis dedit ?
Aude profari, sceptrra quis fixit mea ?

AST. Per sancta Mithræ numina, & majus tuum
Rex magne Numen, juro, præsentes tua

305 Oculos imago tenuit aut tibi adfui,
Vel adesse volui ; luminum si me, & meos
Fefellit acies, mente peccatum est bona.

PR. PERS. Fari recusas Otacustarum vigil
Quod cura notum faciet. Hoc cūrent yolo.

310 Venisse Pharios fama legatos erat.

SVR. Hic stant ad aulæ limina. PR. PERS. Ad-

mitti placet,

Vt vile nato Numen externi colant.

AST.

242 L V D O V I C I . C E L L O T I F

A S T . Pater id putare define, haud unquam minor
Petita nato gratia, hanc mentem exue.

315 V el parricidam creditum, extorrem loca
Vbi Bootes frigore arctoo rigens

Molitur ægrè plaustra, palantur Scythæ :
Ad inhospitalis Caucaſi exesos specus,

Ad iniqua Tauri culmina, undifonis ferum

320 C anibus Pelorum, Malea quæ sorbet rates :
Mihi nulla tellus pejor offenso patre.

P R . P E R . Toties vocatus fugere discebas patrem.

A S T . Te credidisse Regio exceptum toro
Deum favores inter, & plausus virum

325 L enæa patrios dona libare ad focos ?
Fatebor, haſi genitor, & dubius steti,
Vacuum-ne velles laudis Astyagem tuæ
Comitem pericli, martis expertum aleam.

S C E N A Q V I N T A .

*Legati pro Regis sui Ptolemai libertate
supplicant.*

M A S T Y E S . P S A M M E T I C H V S .
P R I N C E S P E R S A R V M .

330 R ex vive, regna. P SAM . Vivat æternum Sapor.
M A S T . Ambigua quanquæ tela Gradivi potens
Sors coeca versat, perque camporum æquora.
Et hos & illos reciproco extollit gradu ;
Nec causa palmæ semper eligitur bona.
Tamen imperato fata populorum Deus

335 Dispensat æquus ordine : hunc vinci jobet,
Mayolt & illum vincere : utrumque addecet,
Quia sic statutum : vixtus è Cœlo est miser,
Victor beatus : causa non mala, sed latet :
Meare quis enim gentium incertâ vices

340 Ratione credat ? Debuit vinci tuis
Ptolemaeus armis, quando fie placitum Deis.
Iam quære causas arbitrii. Atugustum decus
Regni tiaras, purpuræ irradians jubar,
Cumulata patribus gaza, populorum agmina,

345 Phalanges, arma, par bonum ambobus fuit.
Hinc Rex, & illinc : Iuppiter medias stetit.
Cur libra partes pendula erexit tuas ?
Futura pietas omne momentum dedit.
Parcite penates patrii, visus Iovi

350 Post victa melior arma Ptolemaeo Sapox.
Fuit ille, qualis alveo rivis brevi
Tacitus quietis alluit ripas vadis :

- At ubi caducâ nube, & hybernâ nive
 Tumuere fluctus, inde dissimilis sui
355 Spatiatur arvis, rusticus quâ se labor
 Explicuit in spem lætus, & so*i* obtulit,
 Torrente rapidus inchoat cladem freto.
 At non profundo pelagus undarum pater
 Sorbens hiatu flumina, æthereo magis
360 Tumescit imbre ; quicquid instillat polus,
 Capiente minus est : sœvit, intra se æstuat,
 Siccumque spumâ littus innocuâ quatit.
 Stagnare quod si gurgite effuso placet ;
 Vidisti ut omne Delta complexus vadis
365 Fœcundo arenas Nilus opulentat luto,
 Aufertque terras ? ceteri abradant, edant,
 Prædentur annes, efficit Nilus solum
 Quod rapere visus, quicquid absorpsit, colit.
 Undante sic tu Memphin amplexus freto
370 Inimica, Princeps, regna quâ iternis, beas,
 Irâque prodeit martius justâ furor.
 Nunc ergo vana facere coelestum Sapor
 Auguria parce : legerit palnam in tuos
 Verax honores Iuppiter : viætæ pius
375 Miserere parti, vincla Ptolemæo exue ;
 Viduis cupitum redde Niligenis Ducem,
 Serenitate sic inoffensâ dies
 Æterna signet faultitas : fulmen tuæ
 Sic metuat iræ nil Iovis metuens Scythæ
380 Gelu perustus horrido, atque alio Æthiops
 Adustus astro : si quis aut irâ Deum
 Sole æstuantes patitur æterno plagas.
 Consecudat hæres patrium Astyages thronum,
 Clarumque Cyro stemina redivivo trahat.
385 Regis ne potius empta libertas placet,
 Et vile credis quod darur precibus caput ?
 Quid tale Nilus ore septeno vomat ?
 At ille lege fluere jam didicit tuâ.
 En servitutis debitum, haud pretium ducis.
390 Hac pateri Amasis hospitem Cœlo Deum
 Placavit Apin : hic Amazonium latus
 Astrinxit olim cestus, & zonam inclyto
 Soluta lecto ferre Pellæo dedit
 Audax Thalestris : dignus Alcide labor,
395 Tibi cedit ultrò : fruere, placatus tuis.
 PR PERS. Mea vester ille vincula, atque ergastula
 Captivus olim rifiit, expertus sciet
 Quo turbine iras vibret offensus Sapor.
 Quanquam immerenti facere non pigeat bene
400 Abite, Procerum donec arbitria audio.

SCENA SEXTA.

Eâ de re cum purpuratis deliberat
Angelus.

PRINCEPS PERSARVM. SVRENA.
ASTYAGES. MEGABIZVS.

- 400 **C**onfilia Satrapæ fida securi date.
Surena cani verticis sophiam excute.
SVR. Rex magne , sceptro quisquis admovit ma-
Rectâque Cidari nobile erexit caput, (nus
405 Hunc blandiente prærogativâ extulit
Natura, supra fortis ingenitæ bona.
Inde ubi secundos jussa moliri gradus
Fortuna, vitam lapide signavit bono ;
Quæ prona facili carbasa expandens noto,
410 Citiùs petito navis in portu stetit.
Quâm culmen ille gloriæ his vectus rotis
Per aperta cursu rapidus aligero attigit ?
In decus ab omni parte conspirant tuuim
Amica Persis fidera : augusto locat
415 Natura solio : divite amplificat manu
Fortuna gazas, classico armatur tuis
Bellona figuis, pax Achæmenios alit
Longæva populos : cura Divorum Sapòr
Est solus omnis : Imperi in partem à Iove
420 Vocatus, orbem Numine æquato regis.
Magnum onus honoris summa : defisti tuus
Tunc esse, cùm Rex esse coepisti Sapor :
Tam lege vivis omnium, quâm omnes tuâ.
Lumen sequuntur lumine attonito tuum
425 Subjecta populi turba, vocali sonant
Theatra cantu, si quid edicto præis
Responsat Echo : vocis elumbem tamen
Iterat maligna caudam, & anteactum invidet
Verbo leporem. Fama sic actus Sapor
430 Geminat supremos : quicquid exæctum est, perit :
Vbi agere tandem definis, fari incipit.
Antiqua regni decorâ, magnanimi recens
Marris trophæum, totque congestas opes,
Et latè utroque diditum nomen polo
435 Tonante sœvum fine concludi velis ?
Et hic remotas rumor in gentes eat ?
Regnat ; cruenta sceptrâ sed torquet manu.
Vincit ; sed hostem mactat inclinens Sapor.

Rex captus ; at eum supplicem occidit Sapor.

440 Hæc magna, Princeps, fama, sed præstat bona.

PR. PERS. Ne metue, nostro fiet arbitrio bona.

Megabize causam pariter hostilem foves ?

MEGAB. Rex magne, vinci qui potest, hostē voca,

Non victum, inermem : barbarus regnis emat.

445 Hostis Saporis dici, & impositus jugo

Tremenda Persis nomina tueri experat.

Quæ terminavit bella lux, hostem abstulit.

Quod tendis ultra ? supplicem, victum, reum,

Tua metuentem regna, dejectum suis,

450 Graviore mersum funditus letho obrues ?

Da da per urbes ferculum pompa vehi,

Ptolemæus hic est, conjugi miles canat,

Ille hostis olim, filio dicat pater,

Vitam imperavit, regna restituit Sapor.

455 Quod si reduci sceptra Ptolemæi times,

Doma tributis, Nilus exundet tibi.

Limoque campos ubere explicitos aret :

Et dives onere Memphis imposito gemat.

Hostile tanto robur impulsu rues,

460 Pariterque gazam barbarus condet labor.

Quis ope recuset tutus alienā frui,

Et otiosus regere sudantes sibi ?

Hæc certa pax est, prælia hunc capiunt modum :

Hæc mihi beata vita sit si sint Sapor.

465 PR. PER. Megabizus aliter, aliter instituat Sapor.

Vinci fatetur posse qui ex alio accipit.

Astyage regni peccus explorem capax.

AST. Venale Regis nolo proscribi caput :

Injuria est non rara dimidiis favor.

470 Quid ergo, vivet hostis ? & felix licet.

Eripe parenti vincla queis natum induas.

SVR. Patriūm-ne natus crimen immeritus luat ?

ASTY. Immeritus ? ille patris amissi reus ;

Ille ille, genitor, prodidit Regem neci :

475 Patrem catenas ferre qui patitur, jubet.

SVR. Nam quid Gradivi faceret ignarus puer ?

ASTY. Quid faceret ? iret impete adverso obvius,

Cuneata rueret agmina, obstantes globo

Protereret hostes, perque mirantūm manus

480 Pulcrum superbus redderet prædam sibi.

SVR. Vires recusant. AST. Non habet vires amor ?

SVR. Viam negabat hostis. AST. At pietas dabat.

SVR. Vitā occupassent tela. AS. Quam debet patri.

SVR. Nil profuisset. AST. Magna conantē juvant.

485 PR. PERS. Videre, fili, pace securā, ferox :

Vbi tela, ubi enses emicant, animus cadit.

- Non esse patrem me puta, terrâ satum,
Hominemque crede lucis auctorem tuæ,
Intra coactum sortis humanæ ordinem :
- 490 Hunc si catenis casus asperior gravet,
Aut indecoram fatâ minitentur necein,
Parris in pericla te tua hæc pietas agat ?
ASTY. Certam-ne verbis faciet Astyages fidem,
An facta mavis, genitor ? avertant Dei,
- 495 Non vota facient impia Astyagem pium.
Sed ante rupto sorbeat tellus simu,
Dubium aut parenti vulner arrodat jecur;
Quam sospitatis indigum patiar patrem :
Trem, coruscas siderum juro faces,
- 500 Agmina per agglomerata, quâ crebræ volant
Mortes per æthram, quâ venenatus chalybs
Coruscat arte vulnus immedicabili.
Servare patrem fata, vel sinerent mori.

SCENA SEPTIMA.

Artavasdes vinculis solutus Regi gratias agit, & pro Ptolemaeo supplicat.

ARTAVASDES. PRINCEPS
PERSARVM. PRÆXASPES.

- 505 **S**upreme Regum, carceris passus luem
Redivivus adsum : qualis ubi noctem dies
Elumbis haurit, atque fallaci jugo
Caliginosa intercipit Phœbum foror,
Quacunque spectes trepidat illætabili
Natura vultu : Mox ubi adversis eunt
- 510 Sejuncta spatiis astra, meliori Deus
Rutilat sereno, rebus iteratur decor,
Paulum moratos mundus alternat choros.
Haud aliter, ô Rex, luce privatus tuâ
Inter futuros, inter astantes metus,
- 515 Medio tenebras horrui exanimis die ;
Penè & triumphi carcerem è curru attigi ;
Hodie per urbes credis unius tibi
Traducta victæ spolia telluris Sapor ?
Non hæc triumphi meta, majorem dedit
- 520 Fortuna pomparam domita quâ Reges domat.
Coacta primum cessit, & eodem astitit
Revocata motu : seffor ali pedis velut
Vnâ lupatum laxat, & pressat manu.
Rex pylia vive secula ; immensum exeat

- 525 Pietas in orbem : Roma te norit jugis
 Imposta septem, nomen extremis sonet
 Getula campis virgo, mitescat Scythes
 Stridente gratos voce conarus modos.
 Nomen Saporis esse pietatis putent
- 530 Seri nepotes. Donec in venis liquor
 Purpureus amnem ducet, & sacros tuo
 Rigabit artus Numini ; donec pias
 Vescetur auras animus, & fratrui agmina
 Saliente pingent flammulâ Coeli tholos,
- 535 Grates rependet pectus, ingratum tamen
 Coget Sapore vivere, ingratum mori.
 PR. PERS. Perge famulari, dona virtuti Sapor
 Parat ampliora. Fare quâ jubeo fide,
 Ptolemæus animos posuit in vinclis truces ?
- 540 ARTAV. Nil mage subactū vidi immanis specus,
 Vix ille trepidum fixerat in antro pedem.
 Oculos repente cocca caligo occupat,
 Quatiuntur artus, haurit invitâ pavor
 Subitus medullas, hispidæ assurgunt comæ :
- 545 Luctatur animus intus, & quanquam pudet,
 Tamen horret : ille pervicax quondam tumor
 Subsidit oris, verba grandisona excidunt :
 Injusus alto pectore erumpit dolor.
 Et jam mori vel vivere, alterutrum rogat,
- 550 Sed utrumque totum : parte quod propior stygi
 Meliore, reliquâ vivat in poenas, pudet.
 PRÆX. Prensavit & me, perque victoris caput
 Præxaspe Regem, dixit, ignoto licet,
 Miseroque placa : quicquid in vinclis gemo
- 555 Piget fuisse, nisi quid exactæ dabit
 Memoria fortis : ipsa succisæ movere
 Ruina quercus, debili clandus pede
 Colitur Canopus : Regibus nomen tuli
 Non penitendum ; videat & luctum Sapor,
- 560 Condonet hosti, si quid ex hoste est super.
 PR. PERS. Iam victa Memphis, Satrapæ, infas
 mes Deum
 Cessere ritus, terra me dominem colit.
 Patem tulérunt secla, & æternum ferent ?
 Vinci potes Ptolemæe, sed ab uno potes.
- 565 Vbi illa clades provocans virtus suas ?
 Sua mala frangens animus, ut spumas secat
 Rupes procellis confragum opponens latus ?
 Miserum råtetur, est satis : luget, rogat,
 Nimis est, nec ultrâ tendat iratus Sapor.
- 570 Legatus adfit, nostra quid possint sciēt
 Arbitria mundus, quâ rotam humanas opes

Virtute Cœlo natus : eripiant pares,
Det regna major, qui thronum Cœlo locat
Supraque Regum fata, conjunctus Deo.

SCENA OCTAVA.

Ptolemæo libertatem decernit Angelus.

PRINCEPS PERSARVM.
MASTYES.

- 575 **S**Ævire in hostem jura Gradivi dabant :
Tumidiq[ue] fastus impotens animi, moras
Letho petebat, longa quod meritos fames
Vitiaret artus, squallor horrendi specus
Non imperatâ tabe detraheret cutedim.
- 580 Miserum esse sciret, esse quem miserum volo.
Tamen & Olympo lustrat immeritas Deus.
Pascitque gentes : sensit & domitus meas
Ptolemæus iras, supplici vitam prece
Subactus orat ; hoc idem petitis viri,
- 585 Proceres suadent, mundus aure avidâ bibet :
Vestra superabit vota gratuitus favor.
Quod esse faustum jubesat Arfacidis polus,
Ptolemæus esto liber : afflictum leva
Megabize vinclis, dona legatis para
- 590 Tu Pharnabaze : dexteram accipite, & date.
MAST. Ocana pietas, tuque supremi ætheris
Moderator alme, messe cui centum calent
Aræ Sabæâ, Pharia non ergo placet
Regna eruuisse penitus ? hospitii memor
- 595 Cœlum vetusti parcit, & poenæ metu
Satiat furorem. Quid in Superis pium est
Audite vota, scissa pallentes genas
Ægyptus adsit, precibus adjungat preces,
Validosque mundus iteret attonitus sonos.
- 600 Victo Monarcham fata si mundo petunt
Regnet Sapores, jura naturæ ferat,
Claroque patrium vertice attingat polum.
Sic imperandum est : viæta jam primùm Sapor,
(Cogis fateri) viæta te Memphis colit ;
- 605 Non illa Memphis tecta quæ muto vehit
In astra saxo, quam salutifero ambitu
Nil sentientem Nilus exundans rigat.
In ipsa viator pectora imperium tenes.
Nato parentem reddis, atque unâ duos
- 610 Animas salute. Quid Deos majus precer ?
Ibo Saporis præeo quâ Nilus cadit

Oriturque populis : inde Pyramidum arduus
Cono superstans, hinc & hinc mundi plagas
Resonante quatiam buccinâ, & dextrâ Patrem,

615 Clamabo, dextrâ munus ostentans tuum :
Ptolemæus hic est, hoste qui felix pio
Victus Saporem vicit : inferior nisi
Foret Sapore, tantus haud unquam foret.

SCENA NONA.

*Magos in unam domum Roxanis indu-
striâ coactos jubet Angelus cum ipsâ
domo flammis concremari.*

ROXANES. PRINCEPS PERSARVM.
ASTYAGES.

620 **R**Ex magne vive, tuque felicis piūm
Germen parentis, sacra quā potui fide
Feci imperata. AST. Quicquid est gratum venit,
Hominēm-ne, genitor, Regiā excludi jubes ?
PR.PERS. Amica tu sic corda tractari jubes ?
Roxane, hic artis rite succeſſit dolus ?

625 Mandata nati fare quo gesta ordine,
AST. Secreta melius Regiæ tecta audient.
PR.PERS. Vbi est Senatus, esse secretum scias.
ASTY. Usus Senatum pectore coëgit tuo.
PR.PER. Non faciet usus plurimis unum parem.
630 ASTY. Credatur uni causa, quæ unum respicit.
PR.PER. Privata non est causa quæ Regē aspicit.
ASTY. Privatam at esse publicus jussit timor.
PR.PER. Publica remediū publicū accipient mala.
AST. Decerne solus fata. PR.PER. Sic fieri volo.

635 ROX. Dū me umbra, Princeps, vestis ignotæ tegit,
Peragro platæas tutus, & facili domos
Aditu pererro : multus ancipitem volat
Rumor per urbem, monstra sed populo canit.
Namque ille qualis ore defixus tuo

640 Currus, triumphos, spolia, captivos amat.
Hic loquitur Ochum patris umbrantem latus,
Est cui Tyrannī barbarus capti furor
Placuisse visus. Ille se contrâ putat

Vidisse R̄egem, qualis agrestes agit

645 Venator apros, læva fert arcum manus,
Fidoque patrem sequitur Astyages gradu.
Vtrique chlamydem Zephyrus undantem facit,
Sacrique spreta verticis fumat coima,

650 LUDOVICI CELLOTTI

- Et hic, & illuc alter, in campis simul,
 650 Simul urbe mediâ, temporum motu levî
 Vidi se Regem jurat. Intereâ Magos
 Subduco testis, atque suspenso pede
 Mitio in propinquâ limina incautos laris.
 Totâ adfuerunt urbe, vix ullum putem
 655 Superare, Princeps. Defit Archimagus tamen
 Privata rure quem suburbanò ferunt
 Augere lucra : quicquid est turbæ super
 Ab æde nutus proximâ expectat tuos.
 PR. PER. Bene est, dolosis undique impositi plagiis
 660 Tenentur hostes : summa votorum attigi :
 Dei & Saporis Numen ulcisci datur.
 Perge Artavasde, libera hâc mundum Iue.
 ROXA. Perdás-ne, Princeps, regiâ accitos fide?
 PR. PER.S. Fide infidelis regiâ vivat cohors?
 665 ROX. Quid deceat, haud quid illa mereatur, vide.
 PR. PERS. Nil perduelles dédecet. Patiar mea
 Adulterari sceptrâ ? larvatos feram
 Volitare Reges, & per attonitos colî
 Terrore populos ? ludus hic vester Magi,
 670 Ciere manes, civibus diræ stygis
 Implere regnum, gentis in cladem meæ.
 Stat execrandas Rege cùm vano manus
 Erebo & tenebris reddere. Actutum vola,
 Iubeo Artavasde ; nemo se contrâ ferat.
 675 Si quid recentis, si quid antiquæ memor
 Polles, potesque gratiæ, obvalla domum,
 Cæde, ure, perde, nullus effugiat necein ;
 Gratum est ab aula cernere ardentes rôgos,
 Et factioso sanguine undantes vias.
 680 Præxasde, ab agris Mithrobarzanem erue,
 Vinclisque onustum grandibus monstrum huc age.
 Legati adeste, Regia hospitium dabit.

C H O R V S

Regis jus dicentis majestatem potentiamq; describit.

- PRO ROBH quâm augusta throni gloria regii !
 Cum crispantibus hinc tela cohortibus :
 685 Hinc septem Satrapis confiliantibus,
 Princeps explicuit purpureum jubar.
 Olli rectus apex canitiem tegit,
 Et sacrum sociat cœlitibus caput.
 Tum Candys tyrio murice fulgurat :

- 690 Lambit palla pedes Medica : pectoris
 Quid lex nulla ligat, zona per ambitum
 Circunfusa meat : quid loquar aurei
 Vaginam, capulum, robur acinacis ?
 Quid jucundum oculi fulgur, & inclyti
 695 Flexus non humiles verticis, & gravem
 Membrorum positum ? Parcite coelites,
 Vestrum nullus habet Iuppiter æthera,
 Aut nostro similis sedet.
 Huc gentes coëunt, & prece supplici
 700 Poscunt pacifico jura sub arbitro.
 Hic regnata piis ante parentibus
 De sævâ repetit regna tyraonide.
 Fraude alter minor, & viribus, hosticis
 Defendisse rogit regna furoribus.
 705 Hic & Marte truci vinctus, inefficax
 Victricis fugitat tela superbicæ.
 Stridentem veluti per liquidum aëra
 Nisum Scylla tremit, dumque capi timet,
 Humanos capienda advolat in sinus.
 710 Stat squalente reus cæsarie innocens,
 Et squalente magis cæsarie nocens :
 Astræa in medio, nudaque Veritas,
 Et flecti impatiens confidet Æquitas.
 Hunc tristi immeritum funere fuscitat :
 715 Illum tartareas illacrymabilis
 Immigrare domos protinus, & luei
 Morum efferre piis sedibus imperat.
 Haud unquam geminis tortilis anguibus
 Visa Atlantiadæ virga potentior
 720 Ad lethæum animas trudere gurgitem,
 Detrusæ ve reducere.
 Quid cum mens operis conscientia nobilis,
 Re gestâ, domitis hostibus inclyta,
 Ad laudem properat ? cum populos gravis
 725 Annis atque animis Satrapa legibus
 Rexit sub patriis ? quam facili manu,
 Quam ridente oculo præmia dividit ?
 Hunc sceptra, & capitis vincula regii,
 Illum urbes moveant, atque sub uno
 730 Castrorum populi Numine mobiles.
 In gazâ bi stupeant, aut calybonii
 Inter delicias exiliant meri :
 Hoc fortuna mihi regia plus placet
 Quid prodest facile omnibus.

ACTVS QVARTVS.

ARGUMENTVM.

OXANEM cum Astya-
ge de violatâ fide Ma-
gis datâ expostulan-
tem, exanimat gravis
nuntius de uxore, & fi-
lio quos Magicus ignis
involverat. Advolat ille scilicet ex-
templò, ut eos præsenti periculo eri-
piat. Sapor ex adverso in scenam re-
gressus è castris à filio salutatur gravi
interrogatione & dubitatione sitne
verè Rex, verè Sapor? Cui cùm non
sine indignatione fidem fecisset ex
corpo & membris: signa ex mentis
superbiâ addit haud paulò certiora.
Nam Amyntam inopinatò & severè
de arrogantiâ ponendâ, gladioque di-
vinæ justitiæ avertendo monentem,
mirâ pervicaciâ remittit in vincula, &
toti Christianorum genti extrema
minitatur. Interim Roxanes, in sum-
mâ trepidatione, servum filii vestes
indutum, pro filio, ab incendio abstu-
lerat: quo eventu in furias aëtus se
sub Saporis ipsius oculis confudit.
Vix expiraverat, cùm Datis ejus filius,
qui aliunde evaserat, ingreditur vitam
à Rege impetratus: sed patris viso
cadavere post multa in Saporem con-
vitia, & ipse se, nisi prohiberetur, in-
terficeret.

S A P O R A D M O N I T U S T R A G . 253
terficeret. Et hīc iterūm dubitandi
causæ Astyagi. Siquidem imperatam
à se Magorum cædem negat Sapor.
Ptolemæum de beneficio gratias agen-
tem hostiliter tractat. Sibi oblatum
Archimagum liberū esse jubet. Cujus
copiam nactus Astyages , digresso pa-
tre , magicis sacris à dæmone tantæ,
tamque subitæ rei exitum postulat : à
quo tamen post consumptam artem
Magus nihil auferre potest quām ob-
scurum , & incertum de Rep. respon-
sum.

S C E N A P R I M A .

*Queritur Roxanes contra fidem regiam
interfectos esse Magos.*

R O X A N E S . A S T Y A G E S .

Tantum supinūs sorbeas, Princeps, probrum ?
Tām insigne , tām palmare ? ASTYAG. Men-
Regi velis

Obstare, quodque gravius extimulat, Patri ?

ROXAN. Regem putaris nulla cui constat fides ?

AST. Imperia Regum quā cadunt, faciunt fidem.

ROXA. Ea jussa debent cadere, quō inclinat fides.

AST. Inclinat arbitrium omne quō Reges trahunt.

ROX. Et quō trahuntur; serviunt queis imperant.

AST. Servire vestrum est : quidlibet Reges velint.

20 ROX. Sed honesta, sed non varia momento velint.

AST. Constanter eadem velle privatum puta.

ROX. Regale magis est velle constanter bona.

AST. Ire in Senatum jussoram ? ROX. Qui te locus
Regemque haberet. AST. Iussa secretus dedi.

25 ROX. Coram parente. AST. Potuit inflecti rigor
Privatā in aulā : tu tibi reliqua imputa.

ROX. Sed dum hīc sedemus, pateris infami rogo

Vetus gentis nomina in cineres agi ?

Tam fida Regi pectora ? heu, Princeps, tibi

30 Tot amica perdi capita ? subtexi vides

Vnde ante sumo sydera illacrymabilis ?

Astyage

Astyage quis te subitus invasit rigor?

Tam turpi amicos funere involvi fines?

AST. Horrenda claræ fata me gentis monent;

25 Sed ire contrà patris imperium, nefas.

Quid si execrandæ fraudis artifces erunt?

Quid si locarunt regio larvam throno?

SCENA SECUNDA.

Nuntiatur Roxani uxoris & filii cum reliquis Magis interitus.

TITHRAVSTES. ROXANES.

Q Vis me per auras turbo præcipitē vehet (ciet?

Domini sub ora? ROX. Quis recens lacrymas
30 TITH. Roxane ubi es? ROX. Tithrauste, quem ad luctum vocas?

TIT. O here! ROX. Profare, jam meos novi metus.

TIT. Perière cuncta: ROX. Perditos Iuges Magos?

TIT. Here, domus omnis concidit. ROX. Quid au-

TIT. Aspasia quondam socia felicis tori. (dio?

35 ROX. Eloquere. TIT. Magico clausit in busto di^s.

ROXAN. Quis ire veritam sœvus immisit Deus?

TITH. Vix rare recto jusseras, cùm se nurus

Intulit in ædes; quas, ait, nectis moras

Aspasia? Regi noster ambitur labor:

40 Præcurre, Procerum sanguinem extremo nefas

Spatio videri; causa regalis vocat,

Vbi ipse primus stare Roxanes velit.

Sic fata teneram Daridis prensat manum,

Et blandientem matris è gremio eripit.

45 Sequitur coacta mater, & nato comes

Nuruique diræ limen ingreditur domus.

ROX. Ergo ne periculo Daridem involvit suo?

TITH. Tuos amores, sanguinem. Princeps, tuum.

ROX. Crudele Coelū sequere, stat rapere, aut mori.

SCENA TERTIA.

Roxanis calamitatem deflet, & ad dubitationem suam reddit

ASTYAGES.

50 S Evera Divum fata! quis stabili putet

Vitam rotari cardine, & fidens sibi

Beatitatem vota per longam ferat?

Roxane

- Roxane felix Satrapa, infelix pater ;
 Mihi dum fidelem sedulus præstas opem,
 55 Quâ stare primùm parte debueras, cadis.
 At, at stetisses, ni quodd iratis polus
 Tonuisset astris efferum atque ingens malum.
 Cor trepidat intus : horror invitum quatit.
 Nescio quid aliquid peccus hoc certè gravat,
 60 Densoque frontem nubilo obductam tegit.
 Patri timere debeo ? an potius patrem ?
 An utrunque ? utriusque ? Voce quam blandâ dedit.
 Vitam Artavasdi, vincla Ptolemæo abstulit ?
 Quæs fulminavit in Magos idem minis ?
 65 Non sic repente læve placati maris
 Rapuere marmor in alta præcipites Noti.

SCENA QVARTA.

*Saporem eorum quæ actu præcedente gestæ
 sunt, ignarum videri miratur
 Astyages.*

S A P O R . A S T Y A G E S .

- Non hanc morantem sede retulisti gradum
 Ex quo recessi. Natae ? quo res sunt loco ?
 AST. Ades-ne genitor ? & unde ? quid turbat novi-
 70 Mutata species oris ? SAP. Incertam movent
 Adversa mentem somnia. AST. Vnde illud, pater ?
 SAP. Digressus istinc regio incubui toro,
 Fessumque curis altus opprescit sopor.
 Hinc inquieto vertici illudunt modis
 75 Simulacra miris : diceres ruptâ Styge
 Irruere manes, inque devorum caput
 Comâ cruentas sibilâ Eumenides rapit.
 AST. Hostile génitor somnia incursent caput :
 Fecere Superi brevia. SAP. Credideram moras
 80 Traxisse longas. AST. Tædia has fingunt moras.
 SAP. Vbi quos subacta miserat Memphis viros ?
 Coasta per te turba venerunt Magi ?
 ASTYAG. Ab genitor ! SAP. Ecquem spiritum ex
 imo trahis ?
 AST. Favere poteras. SAP. Agere felices volo.
 85 AST. Fidem dedilles ! SAP. Sunt tuâ tuti-fide.
 AST. Vel parce miseris. SA. Esse quos miseros veto.
 AST. Quid tale meruit, genitor, Astyages tuus ?
 SAP. Quas mihi querelas, natae, quos luctus canis ?
 AST. Quos imperasti, quosque spectasti, pater.

SAP.

- 90 SAP. Mihi incruentus fluxit hic, fili, dies.
 AST. En illa palmas tendit innocuas phalanx.
 SAP. Quae? ASTYA. Quam coëgi. SAP. Cur?
 AST. Malo ut finem daret.
 SAP. Quid illa poscit? AST. Quod petat frustrâ,
 pater.
 SAP. Eloquere. AST. Vitam. SAP. Vivat. AST.
 In flammis jubes?
 95 SAP. Quos loqueris ignes? AST. Nam quid hoc
 simulas, pater?
 SAP. Perplexa remove verba. AST. Cùm nulla
 est salus.
 SAP. Cogere. AST. Adustos ànne spectasti Magos?
 SAP. Quando? unde? nam quis casus in flamas
 dedit?
 AST. Quis illud ante Regis imperium audeat?
 100 SAP. Non imperavi: Mithra sic salvum velit.
 AST. Non Artavasdes iussus hæc busta excitat?
 SAP. Quis Artavasdes? quæ specu & vinclis premo?
 AST. Qui vincla blandâ fratris evâsit prece.
 SAP. Sapore liber proditor vivo exeat?
 105 AST. Etiam jübente. SAP. Somnias. AST. Vidi,
 pater.
 SAP. Astyage mente in magieus eripuit furor.

SCENA QVINTA.

*Christianus miles Saporis visum refert de
 Deo ejus superbiam penitus do-
 mari jübente.*

AMYNTAS. SAPOR. ASTYAGES.

- R Ex magne, salve. SAP. Regia injusso gradu
 Venias sub ora? AMYN. Numine huc agor Dei:
 Nutus Tonantis aure famulanti accipe.
 110 SAP. Sacrilege miles, Numen alienum ingeras?
 AMY. Mortale nō est quod loquor, Cœlū imperat.
 SAP. Terræ propago. AST. Quicquid est, audi pa-
 Sprevisse nocuit: magna non magni ferunt. (ter:
 SAP. Loquere: sed audi, per sacrum Mithræ jubar,
 115 Malè ominatum si quid effutis, Iues.
 AMYNT. Minare verò si qua vox hominem sonat:
 Divina vestros verba non capiunt metus;
 Vbi varia in auras verba consilians dedi,
 Et vix tonantes salvus effugi minas:
 120 Placare summi Numen aggressus patris.

Ad astra puras cernuus palmas tuli,

Et vota (tali thure Christiadæ litant)

Cùm supplicanti lenis irrepit quies :

Vt somnus artus quandò non totos ligat.

125 Nebulam vigiliæ primulam asperit sopor;

Grandi simaragdo paret impostus Senex,

Cui frons coruscat mille luminibus vigil ;

Qualis minores Cynthia exsuperat faces,

Aut quantus æthræ lampadem Phœbus quatit.

130 Pennata circum turba conglomerant, leves..

Sine mole vitæ : pars verecundo.pia ..

Conivet ore : stare pars nescit loco ..

Devota jussis, quò vocat nutus, volant ;

Rapiuntur : actum tardius fulmen ruit

135 Animante flammâ : pars inardescit suo ..

Bellare Regi.bella : factorem timet

Natura vitro.tremula sub pedibus globo,

Et vestra renui claudit Imperia ambitu.

Tarpeia punctis culmina notantur tribus :

140 Quæfivi Athénas : penè & Ægyptus latet :

Biffena pingunt stigmata & pontum & rates ..

Minore Nilus linea, & Tigris fluit.

Vidi & Saporis Regna, quam ferè nihil.

Stat ante Regem Nammeo vultu Aliger,

145 Dextrâ sarissam librat, in laevâ aureus

Radiatur umbo, cassis auratum vomit

Agitata fulgor, pectus objecto riget

Adamante solidum. Cui sacrum quassans caput,

Tremente Cœlo, voce sic fatur Senex :

150 Penetravit altra typhus, & flecti impotens

Deo superbus regnat irato Sapor.

I perge regno vertere, augustam domum

Agitare turbis, donec edoctus malis

Regnare Cœlo discat, & timeat Degum.

155 Hæc visa retero, plura non jussit Deus.

SAP. Duplica catenas miles, immani specu

Conde insolentem : liber ancipiti malo

Quid illa profint somnia auctori, exprimam.

AMYN. Recide linguam, spiritus fastum arguet,

160 Fastum Saporis : lumina introrsum erue,

Gladium videbunt pendulum irati Dei.

Sulcante nudum exentera ferro latus,

Terga lacerentur scorpio, flammâ & pice

Rigentur artus, omnia invisum Deo

165 Dicent Saporem membra. SAP. Non solus meam

Satiabis iram, Regius totam dolor

Gentem reveller, mugiet vestrâ efferum

Gravidus cateryâ Taurus, eculei gement,

Stridensque celeri machina rotaru molet.

170 AMYN. Meliora, Princeps, non prius furvâ polom
Nox rapiet umbrâ, quâm meam implores opem,
Totoque salvos orbe Christiadas velis.

SCENA SEXTA.

*Roxanes pro filio servum vestibus ejus
ornatum è Magorum incendio eduxisse
se deprehendit, & de suppicio Magis
irrogato cum Sapore expostulat.*

ROXANES. SAPOR. ASTYAGES.
BADRES.

QVAM penè claræ columen amisi domus !

175 Accede, patrem stringe, per certam mihi
Petita mortem præda. ASTYA. Roxanes adest,
Subsistit, genitor, tacitus explora virum.

ROXA. Cor fluctuatur intus, & nondum satis
Sibi credit animus, ita quod effugit, timet.
O dulce pondus ! ora quid vertis retrò ?

180 O astra ! perii : Datis hic non est meus.
BADR. Ignosce princeps. ROX. Filii exuvias mei
Indutus astes ? BADR. Iussus hoc spolium indui.
ROX. Ita ludis audax ? BA. Qui rogo objeci caput,
Et penè fido gutture favillas bibi.

185 ROXAN. I larva, morere, Datidi inferiae meo.
AST. Roxane fiste. RO. Facinus, & Princeps, ferū !
AST. Quæ causa luctus ? RO. Datis heu ! Datis meus,
Spes sola generis. Quid querar ? quò nunc ferar ?
En illa, Princeps, regia Saporis fides ?

190 His ille donis merita compensat mea ?
SAP. Quâ parte quereris Satrapa infidum tibi ?
ROX. Ah Rex, amica perdis indignè agmina !
Saltem decoro funere innocuam daret
Perire turbam ! vultur arrosum jecur,
195 Oculosque cornix, exta rapuisse canes :
Beata vivo membra sarcophogo inderent.
At impiari jussus invitatis retrò
Egit favillas ignis, & crepuit ferū
Coactus ardor, sed pati potuit nefas.
200 SAP. Delira loqueris. ROX. Vortices sinuans polo
Hinc flâna paret. SAP. Somnia. ROX. Vrbanis sine
Monstrarre pestem mœnibus. SAP. Scande ut lubet.

SCENA SEPTIMA.

*Non imperatum à se Magoram vivi-
comburium sibi narrari jubet
Sapor.*

SAPOR. BADRES.

- M**Endace quam tu fabulam instituis togā ?
BA. Narrabo, Princeps, quando me audentem
 205 **V**bi iussa stetimus turba ferali domo, [facis.
 Ipsumque magicos limen expavit gradus :
 Horresco referens ! per tenebrosos specus
 L'arrare stygiæ concavum auditæ canes.
 Tum visa sponte spectra, quæ nullâ magus
 210 **E**ducat irâ. Mé-ne, conclamat Dotus,
 Me monstra petitis ? voveo Persephonæ caput :
 Aconita linquit anguis, & Dominæ comam
 Scandit Megæræ : Cerberus rictu minas
 Respirat omni : claustra tartarei patent
 215 **I**n amoena Regis : ibimus, Pluto, ibimus :
 Fuimus, Sodales, rexit Arsacidas potens
 Magia, summum fata parturiunt chaos.
 Sic factus amens passibus trepidas citis
 Pererat ædes, it, redit, plorat, furit.
 220 **P**er aperta Nisæ mitiūs toto enthea
 Mænas Lyæo currit, & socias rapit
 In arma thyrso. Subitus augustâ ruit
 Aulâ Artavasdes, agmine & telis minax.
 Perière cuncta, clamat excelsâ intuens
 225 **S**peculator arce, fugite, si supereft salus.
 Ac velut Averno si quis immisit diem,
 Vetiâque manes luce præstringi dedit,
 Palantur umbræ, si qua nec tristem loca
 Fregere noctem, tenuis huc rapido advolat
 230 **V**ulgus silentum turbine, in coecum inferi
 Coiêre punctum : talis attonitas quatit
 Tumultus ædes : antra pars furtim subit,
 Magico antra fremitu clausa : pars Cœlo petit
 Propiore latebras : ardēt hic verbo efficax
 235 **C**elare trepidum fistili saxo caput :
 At ille tentat pariter & mundo & fibi
 Eripere Phœbūn : fata si casum ferunt,
 Sequatur orbis, si secuturum trahit.
 Hæc inter auget turba quæ faceret metus
 240 **I**mbellis, exspes, innubæ, inatres, nurus,

Puerumque pavitans agmen. At tandem memor
Domina jugalis Datidem gremio adprimis,
Totoque inumbrat corpore, & si fas, daret.
Vtero recessus. Pignus & fidei unicum

245 Genialis, inquit, gaudium & matris breve,
Imago patris, per meum, fili, latus

Tuum petetur, plaga se plagae induet,
Natiisque vulnus sanguinem matris bibet.

Tecum-ne moriar : debui ah pro te mori :

250 Sed vive, fili. Varia sollicitus timor
Consilia versat : inde me subito vocat

Clamore : propera Badre, si domini salus

Si tangit oriens vita : quid multis morer ?

Mutate vestes, Datidem instanti meum

255 Exsolve fato, præmium virtus erit,
Et si quod astris Numen afflictos videt.

Mora nulla dominum servus erepto tegi

Centone lætor, adjuvat fidam manum

Sperare mater ausa : jam Badrem exui,

260 Fictusque veram Datis expecto necem.

Aeterna sed quis fata declinet Deum ?

Iam dira circum sulphura, & flammæ cibos

Bitumen omni miles indiderat foco :

Abstulerat atra nebula postremum diem.

265 Ecce ora subitus ante Roxanes stetit,

Et jam propinquâ morte pallentem rapit :

Dicere parabam : falleris non sum tuus :

At ille dextrâ, voce cunctantem abripit

Tela per, & ignes : trepidus abeuntem sequor.

270 SAPOR. Ergo coacta periit infide cohors ?

BAD. Nisi cui Artavasdis, militu, & flammæ furor

Pepercit, & Rex. SAP. Fabulas certò canis :

Abripe satelles : quære quod ludas caput.

BAD. Quod rapior eheu ! quod fides pretium tulit ?

SCENA OCTAVA.

*Roxanes furore inflammatus multis in
Saporem convitus ex urbis mœnibus
jactatis, se in ejus oculis confudit.*

ROXANES. SAPOR. ASTYAGES.

275 Eia Sapor eja, tolle vesanum caput :

En altra piceo turbine obduci vides ?

Hac hac eruento regnat imperio Sapor.

Perjurie, populi carnifex, seculi probrum,

Fide

S A P O R A D M O N I T U S T R A G . 262

Fidei charybdis, patriæ bustum tuæ.

- 280 SAP. Megæra vexat unde lymphatum caput ?
 ROX. Age scande, scelere quid parum frueris tuo?
 Oculis favillas hauries ; lentum est bonum.
 Audire quæ cupieris. I miles, lege
 Rivos cruxoris, ponet hoc pretio sitim.
- 285 ASTY. Roxane quis te subitus invasit furor ?
 ROX. Stolide Gigantum frater, ampullæ tumor
 In ventum ituræ, longa Roxanis fides
 His aucta donis ? hoc meus meruit labor ?
 In hoc periclis obvium objeci caput ?
- 290 In hoc honestis latera vulneribus patent,
 Obicemque morti pectus hoc posuit tuæ ?
 SAP. Queri remitte; quod exprobras donum, perit.
 Donare sed tu subditus Regi potes ?
 ROXAN. Hic fiste, cogam qui tibi his stipendiis
- 295 Magne Imperator, militent. Statis viri ?
 Properate, quærerit quem togo immittat Sapor.
 Odium parentum, tetra natorum lues,
 Vive execrandus Persidi, ingratus tuis,
 Tibi gravis, esto (quid precer pejus) quod es.
- 300 SAP. Quò quò scelestè ? miles insequere ocyas.
 ASTY. Aditum recusant urbis oppositæ fores,
 Tutus recessit. SAPOR. Tutus irato trahat
 Vitam Sapore ? quolibet cursum feres
 Celer assequar té : seu per arentes plagas
- 305 Mediteris indignata prensari juga,
 Illuc subibo : penna si Icario vehet
 In astra nisu, jamqué Latoum super,
 Super & minantem dira Gradivum, caput
 Tuleris superbū, vindices iras time ;
- 310 Sequar, & in ipsum tela jaculabor Iovem.
 ROXA. Fugisse reris ? redeo : quid perdis minas ?
 Age redde natum, redde Roxani Sapor.
 SAP. Moriere prædo. ROX. Moriar, at nullum mei
 Tibi jus cruxoris fuerit : ostendam patrem
- 315 Cui vilius anima filii. Hunc ensem vides ?
 Hoc nuper altum barbaro exhausi latus
 In te vibranti vulnus : hoc pater, hoc avus
 Rupere Scythicum patre cum tuo gelu.
 Quæ terret oculos umbra ? te fili sequor,
- 320 Agnosco manes ; aspice, occurro tibi.
 Simul & Satori. SAP. Nolo præcipias scelus :
 Meo occides furore. ROXA. Iam tempus vocat
 Age anime, parta est ultio : exciderat manus,
 Nisi hic doleret, reliqua conficiet polus.
- 325 AST. Vetare perge, genitor. SAPOR. Ipse iustum
 adjuvem.

SCENA NONA.

*Datidi puerō ex incendio erepto vitam
dat, sed patris recens occisi cadaver
objicit Sapor.*

ARTAVASDES. SAPOR. ASTYAGES.
DATIS.

S Is salvus ô Rex. SAP. Vnde te sistis mihi ?
ARTAV. Feci imperata : clausit indago viros,
Flammāque totam à culmine everti domum.
Vixere quondam turba, nunc cineres Magi.

- 330 Vnus ruinam gentis evasit puer
Roxane natus : si qua te pietas movet,
Huic parce, Princeps. DAT. Regii fastūs apex,
Pietatis idem culmen imbelli Sapor
Ignoſce puerō : ſic tibi Astyagēm polus,
335 Ita ſervet Ochum. Nam quid in Regem innocens
Tentavit ætas ? tenera quid potuit manus ?
Pro me iſta preſant : merita narrabunt viri.
Magis innocens ſum, quod minus poſsum nefas.
Sed robur ætas addet, & potero tuis
340 Servire ſceptris, ritè quæ coluit pater.
Me nil merentem redde jam merito patri.
SAP. Puer æqua poſcit, jubeo, Roxanem huc date.
DATIS. Superi reponant æqua pietati Sapor.
ASTY. Pueri ne matrem ſævus abſumpſit roguis ?
345 ARTAV. Abſumpſit omnes, nullus elapsus fugā.
AST. Heu ſtemma clarū ! SAP. Nullus elapsus fugā ?
At, perduellis, ire Roxanes tuos
Poſtuit per ignes, frangere armatas manus,
Natūmque letho eripere, ſi matris dolus
350 Natum ſivifſet eripi. ARTAV. Ignaro exprobras
Facta Artavasde. SA. Fare, grande aliquid queror.
Quis illa jussit buſta ? AR. Rex. SA. Tibi quis ſpecū,
Quis merita dempſit vincla ? ART. Tu vītæ arbiter
Necifisque. SAP. Magicis manibus poenias dabis.
355 Mentire. ART. Multus Satrapa ciugebat latus,
Et ipſe regno natus Astyages tuo,
Validas jubentem voce viderunt minas.
SAP. Mentire, non hoc jussus es. ART. Testor Deos
Hominesque. SAP. Ludis perfide, & noſtrum tuo
360 Nomen furori commodas. Quid agis Sapor ?
Ludibria servo, fabulam regno paras.
Ita perduellis carcerem effringat reus ?

S A P O R A D M O N I T V S T R A G . 263

Populo innocentia crudus, injussus ferat

Quos meruit ignes ? Dati genitorem accipe.

365 DAT. Quæ monstra, miles ? quid video ? pater hic
Roxanus hic est genitor? o coelum! o Deil [meus?
Pater effer oculos ; Datis en adsum tuus :

Adjunge labiis labia. Quid torpet manus ?

Quid ora pallor occupat ? malæ rigent ?

370 Quis te cruentam casus in mortem impulit ?
An tuo alienum facinus in vultu lego ?

Quod torva flectis lumina haud frustra minax ?

Agnoscis ? in te mortuus sœvit furor

Tyranne vecors : hoc meus meruit sator ?

375 Hoc clara avorum nomiaa ? exerior parem.
Eductus in spem ? trux, abominabilis.

Da, redde patrem, redde Roxanem fera.

S A P O R . Etiam Sapore dignus irato puer

Optat videri ? DATIS. Dira progenies leæ,

380 Pergis-ne in unâ facere quod placuit domo ?

Ferrum, vel ignes ferte, me fecit tigris.

Vix dum peritum vivere, peritum mori :

Vtroque telo doctus utetur dolor.

ASTY A. Cavete ne quid impotens peccet manus.

385 DAT. Mortem recusas carnifex : & parceres

Nisi ut noceres ? sœva te pietas tenet :

Cui causa vitæ tollitur, vitam imperas ?

Non servio sic : Saxa præcipiti vides

Abrupta dorso ? facilis ad mortem hinc via est.

390 Fractâ æstuante nube torrentem vides?

Hunc fontis alti gurgite ? hunc puteum? has aquas?

Mors sedet in imo. Cor meum, guttur meum,

Iugulumque cernis ? quâlibet venâ patent

Effugia vitæ. Nempe me prohibes mori :

395 Genitrice adustâ perfide, occiso patre,

Quod jus tibi in me ? quos mihi intentas metus ?

Vis moriar ? opto : vivam ? id arbitrii mei est.

S A P . Rapite hinc cadaver : filium tuto mihi

Servate claustro. DAT. Dum sequor nulla est mora,

400 Præcede genitor. Datidem promptum vides

Tyranne, quod minaris aut possum, aut volo.

Si vivo ; quâ sol igneos currus agit ;

Si morior ; orbe porrigit quâ se infero

Cocytus ingens, umbra clamabo innocens :

405 Megæra in orco regnat, in terris Sapor,

Et illa manes vexat, hic manes facit.

AST. Sequere Artavasde : furere si pergit, veta.

S A P . O contumacem spiritum ! o dignam mago

Parente sobolem ! ASTY A. Gratulor nullam puer

410 Quod Regis iram extorsit impunè impudens :

Virtute, genitor, est tuâ factus nocens.

O temperasset chalybe Roxanes pater !

Fortuna fidum pectus invidit tibi.

SCENA DECIMA.

*Ptolemæum gratias pro libertate agentem
negat Sapor se liberasse, & jacenti ad
pedes superbe insultat.*

MEGABIZVS. SAPOR. PTOLEMÆVS.

Tua Rex, subactus ora Prolemæus petit.

415 SAP Prolemæus ? unde ? MEG. Carceris diro specu.

SA. Dudū expetitus ? MEG. Squallor, illuvies, situs,
Neglecta triste fecerat monstrum coma.

SAIr. Et hoc placebat : squallor, illuvies, situs
Sunt pulcra in hoste : da meum videam decus

420 Megabize. MEGAB. Magni genua victoris subi
Ptolemæ. PTOL. Regna, vive Rex Regū Sapor.

SAP. Tú-ne ille viæ gentis attritum caput ?

PTOLEM. Ego rebellis ille, fortunæ pila,
Spolium Gradivi, gloriæ vestræ seges :

425 Tua ut vigeret dextera impositus throno,
Virtus vigeret ut tua exclusus throno.

SAPOR. Vbi ille quondam vocis effrenæ tumor ?

PTOL. Miser esse nescit posse, qui non est miser.
Fortuna non si Regibus se se eripit,

430 Sui memoriam, verba, spem secum eripit.
Sed jam prioris verba dedidici status,

Potentiore doctus imperii jugo :

Meque esse vidi posse quod vellet Sapor.

Tollis ? superbum verticem Cœlo inferam:

435 Deprimis ? iniquam patiar è terris styga.

Et quis tyrannum sceptra non timeat tua ?

Das regna quæ non tollis ; effusè beas

Quos esse miseros non jubes. Potui bonum
Optare Martem, facere quem solus potes.

440 Vinci beatum victor humanus facit.

SAPOR. Fictō-ne ludit vox adulatrix sono,

An vera fari gestit ? alienâ abnēgo

Créuisse laude : quicquid est peperi mihi

Cessante Cœlo : decora quid vitias mea

445 Et miser, & hostis ? PTOL. Decoris & partē facit
Ptolemæus hostis, esse quem miserum vetas.

SAPOR. Etiam priori vota fortunæ facis

Captive

Captive prædo ? nostra famulanti manu

Imperia perages ; hoc tibi regnum est super.

450 Exin malorum, carceris, vitæ fatur

Decorticatum luridus truncum trahes

Vivax cadaver, mortis exuvium, & metus.

PTOL Tam dira merito gloriæ quā:ūm est, Sapor,

Donare regna ? SAPOR. Regna ? funeslum caput.

455 PTOLEM. Si glorioso certa promissi fides.

SAPOR. Submitte (jubeo) colla, victori pede

Terenda colla. PTOL. Perfide, exitiabilis ;

Tām-ne ergo regno penitū exciderim meo ?

Sit aliquid ultra vincula ? & quod es juvat

460 Fuisse quondam : colla proculca impotens

Lacera, trucida, viētus est quisquis scelus

Fecisse gaudet : tuque quod cogis, time.

SAP. Restitue vincla miles. MEG. Effari ultimūm

Permitte, Princeps. SAP. Nempe quid portas novi?

465 MEGAB. Legatus aulā nuper auditus tuā

Parrem impertravit regiā natus fide.

Vitam dedisti Sarrapūm cinctus choro.

Tua dicta regni poscit & fama, & status.

Promissa primūm sponte, debetur salus.

470 SAP. Mercede quā te vincitus adjunxit sibi ?

MEG. Quā non recuses, Regis imperio & fide.

SAP. Es factiosus Satrapa. Quā nuper fide

Mihi me negabas, urbe prohibebas meā ?

MEG. Quā te Saporem, perfide, & Regem nego.

475 Ptolemæe in urbem sequere, quærendus Sapor :

Nos fallit umbra. Ludere an ludi cupis

Astyage toties ? regium sic tu genus,

Sic patris amorem publicas ? SAP. Regni lues,

Odium Saporis ! quis mihi crudum Deus

480 Laniare pectus, vellere insanum caput,

Quis parricidæ spargere cerebrum dabit ?

SCENA UNDECIMA.

Archimagum pro vitâ supplicantem benignè suscipit Sapor.

PRÆXASPES. SAPOR. ASTYAGES.
MITHROBARZANES.

485 M Astanda, Princeps, victima Inferno Iovi,

Vt imperasti fistitur. MITH. Regum decus,

Tutela mundi, numinum Numen Sapor,

Quid amica Regi, fida quid regno cohors

Magi meremur ? ocyor Cauro volat

Glomerante hubes factus ad nutus tuos
Nostris satelles agminis, Cœli plagas
Scrutamur, ô Rex, Ditis horrendum chaos

490 Tibi penetramus, frangimus rerum vices.
Quoties reflexus in suum Euphrates caput
Luctante fluctu rediit? occurrit sibi
Retrogradus Ister? horruit Phœbe solum
Admissa terris: claustra tartareæ stygis

495 Rupere manes: serviunt toto impetu
Elementa nostris legibus, Regum Magi.
Eôa per nos maria pretiosâ gravant
Conchile baccâ; sternitur odoro seges
Panchæa campo; regias quicquid Thetis
500 Gremiö-ye tellus ubere in gazas vomit
Magia peperit. Quid loquar fusa omnibus
Inimica bellis agmina, accitos tuo
Ignesque, & imbres classico? infidiis caput
Regale tutum? redditum natis patrem,

505 Patrique natos? Turba parendi artifex
Prodeesse docta, fraudis ignara ac doli,
Iræ bidental triste sternemur tuæ?
SAP. Non sic amicum pectus; æthereas cape
Securus auras: solvite immeritas manus:

510 Injussa nostro vincula imperio excidant.
PRÆX. Figis, refigis jussa, famulanti Sapor
Obsequimur aure, vivimus, morimur tuo
Vertenda nutu membra. ASTYA. Legatos adiœ
Præxaspes Pharios, vincla Megabizo duce

515 Rupisse spreto patre Ptolemaeum mone:
Placare Numen Regis offensum parent.

SCENA DVODECIMA.

*Tot casuum varietate attonitus Astyages, tandem à Sapore fidenter petit
sitne verè Sapor & Rex?*

A S T Y A G E S. S A P O R.
M I T H R O B A R Z A N E S.

S Ecura testis, genitor, emissus dabit
Confilia promi: miles externa atrii
Hinc servet atque hinc spatia semotus jube.

520 SAP. Secedē miles. Arbitro sedes vacat,
Astyage quid moliris? ASTYA. Hoc primum, pater,
Sine te rogari: si quid indignum loquor,
Peccare liceat, patrius ponat furor,

Dum

Dum ponit æstus filius mente abditos.

- 525 SAP. Eloquere tutus, languet objecto furor
Nato paternus : impetus fractos habet
Amantis ira. ASTYA. Genibus affundor tuis.
SAP. Exurge nate. AST. Per tuum, genitor, caput
SAP. Facis molestè. AST. Per pium fratris jubar !
530 SA. Alienæ mitte. AST. Grāde per si quid polo est !
SAP. Fili, enecas me. AST. Ne mihi verbū invide
Facile, breve, unū. SAP. Fare, quæ sciero eloquar.
Sic mithra fratrem me velit. AST. Túne es Sapor ?
SAP. Quæ monstra ! Superi ! ubi sum ? quid audio ?
quid loquor ?

- 535 AST. Tú-ne ille genitor es meus ? tu Rex Sapor ?
SAP. O Cœlum ! ô astra ! quid moror ? vixi satis.
Pulcro superstes nomini, & nato, & mihi.
Ignotus, anceps, dubius Astyagi Sapor ?
Dehisce tellus, meque cum regno abripe.

- 540 Immane fatum ! quis meos fævo Deus
Aspexit ortus lumine ? ô vindex tuos
Roxane manes sentio, vestros Magi.
In hunc dolorem vivo ? Me Procerum favor
Deseruit omnis : ille lymphato gradu

- 545 Invasit urbem ; fodit hic ferro latus :
Meâ jubetis facinus expleri domo.
Labat in parente natus, atque oculo timeret
Mendace ludi : quique sic dubitat, negat.
Negat mei pars sanguinis, imago mei ?

- 550 AST. Iræ professum quisquis es serva modum.
SAP. Quis tibi Saporem, nate, suspectum dolias
Iubet esse ? videor ecquid in scenam ingredi,
Et fabulæ aëtor regios ficto sonos
Tonare vultu ? ponere augustos gradus ?

- 555 Edicta fari spiritu theatrico ?
Quid non Saporis corpore hoc, fili, vides ?
Non ora nosti ? non lacertorum toros ?
Mentira vox est ? induit fucum coma ?
Fallax cicatrix fronte ab obliquâ meat ?

- 560 Quid credis oculis ? melior exploret manus
Huc, nate, dextram, te tuus poscit Sapor.
ASTYA. Non hostum tumultus ipse jussisti ? Magos .
Solvi in favillas, vincla Ptolemæo exui,
Vincla Artavasdī ? SAP. Perdat, & letho obruat

- 565 Saporis ira quisquis hoc ausus nefas.
Aurora Cœlo candidum extulerat diem,
Cùm vasta nemoris spatia lustrantes simul,
Terrere visa est rupe sub tristi Lea :
Eduxit inde cura Roxani inscium
- 570 Ib vacua turmis castra, AST. Plebs vectum canit
Rutilante

- 263   **L V D O V I C I   C E L L O T I I**
- Rutilante curru, regios dignâ lares
 Intraffe pompâ : sedē sublimem aureâ
 Vidi ipse phariis jura legatis dare.
 SAP. Ea facta, nate, nescio. ASTY. Fecit Sapor.
- 575   SAPOR. Oculos sefellit arte mentitus Sapor.
 ASTY. Archimage. MITH. Princeps. ASTY. Si
     quid artifici potes
 Movere cantu, (magna res agitur tibi.)
 Si quid fuisti, si quid es, totum explica
 Volumen artis : colchico pestes finu,
 580   Vires nocendi citimine æmonio advoca :
 Omnes ahenâ falce tollitca plagas :
 Lunæque toras horridus spumas lege.
 MITH. Non sum monendus, pande quid fieri velis:
 Illa è propinquo gnarus Hostanes feret.
- 585   ASTY. Phlegetonte manes evoca, incertis cape
     Responsa rebus. Hinc & hinc paret Sapor,
 Hic urbe dudum exclusus, ille aulam tenet.
 Patrem ille, patrem hic ore se monstrat pari.
 Nec Sapor uterque est, nec capit regnum duos.
- 590   Quæ teneat urbem larva, quod spectrum roga.
 SAP. Hecates alumne, mysta tenebrofæ domûs.
 Tua si secundo sacra suffitu micant,
 Pectusque cura regium ingenti levas,
 Per amica Mithræ fidera, & Regni lares,
- 595   595 Pendebit ante Cidaris, Orosangam voco.
 MITH. Pretium dat arti Regis imperium & favor:
 Tua parce dignis dona ; mihi das cùm jubes.
 Aggredior, unum patere sed de te impetrem :
- SAP. Fidenter aude. MITH. Sacra præsenti nefas
- 600   600 Arcana Regi pandere : ad tacitos meant
 Vimbræ recessus : ipse quâm sæpè horru
 Quod imperavi murmurè insano malum !
 Et mihi minantur impii pestes lacus.
 Edico, Princeps, timeo de Acheronte omnia.
- 605   605 SAP. Volens recedo. Nunquid & natum jubes ?
 MITHROB. Illum latere fede nil tutâ vetat.
 SAP. In castra redeo. Natae per sanctum patris,
 Et dulce nomen, per meum obtestor caput,
 Tuumque, pietas si qua visceribus calet,
- 610   610 Ne factione Satrapum, & victus dolo,
 Fili parentem desere : accrevi satis
 Si te recepi. Cor meum, vitæ quies,
 Astyage patris anima, quam, si me fugis,
 Mortem recusem ? ASTY. Ne precor, ne me, pater,
- 615   615 Time infidelem : video, tu Rex, tu Sapor ;
 Agnosco, nullus fucat obtutum dolus.
 Præcede, sacrâ castra transactis petam,

Præstabo

Præstabo rebus debitam afflictis opem.

SAP. Dii te secundent, Natae, præsidium meum.

620 Tibi me perennem dicet hic patrem annulus;

Incluse digito, recta turritum caput

Dum tollat altè Cidaris, & Regni comes

Arsacia melior sceptra modereris patre.

ASTY. Tu vive, regna, genitor, haud nati indigus.

SCENA DECIMA TERTIA.

*Hujus negotii tam perplexi exitum per
Mithrobarzanem magicis sacris cona-
tur discere Astyages.*

MITHROBARZANES. ASTYAGES.
HOSTANES. ORACVLVM.

625 Secreta, Princeps, poscit impatiens loca
Populus silentum: si quid es tutus, late.

ASTY. Elige latebras, nec datâ excedam tuus

Statione miles. MITH. Cominiode astabis procul,
Hic ubi tenebras angulus tenues facit.

630 ASTYA. Quid deinde? MITHR. Trepidus, tac-
tus asperga sacrum.

Mutire parce, five felices volant

In altra flammæ, five caligo ruit

Inauspicata. ASTYA. Labra Sigalion premet
Ne metue, linguam pascere addidici puer.

635 HOSTAN. Ut imperait do malis foetam penum.

MITHR. Vbi unda? HOSTAN. Vixdum tenuis
afflavit focus.

Si spargis aras in vices ibit crux.

MITH. Hic extrue aram. Regis hic statuam loca,
Converte in atras Solis occidui plágas.

640 Discinge veltum, vinculis pedem exue.

Capiti tiaram deme. Suppedita facem.

HOSTAN. Imperia feci promptus. MITHR. Hic
tacitus mane.

Oppito Telumo te: a a Multū te saluto Pluto:

* Ob vos sacro Teniræ: b b Obsecro vos Parcæ:

645 Calo vos freæ filen- c Voco vos potestates
tum: c mortuorum: (pello-

Po mane te quirsto. d d Popule umbrarū te ap-

† Tami bimarris istoc, e e Sanguine Bacchi,

Cetiūmque curione f f Et ovium cruxre

Vos

* Iuxta aram pede nudo terram percudit,

† Aspergit aram & statuam..

270 LVDOVICI C E L L O T I I

- Vos habeo jurulentos. g g Vos madefacio.
 650 Bromosa februare ; h h Immunda purgate ;
 Cracata tarenate ; i i Acerba mollite ?
 Lari redandruate ; k k Redite ad Regem ;
 Donaticam, stigina l l Coronā, regalia insignia
 Solerate sente vostrā. m m Confirmate sententiā
 655 Cernulus, ambaxioquus
 topper. n n Pronus , circumactus
 Foccundi splices ter ca- celeriter
 lo, ter eo. o o O felices Dēe ter voce.
 * Vrbo circite me , p Circundo me circulo,
 pollucto tibi Vrage voveo tibi & Pluto
 mepte. p meipsum.
 Aras amictu vitta purpureo tegat
 Da thura prunis mascula : ingrato effluat
 660 Verbena fumo. † VT IGNIS HAS STIRPES
 CREMAT
 SIC REGIS HOSTES VRO. SIC REGIS DECVS
 SPLENDEAT IN ORBE FLAMMA VT IN-
 VASIT FACEM.
 ‡ Munditenens, Proarche, Annenoëtos , Arrhe-
 tos, Sige,
 Patricosque , Metricosque , Pistis , Henosis ,
 Hedone,
 665 Hebdomas, Lar, Macariotes, Telera, si Regem
 jubes
 Sospitari, faustitari, dextrovorsū vortitor.
 Ogdoas primogenitalis , Metagogee , Horos
 Ecroma.
 Demiurge, Asynetos , Enthymesis , Horothetes,
 Nymphon,
 Iaioth, Lytrote, Ageratos, Aiue si nefas Regem
 670 Sospitari, faultitari vortitor sinistrorū.
 Implicita, Princeps, sacra ; Dii fallant metum.
 Ad vota surdam patior hoc primum styga.
 ASTYA. Tonare perge, vanus haud iudet labor:
 Bene constat omni faustitas Regum prece :
 675 Vile est, quod ultrò facilis objecit Deus.
 MITHR. Ciebo manes ultimo validè impetu.
 Iterū lyæi murus admisce puer.
 HOS. Quid hoc ? nigrescit: calice suscipitur crux,
 Quod urna vinum fundit. MITH. Ah perii miser !
 680 Infide Princeps, quas mihi infidias struis ?
 ASTY. Meliora amicum pectus : hostiles jube
Exesse
 * Circulum sibi describit. † Accendit facem
 sacro illo igne. ‡ Eanden faculam ter concus-
 tit, & invocationem inchoat.

Exelle larvas. MITH. Rite moriendum auguroſ, Nec docuit ars mea vana : quod crimen luo ?

AST. Te monſtra turbent Stygia, nec quicquā times.

685 MIT. Arma fer, arma puer; totū chaos arietare per-
Evincam rupiſſe silentia Vejovis severi. [go:

Divinos latices poto Theangelis.

Quāque hirabotanī vultus inungitur

Clām Latonigenis falce sub æneā

690 Ostentante jubar Sotthide concidit.

Titani Triviæ Tartarei Canis

Spumam populeā ſpargimus arbore.

Hanc Saturnius aram crux irrigat

Tu divinipotis divitiæ Magi,

695 Tu torquere Deos, vota dare efficax,

Regem Rege fatus temnere parcito.

* Bytios, Proprincipatus, Pneumatica ponerias,
Metropator, Postpostumatus, Lucetie, Homo-
ſyncrafis,

Myxis, Achamoth, Abraxas, Ialdabaioth, Iao.

700 ORAC. Non coges Phlegetonta loqui, defiſte
moveſe.

MITHR. Impiata monſtra Averni, ſæva Gorgoni-
dum lues,

Horridi Pyriphlegetontis incolæ, indigenæ, accolæ,
Andruatis, adbitatis, procem cettis oxyme ?

Vos ego astrosæ phalanges luridum immittā diem:

705 Tartari religata ripis ricta frendebo ſpaci :

Tantalo faciā quietem; meditor immensum chaos,
Terra, Cœlum mixta current, ſtare cogā flumina.

Stella, briza dispalate, aut protinā impibo Vragib.

ORAC. Scandere dum geſtit tellus, descendit

Olympus.

710 Est duo, ſunt unum magno diſcrimine Reges :

Vivet uterque ſuis : Sapor hic, Sapor ille ; fuerunt
Quod modò ſunt : uni debentur Perfica ſceptra.

MITH. Actum eſt, move aras, effer effigiem puer :
Fluente rivo trans caput cineres jace :

715 Cave ora flectas retro dum manes legunt.

Abiere manes : tutus huc flectas gradum

Aſtyage. ASTYA. Quidnam rebus in tantis ſpeſi-

Tua ſacra faciſit? MIT. Implicant, Princeps, magis:

Leve hoc, niſi ipſos implicant etiam Magos.

720 ASTY. Reſponſa Diſum loquere. Quid vultu files
Pallente retroversus? affuetam ſenex

Puero artem iniſti. MITH. Non novus veni artifex:

Sed ominosa vi di iñexpertus ſacra :

Aſtyage, vixit Mithrobarzanes tuus.

ASTYA.

* Ter facem concutit, & arā virgā percutit.

725 ASTYA. Meliora vitæ arbitria donabit polus;

Tu vana temne spectra. Regales age

Imminue curas : quid styge oratâ refers?

MITH. Obscura, Princeps, pauca. Sunt unū, est duo;

Quod sunt, fuerunt : hic & hic idem est Sapor.

730 Aut duo Saporem detinent unum loca,

Binos Sapores unus aut patitur locus :

Vtrunque tandem fata misceri jubent,

Ut inde regna tertius flectat Sapor.

Has mota vobis Tartara ambages canunt.

SCENA DECIMA QVARTA.

*Reducitur in urbem Astyages, etiam
ipsius Magi consilio.*

SVRENA. ASTYAGES.

MITHROBARZANES.

735 Væ causa, Princeps, urbe te excivit repens?

Q Tumultus ingens surgit, & totam quatit

Megabizus aulam : visa mentiti refert

Portenta Regis, cui latus cingas comes.

ASTYA Surena sic est, huc & huc dubiam trahunt

740 Nova monstra mentem : visus est duplex Sapor,

Vterque parili corpore, & memet vocat

Vterque natum, signa non tollunt fidem.

SVR. Portenta, Princeps, loqueris, & nullo fidem.

Habitura seculo. Quicquid est, acrem petit

745 Astyage curam : ne prius vires paret,

Abeundum : in urbe tutiū magnos licet

Satrapas in arcem cogere, & dubiis dare

Responsa rebus. AST. Linquere & suades patrem?

SV. Admissus urbe regnat. AST. Et castra occupat.

750 MITH. Ne metue, Princeps, Sequere quò Satrapes

Secura cernes omnia, & faciles dolos (præt.

Septena meliūs capita discutient Magūm.

AST. Licet abeamus. MITH. Ergo supremū vale

Dilecte Princeps, ultimum est quod te alloquer.

755 AST. Parce ominari. SVR. Vivis addictum caput?

MITH. Brevēm-ne lucis Satrapa in videoas moram?

SVR. Quid si Sapores resciat MITH. Nō me Sapor,

Sed fata perdunt. ASTY. Nescio quò me vocat

Præfagus animus, nec satis certus sui,

760 Luctatur : ô Pater ! SVR. Eja quid gressum refers?

ASTYA. O castra ! SVR. Perge. ASTYA. Desero

fors & Patrem.

SVR. Vbi sceptræ Reges inter incertos labant,

Bona est tenentis causa, si validè tenet.

SCE.

SCENA DECIMA QVINTA.

MITHROBARZANES.

Infelicem artus suæ finem lamentatur.

- 765 **E**RGO moriendum est : artis infelix mea
Pericla patior. Fulva sic ales Iovis
Volucre telum fecit, & proprio cadit
Percussa dono. Culmine hoc dudum nro
Ferale bubo carmen insedit gemens.
Hoc hoc minantur agmen horrendum stryges,
770 **O**mnique cornix ilice. Vrbanos fugâ
Liqui penates trepidus, & fati minas
Fugisse demens credidi. Occurri mihi,
Meque ipse mecum porto : quâ penetrat reus,
Subit ulti; unâ scandit & poena, & scelus.
775 **D**amnata ferâ carmina ! infausta alite
Suscepta puerô sacra ! quâm tetro graves
Labore canos clauditîs ? quid me juvant.
Erepta Cœlo sidera ignaro Iove
Tonuisse dirum ? non ab ætnæis rogis
780 **C**rispasse fulmen ? Tartari fundo excita
Nova monstra tellus Mithrobarzani dedit
Luctata frustrâ tygris ad vocem cicur,
Capriva ab astris ales imperium tulit.
Abiêre regna, famulus hac dæmon tenua
785 **A**d sua recurrit jussa ; quâm ferox herus !
Confide Diti, quando thessalicas rapit
Levis hora vires, carcer æternus subit,
Manesque jam non fabula, ignesque, & rotæ
Vrbana tandem limina heu ! hospes brevis
790 **R**eviso, mihi superstes, & pondus soli
Dispono mortem. Qualis armenti decus
Opima Taurus colla madrandus popæ
Festo per urbes credulus corna virer,
Puerisque ludos apparat, pompa sacris.

C H O R V S

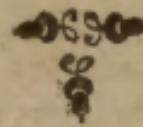
*Personatam esse, & in exitium ruituram
improborum felicitatem de-
monstrat.*

- 795 **S**i modum scelera hunc habent,
Nullum ut accipiant modum,

S. A. S.

Donee

- Donec horridus incubet
Supplici dolor ultimi :
Quid juvat fugientibus
- 800** Comparare bonis mala,
Atque inutile sub rogis
Poenitere perennibus ?
Quando pectoris exultat
Sedibus pietas, fides,
- 805** Floris ingenui pudor :
Occupat subito locum
Indecora protervia,
Et licentia mobilis,
Et suprema erebi lues
- 810** Mentis indomitus rigor.
Tum recente beatitas
Gaudio subit intima,
Fronte dulcis amabili.
Sed tyrannide lugubri
- 815** Corda subdita perdomat
Hostis, & penetralia
Dente vipereo secar.
Quaque plus aliis placet,
Parcit hac Domino minus.
- 820** O genus miserum improbi !
Pervicacia creduli
Vota quod male mittitis ?
Si placet quod adest frui,
Falsa vos bona lancingant :
- 825** Si futura animus cupit,
Vera vos cruciant mala.

ACTVS QVINTVS.

ARGVMENTVM.

O A C T O igitur super
eā re in urbe Concilio,
alternantibusq; senten-
tiis, tandem decernitur,
cūm duos formā & ha-
bitu simillimos Reges esse constaret,
eum qui triumphans in urbem admis-
sus esset, dolo aliquo improviso ten-
tandum. Itaque per speciem negotii
publici in Senatum venire rogatus
Princeps Persarum Angelus, bellè fu-
cum facit. Nam pluribus argumentis,
tanquam ignarus se probari, post-
quam egregiè satisfecit, sine cuncta-
tione ullā Rex & Sapor, verus, ger-
manus à Patribus salutatur: aliis au-
tem Magus, hostis, & perduellionis
reus judicatur. Sine morā in Senatum
catenis onustus rapitur Sapor; ubi Su-
renā capitis sententiam in eum pro-
nunciat, & supplicii exigendi curam
Artavasdi demandat. Hic Sapor cūm
omnes sibi ad vitam præclusos aditus
sentit, circunspicere se tandemque
humani à se nihil alienum putare.
Adest opportunè Amyntas qui eum
salubri palinodiâ ad anterioris super-
biæ detestationem adduxit. Vix se sub
potenti Dei manu humiliavit, cùm
ecce Princeps Persarum, jam suā, jam

Angeli formâ & habitu videndum se
præbet, & increpitâ homuli arrogan-
tiâ, revocatis Satrapis bonum dolum
reiisque totius seriem aperit: verùm il-
lum Saporem esse, sic à Deo Admo-
nitum ut seipsum nosse inciperet. Eo
discedente regia ornamenta Saporis
restituunt Proceres; illis Sapor veniam
eorum quæ mente bonâ peccaverant:
Amyntam honoribus cumulat: deni-
que uni Christianorum Deo tiaram
submittit, regnum devovet, fidem
profitetur.

Episodicum est hoc drama, quod in
argumento implexo necessarium fuit:
sed id vitii compensabit, ut opinor,
non injucunda peripetiarum varietas.
Veritatis autem historicæ fides penes
auctorem esto D. Antonin. 2. p. sum-
mæ Theolog. tit. 3. c. 2. Cujus tamen
narrationem secuti sumus ut tragicum
foret argumentum: quia poëticæ
fictioni locum aliquem in eâ parabolâ
futurum speravimus.

SCENA PRIMA.

*De veri Saporis agnitione septem Sa-
trapæ deliberant.*

SYRENA. ASTYAGES. ARTAVASDES. GO-
BRYAS. MASISTIUS. MEGABIZVS.
PHARNABAZVS. PRÆXASPES.

LVdum insolentem ludere haud vana artifex
Natura, quondam solis æstiferos polo
Geminavit ignes, nubis adversæ Deum
Radioisque lævor quæ repercussus dedit.
Trepidare

¶ Frepidare Superum populus, & multos ruidis
Pati tyrannos, bella moliri impia.

Dividit olympum factio, incertos agit

Nova forma Divos : hunc recens prensat decor

Fallacis atri ; Regis hic Mithræ vetus

20 Insigne præfert. Sæva non aliâs magis

Extulit Orion arma : non truculentius

Vrsæ Bootes torpidum excusfit gelu.

Sopitus ignes haufit insolitos Leo,

Et ferus inermi major Alcide stetit.

25 Latravit audax Syrius : tortos diu

Explieuit orbes Anguis, & liuguâ emicans

Mortifera pandit guttura. Has causâ pari

Regno minantur monstra bellorum faces.

Non unus unum, Principes, ambit thronum :

30 Et facilis error hinc & hinc populos trahit.

Vterque pariter nomine & vultu Sapor,

Ambigua raptat sceptrâ. Dum recens malum est

Consulite, Proceres ; robur adjicet mora.

Obruite in ipso limine, invisum exeat

35 Quâ vidit auras. Crevit è molli luto

Lernæus anguis, quemque nascentem puer

Calcast, ingens factus Alcidæ est labor.

Dilecta Confo capita, quid fieri placet ?

GOBR. Sævire temerè parcit affectos rigor

30 Medicus in artus : lene fomentum subit,

Penetratque venas, blando & admissum dolo,

Hostem medullis penitus exturbat luem.

Ignota Regni pestis invasit caput ;

Serpente jamque membra contagé inquinat :

35 Ergo-ne durus ibit in plagas chalybs,

Ægroque truncum corpus è populo dabit ?

Peragantur ista mitiùs : dextro Iove

Propriis adactæ viribus fraudes ruant.

Vterque vivat, artibus donec suis

40 In se reductus pereat effictus Sapor.

MASIST. Periculosa trahere persuades moras.

GOBR. Plus est pericli trahere præcipiti impetu.

MASIST. Mala sœpe publica impetus felix tulit.

GOBR. Felix ruina est quæ trahit per quos perit.

45 MASI. Pereundo prohibes trahere, si augeri vetas.

GO. Flabella flammâ dum premunt, magis excitât.

MASI. Favilla non potest premi, extinguui potest.

SVREN. Masistie, ecquid rebus incertis placet ?

MASI. Mox varia binos vota respicient duces

50 Ni providemus : factio extollet suum

Vtraque Saporem : bellaque, & famem , & neces

Video apparati, patrius nostras cruar

Rigabit urbes, Persis incumbet sibi,
Propriumque mundi fabula exitium trahet.

55 Romana fati spectat è speculis cohors
Momenta rerum, certa divisis lues.

Ergo amputari semina dolorum placet,
Bellique causas : neuter imperium Sapor
Vitam-ve servet : proximum scandat thronum

60 Ingens sereni munus Astyages poli.

ASTY. Ego ut immitterenti sceptralia deripiam patri
Violentus haeres ? quare cui facinus probes :
Me parricidam mille non faciant throni. [bus?]

GOBR. Quo jure pereat uterque, cum alter sit pro-

65 MAS. Quo jure vivat uterque, cum alter sit malus?

GOBR. Quis innocentem cum reo perdit furor ?

MASI. Vbi causa poscit publica, æquandus reo est.

GOBR. Bonis-ne Princeps publico vivit malo ?

MAS. Ars, ubi redundat sanguis, & sanū exprimit.

70 GOBR. Vbi plus mali fit, sanguinē bonū exprimet?

MASIST. Sin possit aliter, tabidus sanum trahet.

ASTY. Posse aliter opus est : non placet curatio

Quocunque morbo tetrico. ARTA. Non hoc petit

Nova causa, Proceres, neuter ut regni decus

75 Vel uterque teneat : alter amborum est Sapor :

Vterque regnet ? sceptralia cur ficto dabis ?

Vterque pereat ? sceptralia cur vero auferes ?

Servandus est Rex Perfidii, Astyagi pater.

Sed uterque Regem, uterque se dicit patrem,

80 Tam diligenti certa librentur notā

Indicia Regis : alteri æqualem alterum

Non forma, non vox faciat, aut animus ferox.

Si paria se dant singula, haud tamen omnia.

Nunquam ulla, parte falsitas omni latet.

85 GOBR. Ante implicatos, Satrapa, intricis magis.

Quis certa Regis signa mentiti dabit ?

Delphos eatur, doctus ostendet tripus ;

Dodona quercum quæque fatidicam moveret.

MEGAB. Ne quare ab astris signa, ne turba Iovem :

90 Tripodes faceant, solus hoc statuam satis.

Qui regnat, illum jure quis Regem neget ?

GOB. Et uterq; regnat. MEG. Regnat agresti specu

Ferale monstrum ? sola quod linquit loca,

Vt sola faciat quæ trucem immittet pedem ?

95 Regnat furenti semper, & semper minans

Similis tonanti ? flamma quod nondum vorat

Civesque, & urbem ; quod sumus, quod vivimus

Pietatis esse credis ? impotentiae est.

At noster ille fronte quam placidus gravi

200 Urbem serenat ! nemini irata vibrat

Supplicia dextrâ, civium verè pater,
Teque Artavasde facilis exsolvit nece.

P R A E . At hæc Saporem signa non verum probant.
Expertæ novit Peris ingenium viri

205 Atrox, superbum, gloriæ, imperii impotens :
Cui onera Regni levia, sydereos quoque
Nisi flectat orbes, pondus Alcidæ grave.
Nil de Sapore monstrat urbanus Sapor.

M E G . De Rege nam quid mōstrat immanis Sapor ?

210 A S T . Compescet linguam Satrapa: me coram patrī
Convicieris ? M E G . Et patrem, princeps, putas ?
A S T Y . Sacer est, putari quandiu in dubio potest.

P H A R . Mihi alia, Proceres, suggerit mentis calor
Probanda vobis. Intimi ad cordis sinus

215 Cœcum latebris ducit implexis iter
Monstrosa quantūm tecta Cretæ Bovis.
Externa parent ora prudenti fidei
Factura nulli : mille fucatam dolis

Ars versat animum : qualis in scenâ histrio

220 Illi serehat, huic minis frontem asperat,
Et mente vultum sobriâ indecorem facit,
Mox aliis, & non ipse, momento latet,
Momento in astra tollitur, Proteum refert
Quoties poëta jussit. Ita regni appetens

225 Vultum Saporis moribus quidni augeat
Saporis idem ? falsa cùm occupant, placent,
Et vera jures. Melior arbitrium regat
Libella, Proceres. Nec semel quæri velim
Quid huic quid isti dixerit, quæ regii

230 Secreta thalami, cui data arcani fides.
Tam Regibus latere quam soli nefas.
Tentandus aliter : fraudis incurrat plagas
Inopinus, improvisus, ignarus peti :
Sæpe occupatus abiit in ventos dolus.

235 Æqualis oculos fallat aspectus rei
Candyn, tiaram vel quod Imperii decus
Simulate. S V R . Tamen est credita arcani fides
Quam nullus Otacusta, non ullâ magus
Recludat herbâ : cumque Niligenas jugo

240 Premieret rebelles, gravia Romulei ducis
Mandata precibus juncta Nihibenæ attulit
Præfetus arcis, mente quæ tutâ oculo.
Smul & fidelis tesserae partem dedit

Regi exhibendam : parte si instructus pari

245 Componit ambas, pignus & fidei sacrum
Otentat invitatus, ingenuum nefas
Regem negare. Quid quod arcanâ penu
Regum duorum sceptra servantur mihi ?

350 LUDOVICI CELLOTII

(Scis Artavasde, resera & inferto ocyūs.)

350 Erroris erit hæc causa. Tam simili micat

Vtrumque virgā, vix ut agnisci queant.

Aliud Sapores ipse gestavit puer,

Aliud parentis Chosroæ implevit manum.

Duo offerantur : patrio urbanus Sapor

355 Suum relicto si sciens sceptro legit,

Sapor esto verus : si quid incertā manu

Addubitat, hæret, ejici ut fictum placet.

AST. Placet, offerantur: commoda ad regnū via est

Eligere sceptrum. MASIST. Copiam sed vix sui

360 Facturus ille est, regiam raro patet

Aditus in aulam. GOBR. Curiam visat prior,

Hic terminentur jura, ubi septem Magi

Regnum administrant publicā experti fide.

SVR. Sapienter : hic te Gobrya maneat labor

365 Allicere in aulam, nostra dignari velit

Colloquia Princeps, esse quæ Regem petat

Causam insolentem, stare in ancipiū Patres.

GOBR. Volens periclo publicum oppono caput :

Dum redeo vos hic, Satrapæ, stare addecet.

SCENA SECUNDA.

Proferuntur sceptra duo, quorum indicio
verus Sapor agnoscatur.

ARTAVASDES. ASTYAGES.

SVRENA.

370 HÆC illa, frater, sceptra, quæs dubium datur
Regnū arbitrari. AST. Primus explorem cedo.

O triste pondus ! dexteræ ô fallax decus !

Feralis auri splendor ! hoc tantis emit

Ambitio curis ? hoc per ardentes rapit

375 Audax favillas ? morte contemptā ferox

In aperta currit vulnera, horribili impetu

Oppidaque, populosque ciet, & dignum putat

Premium furoris ? ô nimis faciles Deos,

Atque pretiosi prodigos semper mali !

380 Meas quid istis alligant spinis manus ?

SVREN. Meliora, Princeps, sceptra moliri piè

Par est Tonanti : sic polum heroës tenent ;

Nil ipse possit grandius rerum sator.

Nunc ô coruscī lucidum mundi jubar

385 Ter sancte Mithra, rite si semper tuos

Coluit honores Persis, & lecto grege

Sonipes

Sonipes ad aras niveus augustas stetit :

Da pace partâ, & hoste prostrato foris,

Civica quiescant bella, da veros tui

290 Vultus Saporis cernere, & fraude agnità

Certum repone gentibus dubiis ducem.

Sic alma currus fræna luciferi regas,

Sic luce plebem syderum æternâ augeas.

SCENA TERTIA.

Angelus Princeps Persarum pluribus in-
diciis à Satrapis verus Sapor agno-
scitur, & salutatur.

P R I N C E P S P E R S A R V M . S V R E N A .

A S T Y A G E S . O C H V S .

S A T R A P A E .

S Alvete Proceres. Nostra quæ causa insolens

195 S Arbitria poscit ? SVR. Quanta non alio, Sapor,
Nascatur orbe : quanta vel regni statum

Nutare cogat. PR. PERS. Rege me inmundus labet,
Nisi quæ Saporis fulmina irati tremit.

Ego astra nuru quatere, mundanas potens

200 Mutare leges sceptræ non firmem mea ?

SVR. Nisi te dedissent Numinæ huic causæ arbitriū
Perierat, ô Rex, Persis. Ausonii memor

Preces Tribuni, mente non vanâ tenes.

Procinctu in ipso, Lydiæ viti accubans

205 Secreta docui vota : responsum abstulit

Moles negoti gravior, & Pharii alea

Mavortis anceps. Hora jam, Princeps, monet,

Rem parte ab illâ gerere, & Oenotria Africis

Iungere trophæa. PR. PER. Liberum curâ Sc metu

210 Petebat animum causa : suspensam interim

Hærere volui dum triumphatus mea

Sub jura flueret Nilus : instanti malo

Rite expeditus, alia pacare auspicor.

Sic inquietas Delius bigas agens

215 Huc opifer, atque huc currit, & donum aureæ

Vitale lucis impotens standi vibrat.

Sed hæc agenda, quando qui Nisibim regit

Messala, fidum mittet alloquio virum.

SVR. Matura res est : venit & palmam attulit

220 Quem poscis, ô Rex, fidus, arcani capax.

Tum victor aberas : ne qua tardantis moræ

Pericla fraudem panderent, justi ad Ducem

- Properatò abire, poneret nostrâ in fide
Reliqua Tribuni vota, facturos Patres
- 225 Cum Rege reduce, Arsacia quod peteret salus.
PR. PER. Quis id Senatū monuit: hanc Regi fidē,
Regnoque prætas? Magna secreto auspice
Consilia nescis crescere, & certò fore
Quod vix futurum sera præsensit dies?
- 230 SVREN. Feci rogatus. Atque ne vanum putas,
Agnosce partem tesserae, & parili auream
Adjunge parti. PR. PERS. Symbolum mentis suæ
Tibi ille dederit? cautus explora notam,
Meumque, Nata, fragmen externo applica.
- 235 Per amica Mithræ Numina, & Fratrum choros,
Si falsa prodigia signa, si ludum facis,
Satrapa, occidisti. SVR. Curiæ, & regni bono
Iuventâ ab ipsâ sedulum addixi caput
Ad usque canos, nulla Surenam dies
- 240 Fidei finistrum vidit: Infami putas
Præterita fine claudere, & prima ultimis
Turpare facta? ASTY. Iuncta pars parti quadrat,
Dicas Sorores. PR. PERS. Lumine intento aspice
Iterum iterumque ne quid incauto excidat.
- 245 SVR. Times in uno gratiam? incubant Patres,
Et adulterinum si quid in nummo latet
Simul anxiè omnes eruant. ASTY. Hoc omnium
Iudicia clamant, unus est signi modus,
Eadem metalli vena, nil fraudis subest. [dedit
- 250 PR. PERS. Placet, hoc agamus. Ergo quæ Latius
Promissa ductor? quid rogat? SVR. Sceptro priùs
Ornare dextram patrii mores jubent,
Nec gravia vacuis Regibus Regum licet
Edicta fari. PR. PERS. Sceptra properentur mea.
- 255 Etiam paternum Satrapa oblitem mei
Superba avorum fata memorare addecet?
Mihi mithra meritis cessit, & nitar patre
Ignavus hæres? qualis implicuit comas
Hedera per ulmum tortilis. Avitos reses
- 260 Laudet triumphos pectus, & egenâ prece
Mendicet altis nobile à titulis decus:
Ego mea peperi, vivet & mecum occidet
Prognata mecum gloria. Hinc patrium procul,
Donate sceptrum lœva quod pueri gerit:
- 265 Hoc auspicatò genius insedit meus,
Et consecravit per rudimenta imperi.
SVREN. Rex vive, regna, verus ô verus Sapor.
OMNES. Rex vive, regna. ASTYA. Genitor, ô
Rex, ô Sapor,
Ut genibus alacer osculum sacris premo!

- 270 GOBR. Tibi nostra cedunt regna, tu verus Sapor.
MASIST. Ita vive, regna inagnus ut verè es Sapor.
PR. PER. Quæ verba, Proceres? estne qui Regē ne-
Qui me Saporem? sceptræ qui poscat mea? [ger,
OMNES. Sapor es, Saporem credimus. SVREN.
- Dubium haec tenus
- 275 Tenuit Senatum (pace quod dicam tuā)
Et castra, & urbem terruit magicus Sapor
Quām gutta guttæ, membra tam similis tibi.
Dum providemus ne quid incautus trahat
Error pericli, Patribus mens hæc stetit,
280 Ambigua certo tollere indicio omnia:
Hæc causa, Princeps, insolens: liceat semel
Dubitasse, tutus semper in magnis metus,
Secura longum culpa in exitium ruit.
PR. PERS. Probo quod agitur, Satrapæ: sed quæ
- 285 Formate vultus artifex potuit manus, [meos
Etiāmne mentis decora? divinam ingenii
Vim perspicacis, omnia potentem manum,
Oculum videntem cuncta, virtutum choros
Et hinc, & illinc quæ meum obvallant latus?
- 290 Mortale nou est si quid optavit, Deum
Fingere laborat ultimus terræ nepos.
OCHVS. Hæc providebam, genitor, & nemo meis
Illusit oculis: solus ego mentis potens
Dubitatis cohortes inter, atronita agmina
- 295 Certam Saporis junctus institui viam.
Sic cautus inter mille balantum greges
Revocantis agnus matris agnoscit sonum.
PR. PER. O Patris amores, cresce quò cœlū vocat.
SVREN. Nunc ergo factō Rege quid fieri jubes?
- 300 PR. PER. Quod jura legū, jura quod Regū jubent.
SVREN. Os intueri nunquid & larvæ placet?
PR. PER. Me cernat hominū dedecus, terræ pudor,
Odium Tonantis: summa votorum attigit
Cui me reducto cognitum velo obtuli:
- 305 Et mea cadaver ora proscriptum beent?
SVREN. Absente dirum Rege torquebo caput.
PR. PERS. Surena, si te Regis exstimat dolor,
Pectore Sapores si quid aspirat tuo,
Omitte Niſibim, majus exsurgit nefas:
- 310 Hoc age, fine modo quære tormenti modum
Quem nulla taceat, omnis horrefcat dies:
Regum fidelem commodas Regi manum:
Quis vindicetur cogita. Observa simul
Profugum paterno Mithrobarzanem lare
315 Duxisse cures, Numen offendit meum,
Et hos tumultus impiā juvit fide,

Hunc perduellem voce regali cito.

SVREN. Megabize, castris erue horrendam citus,
Saporis umbram, militant prætoriae

320 Tibi cohortes, vel reluctantem extrahe.

Age Pharnabaze, præda te poscit minor,
Scrutare latebras, sicubi Archimagus latet,
Efferre propera, macte, quod metuas abest.

PHAR. Timere causâ hac Regis ut genius finat?

325 Ut fascinantis horream fraudes magi?

Vlulata fidens antra, devotos stygi
Ibo in recessus, nulla me obsequio dies
Tardum videbit regio, aut timidum mori.

SCENA QVARTA.

*De Saporis supplicio deliberant
Satrapæ.*

SVRENA. ASTYAGES. ARTAVASDES.
PRÆXASPES. GOBRYAS.
MASISTIVS.

330 **N**Ec gemina mundo lampas astrifero micat
Cœlo tonantes sceptræ nec torquent duo.

Vnus phalanges ductor armatis præit,

Classem magister unus oceano regit,

Et distractentur sceptræ? divisos agent

Imperia populos? Cyrus hunc regni thronum.

335 Posuit duobus? ASTYA. Iuris alieni occidat

Prædator amens, ausus ut inausum nefas (dat.

Conspurcat auras spiritu? OMNES. Occidat, occi-

SVREN. Tot scelera non sat unus eluerit dies,

Si perduelli figimus larvæ crucem.

340 ARTAV. Truculēta quamvis ingeras, mitē & pium

Te causa faciet. PRÆX. Vtere arbitrio tuo,

Amore Regis, viribus regni, impiā

Novitate sceleris, quicquid his fuerit satis,

Leges probabunt. GOBR. Funus extendat suum,

345 Vivoque inanes corpore inclusos trahat.

MASIST. Monstrum hoc Erynnis laceret, & viidi

ferox

Megæra crine, tartari fundo excitum

Tartarea crimen agmina æternū doment.

SCENA QVINTA.

*Adducitur ad confessum judicium.
Archimagus.*

PHARNABAZVS. SVRENA.
MITHROBARZANES.

D Amnata, Proceres, ora produco Magi.

350 SVR. Tam citò tremenda potuit educi domo ?

PHAR. Horrenda nondum tecta contigeram pēde,
Turbatus, amens, lumine cruento, comā
Furens rigente : qualis erepto tigris
Animata catulo, Mithrobarzanes ait,

355 Quem quæris, adsim, præeo quā mortem jubes.

SVR. Quis antecépit mortis imperium recens ?

MITH. Ne quære, qui me misit ad mortem Deus,
Prædixit idem. SVREN. Regiā dictum attulit

Te perduellem voce ? MITHR. Fatorum vocatione

360 Decreta, non Rex : certus advenio mori,

Surena Coeli noctis imperio mōras,

Ferale carmen loquere. SVREN. Quis cogit furor
Projicere vitam ? vive quia speras mori.

MITHR. Terrere credis? moriar, & notos petam

365 Acheronte manes, non novus motam styga

Ingrediar hospes ; jam tērulularunt canes.

SCENA SEXTA.

*Sifitetur judicio Sapor, Archimagus
condemnatur.*

MEGABIZVS. SAPOR. ASTYAGES.
SVRENA. MITHROBARZANES.

P Rogredere larva, terminum hīc fraudes habent.

SAP. Astyage regni causa stet saltem arbitro.

MEGAB. Te, prædo, capit is dixit Astyages reūm,

370 Hac sequere. Iussus, Principes, fīti offero
Saporis ora. SAP. Astyage. ASTYA. Quid video?
Dei !

O astra ! SVR. Princeps fīte, quis repens furor ?

AST. O genitor, & Rex. SAP. Hac mihi sancte fides
Iurata fili ? pignus hoc certum annuli ?

375 AST. Mi genitor, ego te prodidi : ah ! fateor pater,
Ego parricida. SVREN. Regiā vice impero,
Recede,

- Recede, Princeps, pergis ambusti faces
Animare regui. SAP. Luditis vitam in meam
Scelerata Satrapæ capita : sic notus Sapor
- 380 Cœlo tremendum nomen ? invasit maga
Solum Saporis umbra, Persepolim quatit
Felix tumultu, verus ejicitur Sapor.
Megabize, & urbis claustra mi objectas meæ.
Tu me Artavasde prodis, & pompâ inclytis.
- 385 Fraudas triumphi ; decora mientitam mea
Surena larvam recipis, atque aulâ locas.
Tu Pharnabaze Pharia legatos mihi
Quos terra misit perfido avertis dolo.
Leviora querimur : vincula, ô divum Sator !
- 390 Vincula Sapore indui, mundit timor,
Regum monarcha. Numen & mithræ æmulum
Sapor in catenis! Secula! & monstrum! & probrum!
Sapor in catenis ! fistitur famulo gregi
Tot perduelles ante pro reo Sapor !
- 395 SVREN. Serum eft minari cum pari evictæ dolo
Patuere fraudes : fin' uat Affyages latus
Furias probabis. ASTYA. Nulla complexu tuo
Vis me revellet, genitor, & quicquid minax.
Surena machinatur excipiam prior :
- 400 Meos per artus ad tuos ibit chalybs,
Exanime nondum corpus exanimis tegam.
MITHR. Astyage perge fortis, & serò pius,
Agnosce, stringe, verus hic pater, hic Sapor.
SVREN. Et tu labante busta de regno excitas
- 405 Addicte larvis ? Miles ad mortem rape :
Mora nulla turpi pendeat primùm trabe,
Hinc seinvivo corda thorace exime,
Terrisque magicos polluat pulmo focos.
MITHROB. Ne parce judex , perge , iraculentum intona.
- 410 Siles ? averno reliqua supplicia execuar.
Quid video : quis se præpete huic pennâ tulit ?
Fictè quid ora Sapor violento verbere torques ?
Romphæam quid utroque rotas Rex albe lacerro ?
Vicisti, tua busta Magi, tua sceptra Sapore
- 415 Senserunt : stygias vindex innare paludes
Magne jubes ? domitó-ne paras ignoscere Regi ?
SVREN. Delira loquitur conscius mortis dolor.
MITHR. Nunc adentè sœva Ditis monstra , tartaræ canes,
Anguineas Phlegetonte rupto concutite , Eume-
- nides, comas :
- 420 Quà vorago, quà barathrum, quà sepulcralis lacus
Tetrio te torper aurâ, incendite ultricem facem,

Mithro.

S A P O R A D M O N I T U S T R A G . 287
Mithrobazanem rapite, pessundate æternis malis.
State poenæ, state diri dira Plutonis phalanx
Me Sapores non Sapores torquet, urit, lancinat.
425 SVREN. Abripite; ne quid peccet ulterius furor.

SCENA SEPTIMA.

Avulso à latere patris Astyage, Sapor ad mortem damnatur.

S V R E N A . S A P O R . A S T Y A G E S .
G O B R Y A S . M A S I S T I V S .
A R T A V A S D E S .

D Ecreta tu me fata mandantem accipe.

SAP. Quo me revincis teste? quis falsi arguit?

Hoc est probare vera, sacrilegâ manu

Verum Saporem stringere? Ægyptum roga

430 Nuper subactam: quid tibi ad Nili vada

Factum Artavasde? Regna discedens tibi

Surena, & Ochum credidi: quas hîc meum

Penetrale lacrymas vidit ad Cyri focos?

Promissa Regi quanta juratus dabas?

435 Et controverti debeo ignotus Sapor?

SVREN. Iam nota nobis causa, dixisti fatis:

Decreta Satrapum aure tu alternâ accipe.

SAP. Hoc more damnas? sic mea exerces fora?

Audita tibi pars una sic peragit reos?

440 SVREN. Audire lateri junctus Astyages vetat.

Præxaspes, Regem Principis motus doce,

Quâm pervicaci magica delusus puer

Tutetur animo speâtra, quos motus agat.

ASTY. Frustrâ laboras. Nullus hinc rapiet dies.

445 SAP. Abscede fili, non habet pieras locum,

Capiti periculum utrique nec quicquam advcas.

ASTY. Ultra periculum causa stat, genitor, tua.

In hæc liceret membra vitalem pater

Transfundere animam! viveres Rex, & Sapor.

450 ARTAV. Astyage ni recedis, infami tua

Mago sub ora demetam ferro caput.

GOBR. Abire, Princeps, causa te regni jubet.

MASIST. Desiste coepitis, agniti Regis fidem,

Operamque damnas curiae. ART. Quid quem reum

455 Suâ ipse dixit voce, proclamat Patrem?

SAP. Recede, fili, reliqua colloquia amputa.

Si me parentem voce non vanâ vocas,

Fac imperata, nimia me perdit fides.

AST. Quis tibi Deorum, genitor, hanc mentē facit?

Vos

460 Vos astra testor aurea, & mundi decus

Ignivome Mithra, iussus, invitus, tremens
Meum parentem deserо, fratrem tuum.

Hoc si jubere pergis, extremum vale

Dilecte genitor: quod video, quod te alloquor

465 Hoc est supremum. SAP. Timidus, o fili, est amor.

ASTY. Vinam liquecat totus in lacrymas amor,

Et in Saporis vulnera Astyages fluat!

SAPOR. Malè ominaris, spero te falle metus,
Satis tuebor innocens solus caput.

470 AST. Pater occidiisti. SAP. Iura si poterunt nihil.

ASTY. Quid moliantur Satrapæ nescis pater?

SAP. Domino rebellis famula quid poterit manus?

AST. Ne sperne comitem, genitor, & vitæ, & necis.

SAP. Vivemus ambo fata si vitam jubent.

475 ASTYA. Moriemur ambo, fata si mortem jubent.

SVR. Abripe satelles, perdit aspectu Magus.

Præxaspe in aulam sequere, ne peccet cave

Violentus animus, Perfici grande Imperii

Tibi credo pignus. SAP. Tu quid in patre apparas

480 Absente nato? notus Astyagi Sapor

Glaucoma Satrapis objicit? vel si vocas

Ad iura, servis fecit, an nato patrem

Natura notum? SVREN. Satrapum jura accipe.

Nec astra solem, sceptra nec geninum ferunt

485 Arsacia Regem, te tuæ fraudes Magum

Te vera falso prodidit Regem nota.

Te perduelle dico. SAPOR. Sacrilegum caput.

SVREN. Sat esto: frater libera hoc monstro diem:

Cutem revelle, membra paulatim amputa.

490 Vir esto, Regis agitur, & Regni salus.

SCENA OCTAVA.

*In hoc periculo Sapor agnoscere se incipit,
& hominem profiteri.*

SAPOR. ARTAVASDES.

QVÌ perduelles? seculi & mundi pudor?

Quod quod rebellis turba? non vindicta ruit

In aperta Perfis arima? non coelo volant

Irata rupto tela? ni fratrem quoque

495 Negant Saporem sidera, & Satrapum Deos

Invasit audax factio? ita vestros tenet

Magia sensus? ludere, an ludi placet?

ARTAV. Lethū propinquat: sana meditari incipe.

SAP. Le-

SAP. Lethum Sapor? ART. Verus indicit Sapor.

500 SA. Quis ergo videor? AR. Perfidus, vecors, magus.

SAP. Tibi Artavasde? ART. Vincla cui dolent tua.

SA. Cui te ipse debes. AR. Debeo Sapor, & mihi.

SAP. Olim hæc Sapores dona non vanus dedi.

ART. Excute Saporem, & morere. SAP. Quis mortem imperat?

505 ART. Sapor, Artavasdes, Satrapæ. SA. Regi, & Deo?

ART. Delire. SA. Moriar innocens Rex, & Sapor?

ART. Insane. SAP. Tela nemo quæ jussio expedit?

ART. Exurge, propera, morere, quid tardè stupes?

Vitare quod jam non queas, serò doles.

510 SAP. Et furere pergis? vindicē hanc spera manum.

ART. Desipere pergis? lictor ad mortem abripe.

SAP. Regem satelles? ART. Ibis infandum caput?

SAP. Ego? ART. Coge miles. SAP. Rex Sapor?

ART. Spretus bonis

Perire justus, solus, invitus, miser

515 Quam vivis in spem? SAP. Proditus? ART. Macte.

SAP. Innocens?

ART. Sat somniorum est. SAP. Moriar? ART.

Actutum impero.

SAP. Nunc ô rotantis igneum mundi jubar,

Nunc vietus, & subactus, & fractus malis

Sapor ingemisco: fateor heu! potui miser

520 Miser esse potui: discere incipio senex

Artem dolendi, forma & exemplum priùs

Beatitatis: gentium quondam timor,

Nunc ludus hostis: antè terrarum Deus,

Nunc carcinoma vile, nunc hominum pudor:

525 Et non ego ipse. Dormio? an vigiles ferit

Oculos imago somnii? quis me mihi

Eripuit error: regna nomenque abstulit?

Sic illa toto faultitas fallax finum

Corna replevit, quodque felices habent

530 Non expetiro pectus invasit bono?

Supri extulisti gravius ut ruerem edita

Receptus arce? ART. Vana mendacem fides

Ridente liquit vela pandentem noto.

SAP. Audi Artavasde. ART. Loquere. SAP. Per

fi quid sacrum

535 Tibi restat usquam. ART. Perge. SAP. Per ma-
gni inclytos

Regni penates. ART. Audio. SAP. Per & tui

Caput Saporis. ART. Fare. SA. Supremūm precor.

ART. Eloquere yora. SA. Supplicem Regem vides,

Cui terra posito concidit fapplex genu.

540 ART. Ad somnia redis. SAP. Liceat affari semel

Vestrum Saporem, quisquis est. ART. Aliud roga.
SAP. Et hoc negabis? ART. Regia infamis reus
Mereatur ora. SAP. Sim reus, non sim Sapor
Tamen Artavasde. ART. Littora & rupem feris.

545 SA. Da precibus aures. AR. Iamdiu occuluit Sapor.
SAP. Tenuem videndo flagito partem moræ.
ART. Vanam videndo flagitas mortis moram.
SAP. Euge Artavaſde. ART. Regis imperiū verat.
SAP. Hæc clausa spes eſt? ART. Capite vis reſer-
rem meo?

550 SAP. Actum eſt peristi fabula tuorum Sapor.
Nunc nunc ab omni parte fortuna intona,
Et hoc trucida mille fulminibus caput:
Licit in Saporem quicquid in servos licet.
Quid parcis ultra? quid manum fæva abstines?
555 Impelle miserum quanta felicem beas.
Longum in dolore stare, sperantum bonum eſt.

SCENA NONA.

*Regem sic affectum salutari allocutione
ad modestiam Christianus miles
revocat.*

AMYNTAS. SAPOR. ARTAVASDES.

560 O Rex stupendum seculi exemplum tui
Exurge. SAP. Amynta, & unde dilectū caput?

AMY. Huc ora mi Rex. SAP. Ne voca regem, fui.

565 AMYNT. Tolle Sapor oculos. SAP. Nomen hoc
etiam invident.

ART. Miles, querelās amputa. AMYN. Ne me veta
Generose Princeps, nostra profuerit tibi

Audiſſe tacitum alloquia. Me nosti Sapor?

SAP. Num tu ille Amyntas filii quondam lepos?

570 AMYNT. Sanctum elocuti nuntius nuper Dei.
SAP. Quis ergo vati peſtus obſtruxit meum?

AMYNT. Fortuna votis blandiens longum tuis.

SAP. Quæ me labantem perfido nisu impalit.

AMY. Jam finge Mithras, sanguinem Cœlo-advoca.

575 SAP. Homo sum, fateri casus admonuit repens.

AMYNT. Nullus Saporī sceptrā deripiat Deus?

SAP. Perière, ſolii gloriam invafit magus.

AMY. In alta nunquam capita detorquit polus?

SAP. Ludibrium ebeu! fulminis iniqui vides.

585 AMY. An eſt olympo regna qui muret Deus?

SAP. Eſt, & severus. AMY. Tela qui ferus vibrat?

SAP. Septire Regem magna quid noceat Deo?

AMY. Si

AMY. Si famulus ambit regna, quid noceat tibi?

SAP. Quām longa Reges dirimit à famulis plaga?

580 AMYNT. Natura Reges major abjungit Deo.

SAP. Populi-ne Regi serviunt, Reges Deo?

AMY. Non ipsa tellus tam procul Cœlo jacet

Extrema rerum portio, quantum super

Creatæ Numen extulit summum Deus.

585 Quodcunque olymbo impervium cerni vetat

Natura felix, quasque Neptuni vada

Humente claudunt ambitu coecas opes

Artifice verbo fecit, & nutu Pater

Stabilivit uno. Non sub autumni exitum

590 Frons semiticca, ludus agitati aëris;

Non stirps rigentis frigoris spolium, Deo

Servante pereat: providum Numen Deus

Avertat idem, quid daro perstet gradu?

Non ampla Regum testa, queis vastæ fores

595 Reciproca populi millia undantis vomunt:

Non vasta tellus ponderi incumbens suo:

Non Cœlum & astra, quoque nil melius vides

Opifex diei flammeum Mithræ jubat:

Peritura repetent omnia antiquum nihil.

600 Et tu Tonantem vermis, & spirans lutum

Æquare tentes? quosque fraterno tibi

Natura junxit sanguine tyrannus premas?

Formica veluti regna si stultè ambiat

Interque socias arduum attollat caput:

605 Turgere membris illa sufferris velit,

Nos rideamus. Ridet, at ridet ferum

Vestra illa Numen sceptræ, quæ tanto ambitu

Torquetis homines: si quis & fastu insolens

Meditatur altra peccore effreni-furor,

610 Superos gigantum qualis appetiit phalanx;

Illum severo justus exitio obruit,

Sceptræ meliori commodat, vertit, rapit.

SAP. Dilecte miles, pangit æterno Deus

Decreta clavo? se-ne mutari finit?

615 AMYN. Cui vox ahena, cui per invictum stylus

Adamanta currit, fata mutari finat?

SAP. Spes ergo cecidit omnis? heu! nullum Sapor,

Habet regressum. Conscium testor diemi,

Hominesque, teque militis Numen pii,

620 Meliora volui, pereo præteriti reus.

AMYNT. Confilia loquere sana, desperes cave.

Immotus ipse est, fata quæ volumus movet,

Nostroque lentum facimus arbitrio Deum.

Peccare pergis? sœvit: odisti nefas?

625 Simul odit iram. SAP. Si novus posito genu

- Condemno fastus mentis antiquæ Sapor,
Putas remittet quicquid erratum luo?
AMYNT. Metanea nulli sera viventi accidit:
Remittet, aude. SAP. Quâ mibi spondes fide?
630 ANYN. Quâ Christi alumnum purus effecit latex.
SAP. Deus ô Deorum, magne, terribilis, potens,
Qui nostra nutu regna terrifico quatiss:
Iniqua fateor ausus, & sceptro ferox,
Deus inter homines verticem æquavi polo.
635 Superbus, amens, pondus ingratum soli.
Nunc vetera stirpis probra recolenti meæ
Ignosce Regum rector, & foetam malis
Averte dextram: gravia si posui satis
Documenta vitæ, sum nocens, merui mori:
640 Sed tela clemens sustine: nam quod decus
Pellere labantem? fata semineci haec tenus
Properare vermi. Gloriæ satis est tuæ
Dominus Sapores, vindicem agnoscit manum;
Vitæ reserua qui tremat, adoret, colat.

SCENA DECIMA.

*Angelus depositâ Saporis formâ, ei se
videndum præbet, & ejus superbiam
severè castigat.*

ANGELVS Princeps Persarum. SAPOR.
AMYNTAS.

- 645 SApor, Sapor. SAP. Quid video? Quid monstru
audio?
ANG. Huc ora verte. AMY. Præfidē Regni Angelū
Agnoscis? illi Cœlītum æternus parens
Tē puniendum tradidit. ANGEL. Revoca Patres
Huc Arravasde. Follis aërii tumor,
650 Lymphata bulla, turgidum vento lutum,
Pygmæe cubito major, & Cœlo Deum
Laceſſis audax? & gigantæo polum
Molire gressu? SAP. Quisquis es, seu tu Deus,
Dei aut minister Ales, ignoscas novus
655 Peto Sapores; quicquid admissum est adhac,
Vetus expiavit: si tamen verum scelus
Erat hoc Saporis, omne fortunæ fuit
Nimiūm faventis crimen: instabilis, fugax,
Aversa secum rapuit agnatum nefas,
660 Mihi me reliquit. ANGEL. Mente peccasti tuā
Animārā coeni massa: fortunam increpas,
Hæc te superbum repperit, facere impotens,

S A P O R A D M O N I T U S T R A G . 293

- Ni fieri amares. Numini invisum caput,
Ludibrium orci, stolidus Luciferi nepos,
665 Votum perenni, ni caves, corpus rogo.
SAP. Graviora pro me, semper invenies reum.
ANGEL. Non illa tu nido spiritu nuper Deo-
Effutiebas : poena veracem facit.
SAP. Quem fecit oanni diditum poetæ scelus.
670 ANG. Nunc nunc superbi, sacra cocyto phalanx
Adeste, adeste, sceptra seu faciunt graves
Populis tyrannos ; decora seu mentis feros ;
Atavosque ductum mille per Reges genus :
Aut dite quicquid lydius limo vehit
675 Amnis, & eadem turbidus gazâ Tagus :
Superbi adeste luditur vestros Sapor
Luditur in usus. Solus ô fastu Sapor
Turgeret omni ! quisquis aut fastu tumet
Sapor effet ! orbis Domine dominorum potens
680 Te coleret unum, fortis & vitreæ memor
Perpetua supplex vota factori daret.
O coeca recti corda ! tartareis quoque
Pudenda monstros gloriæ ô ardens fitis !
Fabricantur aras, thure placari volunt,
685 Populosque ficto Numinis complent metta.
Parum est micantis colere militiam poli :
Stat in ipsa certos astra moliri gradus,
Fratremque Soli fingere. O terra ! ô lutum !
Quò quò superbi ruitis ? in vacuas Deo
690 Migratis ædes ? culmine immenso procul
Spes est Tonantis fallere ultricem manum ?
Eius Tonantis nube quem nullâ gravem
Nullo minantem fulmine, æternum tremet
Confusa Babylon ? qui vel attactu levi
695 Vndante summa texuit fumo juga ?

S C E N A U N D E C I M A .

*Angelus Satrapis & Astyagi dolum om-
nem aperit, eumq; à Deo sic admoni-
tum pro vero Rege agnosci jubet.*

ANGELVS Princeps Persarum. SAPOR.

- A Vdite Proceres : ille dejectus solo,
A Cui dura mortis justus indixit rigor :
Sapor est, & idem verus Arsaciæ haec tenus
Moderator aulæ. Sceptra dum exæquat polo,
700 Frater Gigantum, sidera, & Lunam, & Mithram

Humana dignatus in fratres vocat :

Dum vos superbo saevus imperio premit ;

Regnare Regum vindicem Cœlo negat

Qui regna possit vertere, & stabili throno

705 Dejicere victum, sensit edoctus malis

Quæ non timenda fixerat vanus stupor.

Ego vester error, fictus ad vivum Sapor

710 Vrbem triumpho nobili investitus steti :

Vinela Artavasdi, vincla Ptolemæo abstuli,

715 Invisa superis capita damnavi Magos.

Nec inusitata famulus institui solo

Simulare membra ; cœlites quondam Angelos

Peritura piceo Sodoma diluvio tulit :

Puerique tutam fecit Azarias viam.

720 Sic membra sumpsi jussus, atque hominem induit

Regemque : nihil est vile quod jussit Deus,

Deusque fecit. Quanta, proh rerum sator

Latebat humili clausa majestas luto !

Personam, & artem pono, sat dominus Sapor.

725 Restituo sapiens sceptrum quæ dederat dolus.

Tu jura regni, purpuræ augustum decus

Surena redde, vosque Achæmenio Patres

Solio Saporem redditam, antiquâ fide,

Animo recenti colite, sic placitum Deo.

730 At tu superbum Numini incurva caput

Redivive Princeps : disce quam valido minas

Librarit astas pondere : fuisti modò

Necis imperatæ victima, ignotus tuis,

Tuam exul ante Regiam, jam non Sapor,

735 Iam nil nisi miser : una tam subitas dies,

Nec nota turbas egit, & regno dedit

Alium Saporem. Levia jam expertus time,

Ne te severus impetu toto atterat.

Veto esse fraudi Satrapis quicquid meo

740 Fecere ductu, publico intenti bono.

SAP. Iuro Tonantis Numen, hunc unum colam :

Ignota Satrapas culpa securos facit.

ANGEL. Sperate, stabit certa jurato fides.

Astyage, virtæ faciet exemplum pater.

745 Custode sed cum libera, & rerum potens

Regni juventas fræna moderari dabit,

Ne fulgor oculos rapiat, & tumidam impletat

Fortuna mentem regia, paterni reum

Ne quis pericli casus ingratum opprimat.

750 Secretus etiam stygia movisti sacra

Incaute juvenis ; plura ne pecces vide.

Revocor in astra : nullus absentem putet,

Speculabor inde monita quod vergant mea.

SCENA DVODECIMA.

Magnâ omnium gratulatione primæ fortunæ restitutus Sapor, verum Deum agnoscit, eiq; se submittit.

SAPOR. ASTYAGES. OCHVS.
SVRENA. SATRAPÆ.
AMYNTAS.

O Magne Regis Satrapa æterni Aliger,
750 Cui mitis ira, cujus ADMONITO sedet

Animus SAPORE, quas tibi grates parem?

Tu me furoris inter hostilis globos,

Et fulminantis igneas Martis faces:

Aulae pericla me per, & fortis dolos

755 Malè blandientis providâ duxti manu,

Et jam rebelli filium typho male

Emancipatum blandus officii admones.

Multum eit amoris, cui sat est poenæ patum.

Mibi lingua, & omnis rigeat in chalybem fibra,

760 Nisi thura Perfis, templani ponat Sapor.

AST. O restitute genitor! SAP. O amores patris

Recepte fili! ASTYA. Verus ô Sapor, ô pater!

SVR. Decepta Satrapæ turba te colimus Sapor:

Ignosce, regni multa persuasit salus:

765 Testor Tonantem non male intulimus mala.

SA. Tuti este, Proceres, quicquid errasti, meū est.

Deo ministras inscii aptastis manus.

Mihi vos probatis: regna si alienus petat

Quales futuri, tanta si verus tulit?

770 OCHVS. Vigilo-ne, an oculis errat illusis sopor?

Num tu triumpho nuper augustani domum

Invectus ille es? cujus assiduum comes

Latus ipse texi? quicquid est volui patrem

Sequi, & Saporem; culpa me Procerum, pater,

775 Facit innocentem. SAP. Dulcibus, fili, labris

Da labra jungam: Perfidis magnum decus,

Mei lepores cresce, coluisti suo

Non ore patrem. SVREN. Regiae frontis notam

Redhibere te Senatus, & Princeps, rogat.

780 SAP. Veteris-ne typhi, Principes, tangam infulas

Quæs me, meosque perdidisti? ô pulcher dolus!

O sub micante turpis ambitio stolâ!

AMYNT. Non est in ostro culpa, submitti potes,

296 L V D. C E L L. S A P. A D M. T R A G.

Eriam imperando : gloriae auctorem jubet

735 Agnosce virtus, & bonis uti bene.

SAPOR. Date ergo si fas regredi, si sum Sapor,
Sacranda Cœlo decora, & alienas opes.

OMNES. Rex vive, Regna, vivat æternum Sapor.

SAPOR. Nec tu salutis miles assertor meæ

790 Inhonorus ibis, Medicâ insignis stolâ,

Torque redimitus aureo, & parili latus

Accinctus ense, tertium à regni throno

Solium occupabis. Nemo quæ jubeo expedit ?

AMYNT. Privata me, Rex, otia, & viles juvant

795 Tugurî latebra, solus ubi Coeli plagas

Iam penè civis metiar. Testor Deum

Quem metuis, ô Rex, ensis armavit manus,

Non ille honorum Iudicra, & fluxas opes

Ambire doctus ; patriæ hue egit salus

800 Per te ruentis, obvium objeci caput.

Sed has in oras vincla, sic visum polo,

Talère captum. SAP. Sic meo visum est bono,

Dilekte Amynta, perieram ni tu prior

Bello perisses. Dona quæ porto accipe.

805 AMY. Ea parce Satrapis, dedecent Christo sacrum.

SAP. Ergo-ne noster purpuram Christus vetat ?

AMYN. Christus sub humili sanctius panno latet.

SAP. Fulgente in ostro Christus utilius micat.

Capelle jussa, merita non æquant tua :

810 Majora voluit animus, & toti decus

Cumulabo genti. Satrapæ edico, impero

Quæ quæ renatum pontus emittit diem,

Quæ Phœbus atrâ pingit Æthiopas face,

Colatur unus messe panchæa Deus

815 Fabricator orbis, Numen astrorum potens.

Procul este turpes fronte cornigerâ Mithræ,

Adytisque vivax ignis, & veteri Magum

Citata oantu Numina infantum metus.

Numen Saporis solus ô solus dabis.

820 Te famula metuunt astra, te obsequio colunt

Elementa jusso pavida : tibi quicquid potest

Non esse, nihil est : Sceptra te Dominum mea,

Rex magne, dicent : regii fastis apex

Tuo revinctam Numine exolvet coiam.

825 Mox templa surgent aurea, & secto potens

Elephante stabit Christus. Hic si quid deest

Sabæi ad aras thuris, in cultus Sapor

Tudos liquecet, fumus undabit polo

Tumidi Saporis umbra, reliquiae, vapor.

L V D O -

L V D O V I C I
C E L L O T I I
P A R I S I E N S I S
E S O C I E T A T E I E S V
C H O S R O E S
T R A G O E D I A.

T S PER.

PERSONÆ.

S. ANASTASIVS Martyr.

VMBRA HORMISDÆ.

CHOSROES Rex Magnus.

SYROES

MARDESANES } Chosrois filii.

VLOGESES

SANDOCES } Pontifices.

STASANOR }

SARBARAS

CARDARIKA

RAZATES

PACORVS

ARAMANES

PHARNACES

COSMAS MARGARITA

VASACES Chiliarchus.

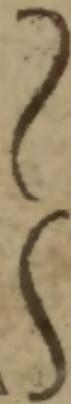
HEMELIVS Trib. Rom.

HOMOTIMI.

NVNTIVS.

PRÆCO.

CHORVS.

Satrapæ.

A C-

ACTVS PRIMVS.

ARGUMENTVM.

ACTVS Anastasius
Chosroë recens pér invictam patientiam superato Martyr illustris, di-
vinum decretum de puniendis atroci morte

Tyranni sceleribus pronunciat. Tum Hormisdæ umbram ab inferis excitat,
eiique in manus divinæ gladium justitiae tradit, quo Syroës patrem parricidi-
dam alio ipseparricidio tollat ē vivis.

SCENA PRIMA.

S. Anastasius denunciat Chosroi paratum
à Deo supplicium, eamq; in rem ab Inferis Hormisdam Chosrois patrē excitat.

S. ANASTASIVS proloquitur.

AMoena linquens sedis æthæreæ loca
Rursum inquietos jussus ingredior lāres :
Numquā Tonante viduus, humanis quoque
Me reddo curis: specto quod Superos bēat,
Facio quod homines torquet: ut placitum Deo,
Huc Cœlum, & illuc porto, sed porto mihi.
Alia Tyranno fata, vindictæ potens
Molitur ulti: jamque Achæmenios fugam
Spargit per agros: jam catenatos trahi
Audit maniplos civium: & qui olim pede
Victore Byrsæ moenia, atque Afram inyios
Calcabat æstus, aureum Damaitagar;
Rusamque, & astris æmula, Ausoniā manu
Corruere tecta vidit, & victo procul
Euphrate, medium profugus objecit Tigrin.
At nulla faciet unda Romanis moram

Cœlo

300 L V D O V I C I C E L L O T I F

- Cœlo obsequutis. Heracli nūniūm diu
Iam velitaris : quantus es, quantum potes
Toto Tyrannum corpore Imperii obrue.
- 20 Progredere. Posse Chosroën vinci negas ?
Ego vici : & ingens esse quod bellum solet,
Moriendo vici. Maſte, prælusi tibi
Auguste. Non tu solus Ausonias agis
In bella turmas : quicquid est Cœlo pium
- 25 Tibi militamus. Ipſe radiatā caput
Galeā coruscus, candidis itabo undique
Cataphractus armis, luce, romphæā, manu
Pugnabo, vinces. Et Deo, & causā minor
Timetur hostis quā moram fatis parat ?
- 30 Etiām-ne dubiā sustines fulmen manu
Regnator orbis ? Jentus in poenam dolor
Se ſe ipſe frangit ? ira-pietatem vocat,
Irāmque pietas librat ? Evincet tamen,
Cui cauſa melior : quicquid eſt, poenæ genus
- 35 Non pax iniquo quæritur. Speres Deo,
Scelestē, lætum cernere irato diem ?
Dum potitur ausis animus, & ſcelere æſtuat,
Furiāsque versat intrā ineluctabiles ?
I nunc Tyranne, civium ſulca latus
- 40 Sacroque fauces ſanguine immanes riga.
I abominande, paſce Martyribus famem
Exenteratis : quod furor ſuadet breve eſt.
Minare dura, ſæva, truculentia, horrida,
His emimus aſtra : ſic Deus natos fovet
- 45 Quos morte dūrat. Quæ mihi æternūm bēna
Eadem tibi hora peperit æternūm malē.
Aſtum eſt : perifisti Chosroës : rupti ætheris
Diducta video ſpatia ; rimatur viam
Quā fata pergant ire : ſuppicio pari
- 50 Par vindicatur crimen. Occiſus parens
Natum armat in te, fit magisterio patris
Patricida natus. Sic tener patrio boat
Ritu juvencus : vipera in vitam effluit
Per lacera matris viſcera, at ſobolem pari
- 55 Profundit eadem tramite, & letho impio
Fit ipsa mater. Ecce ſe victus trahit !
Ecce innocentēs ad necem natos rapit !
Hic ſcena mortis, carmen horrendūm Deus
Hic dixit aulā : totus hic fies miser,
- 60 Et ſcelere misero : Tu quidem Genitor magis,
Sed ante ſoboles, patre quæ tali rea
Alienā capite crimina immerit̄ luit.
Et ſcelere ab iſto ne qua pars Regis vacet
Patris fuorem prolis extinguet furor.

- 65 Humana stant hæc : labis expertes sumus,
Quique odit, idem scelera permittit Deus.
Modò parricidam parricidali manu
Iustus necabit : mox in auctorem necis
Insurget ulti. Sic per objectas diu
70 Bacchata cædes, frangitur in ipso minax
Securis istu. Chosroi Hormisdas pater,
Syroique cæsus Chosroës, tum Sarbaræ
Syroës, Barazæ Sarbaras, Persis dehinc
Victus Barazas dæmoni ludum dabunt,
75 Hosti triumphum, tela vindictæ Deo.
Syroë libido tanta regnandi tibi,
Ut unus annus, annus ut Syroë unicus
Te parricidam faciat ? aggredieris tamen
Sinente Cœlo ; meruit hæc Ditem viâ
80 Adire Genitor. Adsit Hormisdas tibi,
Educam Averno, Chosroës stabit reus
Medius duorum : parricidam hic filium.
Adulterum tu penitus impelles patrem.
Audite manes, tuque funerei impie
85 Dominator antri, pande lethales specus,
Tormenta cessent ; Christus Hormisdam citat.
Iterata mundi spatia metiri jubet.
Mecum residet flamma quæ cruciat reum,
Si tamen & esse non reus mecum potest.
90 Iam vincla strident, audior : dirum gemit
Subacta poenis anima, jam Cœlum gravat.

SCENA SECUNDA.

*Permittitur Syroëm incitare ad
parricidium.*

VMBRA HORMISDÆ.
S. ANASTASIVS.

- QVæ me execrandas pestis in terras rapit ?
Videon' mearum consciens fraudum polos ?
An Averna mecum defero ? an populat recens
95 Ignis medullas ? nulla supplicii quies
Vel in orbe vivo ? crucior, uror, quis vocat ?
S. ANAST. Ades Vmbra miseri misera. VMBR.
HORM. Tartara, Tartara
Vbi estis ? ignes, tenebræ, avernales lacus,
Hydri, cerafæ, monstra, bufones, canes ?
100 S. ANAST. Te stare jubeo. VMB. HORM. Rapite
me. S. ANAST. Christus jubet.
VMB.

VMB.HORM. Crudelis, insulte, impie, execrabilis.

S.ANAST. Blasphema loqueris. VMBR.HORM.

Christus insultat malis.

Abominandus : nec satis miseris sumus,

Nisi & videmur : S.ANAS. Alia te causa huc cier.

105 VMB.HOR. Incumbe capiti tota Styx, quanta es tege
Supplicia. S.ANAST. Sta. VMBR.HORM. Vae

Christe, quid merui male,

Novus ut vetustas augeat poenas dolor ?

S.ANAST. Responsa fare. VMB.HORM. Cogor,

O Christe ! ardeo.

S.ANAST. Pater fuisti Chosrois ? VMB.HORM.

Quondam pater.

110 S.ANAST. Is te peremit perfidus ? VMB.HORM.
Natus patrem.

S.ANAST. Haec te severum poscit ultorem dies.

Sume arma, notos perge furiali lares.

Excire motu : natus invadat patrem,

Fratres trucidet frater : antiquum novo

115 Superet furore crimen. At terre prius
Et inauspicatum Chosroi spectrum objice,
Si forte penetrat triste, seminanimi licet,
Metanoea peccatis : nemo dum spirat, Deo
Ex asti perit : cætera exsequere ut lubet.

SCENA TERTIA.

Imperata exsequitur Hormisdas, & interim utrumque à sceleribus ad paenitentiam revocat.

VMBRA HORMISDAE.

120 R Edii ut nocerem ? seu pati cogor scelus,
Seu facere jubeor, hinc & hinc porto nefas.
Et patricidæ tempus ad veniam datur,
Mibi negatum ? sempiternis ignibus
Volvi revolvi Numen Hormisdam jubet,

125 Ut parricidæ pateat ad Coelum via ?

O paenitentes hora si valeat brevis
Audire luctus ! hora, sed nimius favor :
Quis litor est vel tenue momentum dari ?
O Styx ! O antra ! O flamina ! O æternum male !130 Audite Nati, tuque cui Regni vices
Malè blandientum spondet astrorum favor :
Et tu nefandum prompta cui Clotho parat
Secare itamen, clamat expertus Pater,

Audire

Audire si vos fata clamantem situnt.

- 235 Non est Avernus fabula : umbrarum locus
Sed impiarum : styx suos ignes habet,
Caduca non queis membra compage exuat,
Sed ubi perenni motte mortis nescia
Corporaque & animas volvat, & flammis alat
240 Vivax cadaver : vermis hic scelerum abditus
Index, &c. idem terror æternum fodit
Fœcunda poenis viscera : hic squallor, situs
Tenebræ, lues, mephitis, infandum chaos.
Larvaeque Dæmonum horridæ, & premi impotens.
245 Vulnarus, orbe quantus everso sonet.

Audimur, adsunt, perago mandata ultima.

Meus ensis hic est ; criminum agnosco notas :
Hunc subditorum per latus duxi innocens.

Addatur etiam robur epotâ styge :

- 250 Iterum æstuantis libet Hormisdæ latus.
Benè est, abundè est ; faciet hic faciet scelus
Quocunque veniat. Scande sublimem Thronum,
Ut in ima rapias. Dexter ad Syroëm advola,
Famulare sceleri. Quas petis lævus plagas ?
255 Ah video, natum poscis, in nato sedes.
Ibi sis, relinqu, dum senex letho datus
Animâ Charontis impleat turpi ratem.

CHORVS

*Gravia scelera semper in auctorum caput
redire demonstrat, et si non nunquam
impunita videantur.*

V Erum est, præcipites per vaga criminum
Error blanditiâ ludit amabili

- 260 Nil curare polos, &c face ludicrâ
Scintillare Deo fidera languido.
Nam quis castra yagæ frena proterviae
Excussit metuens dedecoris ? lares
Quis non intrepidus sanguine polluit ?
265 Ridens Sicanæ Rex Genios flagæ
Dextram porrigit ad munera non piam
Et tondet Medico barbam Epidaurio.
Hinc prædâ levior dat pelago ratem,
Tutus : nam sociis quid timeat Deis ?
270 Sed turpi senio jura Corinthiis
Dictantem pueris qui memoras, Id
Exclama, estis iò Numina Cœlum.
Cambyses Phanum transadigit Bovem,

Ruginaeose

304 LVDOVICI CELLOTII

- Pygmæosque cremat sacrilegus Deos.
- 175 Morisque Arsacii jura fororio
Incestus thalamo foedat, & improbum
In consanguineos stringit acinacem.
Felix, si fuit hic innocuus furor :
Si fecere reum tot mala, non miser.
- 180 Donec perniciem vulnere compari
Lymphato similis sœvit in suam.
Ille autem Danaum terror, inhospita
Calcat perpetuis æquora classibus :
Captivumque ligat compede Bosporum.
- 185 Et luctante viam dat legionibus
Naturæ per Athon. Scilicet ambigas
Iratus vetitum rumpat iter Iovi,
Irato ne magis perveniat Iove ?
Ergo at dentibus in mutua vulnera
- 190 Concurrunt animis : hic populantibus
Nunc delubra Dæmum ; nunc anathemata,
Nunc auro rigidas effigies vorat
Flammis : te que soli qui meditullio
Cortinam populis fatidicam moves.
- 195 At contra Arsaciæ sœva superbiæ
Frenat Iuppiter, & quam comitantibus
Nuper preffit humum tot populis gravis
Xerxes, indecori nunc relegit fugâ
Factus Cecropiis fabula matribus.
- 200 Et tu qui patrio sanguine lubricum
Scandisti solium, prospera Chosroë
Nondum fata times ? Praebuit exuli
Fidam Roma manum. Cœlitum favor
Implevit sterilem progenie Siram.
- 205 Tu cum in bella ferox protueres, tua
Senserunt Aquilæ fulmina Romulæ.
At sorti nimium credulus aureæ
Gentis contemeras Christiadæ sacra :
Et quicquid Solymæ expleta rapacitas
- 210 Intactum esse insuper iussérat, improbè
Vulcano populas illacrymabilis.
Quin & vivifici pignora Stipitis
Ardes Moriaco vulsa cacumine
Otentare Mithræ, perque Seleucios
- 215 Pompam Rœmuleo ducere de Deo.
Quid foetas Procerum suppliciis manus ?
Quid vultus memorem consimiles Deo
Et ficta æthereæ signa potentia ?
Sed jam lenta time Numinæ Chosroës,
- 220 Felix nemo fuit qui nimium diu.
Est peccare tenus : dat feceleri modum

Astræa :

- Astraea : utque datſ meta patet mali,
Culpam poena ſecat. Qualiter arduum
Culmen Sisypheus cum labor aſpicit,
225 Defeſſoque boni ſpem facit otii :
Furtivo eripitur lubricus impete,
Et longi reparat pondera tædii.
Dum majora ſicient ſepe nocentibus,
Depreſſos levior culpa premit. Parum eſt
230 Dudum ſacrilego, funere Martyrem
Immerſſe truci : ſed tamen hac time.
Ilex jam validis iecta ſecuribus
Contra obnixa diu mole ſtetit ſuā :
Tandem ſternitur : at qui venit ultimus,
235 Non eſt maximus impetus.

ACTVS SECUNDVS.

ARGUMENTVM.

Hosroes fugatus,
multisque præliis per le-
gatos ab Heraclio jam
attritus, veteris tamen
felicitatis memor, polt
multa superbè de ſe
commemorata, charifſimum ex om-
nibus filiis Mardefanem, Sirā dilectif-
ſimā conjuge fœminā Christianā ge-
nitum, diademate clam exornat. Re-
gemque creat invitum licet, & ſapien-
ter repugnantem. Inter hæc alias ſibi
à Romanis clades audit illatas, cum
certā propinquæ mortis denunciatio-
ne : quam superbū & insolens ani-
mūs grandi in Christum blaſphemiam
excipit.

SCENA PRIMA.

*Post multa de se fortunâq; suâ superbè
dicta, Mardesanem filium minorem
natu, quamvis reluctantem, Regni suc-
cessorem designat.*

CHOSROES. MARDESANES.

Ergo furores Græcus irritat meos
Victrice quæque fulmina excusit manu
Satias croris, quatere renovatis juber
Iterum lacertis : sentiet quantum Deo
5 Sit provocato pondus. Everti exteris
Victor, paterno Dominus ejieiar throno ?
Nimis secundis explicas ventis sinum
Incaute Cæsar. Laudo consilium tamen
Quod dedit arena : fata bene nosti tua,
10 Vitare mortem non potes, honestam facis.
Quod vult tinteri, Satrapæ, hinc timidum puto,
Alienus arvis pressit ignotis pedem :
Fallace primum providus cæssi fugâ
Ut dum ima penetrat exitum intricet magis.
15 Sic fulminantis impetum cautus Læ
Venator exit : illâ dum instat, dum furit,
Dum terret auras, fugere dum victos putat,
Circum obsidetur. In meas talis plagas
Malè sanus hostis venit, & totus quidem.
20 Deprensus ecce sentit ; ad redditum viam
Aperire ferro prodigus vitæ parat.
Obfiste, vincis : non coruscanti manus
Armanda ferro, non Achæmenio impete
Turbanda legio, palma non pugna est, gradum
25 Firmare contrâ, robore obniti arduo,
Et otando Martis infreni rotam
Sufflaminare. Nempe metuendos pavor
Quis faciat hostes montium enectos jugis ?
Septena quos jam vidi extorres hyems,
30 Labore fractos, squallidâ illuvie & siti ?
Has militum umbras miles ut paveat meus ?
Ille ille miles cujus extremæ trucem
Timuere solis ante virtutem plagæ.
Cui Nilus undas flexit, & passus jugum
35 Muri carinas Bagrada excepit vado ?
Et nisi Saïne Cæsar eluso fugam
Cepisset, olim Bosporum adjicerem Tigri,

- Et orbis intrà quantus Oceanum jacet,
Pareret unius : spiritus hosti addidit
40. Felix temeritas. Cessit infelis Sathis
Ignavus imbri. Sibi Sarablaca imputet
Quod cecidit, hostem & ipsa tutatur fuga.
Tardandus equidem Sarbara objecto fuit,
Si læva finerent astra, & horarum potens
45. Peritis amicum Mithra proveheret diem.
Sed fallere audax, patriam ignavum decus
Surripuit arte Cæsar. & pluviae impiger
Tenebras secutus noctis, ad Satrapæ fores
Sterit inopinus : ille stupefactus metu
50. Excessa molli membra proripuit thoro,
Nudaque nudum calce quadrupedem impulsit.
At non Idumen, non Palæstinas rui,
Nocturnus arces, quando demerso prior
Ioppa mundo majus informi tulit
55. Dercetide Numen. Cafia cum pressi juga,
Meque ante vasti praesidein montis Deum
Afflavit Eos. Teste Solymæos polo
Aditus refregi, quique damnati caput
Christi pudendum Moria in truncum extulit,
60. Ostentat alnum Chosrois mundo decus.
Quod si reflante vela corripiens Noto
Fortuna solitum lusit, atque hostem meis
Lactat minis, omnia in viles sciat
Licuisse servos, Chosroëm nunquam attigit,
65. Nec fas. Aprica sic ubi puro æthere
Radiatur ilex, longa quam Nisæ jugis
Aluere secla, vertice & senio supra
Nemus omne regnat, sola quæ faceret nemus :
Si per refusum lucis auratae jubat
70. Frondator iustum librat, & crebrâ quatit
Robur bipenni, læsa dat gemitum Dryas.
Revolant volucres hospitæ, & dulces fugâ
Nidos salutant : jamque succiso labat
Infida trunco, mole jam totâ jacens
75. Metitur agrum ; pondere insolito gemit
Concussa tellus, reboat attonitum pecus,
Invia fugaces antra vix capiunt feras.
At ille purus lucis interea nitor
Immanis, irrefectus, & similis tui.
80. Et ipse totus, quaque porrigitur solum,
Quaque stetit olim stipes, atque hebetis quoque
Ferrum securis integrâ illustrat face.
Sic clara Procerum turba, regali micat
Pretiosa radio ; Martis incumbat furor,
85. Trepidoque diram quicquid Arsacidum est trahat

Cladem tumultu, Chosroï rerum Deo
 Externa pereunt, ipse per ferrum meat
 Exsors pericli. Nempe cùm læta omnia,
 Et quicquid usquam est præfidî, & gazam, & viros
 90 Invida rapuerint fata, se Reges habent.

Quanquam & senectus, & senectutis comes
 Morbus, tremorque, rigida mortales vocat
 In jura mortis : parte non omni tamet
 Morimur sepulti, gloria extentum parat

95 Ævum superstes : inde regalem thronum
 Natura fulcit, & perennanti jubet
 Sceptra ire ductu, seculis vivax patrem
 Soboles propagat. Nate plus regno mihi,
 Plus chare vitâ, nulla te salvo gravis

100 Fortuna Coeli, nullus exterret metus.
 Testor Penates Imperi, & Genium tuum :
 Græci latronis tela cùm subita horru,
 Et tot minanti trepidus objeci Duces,
 Tibi timui, in te vota consumpi omnia.

105 Quòd si ille Coeli te mihi proprium negat
 Donum tyrannis, fata præripiam pater,
 Et expiabo si quid irarum iovidis
 Ebullit altris, pronus in senii mala.
 Sed quando vires quisquis est Cœlo Deus,

110 In me meosque perdidit : quando viget
 Suppar parenti Mardesa, invidiam polo
 Facturus olim : jam quod extremum meis
 Deesse votis potuit, hic faciet dies.

Quam largus in te noster incumbat favor,
 115 Stræque partum foveat, attonito hastenus
 Spectavit oculo Persis, & magno Iovi
 Prætulit amicum Chosroëm. Est aliquid super
 Quòd tendat animus : dona privati ferant
 Exhausta, Regum genius est semper dare,

120 Plus posse semper, donec extremo locent
 In apice rerum. Nate, quod Rex, & Pater
 Iubet esse faustum, gemmeam Cidaris tegat
 Erecta frontem, regii vinclum cape
 Diadema capitis, quod volo sceptrum rota.

125 MARD. Æternum amoris, Genitor, & fidei tuæ
 Mihi sum ipse pignus : quicquid accumules boni,
 Plus dedit origo : cæteri natos amant,
 In matre amalli Mardesam. O quoties mihi
 Tua chara conjux, Nate, dicebat Siras,

130 Tu magna Coeli cura, te mundi arbiter
 Cœlo evocavit Chosroës. Nondum mihi
 Tumidos pudicâ Venere complerat sinus
 Natura, norârum cordis & vitæ fibras

Delinearat, cum tibi vitam pater

135 Quæsit in astris : Sergius divum optimus
In vota venit, cumque tranquillos sopor
Solvisset artus, voce ter clara patri
Sobolem spopondit ; voce vigilanti pater
Anathema sacris ter repromisit tholis.

140 Hoc impetratus ambitu in gremio tuo
Reptravi ego infans, perque victrices comas,
Oculosque, teneram lusitans duxi manum.
Hinc rerum in alta crevi, & exemptus solo
Astris propinquum Mardesa, paternis caput

145 Subiectus alis intulit. Qualis Desum
Minister ales ungue nunc sobolem rapit,
Nido morantem, nunc per aërios vehit
Impunè tractus quæ liquens nubes suprà
Porrigitur æther, quaque flagranti face

150 Oculi irretordum Phœbus explorat situm.

Satis est amorum, Genitor, hac ierit tenus
Favor & potestas Chosrois ; quicquid datum est,
Meum esse potuit, Regnum in alterius manu
Altrœa posuit, juris hoc fratri dedit.

155 CHOSR. Quis jura natis faciat invito patre ?

MARD. An diligenti nascitur primus patri ?

CHOSR. At diligenti regnat ut placitum patri.

MAR. Ius innovabis ? CH. Ius habet cui dat pater.

MARD. Lex patria prohibet. CHOSR. Chosroes;
& Rex jubet.

160 MAR. Exempla regū. CH. Velle, pro exemplo mihi est.

MARD. At te per astra, per piam Sergi manum,
Regni penates, te per, & genium precor
Tuum, meumque, &, si quis est meritis locus,
Siræ per animum, Genitor, & castam fidem,

165 Miserere nati : peccus o quantis rude

Nolens periclis objicis ! Regni vorat
Hostis medullam : Persidis Syroes ferox
In umbilico regnat : iratos coquunt
Supplicia Satrapas, pelle nudatus Saïn,

170 Perire jussus Sarbaras ; mortis metu

Sathin & pudore mortuus : quis non fidem
Misero fecellit ? quis novas regni vices
Non spectat avidus ? Inter has ponti minas,
Et fulminantes hinc Noti, hinc Boreæ domos,

175 Mortes tot inter, naufragam puero ratem

Committere audes ? arte vix stabilem reget
Clavum magistræ, fronte qui tutâ satis
Nunquam sereni dorsa spectavit maris ?

Sic ergo patriam, sic amas Cyri thronum,

180 Siræque fabelæ ? CHOS. Sceptra inexpertus times,

Vsu remittunt pondus. Ignavos metus
 Depone fili, Syrois effringam impetus :
 Servile Satrapum vulgus orientis littat
 Regis favori : noster in tuto est labor,
 135 Extrā ardet hostis, seque satiatus furor.
 Successu in ipso frangit, & quod plus licet
 Minus dolet libete. Quod jubeo, & volo,
 Regna, & coactus. MARD. Vos coruscantes Dei,
 Te quo alme Cyri Mithra qui solium foves :
 140 Et te reducto qui sedes, frater, lare
 Ignarus, improvisus, exclusus throno :
 Vos testor, humeros pondus invitatos gravat,
 Regno coactus : frater, hoc fieri velis
 Tübente patre. Si quid hinc livor coquit,
 145 Excita si quid turbat impietas styge,
 In me redundant omnia, at non sum reus.

SCENA SECUNDA.

Etades aliqua ab Heraclio illata narratur Chosroi cum certa imminentis supplicii denunciatione, quam ille blasphemia in Christum excipit.

NVNTIUS. CHOSROES. COSMAS.
 MARDESANES.

Exosa Martis tela ! quis vestros Deus
 Suasit usus ? CHOSR. Alius ex alio meam.
 Vocabit iram luctus. NVNT. Arfacidum salus
 200 Vivis? fugis-ne? stas-ne? CHOS. Quos Regi metus?
 NVNT. Periere, Princeps, cuncta, palantes fugâ
 Cecidere Persae, victor Ausonius volat,
 Quaque arma, quaque sanguinis portat sitim,
 Ruit una facies funerum : nurui socer,
 205 Senex quo puerō mixtus immanni jacent
 Letho perempti, saxa non miseros tegunt,
 Non antra gazas : per sacras Regum domos.
 Per agros, & inopes cespite aggesto casas
 Divum per aras unus est flammæ tenor.
 210 CHOS. Et hoc placet fortuna, quod vana amputas,
 Solumque sola Chosroen primo ebria
 Laceassis ausu : perge reliquiis famem
 Satiare nostris : resto vincendus xibi :
 Atqui in latronem plus potest qui nil habet.
 215 COS. Trepidare nostram est : yilis humanos timor
 Habitet penates : irrito cura impetu.

Chalcidica Regum pulsat, & iniqui comes
Fortuna fati, Major his, Princeps, malis.
Obnitere, aude, Cœlitum nemo timeret.

220 At nostra, Princeps, si quid emeruit fidēs,
Te patere flecti, publicum instanti caput
Subduc periclo. Tu Seleuciam tene,
Dum reliqua levior bella conficiat manus.
Nondum hostis omnes Perfidi eripuit Duce.

225 CHO. Timere suades? COS. Nullus ut timeat tibi.
CHOS. Mihi dum laborat orbis ut sedeam reses?
COSM. Quietē cujus orbis in tuto est salus.
CHOS. Cui tor parantur vulnera, periclo eximar?
COSM. Qui multa in uno vulnera periclo facis.

230 CHOSR. Solatium laboris est Regis labor.
COSM. Ingens laboris præmium est, Regis salus.
MARD. Hanc capere, Genitor, officiū legem fine.
CHOSR. Me proditorem, nate, non parrem facis.
MARD. Licet experiri. CHO. Tristis est usus mali.

235 Qno provocatur casus immedicabilis.
MARD. Tūdō experiris si qua reparari queunt.
CHOSR. Reparare quis te perditum fili, queat?
MARD. Syroës, & illa nobilis fratribus cohors.
CHOSR. At Mardefanem nemo natorum dabit.

240 MARD. Tun' dubia, Genitor, bella securus moves?
CHOS. Si pereo, Syroën Mardefa, & fratres habet.
MARD. At nemo fratribus Chosroëm, & patrē dabit.
CHOS. O dulce patris german! hanc serva indolē:
Probare quō plus cogis, invitā magis

245 Timere, fili; MARD. Quos mihi fingis metus,
Secure mitte: spero me ereptum semel
Martis periclo plūs probes, timeas minūs.

CHOSR. Si prima rapiunt arma bellandi rudem?
MAR. Moriar honestè. CH. Peccus hoc telo effodis.

250 MARD. Quo pulchriori cadere me fato velis?
CHOSR. Ego sceptrā, tumulū tu tibi accersis puer.
MARD. Torquere pulchrum est sceptra quæ meriti
tum scias.

CHOSR. Satis meretur qui capit patre arbitrio.
MARD. Arbitria patris filii virtus probet.

255 CHOSR. Cedat temeritas filii arbitrio patris.
MAR. Quid illa, genitor, me putas temerè aggredi,
Ad quæ gerenda nascimur, divūm genus?

NVNT. O clarā virtus! Perfidos sancti lares
Non ergo gentem perdere Arsaciam placet:

260 Spem fata reddunt. Sed cui invitis licet
Sperare superis? CH. Quis meam mihi spē auferat?
NVN. Permitte fari. CH. Iubeo, quid tandem paras?
NVNT. Haustus jacebam chalybe barbarico latus,

312 LUDOVICI CELLOTII

- Pars una stragis, inter & comites mali
 265 Luctante venas spiritu impiebam leves :
 Cùm ruit olymbo miles, auratos vomit
 Cui cassis orbis, candido cui crux tegit
 Vmbone elypeum, fulgurat gladio manus :
 Nobisque propior : ite, ait, victo meas
 270 Narrate vites Regi, ut Arsacios fugam
 Feci per agros, ut triumphandum ityge
 Petii Tyrannum : cadere qui cœpit seinel,
 Perire perget ; per malum occurrat malis.
 Dubitatis ? istæc dextera inveniet fidem.
 275 Redono vitam. Dixit, & medicâ manu
 Tetigit jacentum vulnera : ut jussus stetit
 Hiante sanguis pectora. O Coeli decus !
 O sospitator, quisquis es ! seu tu Iovis,
 Seu tu videri natus affectas Mithräe,
 280 Per astra, per te, per salutarem manum.
 Permitte nomen petere ; perpetuâ prece
 Tuum clientes Numen addicti colent.
 At ille, voce tremere quâ servos jubet,
 Christum clientes colite, sic placitum polo.
 285 Ego notus olim Chosroi, lautè apparo
 Æquanda meritis præmia : hæc mando interim.
 Comite Heraclio victus, & Christo duce,
 Fugiar, sed inter cætera, & partem sui :
 Mortem foris ne timeat, inveniet domi :
 290 Magnum ad tribunal & patrem, & natum cito.
 Hæc fatus, oculis rapitur : extinctâ vapor
 Qualis favillâ ; Numen Ausonidum reor.
 CH. Meus hostis hic est? Chosroëm Christus citat ?
 Christus laceffit Chosroëm ? ô Coelum ! ô Mithral !
 295 Descende Christe, si quid es, si quid potes ;
 Adsum, gradum compono, descende æthere,
 Congredere mecum. Vile mancipium crucis
 Audes vocare Chosroën ? tam sum nihil
 Hebræe ? num tu vixtus, & captus, meas
 300 Dudum per urbes ferulum pompe facis ?

C H O R V S

* Edifferit quam severè Deus impiorum ob-
 stinationem vindicet, & infringat.

V Is indomiti sæva profundi.
 Atibus æstus glomerante Noto,
 Saxaque ruptis obvia saxis
 Iaculante mari, non palladio.

- 305 Pacata initas germine ponit :
 Non si Licinii bacca venafrum
 Deserat omnis, pelagoque levis
 Innater hospes. Vidiuata fero
 Tigris alumno, plenis furias
 310 Artibus haurit, nec se vitreo
 Franget speculo : quod si profugâ
 Aequora verrat prædo carinâ,
 Ibit in undas animosa parens,
 Veramque petet per freta prolem.
 315 Tritior altris agit ira Detim
 Indignantem sicubi clamat
 Cruor innocuo corpore fusus,
 Aut sceleratae infania vitae.
 Ante salubri corda dolore
 320 Impia tentat, stygiasque malâ
 Pugnat furias sede movere.
 At si rigidam rite vocanti
 Obstruis aurem, factique sedet
 Malè sanus amor, quis tam validæ
 325 Capite avertat fulmina dextræ ?
 Olli famulus militat orbis
 Inque nocentes natura coit.
 Hinc humentis convexa poli
 Pandit, & alimæ sata telluris
 330 Et summa nemus per juga crescens
 Sub nubigenâ gurgite condit.
 Hinc sulphurei turbinis ignes
 In Sodomæas fabricat arces :
 Quæque ardebat face tartareâ
 335 Iubet ignavo torpere freto.
 Clastica vix dum sonuere polo
 Ducis in Pharii jurata caput,
 Cum sanguineo vortice Nilus
 Nota ignotus stagnat in arva :
 340 Vdâ ebullit rana palude :
 Fervet sterili pulvere musca :
 Vlceræ foedus grandinat æther :
 Cœlum eripitur nocte diurnâ.
 Parcite nocuâ cæde tyranni
 345 Dum Christiadæ viscera nudi
 Livida plumbio flagra fatigant,
 Castosque furit flamma per artus.
 Linguaque voces excisa negat,
 Clarius astris tormenta sonant
 350 Et vindictæ mutua poscunt
 Iura Tonantem. Stat prompta phalanx
 Ruere in nutus, ire, redire,

Et fulmineo micat ense ferox
Succincta peplum, nuda lacertos.

- 355 Nec satis, ipsam per Styga vindex,
Quæritur, & qui docuit furere
Furit, inque vicem tormenta rotat:
Tam peccati violens ultor,
Quām consilii perfidus auctor.
360 Regia sed quis tecta reducto
Cardine pandit? Vasaces hic est,
Cui facit aulæ gratia nomen.

ACTVS TERTIVS.

ARGUMENTVM.

YROES Chosrois, Primo-
genitus, imminens in
omnem regni occupandi
occasione juvenis, post-
quam Mardesanem sibi
prælatum, & regni suc-
cessorem designatum accepit, inter-
pietatem & scelus diu fluctuatus, tan-
dem improbab aulicorum adulacione
in omnes ambitiosorum furias actus,
jus Primigeniorum vel parricidio reti-
nere statuit, sicarios in Regiam &
Patrem immittit, factiosos Satrapas
ad aucupandam cæterorum gratiam
delegat: Hemelio Romano Tribuno
vivificam Crucem, captivosque omnes
restituit, ut æquis conditionibus pa-
cem Heraclio suadeat, né ve se in ex-
turbandi Patris conatibus impeditat.

SCENA PRIMA.

*Quid apud Syroëm agatur in regiâ, &
no varum rerum apparatum ex-
plicat Chiliarchus.*

CHORVS. VASACES.

Serapum minister fide, quid moesto coquis
Sollicitus ore? patria quem casum timet?
VAS. Syroi æstuante mentis abreptum salo.
Cor fluctuatur; nescio quid, aliquid tamen
Male-sanus agitat animus, & quod nec sibi
Audet fateri. Martis incertas vices,
Patris senectam, vividum ætatis jubar,
Et mille mentis spectra turbatæ ingerit.
Exutere singit: sed reluctantem rapit,
Sorbetque cura. Qualis infido ratis
Commissa denti, spumeo circùm undique
Agitatur æstu, torquet hinc dextrum latus,
Lævum hinc retorquet unda; decumanus furor.
Trepidam supremo donec assultu anchoram
Revellat amens. Fluctuat talis truci
Mens acta curâ, nec habet ubi figat pedem.
Iamque intus ardet Regia, ignavum Patrem,
Cæsas cohortes, esse vix fratres super,
Trepidare Proceres, hostium plena omnia,
Corruere flammis oppida, attonitam tulit
Rumor per aulam, teste sed nullo labat.
CHO. Credo aliquid ipse penè: Dī fallant metum
Vix lingua vanum publica errorem ferit.
VASAC. At ille totos aure rumores babit
Avidâ & capaci: ne qua pars fallat, timet.
Sceptri cupido dira! quam turpi feris
Sancta astra voto! novi ego ingenium viri,
Everfa regnum regna furioso dabunt.
Quanquam referre si quid in melius finet.
Ambitio, rapidos Principis motus senex
Demitigabit. Sarbara Aufoniâ potens
Vrbem obsidebat Thraciis junctâin vadis:
Suspecta Regi cùm fides egia reum.
Hic Cardarigæ jussa secreta addidit
Ut proditori Sarbaræ hauriret latus,
Altoque dirum figeret conto caput.
Detecta feritas. Sarbaram Syroës studet

- Sibi demereri : provida at virtus patris
 Vult Cardarigam tegere suspectum latus,
40 Ut studia juvenis servet, & mentem domet.
 Sed parte ab aliâ, ne quis Arsacidas Deus
 Miseros secundet, sœva Razates fremit,
 Fax prima cladis : nullus iratum leo,
 Non tigris orba supererit. Hoc Syræs duce
45 Quid non secundis audeat, speret i. alis
 Sine lege rebus : ille felicis diu
 Audaciæ usu, cladibus nostris potens
 Quas concitavit, per trucidatam domum
 Ad sceptra rapiet Principem, hinc se se clepet,
50 Interque regni rima quâ tenuis micat,
 Irrepet habilis : scelere sic redimit novo
 Vetusta : Regis sic renascentis favor,
 Pretium est perempti. Mitius torquet rates
 Maleæ sequacis unda, & occurrens sibi,
55 Seque ipse forbens impetus : quam si puer
 Genitus in ostro vafre adulantum sinus
 Explicuit Euro : carbasa ambitio jubet
 Turgere semper, nulus è clavo regit
 Proram magister, nullus agitato facit
60 Remo quietem : dulce per primum rapi,
 Et currere æquor. Turba nos aulæ minor
 Exempla sequimur, & magisterio mali
 Pejora cupimus. Qualis infrenem educat
 Massyla catulum mater, & cornu feros
65 Inspicat ungues : prima vix se se toris
 Fudit jubæ lanugo, venanti comes
 Per Iustra patri graditur : hic prædam docet
 Eruere latebris, quatere rugitu nemus,
 Cursu involare, perque trepidantum greges,
70 Impingere unguem celsa quâ cervix placer.
 Illum & juventas, atque libati semel
 Cruoris æstus paria meditantem impulit
 Viduare capreis antra, vulnificos apri
 Agitare dentes, per gradus sylvæ timor,
75 Dominusque crescit. CHOR. Occidit regni status,
 O Persis, urbem pejor Ausonio tenet,
 Qui non timetur hostis ! ô patria ! ô pater !

SCENA SECUNDA.

Nuntiatà fratri in Regem electione perculsus Syroës Satrapas suos alium alio ad conciliandos sibi Persarum animos, dimittit.

SYROES. CHORVS.

Priimus, hostis regiam, & sceptrum petit.

CHOR. Quid, & unde metuis? **S**YR. Vnde nil tutum fuit.

So **C**HO. Vrbém-ne vñtor? **S**YR. Viñtus insultat mihi.

CHO. Quid regna? **S**YR. Cyri hæres ut excludat
Vt Mardefanes sceptra vivo extorqueat? [throno?

CHOR. Natum decebit velle, quod genitor jubet.
SYR. Regem decebat velle, quod leges jubent.

Sf **C**HO. Mutanda quereris; Mardefæ induxit pater

Vt commodato pectus erigeret bono
Imbellè, pavidum. **S**YR. Vasace Rhadamisto comes
Ite, agite celeres, ne quis inopino ruat
Terrorē vñtor, timeo Romana omnia.

So **P**acore huc Latinum promptus Hemelium advoca:

Simul & catenas deime Romano gregi.
Monobaze lustra moenia, & campis vagos
Restitue cives, præda ne jaceant lupis
Miseri Latinis, si quid è clade est super.

Sf **R**ape tu cohortes in sacramentum meum,

Muneribus imple dexteras, animos fide.

Tu Cardarigam si qñid alloquio potes
Satage occupare, reliqua consilia occule:

Mentire verò, si usus est, & pejera,

200 **R**ecti est levis jaçtura cui prodest scelus.

Vos rapite ab aulâ si quid hoñile obviat.

Vndique tunrultus, undique ululatus sonet.

SCENA TERTIA.

SYROES

Diversis æstibus agitatus, decernit tandem regni amissi dedecus voluntariæ morte delere, ne quid in patre gravius admittat.

Et hoc sceleribus fata debebant tuis

Egruente nati proditor? vitæ ultimum

Sic

- 105 Sic decuit actum claudere, ut eodem obraas
Regnum sepulcro, teque? Nam si me furor
In afnia justus abripit? si te reum
Natura vindex damnat, & nostro sibi
De jure tela fabricat? Invisum caput
- 110 Si Iæsus orbis, astra si adversum Deis
Suo lacessunt impetu, o quanto occides
Miserande fato? patriam in quantas ages
Laceram ruinas? Spretus excludar throno?
Cidarim revellas? sceptra diripias manu?
- 115 Quæ cadere meruit culpa? quod luimus scelus?
Scelus est libido Patris, & majus scelus
Odium Novercæ. Nempe cum thalamos Siræ
Init meretrix Chosrois, regno excidit
Syroës avito? primus haud Syroës erit
- 120 Ex quo secundum turpis ediderit Venus?
Fateare primum faxo, quem solum scies:
Feramque, catulumque unus opprimet inipectus,
Patremque, sobolemque una resecabit manus.
Nunc quoque vigebunt jura: stat rapere, aut mori.
- 125 Iam gravia spiras anime? tam sævum truci
Das limitem iræ? Nam loquor facti scelus
Suo ruentis pondere, pericli aleam,
Curarum acuta tormenta; & testes Deos.
Bonum excidisse credis? hoc rerum statu
- 130 Ad sceptra curris? esse pereundum negas
Cui non peribunt? hostis externo ruit
Quoties ab orbe victor? incubuit sibi
Convulsa ab imo Persis: immedicabilem
Traxere cladem funere aggesisti Duces:
- 135 Commota tellus, gentium excitus furor
Cæde, igne, abastu; vincita populorum agmina
Odete & umbram Chosrois: Tutum putas
Optare regnum, cuius & turpe est genus
Nomine fateri? Pectore excedat tumor,
- 140 Mendaxque panni fucus, atque auri nitor
Illudere oculis definat, vitam exiges
Tot inter enses? inter agitantes metus,
Ipsumque chalybem lateris infidum tui?
Quid habet beatum purpura? unde auget virtum
- 145 Erecta cidaris? miles ad nutum obsequens,
Potatus auro Bacchus, & famuli greges
Quâ mentis æstus parte, quâ morbos levant?
Regnare pergit frater, obtineat Pater:
Tu quod negatum sanguini nemo volet,
- 150 Esto secundus: quid voluptati perit,
Quid dignitati? Bella consilio reges,
Pacemque, legum primus, & recti arbiter;
Fraterque

- Fraterque populis jura, tu fratri dabis.
 Tibi supplicabunt vota, te primum ambient:
155 Quid scire regem, quem malis deceat modum
 Optare gentes, gratiae fuerit tue.
 Fortuna regnum vexet, invidia opprimat,
 Conjuret orbis, fulmina e Ccelo incubent,
 Et aestuante sorbeat ponto ratem.
- 160** Audax procella Bosphori, objicies caput:
 Regale damnis, unus excipiet minas
 Cujus petuntur sceptr'a: tranquillo interim
 Portu ruinas cernere, & tutum otium
 Privata fors praestabit, hoc regnum negas.
- 165** Suo imperare commodo, alterius malo?
 Sic qui Darium primus agnovit patrem
 Curarum inanis, forte contentus suu,
 Exsors pericli, gloriæ minimu appetens
 Laetos peregit pace privata dies:
- 170** Dum satus Atossu montium latera effodit,
 Flagellat uudas, templa populatur Deum,
 Regnique primum foeda tempesta's sui,
 Alienæ latè vexat, hinc clades, & hinc
 Daturus, & passurus. Hæc vulgo canat
- 175** In honora virtus, Regius sanguis sumus,
 Syroë imperandum est. Sede sublimem aurea,
 Cinctumque telis, & supercilio gravem
 Grandia tonare Mardeſam, & nutu truci
 In famam, in arcu, in capita graffari omnium.
- 180** Patiens videbis? genibus affusus traheſ
 Famulare collum? iuſſa trepidanti hauries
 Coactus aure? quid quod & vitam tuam
 Sub iictu habebit? Dubia consortis fides,
 Ius raptum iniquè, vis Tyrannorum levem.
- 185** Pavitans ad umbram, suspicax aulæ favor,
 Odiumque, magnæ invidia fortunæ comes,
 Tuum illa tandem monstra proscribent caput.
 Quoties catenas regius tinxit crux?
 Libido quoties imperi telum impium
- 190** In paria adegit viscera? aut si quid pium est
 In Mardeſane, conjugem, natos, domum,
 Gazas, salutem, quando non adimes, dabit.
 Ad illa Syroë natus es? precarium
 Duces subactus spiritum? nunquam exiuit
- 195** Quæ vincla nectis? arte fraternali mori
 Omnes in horas poteris, haud poteris tuu?
 Quid anime refugis? quam petis letho mortali?
 Pars servitutis ista quam metuis, quota est?
- 200** Exclusus omni decore judicio Patris,
 Dolo novercae vivis? & longum paras

320 LUDOVICI CELLOTII

- De te triumphum ? Solis aspectas facem
 Iulus, illaudatus, ejectus bonis,
 Tuæ superstes gloriæ, alienæ seges ?
 Ades, ades ensis, vindica externum nefas
- 205 Cruore domini : cæteri regnum tenent,
 Tibi vita cessit ; fortiter Syroëm occupa
 Dum Rex adhuc est. Teltor æthereas demos,
 Et te benignum gentis Arsaciae jubar,
 Radiate Mithra, nulla diversum rapit
- 210 Cupido regni, Chosrois nullus timor,
 Non Mardefanis ; liber & Dominus mei
 Hæc tela tracto : serviat si qui potest.

SCENA QVARTA.

*A voluptaria necis amentia revocatus ab
 aulicis ad rebellionem incitatur.*

RAZATES. SYROES. SARBARAS.

- ILLudit oculis umbra, vel Syroën furor
 Insanus agitat : cernis ut stricto manus
- 215 Armatur ense, pervium exuitur latus ?
 Resiste Princeps : statuis hunc iræ modum ?
 Sic te tuosque perdis ? hoc fratri imputas,
 An regno ? SYR. Honestâ morte defungi vetas ?
 An servitutis trahere plebeiae jugum ?
- 220 RAZ. Meliora spera, juris in Rege est tenor,
 In Patre nati charitas. SYR. Iuro caput
 Vestrum ,meumque, nulla me obsequio dies
 Addictum herili cerner : alieni potens,
 Meiique juris fata decerno mea.
- 225 SARB. Servire nostrū est, nos premit iniqui comes
 Invidia fati, vestra pacatum tenent
 Arbitria culmen : validus obfirma gradum,
 Aude ire contra, quære fortunæ viam
 Tecum cadenti. SYR. Debito ejiciar gradu-
- 230 Naturæ abortus ? Patriæ leges ruant,
 Arsacia pereant jura, postposito minor
 Majore regnet, Mardefa ut Syroëm opprimat ?
 SARB. Huic tu mederi morte sperasti probre ?
 SYR. Impar honori, regio indignus throno,
- 235 Labes meorum, stemmatis crimen mei
 Visus Parenti, colere progeniem Siræ,
 Famulumque jussus pectus imperiis dare
 Vivam ? pudendo colla submittam jugo ?
 Talem astra videant ? terra portentum hoc ferat ?
- 240 SARB. Reconde ferrum, pectus iratuna doma,

- Te redde amicis : fata mutari queunt.
 Comissa puero sceptrum, sic voluit senex,
 Et foemina egit, vertere operosum putas
 Ruitura sponte confilia ? quem de tribus
 245 Facis timendum ? quem tibi opponi fugis ?
 RAZ. Aliquis parentem rumor extinctum canit.
 Regnare cessas ? fama dum dubia est adhuc,
 Da te Monarcham Perfidii. Exploras fidem
 Popularis auræ ? vivere & speras patrem ?
 250 Erat hoc timendum : quâ licer famâ utere,
 Meliore nullam pallio culpam teges.
 Cecidisti ? Tyranno liber imperium tenes.
 Redibit ? utri certius sceptrum hæreant
 Fraus dicet, & si fraude quid melius potes.
 255 SYR. Tu mibi sepulcrum, Satrapa, nō regnum apparas.
 RAZ. Meliora Princeps, antè per nostros Pater
 Penetrabit artus : Satrapum cernis genus ?
 Hæc capita op-orret Chosroës ferro metat :
 Neque sic Tyranni veniet ad Syroën furor.
 260 SAR. Populis amicum pandis exoriens jubar,
 Et larga Proceres dona conciliant tibi :
 At ille senio tardus, & morbo gravis
 Odioque pressus publico, post tot lares
 Hauitos rapinis, polisque privatas neces,
 265 Supplicia Satrapum, Perfidem impostam rogo,
 Commota Christiadum arma quam speret fidem,
 Quem non furorem metuat ? SYR. Absentem furit
 Plebs in Tyrannum, prompta præsesti obsequi.
 SAR. Prius occupanda est; vicit ancipiti in statu
 270 Quisquis preivit. SYR. Ravidus hic promptas ager
 Mardesa phalanges. RAZ. Veniat, hærebit throno
 Cui dextra melior. SYR. Impium suades nefas.
 RAZ. Modò regna maneant faciet eventus pium,
 SYR. Neglecta & unquam jura felici putas ?
 275 RAZ. Servata semper jura felici putas ?
 SYR. Fortuna quamvis sera violentos premit.
 RAZ. Fortuna præfus prospera audentes beat.
 SYR. Pater est. RA. Et illi genitor Hormidas erat.
 SYR. Quid Mardesanes ? RAZ. Vivit, & amat
 patri.
 280 SYR. Cogente sceptrum cepit invitus patre.
 RAZ. At cepit, at habet. SY. Læta pax Persas alat:
 Nam cur furor patria se impendat meo ?
 Quin fugio ad hostes ? certa in Hemelio salus,
 Romana & ipsum Chosroëm texit fides.
 285 SAR. Externa mitte ; rota in Arsacidis fides:
 Etiam fayentem providus Græcum time.

SCENA QVINTA.

*Hemelii favorem, & ejus operâ pacem
cum Heraclio redimit Syroës Crucis vi-
vificæ, & captivorum restituzione.*

SYROES. HEMELIUS. RAZATES.

R Eſ grandis, Hemeli, peſtus Aufonium rogaſ.

HEM. Ut imperasti peſtus & dext̄am affero.

SYR. Scis Heraclio cæſa noſtrorum agmina?

HEM. Hæc fama narrat. SYR. Scis metu excitum
patrem

Viduare populis oppida, & bellum ultimo

Resumere æſtu? HEM. Marte qui ſtantem impulit,
Facile labantem evertet. SYR. Expositum æquore,
Licuit: ſed urbis moenibus tutum, arduum eſt.

HEM. Nil Heraclio dextra, nil ſuperi arduum

Fecere. SYR. Regnum ſcis datum nato Siræ?

HEM. Cui? SYR. Mardesani. HEM. Iuta decer-
nunt tibi.

SYR. Hoc eſt quod angit. HEM. Vindica. SYR.
Suades mori.

HEM. Vel imperare. SYR. Solus hoc auſim aggredi?

HEM. Natura, Persa, Iura, Romani, Dei

Tibi militabunt: ſolus eſt, quem tot juvant?

SYR. Omnia quiescat, dextra Romulidūm adjuvet.
Regno. HEM. Heraclii ſpondeo ſecundam manum.

SYR. Hemeli beas me. HEM. Iuro Romanā fide.

SYR. O me Monarcham! HEM. Cæſar ut dirū mea

Hofteſ perire nolit? ut vivum ſimat

Post orba donis templa, direptos tholos,

Eversa bello Solyma, captivam Crucem,

Populata Nili jugera, ereptos ſibi

Libyæ recessus, in ſuum motas caput

Avarumque, Bulgarumque funereas manus?

SYR. Per te Heraclius impetum firſt trucem,

Victamque parcer Perfidem pefſum dare?

HEM. Si xite quid mens augurat, firſtam impetum.

SYR. Captiva reddo capita, restituo Crucem,

Aut fi Heraclio gratius quicquam accidat.

HEM. Omittis unum. SYR. Fare. HEM. Vivum

Chosroēm,

Hoc Heraclio gratius nihil accidat.

SYR. Nec posſe credo, velle nec ſpero Deos.

Post terga vinctis maſib⁹ in nat⁹ probrum

Trag. 203

CHOSROES TRAGOEDIA. 319

- Traductus urbes genitor Arsacias terat ?
 Quid non movebunt oppida ? HEM. Oderunt virū.
 SYR. Premit beatum invidia, quæ miserō indolet.
 HEM. Videre miserum lēta, quem timuit, solet.
 325 SYR. Amare miserum subita, quem timuit, potest.
 HEM. Florente nato quis amet ejectum patrem ?
 SYR. Florere natum quis patre ejecto velit?
 HEM. Non iste regno casus Arsacio novus.
 Primus secundo sternit exemplo viam :
 330 Quodquæ antè factum est parte dimidiā licet.
 SYR. Tot peperit unū scelera non unquam scelus.
 Rex est. HEM. Cruentus. SYR. Chosroës. HEM.
 Sævus. SYR. Pater.
 HEM. Raptor tiaræ. SYR. Persa Roma dabit
 Pompæ triumpho ? HEM. Victus. SY. A nato datus ?
 335 HEM. Luctare frustra, patricidio est opus,
 Patiare potius ipse, faciasne, elige.
 SYR. Quò fara rapitis ? quis furor superos tenet ?
 Opus est perire, aut perdere ? & crudum nefas
 In utroque regnat : Iuris eripitur vigor
 340 Si justus esse pergo ; si facio scelus,
 In scelere jus est : nullus ad solium est gradus
 Nisi per parentis viscera ? ut vitam hauriam
 Vitæ auctor obtruncandus ? & prohibent mori
 Qui amare dicunt ? & putant vinci probrum,
 345 Vbi est nefandum vincere ? aut vitam date;
 Aut mortem, amici, sed piam. RAZ. Regnū dantus,
 Sed vindicandum. Quid petas, non quid geras
 Spectabit orbis : crimen in causâ latet,
 Agentis animus dat suum factis modum.

SCENA SEXTA.

*Chosrois ex arce fuga Syroi nunciatur;
 is illum perquiri jubet.*

NVNTIUS. SYROES. HEMELIUS.

- 350 **A**vidum crux militem casso Senex
 Labore fallit : undique everris gemit
 Confusa latebris aula, non quæ tramite
 Implicita secto tauris amfractus tegit
 In se reductos, non quæ inexhausto diem
 355 Arcet meatu cavea, scrutantum impias
 Fugere dextras : ponit elusus furor,
 Seque ipse frangit. Sic ubi absentem canis
 Vestigat aprum post pererratos specus,
 Iniqua nemorum nare defessa irritus

L V D O V I C I   C E L L O T I I

- 324 Latratum in auras spargit, & secum infremens
 Resorbet iram. Fama postico refert
 Cessisse trepidum, quaque limoso palus
 Prætexta junco est ferre furtivos gradus.
 SYR. Se damnat ergo genitor, & vacuos fugâ
- 3 360 Metitur agros ? dona quin præstat sua ?
 Quin verba factis auget, & si fas erat
 Regnare fratrem quo laborantem rapit,
 Sibiique & illi trepidus ? invictum daret
 Astræa pectus, obvium objiceret caput
- 3 370 Animosa virtus : Instat impietas sibi.
 Timor nocentes agitat. Audendum est, age,
 Discede pietas, noiter in tuto est labor :
 Eat & piandum Tartaro exportet nefas
 A trok tyrannus : cernis ut aperto æthere
- 375 Meliori serenas Phœbus ejaculat faces ?
 Respirat Hemeli Persis, & regni decus
 Iustitia reparat, Nemesis ultore impium
 Agit flagello ; quis mihi sceptrum invidet
 Donante Cœlo ? HEM. Iuris in voto est tenor.
- 380 Persiculum in actu : libero & vivo patre
 Vacare solium credis ? ejectus lare,
 Elapsus urbe est, alia fugitivum teget,
 Bellique secum pondus immensi trahet.
 Obtritus anguis mole currentis rotæ
- 385 Magnâ resectus parte, quâ linguam exerit,
 Quâ sibilat. tamen anguis est. illâ time.
 SYR. Nō prompta coëunt arma? nō misero incubat
 Rediviva Persis ? quæ peragrabit juga ?
 Quod antrum inibit ? conde fideribus caput,
- 390 Sequar, & in ipsum tela jaculabor Iovem.
 Ferrum satelles, fiste vel vitam, aut fugam.
 Rectâ ad Tyrannum : Satrapa is fuerit mihi
 Qui primus atrox merget in Lethen caput.
 Hâc est eundum, sceptra sic pulchrum est sequi
- 395 Ni sponte veniunt : esse plebeium reor
 Sine cæde patriis laribus hæredem dare.
 Cruore emuntur regna, quæ jure obtinet
 Rapit ille : per malum aliquis ad fontem mali
 Est semper aditus, rarus ingreditur piè.
- 400 Sed ne quis orbem casus Arsacium opprimat
 Sceptra occupentur, parva privati ferunt
 Momenta rebus, fata de solio tonant.

CHO-

Dulcem libertatis auram respirant captivi, & præteriorum malorum recordatione patriæ desiderium acuunt.

CHORVS CHRISTIANORVM.

- O** Quām grata quies venit
Duris empta laboribus !
405 Quām pulchrā face Delius
Cœlo post tenebras micat !
Lætam non satis æstimat
Sortem, quem mala non premit.
Cui semper fuit optimè,
410 Non semper fuit optimè.
Frangit se ipsa fibi gravis
Fastidita beatitas ;
Et quæ pellere nñtitur
Non experta vocat mala.
415 O salve Solymæ redux
Libertas popularibus !
Eheu quò bona fugeras ?
Nodo arrus adamantino
Strinxit sæva necessitas,
420 Et gentem obsequii rudem
Crudeli domuit jugo.
Hic nos turba coerciti
Vno plurima vinculo,
Frontem stigmate nobiles.
425 Nudi crura, toros, caput,
Iussi congerere urbium
Moles inontibus inviis.
Pars telluris in abdita
Dextras mittere viscera ;
430 Quò non ulla dies eat
Audaces penetravimus.
Responditque cavantibus
Echo languida tartari.
Pars immite ligonibus
435 Exercere solum, aut agris
Lecti ducere limites.
Pars vepreta per, horridis
Porcis quærere pascua,
Concussaque retorridas
440 Grandes ilice sternere.
Invidi quoties tibi
Heu à mi grex, epulo lamem

Decessisse parabili?

Dum latrantia barbarus

445 Audiret satur ilia,

Et nigræ Cereris stipem

Parca porrigeret manu,

Quod si spem teneri gregis

Tellus falleret arida:

450 Ni pleno satis ubere

Mulstram bucula tingeret,

Irâ, verbere, taureis

Prati damna reposcere

Pastorem ferus institit.

455 Nam raptas pecudes lupo,

Amissâve per avia

Solâ morte piavimus.

Tantum, proh Superi! in pares

Sævit par homines homo,

460 Nec se posse pari videt

Probrum quod facit alteri.

Latâ nempe capedine

Felix à miseric abest;

Vtque est quod fuimus, nequit

465 Idem quod sumus effici.

Ergo lumine prospero

Hac passos Deus aspice,

Culpasque irreparabili

Clemens obrue pumice.

470 At nos, ô socii, mala

Obliti, auspice pergiimus

Felici ter & amplius

Trunco vivificæ arboris.

Hic nostrum inclita fontibus

475 Pædorem abluet Emmaüs.

Hic per rabida vulnera

Vndis Callirhoë fluet

Non ignota salubribus.

Et tu non semel accolâ

480 Iordanis miser exule,

Lætos ambitiousor

Pandes indigenis finus.

At postquam Hiericonia

Palmas æquora miserint:

485 Ter sanctos Solymæ locos,

Seu quos voce sacraverat

Pandens Christus iter polo:

Seu quos aroe Sioniâ

In mysteria legerat:

490 Seu quos urbe, foris, agris

Fratris debilis artibus,
Aut durâ Cruce pendulus
Quino fonte rigaverat,
Tot libabimus osculis
495 Quot Cedros Libanus parit:
Mens baccas quot olivifer:
Quot Iudaea opobalsama
Sudat cortice saucio.
Pergamus, socii, duce
500 Faustâ ter quater arbore.

ACTVS QVARTVS.

ARGUMENTVM.

VT ergo aditus ad regnum omnes fratri intercludat, de suorum consilio Regem se patrio ritu inaugurari tumultuariè permittit. Quas inter cæremonias retractum è fugâ Patrem, cum Mardesane, & vinculis constriictum nuntiatur. Eos confessim fure præceps, & amentiâ, cum Vologese fratrum natu minimo, & Cardarigâ fene sapientissimo in carcerem, cui Lethe nomen, ab ipso Chosroë ædificatum, abripi jubet.

SCENA PRIMA.

Tumultuariò quidem, sed tamen ex vetere Persarum ritu Regem se inaurari permittit Syroës.

SYROES. RAZATES. SANDOCES.
STASANOR. HOMOTIMI.

QVAM foeda regni forma, quam fuso Atropos
Inauspicato duxerit stamen patris:
Vt in ista victor templa meditetur yiam

- Romanus, utque Perfidii afflictæ incubet
 5 Avarus, irritatus, irarum impotens,
 Vestras ad aures, Satrapæ, fama attulit.
 Prohibendus ignis antè vesani furor
 Quàm nostra cupido recta populatu voret.
 Rex poterit unus ponere his obicem malis :
- 10 Vnum renata Perpis agnoscat caput,
 Sciat perenni regium Cyri genus
 Sedere solio ; subditus dominum colat,
 Ducem sequatur miles, officio pari
 Rex imperare certet, ac Persa obsequi.
- 15 Quis sensus animo, Principes, vestro sedet ?
 RAZ. Columen ruenti nobile imperio dedit
 Sollicita Mithræ cura : non aliás favor
 Superum æquiore patriam fovit marhu.
 Quæ decorâ laudum Syroë, quas grates feram ?
- 20 Ultrò rogari dignus ad regni mala
 Intendis animum : lœtâ post vitæ otia
 Avidas laboris admoveas sceptro manus.
 Natura quò te, quò vocat nutus Deûm,
 I, sequere, Princeps, si preces Procerum valent,
- 25 Regha rogatus : fin minus, regna tamen.
 SAND. Sic fata Syroë postulant : regno satus
 Capessè regnum : tempus haud patitur moras
 Inire ritus, sumere augurium sine.
 SYR. Sino, quando poscunt fata, Pontifices jubent.
- 30 Voto coactus publico, regno caput
 Suppono : in istos pondus Atlanti grave
 Incumbat humeros : otia, & mensæ, & joci
 Valete, Syroën pulcher absorbet labor,
 Periculum in ostro, toxicum in gemmâ datur.
- 35 STAS. Quod nomen ambis ? quisve Surenæ vicem
 Diadema capiti imponet ? SYR. Antiquum placet
 Servare nomen : Inclytum fungi pores
 Razate munus, vertici ornatum dabis.
 SAND. Mittenda primùm vota quò faveat po'us.
- 40 Mithra Divum, Mithra mundi, Mithra Persarum
 decus,
 Ter vocatus, ter rogatus, ter bonus votis ades.
 STA. Tuq; belli Diva præses cincta quæ terroribus
 Sternis arva, sternis urbes, lœta Persas aspice.
 HOMOT. Mithra Divum, Mithra mundi, Mithra
 Persarum decus,
- 45 Tuque belli diva præses lœta Persas aspice.
 SAND. Cernis ut caliginosa Perfidem nox obruit,
 Sole rapto recta squalent lacrymosis imbribus ?
 Inde cædes, inde prædæ, quàm propè infandum
 chaos !

Redde primæ dona lucis aureum Coeli jubar.

50 HOMOT. Mithra Divum, Mithra mundi, Mithra Persarum decus.

Tuque belli Diva præses frange vires Romulas.

STA. Holtis Artæas phalanges dissipavit barbarus,
Iamq; victor, jamq; crudus imminet testis Deum.
Mitte pallores in hostem, mitte terrores, fugas.

55 HOM. Alma belli Diva præses, læta Persas aspice.

SAN. Perdidit tellus colonos, aret in culmo Ceres,
Succus avam, prata flores, lympha fontes deserit :
Redde telluri colonos, floreat culmo Ceres,
Succus uvam, prata flores, lympha fontes impletat.

60 HOMOT. Mithra Divum, Mithra mundi, Mithra Persarum decus.

STAS. Patre luget orba Persis, postulat miles ducē,
Aula Regē, scepta dextrā, Cidaris inquirit caput:
Alterum patriæ parentem, militi dona Ducem,
Aula Regē, scepta dextrā, Cidaris inveniat caput.

65 HOMOT. Alma belli Diva præses, bella Persis summove.

SAND. Chosroën repone Cœlo, nec solo Syroëm invide.

Chosroën Syroës reponat patre melior optimo :
Sic tibi cervice nivei mille pascantur greges,
Aureoque sæpe condy bacchicus spumet latex.

70 HOMOT. Mithra Divum, Mithra mundi, Mithra Persarum decus.

STA Chosroës Coelū gubernet, terra Syroën eligit:
Chosroën Syroës reponat patre major maximo :
Sic tuis victus trophæum pendeat Græcus tholis,
Barbarusque purpuratas sanguis aras irriget.

75 HOM. Alina belli Diva præses, læta persas aspice.

SAND. Audimur, astris Iuppiter lœvum tonat :
Fas ire & ultrâ, Candyn hunc Cyri indue.

HOMOT. Privata Cyrum vestis amabili
Decore cincta, diaque faustitas

80 Ad alta rerum vexit, imis
Arsacidum, superisque gratum.

O si Monarcham te Syroë ambiat
Privata Cyri gloria ! Persica
Si tantus auges regna, salve

85 Omnis Achæmenidum voluptas.

STAS. Mos patrius edere ficuum massam jubet.

HOMOT. Non ulla citatior arbos

Fruges maturijs effert :

Non ulla suavior arbos

90 Fruges dat amabile munus.

Tu primo floré juventæ,

330. LUDOVICI CECILLOTII.

Dulcissima cura Deorum

Maturus regna capesse

Cyri clementior ævo.

95 SAND. Acuunt palatum gravia, terebinthum. vora.

HOMOT. Præpete frondes terebinthe comâ,

Nec morientis senium autumni,

Nec pater hyemis boreale gelu

Decutit aureos frondis honores.

100 Æterna tuo Syroë virtus

Succo vigeat, quam non violens.

Rebus inquis fortuna ruat;

Non & nimio marcere adigat

Eadem læti sideris æstu.

105 STAS. Acidi hauriendus est super lactis calix.

HOMOT. Pota lactis aeorem,

Misce dulcia amaris:

O ne fide colori!

Candent plurima mœsta:

110 Mors est concolor ostro.

Tutus non sedet omni

In cervice tiaras:

Plus est insipidum lac

Quò plus dulce putatur.

115 SAND. Convertē Phœbi vultū in orientis plagas.

SCENA SECUNDA.

*Sic occupato patrem cum fratre è fugâ
retractum nunciatur; eos ergo in car-
cerem detrudi imperat.*

COSMAS. SANDOCES. SYROES.
SARBARAS.

Vrbem Seleuci, an tuta castrorum novus

Ingredior hospes? sequitur à tergo furor

Quacunque fugio bellicus, planctus sonant,

Aptantur arma. Fallor? armisonæ Deæ

120 Funditur ad aras populus? agnosco ordinès,

Hinc Satrapum, illinc sacra Pontificum cohors,

Inde & Camilli fronde Phœbæā comas

Vinxere; Cyri Candyn, erecto arduum

Cono tiaram, lactis & finis ferunt.

125 Et ecce Syrois sæva majestas caput

Super alta tollit agmina, effundens diem

Quantus minores Mithra despectat faces.

SAND. Turbare si quid advenis, jubeo procul

Exesse.

Exesse sacris. COSM. Video, dejecto patre

130 Syroën coronant Satrapæ. O factum impiè !

SAND. Materia probri facilis est Syroës tibi ?

SARB. Depone tragicos mentis indomitæ sonos,
Arbitria Divum sequimur, in tuto est scelus.

COSM. Quicunque miseros casus Arsacidas gravat,

135 Quicunque regni decora præcipitat furor,

Et teste Cosmâ dignus : iteravit nefas

Scythis inausum Persa, & attonito diem

Polluit olymbo : Phœbus alipedes retro

Quam penè flexit ? SYR. Quisquis es, luctus novi

140 Effare causas. COSM. Genitor, heu ! Princeps, tuus

Patitur catenas Chosroës, & quam tulit

Potentia manu sceptræ, jam vincula induit.

SYR. Certus ne latebris erutum patrem refers ?

COSM. Et vidi , & hausi lumine hoe tantū scelus,

145 Et adhuc superstes vivo. SYR. Regnamus, viri ;

Satrapæ, imperamus : Chosroës nostrâ in manu est.

Felice tutas arte disposui plagas.

Quæ melior unquam venit in casses fera ?

COSM. O Mardesane ! ô Chosroë ! SARBA. In-
cassum invocas.

150 Deposita res est : Chosroës stetit hactenus

Regis cadaver : melior ascendit thronum,

Qui si imperarit, Chosroëm hac rapiam manu.

Solus potes damnare quod cunctis placet ?

COSM. Faciendo tu suadere didicisti nefas ?

155 Post parricidium innocens etiam fores,

Nisi me vocares sceleris in parrem tui ?

Tu facinus illud Sarbara ? tu Chosroëm

Ingente victum vulnere affliges solo ?

Hæc sustinebis ora quæ gentes tremunt ?

160 Quid fida comitum turba? quid Procerum cohors ?

Quid Mardesa ipse ? filiorum per latus

Pater est petendus ? vita Vologesi innocens

Ferire prohibet : sit reus genitor, nihil

Meruere nati. SARBA. Stulta te pietas movet,

165 Occide, vel morere ; pius est quodvis scelus

Quod Persis urget tota. quod Princeps jubet.

COSM. Quid Dii ? SARBA. Quiescunt. COSM.

Quid perennantes styge

Ignes propinquâ ? SARBA. Fabulæ. COSM. Quid
Mardesa ?

SARB. Quid Satraparum turba, quid Syrois favor?

170 COSM. Natura ubi es , si quicquam es ? ô astra !

ô Dei !

Hoc lentè pateris Iupiter ? Mithra aspicis ?

Nec fugis in ortus, nec remetiris diem ?

SYR.

332 LVDO VICI CELLOTII

SYR. Sat est furoris, quam vocas mortem dabo,

COSM. Adsum, experire barbarus si quid furor,

175 Horribile, dirum, Tartaro nondum extulit.

Nimis recente Chosroës fato docet

Quam vita nil sit ; Patria me miseret tui,

Romana pietas quem foves hostem finu

Tollere laborat, & placet domini jugum ?

180 Bellatur etiam Persa carnifisci suo ?

SYR. Etiam rebelli militem tentas metu ?

Manibus revinctis, miles, hostili objice

Procul hinc phalangi, barbaram satiet fitim

Avidam cruoris, & truces placet Deos.

185 Generosa socii corda, nunc animis opus,

Nunc irruendum est : non habet veniam scelus :

Fortuna neque se reddet. SAR. Et trahimus moras

Satrapæ ? irruamus, classicum pugnæ dedit

Peragenda Syroi, quicquid eveniat, salus,

190 SYR. Quæ decora laudum ferre, quas fidum caput

Parabo grates ? o quater faustum diem

Qui me saluti reddit, atque auras jubet

Spirare tandem liberas ! juro Deos

Regno faventes, nulla me immemorem boni

195 Videbit ætas : pars minor facti est super :

Profugus tenetur, horridam per vos gemat

Datus in catastam, vacuus est Lethe locus,

Natosque, & aptum jungite infidiis Senem :

Perimere catulos genere de pravo ratum est.

SCENA TERTIA.

SYROES

*Patri, fratribusq; quid in carcere patien-
dum sit iratus pronunciat.*

200 AD opaca Lethes antra, funereos specus

Vtrumque jussus fortiter miles rapit :

Vbi tenebrosæ noctis æternum chaos

Lux nulla frangit, manum exululant ubi

Lemurum que larvæ, quodque sub Dite impium est.

205 Illic sepultus fata præcedat sua ;

Cruentus illic impiâ aggestas manu

Opes locavit : sanguis hic inopum latet,

Medulla regni, succus eversi soli,

Spoliarium orbis : vindicem juro Mithram,

210 Parcâ bearus Cerere, & egelidâ diem

Producet undâ : si quid adjungi rogat,

Pretiosa

Pretiosa gazas poter exsuctas sitis,
 Satietur auro pauperum : hâc poenâ luet
 Placare manes : ipse supplicium fibi
 215 Sit avarus animus ; Tantalo qualis fugax
 Illudit unda, frugis & dives bonæ
 Veritus perennem truncus exacuit famem.

C H O R V S

Divinam in puniendo Chosroës providentiam admiratur.

Partana qualem Taygeti jugis
 Aprum fatigat vis melior canum,
 220 Frustrâ ille curvi tela dentis
 Asperat, horribilesque setas :
 Hinc vulneri, hinc latrantibus undique
 Impar timeri, cedere rictibus
 Iam lassus indignatur, & se
 225 Tristè gemens numero subactum,
 Dat membra letho. Barbara Chosroës
 Talis catenis implicuit phalanx,
 Et voce frustrâ fulminantem
 Abripit in tenebras Tyrannum.
 230 Fallor ? revulso cardine panditur
 Obliviosi janua carceris ?
 Suique per fati rigorem
 Fata rapit pater in suprema
 Vtrunque natorum ? Est Deus, est Deus
 235 Humana cernat qui mala perspicax,
 Fortisque contundat lacerto
 Serus, at intolerandus ulti.
 Vides ut atris exululat cavis
 Lethes, dolorum Dædalus artifex,
 240 Passusque quod fecit sepulcrum,
 Expiat immeritas perire
 Tot solus umbras ? Sicanio prior
 Perillus olim sic bove mugitur,
 Et civium in tormenta solers
 245 Primitias tulit ignis auctor.
 Quas hospitali sanguine tintixerat
 Busiris aras, ipse suo eluit :
 Instusque equis vindex cruentis
 Threicium apposuit magistrum.
 250 Hic Chosroës, hic eruta pauperum
 Nuper medullis gaza tenacibus
 Aequâ sedebunt sede, poenam
 Ille gravein, scelus hæc queretur.

334 LUDOVICI CELLOTII.

Litem severus finiet arbiter :

255 Vos plebs sine auro vivite, hic obrutus .

Suâ satiscat sub rapinâ,

Supplicii pretiosus emptor.

ACTVS QVINTVS.

ARGUMENTVM.

N eâ tenebrarum indignitate Patrem pane & frigidâ sustentat Syroës, cum dicto ; Comedat aurum quod incassum collegit , propter quod etiam multos fame necavit mundumq; delevit. Deinde reorum unumquemque singularim præconis voce ad Tribunal citat. Et Cardarigam quidē , tanquam tyrannicæ crudelitatis administrum : Mardefanem vero ut regni sibi non debit raptorem , capitis condemnat. Vologesem autem innocentissimum puerum in oculis parentis oculis privat. Chosroëm denique post longam scelerum receptionem , Satrapatum opprobria truncum Mardefanis caput in sinum ingestum, ad palum alligari, & sagittis configi imperat.

S.C.E.

SCENA PRIMA.

Fortuna suæ mutationem Chosroës abjectè, & muliebriter, quod superbi & felices solent, lamentatur, solante ēardarigā sapiente, & ipso vincito.

CHOSROES. CARDARTGA.

- F**ortuna, credis ? Chosroës hic est tuus ?
Rex ille Regum Chosroës, cui subditus
 Famulatur orbis, natus elementa attonat ?
 Ego sum ? catenis Chosroës pressus gemo ?
- CARD.** Humana quereris, quicquid est, intra stetit
 Mortalitatem : dira, truculenta, impia,
 Confusa latis artifex tellus creat ;
 Homo esse non vult, esse qui refugit miser.
- CHOS.** Ego quā renatū Phosphorus pandit diem,
Vel quā cadentem Tethys oceano excipit
 Mortalia inter æmulum Mithræ jubat
 Sublimis ostentabam, & è regni æthere
 Severa vixtæ jura naturæ dabam.
 Iam tenebricosâ Chosroës Lethe gemo ?
- CAR.** Vnum est malū, istac esse quod credis mala :
 Nil miserum habebit qui putat miserum nihil :
 Fortunam utramque mentis arbitrium facit,
 Ferendo mollit dura, lugendoasperat.
- CHOS.** Vnde hoc timerem ? quis gigantæos mihi
Prædix è austus ? raptus è Cyri throno,
 Rerum superbo culmine, è gremio Iovis
 Patior tenebras, vincla, lethæum chaos ?
- CARD.** Inopinâ gravius tela securum petunt :
 Semper timendum, accidere quod poterat semel,
- Rex** magne, monui cautus. **CHOS.** Et regē vocas ?
 Nimis est fuisse. **CARD.** Dixeram, natum cave,
 Omni venenum viperæ instillat finu :
 Fallace vultu lusit, & blando furens
 Sermone facilis pectus implicuit dolo.
- Confide** sceptris, quæ per hæredum manus
 Lapsu vagantur præpete, & nullâ fidem
 Servante dextrâ, quā nitent subito avolant.
- CHOSR.** Ego ille vastis pelagus insanum potens
 Tabulare ratibus, cui Semirainiâ jocus
- Suspendere** hortos arte, & immenso æthere
 Per vacua solidum spatia metiri solum :
 Cui prona pando Tethys assyrios finu

Succos vomebat, cuius ad natum cadens

Captiva ab alris ales imperium tulit,

40 Viduus bonorum nocte sub triti gemo.

CARD. Volventis istae Chosroës fortis bona

Tenuisse poteras, qualia amitti queunt :

Numquā stetere prosperæ mundi vices.

Potest cavere, ferre qui casum potest.

45 CHOS. Dubias-ne Syrois faceret has gazas scelus ?

Nati in catenis Chosroës genitor gemo !

Et illa fati pars erat ; fieri potest :

Quin adde, fieri debet, ita farum tulit.

Quā longa vivi funera extendet patris ?

50 Quando mori verabit, ut jubeat mori ?

SCENA SECUNDA.

Vinctis panem & frigidam Satrapæ contumeliosi offerunt.

PACORVS. PHARNACES. ARAMANES.

CHOSROES. VOLOGESES.

CARDARIGA.

55 NE fallat oculos ullus, aut coccā exitum

Rimetur arte. PHAR. Nempe quis se se mihi

Componat Argus ? undique, & totus vigil

Speculabor oculis omnibus ne quā exeat.

55 Regifica mensæ fercula, & lautas dapes

Apporto Regum Magne Rex, vesci placet ?

CHOSR. Scelerate fixa. ARAM. Perfici augu-

stum Iovis

Libo Ganymedes pœculum : labris viden?

Vt spumat altè neētar ? ad mensam, ad dapes,

60 Age ad catinum, pauca naturæ placent.

CHOSR. Me pane Syroës? frigidâ Syroës alat?

ARAM. Quid si quietum corpùs humores gravant ?

Quid si podagram Bacchicus sanguis ciet ?

Sapienter hercle qui patrem de se æstimat.

65 CHOSR. Inter vomendas sus faginatus dapes

Inane cructum; frigidam mittit patri ?

PHAR. Spero hos ciborum condiet missus fames.

Numquā esuristi. CARD. Miles, etiam umbrā facit

Regis cadaver Chosroëm afflictum time ;

70 Quò fata vergant nescius, parce obloqui.

VOLOG. Aramane cyathum portige, arescit siti.

Violente guttur. CHOSR. Feceris fili cave.

ARAM. Et hoc vetas crudelis ? VOLOG. O ge-

nitor sine,

CHOSR.

CHOSR. Tibi parricida profit? apage haec ocyūs:
 75 Ite ire Stygios vasa quæ fertis lacus,
 Et tu caminis cocta Tænariis Ceres,
 Syroëm occupate, melior in Syroë locus
 Inter cruentas regii luxus dapes.

Vos administri scelerum, Avernales manus,
 80 Abite, quid vos demoror? Tenebras volo,
 Reddite tenebras, nil videre mihi lucrum est,
 Sed nec videri. PHARN. Sed videri pervicax
 Cogere; tenebras reddite, hoc unum impetrat.
 CHOSR. Occide potius, vulneri facio locum.

85 PHA. Mortē rogas pro gratiā? CH. Si quid juvas.
 PHARN. Da pectus. CHOSR. Euge. PHARN.
 Quo petis telo emori?

CHOS. Quodcunque vitæ melius explorat finium.
 PHAR. Vos patria testor Numinæ, hâc hostē manu.
 Hâc dexterâ hostem teneo. Quâni ulcisci bonū est?
 90 Age parricida, mortuus telo Sathin

Te maestat isto. Dic tamen; votum est mori?

CHOSR. Cui vita periit, munus est vitæ exitus.

PHAR. Mortem-ne patris nomine, an fratrī rogas?

CHOS. Vrriusque, Mithram testor, hoc donū voco.

95 PHARN. Et donum ab hoste postulas? vitā irrogo.

CHOS. Infide pergis? PHAR. Parra jam parta ultio:

Vbi estis umbræ fratrī, & manes patris?

Reperi tyrannus quod diu nolit pati:

Video quod orbis optat, exosum sibi,

100 Mori rogantem Chosroëm, & vetitum mori.

PACOR. Secede miles, Principis paret cohors.

SCENA TERTIA.

*Syroës ad judicium de reis exercendum
se comparat.*

SYROES. PACORVS. SARBARAS/
RAZATES. PHARNACES.

R Eum ad tribunal Pacore. PACOR. Quem pri-
mum jubes?

SYR. Volo Cardarigam. PAC. Voce Praeconis cito.

SYR. Homines, & astra testor, & te quæ igneo

105 Nemesi flagello fontium tergo immines,

Invitus huc movi relucentem gradum,

Ferale pietas carmen effari vetat,

Interna sed vis urget, impellit, rapit.

Ignosce regni Sanctitas, sanguis meus,

110 Sævire cogor: actus hoc stimulo, meos

Lacerem ipse ego artus, quolibet dentē imprimitur:

Quisquis Deorum hoc imperias, iratus es,

SARB. Quò flectis animum? quò cadit justus vigore?
Mors nulla satis est scelera quæ tanta expiet.

- 115 SYR. Mors una nimis est scelera quæ nati augeat,
Patris expiando scelera. SARB. Te cogi puta.
SYR. Pius ergo Syroës esse, nec si vult, potest?
RAZAT. Non tu scelesto funus intentas patri:
Deus est; ministram commodas dextram Deo.

- 120 SYR. O fata, famulus pérago parricidium!
RAZ. Nullū est, vel omne qui jubet, peragit scelus.
SYR. Astraea si quid poscit, hoc alii exigit.
PHARN. Fac ipse ab aliis rite quod fieri putas.
Timere decuit antequam vinclis dares,
125 Nunc causa ferrum poscit, urgendum est opus.
RAZ. Leva catenis noxias, princeps, manus
Vitæ & saluti redde, quid tutum tibi
Nobisque linquis? quām procellosus rapit
Arsacia turbo sceptra? Dīi avertant nefas!
130 SYR. At nemo vestrūm fratrē habet, nemo patrem
Ita judicandum sanguinis fontem sui.

SCENA QVARTA.

Cardariga Syroi sistitur pro reo, sed is innocentiam suam egregie tuetur.

PRÆCO. CARDARIGA. MARDESANES.
PACORVS. SYROES. SARBARAS.
RAZATES.

Audite vincliti, Cardarigam, regium
Cito ad tribunal. CARD. Ibo moriendū semel.
Valete Reges; rapior ad mortem innocens.

- 135 MARDES. I præ, sequemur, video jam pietasabit,
Non ponet in te parricidalis furor.

PACOR. Quem postulasti fisto sub vinclis reum.
SYR. Quā spe tribunal ad meum accedis reus?

CARD. Quā spe innocentes juris arbitriū petunt.

- 140 SYR. Vitam innocentē parte quā priūnū probas?
CARD. Primū, & supremū vita se Regi probat
Innocuam ab omni parte. SYR. Cui Regi probat?
CARD. Tuo parenti. SYR. Qui tibi rex est adhuc?
CARD. Ut tibi pater adhuc. SYR. Satrapis & te
probas?

- 145 CARD. Servus probari debet in Domini fide.
SYR. Domino fidelis nemo nisi seruos amat.

CARD. Domino fidelis nemo qui servos amat
Quos Dominus odit. SYR. Odia confessus, file.

- CARD. Odiſſe, amare Satrapas, Regum optio est,
150 Arbitria sequimur vestra. SYR. Nostri apices? lege.
CA. Apices parētis video. SY. Quid tandem jubent?
SARB.

- SARB. Lege Satraparum carnifex, regni lues,
Ensis tyranni; Sarbaram, Aramanem vide,
Cosmain jue, Rhadamistum que, & Artabano satos
155 Ad fata poscunt litteræ. CARD. Infidos sibi
Tolli jubebat Chosroës. SARB. Mundi pudor,
Nos infideles Regibus, lethi hostiae?
At tu administer cædium, Regni popa,
Tu fax furoris, veracula Tyranni comes
160 Spiras? & altum de triumphatis paras
Satrapis trophæum RAZ. Veniet & nostro additus
Syroës periclo, quando speculator vafer
Tuum perenni cinxit obsequio latus,
Emptus Tyranno. CARD. Natus ut coleret Patri,
165 RAZ. Ut sycophanta filium objiceret patri.
CARD. In regna ne quâ parte peccaret tuis
Syroës adactus fraudibus. SYR. Mentis meæ/
Notas recessus? CARD. Mente scrutabar bonæ,
RAZ. Bona mens Tyranno filium prodit patri?
170 CARD. Vos perduelles principem mentis bonæ
Sceleri Tyranno proditis, veltram improbi
Ruina fraudem sequitur, & blandum pio
Instillat animo toxicum, pulchro necem
Propinat auro. Moneo, si monitis locuſ.
175 Prædico Syroë, falleris specie boni;
Lactando mordent: aulicæ frontis decor
In ima facili dulcis allapsu subit.
SYR. Etiāmne Reges ultimus terræ nepos
Monere dignus? huc abi, Pacore alterum.
180 PACOR. Terni supersunt. SYR. Regulū dico, Siræ
Meretricis anguem. PACO. Mardefam Præco cito.

SCENA QVINTA.

*Mardefanes admissi, quamquam invitè,
imperii reus sistitur.*

PRÆCO. MARDEFANES. CHOSROES,
PACORVS. SYROES.

CARDARIGA.

- Avdite vincit, Regis ad folium, reum
Cito Mardefanē. MARD. Genitor extremitū vals,
Ad dira mortis rapior. CHOSR. O lumen meum,
185 Ego te peremi, amare non possum innocens.
MARDES. Ego nec amore genitor innocuus fui,
Tibi has catenas indidi. PACOR. Et nec sis moras?
CHOSR. Cave parricidæ supplices, mentem ihduſ
Te, meque dignā. MAR. Sic mori quantū est malū!
190 PACOR. Natum Tyranno cernis, & german Siræ.
SYR. Sceptri potestas ecquid Arsacii placet?

MARD. Si sceptra poscis, reddo, quæ invitus tuli.

SYR. Iguem esse nescis sceptra? contactu nocent.

MARD. Sentio vel ex te, sceptra tetigisti, ætius.

195 SYR. Quo jure tu autem? MARDES. Patris imperium dedit.

SYR. Quis ille verit jura naturæ pater?

MARDES. Tuus, meusque sanguinis index sui.

SY. Hoc facere potuit libere? MAR. Ut fieri pater.

SY. Onus & subisti dulce. MAR. Et invitus quidē.

200 SYR. Cepisti scelus eis. MARDES. Qui dedit, credo iuet.

SYR. Sceptrum à tyranno capere tolerandū putas?

MARDES. Tanto patri placere laudandum negas?

SYR. Potest placere tam malo virtus patri?

MARDES. Malum parentem natus appellat pius?

205 SYR. Pius tuerit impium natus patrem?

MARDES. Quis me paternæ judicem vitæ facit?

SYR. Quis te paterni sceleris exortem facit?

MARDES. Sibi parentes, liberi peccant sibi.

SYR. Nimiū frequenter liberis peccant patres.

210 MARDES. Quid peccat in me Chosroës? SYR. Quod est pater.

MARDES. Quo patre cretus Chosroëm mibi exprobras?

SYR. Quā matre cretus exprobras patrem mihi?

MARD. Si dant parentes vitia, plus patris tibi est.

SYR. Vtroque vincis. MARDES. De tuo adjunges nihil?

215 SYR. Teque, & Tyrannum funere involvam pari.

MAR. Hoc jam occupatū est: sustulit patrem pater.

SYR. Reus reum ille, tollo ego vindicta malum.

MARDES. O parricidam, Cœlites, justū & pium!

SYR. Et probra funder dedecus mundi puer?

220 Moriere monstrum. MARDES. Majus est monstrum necans

Frater, necato fratre. SYR. Quod vitæ est super Impende morti? Pacore cum catulo feram Mihi fiste demum. MAR. Scelera dispone ut lubet, Paras stupenti triste naturæ chaos.

225 CARD. Germen parentis aureum, sanguis Deum, Macte esto mente regiæ: hoc lethi rigor

Demitigatur pectore, huic vana incident

Tormenta rupi; jam mihi Cyri es nepos,

Genus Saporum. MARD. Nempe cum regno dedit

230 Pater invidenter posse fortunam pati.

Perimat Tyrannus, debeo fatis caput,

Dabo feritati: Mardesam Syroës necat,

Sed non inultum, si quis est Cœlo Deus.

CHOSROES TRAGOEDIA. 348
SCENA SEXTA.

Ipse tandem Chosroës ad filii tribunal rapitur, & à Satrapis accusatus, audit capitum sententiam in suos ferri.

PRÆCO. CHOSROES. VOLOGESES.
SYROES. MARDESANES. RAZATES.
SARBARAS. CARDARIGA.
PACORVS.

235 **A** Vdite tenebræ. Chosroëm, & natum cito
Magnū ad tribunal. CH. Ceteri letho occubant?
PAC. Propera, videbis. CH. Pone tot lacrymis mo-
Inire non jam mortis incoepas viam : [dum,
Quæ prima vitæ est, nuntiat mortem dies.

VOLOG. Iam tu bonorū, genitor, & vitæ es satur :
240 Ego prima libo gaudia, & ducor miser. [lues?
CHOSR. Ten⁹ parricida video ? SYR. Ten⁹ mundi
CHOSR. O sol! ô astra! vivit ? & quisquā est Deus?
SYR. Deos tyranni vivere in vinclis probant.

CHOSR. Pollute Mithra, provehis Cœlo diem ?
245 SYR. Liber tenebris invides mundo diem ?
CHOSR. Dehisce tellus, non dabis monstro viam ?
SYR. Dabit ubi averno teque, natosque auferet.
CHOSR. Meus ille sanguis ? hoc ego effudi scelus ?
SYR. Tuum, Tyranne, sclera fudisti in caput.

250 CHO. Monstrū hoc tuli natura ? SY. Væ capiti tuo.
CHOSR. Patricidam ut habeant secla ? SYR. Num
tute aspicis ?

CHO. Genui ego ut esset perderet qui me & meas ?
Me vincla, vinclis meque plus famuli gravent,
Et hoc furente patiar à nato nefas ?

255 SYR. Tuā dolebat talis Hormisdas manu
Periturus olim, cecinit hæc moriens tibi.
CHOSR. Sat est furorum, si quid humanum sapis
Effare, quæ te causa patricidam facit ?

SARB. Nova, an vetusta sclera memorari jubes ?

260 Cur genitor olim cæsus Hormisdas tibi,
Sanctumque agresti fuste pulsatum latus ?
Meministin⁹ usque cùm sub aspectu patris
Tenella proles, conjugis cùm per sinum
Cruenta conjux flueret, & Regum inclytos

265 Divideret artus serra ? regales crux
Aspergit oculos, membra non lavit pater.
Scis quā paternum lumen effossum manu ?
Médio exulavit vivus Hormisdas die,
Nectemque genitor præcocem à nato tulit.

270 CHOSR. Baramis illa factio, & Procerum fuit :

Hi me locarunt regio invitum throno,
Tum perduelles patrio extorrein solo
Egēre ad hostes : Chosroës Regum genus
Servo Barami cessi, & Ausonii jugum
257 Subii Monarchæ proditus. Tales tuo
Malesane juvenis Satrapæ capiti incubant.
Ita dico Syroë, Sarbaras fors & tuus
Data sceptræ rapiet, tum polum accusa & Deos.

SARB. Inauspicatæ dire succendor Strygis,

280 Lethalis augur Sarbaræ dannas fidem ?
Si læva poscunt fata tam di:um nefas,
Syroë trucida, pectus en telo patet,
Me perime Syroë, rite prævenjam Deos.

Sed ante monstrum hoc mille confossum ictibus

285 Damnare averno patere, succumbam lubens
Animi furentis ultus augurium procax.

SYR. Meliora fidum pectus : in fatum imminet
Hostile Nemesis, vindicem spera polum.

Nec ille Syroi Sarbaram infidum dabit

290 Malè ominosus augur. Astutè facis,
Futura narras scelera, præteriti reus.

CHOSR. Patricidium si vindicas cur tu facis ?
Sin fit licenter, cuius hinc alto reus ?

RAZAT. Scelus vetustum scelere cumulafti novo.

295 Iam nemio cæsum Chosroi accusat patrem.

Disrupta Latii foederis cur pax tibi ?

Quæcumque Nilus amne fœcundo rigat

Populata rura, Bulgaris dextræ datæ,

Romana virtus supplici voto diu

300 Pacem rogavit spreta : Christiadum Deus
Nostro è catenis ludicrum vulgo dedit.

CHOSR. Pretio redemptus ? ànne gratuitam locas

Linguam Heraclio ? jura Christiadum afferis,

Galilæus ipse ? SYR. Iuris alieni tenax

305 Et in hoste, regno : foedera Ausoniis fides

Vel nulla dederit, nulla vel frangat data.

RAZA. Quos tua malorum turbines regno excitat

Perfidia ? quantas funerum clades ciet ?

310 Pro te, vel in te sedibus motus suis

Conjurat orbis. Chosroës mundi malum

Ad arma populos rapuit, & diram Stryga

Commisit astris ; dignus hic terræ Deus

Cui pereat orbis, cuius ad belli minas

Periclitetur terra ? quis Clymenè editus

315 Funetiori perdidit mundum face ?

CHOSR. Permitte motas solus extinguam faces.

RAZ. Incendia hæc sopire ? tu pestem hanc queas?

Et

- Et jam Heraclium septima furentem Ceres
Per nostra patitur regna : Romano gemit
320 Subacta Persis, oppida in cineres eunt.
Tellus colonis vidua ; marmoreæ Deum
Nudantur aræ ; nullus Arsacio vacat
Cruore campus, hinc & hinc cæsa agmina :
Patriæque clades inter attonitus fugis
325 Generose Mavors, ignis extinxitor tui.
CHOSR. Quid agerē iniquas sortis expertus vices ?
SYR. Perfide, quid ageres ? obvium ferres caput
Contraque stares fata ; puduisset Deos
Hostem deditè Chosroi : æternum decus
330 Emeres honestâ morte, carnificis manu
Nequando méritæ dedecus ferres necis.
CHOSR. Ne parricida carnifex Syroës foret.
SYR. Ne Principum, ne carnifex regni fores.
Vbi Sarmanazar ? quis Sarablaçæ latus
335 Transfixit hastâ ? quam propè à letho absuit
Dux Sarbasanus ? scripta carnifici tuo
Mandata cernis ? **CHOSR.** Perdere infidos Iubet ;
Hæc exprobrantur mortis & vitæ arbitro ?
SYR. Alienia tandem arbitria patieris reus.
340 Populum favere præco spectantem jube.
CHOSR. Audite populi triste naturæ probrum,
Natum parentis. **PRÆC.** Iulsus, ô Princeps, file.
Adeste populi. **CHOSR.** Sydera, & terram cita,
Vinbrasque averni. **PRÆC.** Pasce tu lingua prior.
345 Audite vosque Satrapæ Heroum genus,
Et vos Seleuci tecta qui colitis viri
Favete linguis, Dominus & Princeps jubet,
SYR. Quod esse Mithra Perfidi faustum velit :
Ego Cardarigam facta confessum impia,
350 Et Mardefanem sceptra torquentem haud sua,
Regni paternâ fraude raptorem mei :
Duo perduelles dico. **CHOSR.** Torpetis Dei ?
Nullum justâ fulmen exiliat manu ?
SYR. Mora nulla, lictor capita scelerata amputet.
355 **MARD.** Vale ergo genitor : Frater æternum vale.
CHOS. O nate. **VO.** Frater. **CH.** Nata dimidiū mei.
MARDES. Ergo moriendum est genitor. **CHOSR.**
Et puerο, & pio.
VOLOG. Numquam videbit ulla nos iterum dies.
SYR. Videre longam sperat & lucem puer.
360 **CHOS.** Te genui, amavi. **SY.** Sceptra donasti mea.
CHOSR. Ve sic petires ? **MARDES.** Fateor hoc
sumnum est mali,
Plus morte miserâ mortis est miserum genus.
CARD. Ingens mali hujus remediū innocentia est.

- Hominem esse non est culpa : moriuntur malū
 365 Morgem imperando : causa cui vitæ excidit,
 Is vixit. At tu quando moriendum est semel,
 Generose Princeps, morere : perfectā minūs
 Ætate vitam habere perfectam potes ;
 Hæc misera mors est sera quæ votis adest.
 370 MARD. Beata vita est plena quæ mortē invocat.
 Perinirte discam vivere, ut discam mori
 375 Cruente frater : quid mihi memet rapis
 Violens ? sequuntur tempus hi vitæ senes,
 Ego antecedo. Perfide has olim procul
 Spes offerebas ? SYR. Lictor actutum rape,
 Te Pacore primi cura supplicii manet,
 Sequere nocentes : Mardesæ evulsum caput
 Refer huc citatus. PAGOR. Spero confiter brevi
 Quod justa Regis ira, quod leges jubent.

SCENA SEPTIMA.

*Chosroës ad sagittas, Vologeses minimus
 natu filius ad cæcitatem condemnatur.*

CHOSROES. SYROES. VOLOGESES.
 PHARNACES. PRÆCO.

- 380 R Aperis parenti Mardesa ? ô footum in meas
 Ferale monstrum lacrymas ! nato potes
 Orbare patrem ? solvere hoc vinclum potes
 Crudelis ? SYR. Hoc est facere quod volui, doles.
 Vici, eja. CHOSR. Partē sanguinis, partem mei,
 385 Animæque, memet rapere de meipso potes
 Patricida? VOLOG. Fratrem vanus accusas pater,
 Imperia noster alia non faciet dolor.
 SYR. Supra patrem insans pectora hic pleno sapit.
 Populi favorem Præco repetitum jube.
 390 PRÆC. Audite cives, Dominus, & Syroës jubet.
 SYR. Arbitria Divi justa fortunent polo,
 Seu qui benigno Numine aspiciunt pios,
 Seu qui nocentes angue tartareo domant :
 Quando Tyrannus Chosroës Cyri thronum
 395 Maculavit omni scelere, inactato patre,
 Satrapis pereimptis, foederum ruptâ fide,
 Sociis abactis, orbe populato undique,
 Hoste excitato gentis in cladem suæ :
 Funditus ab imo jura naturæ eruit,
 400 Mihi regna rapuit, improbum germen Siræ
 Ad mea vocavit sceptra : quas ob res teum
 Suâ peractum voce, condempno mea :

Ego

- Ego Syroës Rex Regum, & augusti nepos
Hæresque Cyri, Chosroëm regni luem
 405 Incendium orbis, dedecus Coeli & soli,
Iubeo sagittis corda transfixum emori.
Sed antè uati flere diversam volo
Vtiusque poenam : Mardesæ aspiciat caput :
Luminibus orbus lumina excruciet patris
 410 Vologesus infans. Pharnace hoc cura, hoc age ;
Tela expediri Sarbara, atque arcus jube.
VOLOG. Dilecte frater, perperam si qua innocens
Peccavit ætas parce, mi frater, mea
Syroë voluptas. SYR. Mitte dum jubeo' preces
 415 Nil prosuturas. VOLOG. Per tuum, frater, caput,
Per cana patris menta, per malas meas
Quēis longa solitus basia efflictim dare.
SYR. Properate famuli iusta. VOLOG. Tabo livida
Patieris ora fluere ? pallentes genas,
 420 Orbes cavatos, impiis circum undique
Horrere tenebris, dirigi baculo gradus ?
Auctore Syroë tanta Vologeses feret ? Frogas.
PHARN. Certum est, oportet ferre, nequicquam
VOLOG. Certum est? oportet dira proh necessitas,
 425 Immanis, atrox, sæva, truculenta, impia !
Vologese certum est, lucidum mundi jubar,
Ævique genium posteri, & vitæ bona
Linquas oportet gaudia, & linquas puer.
PHARN. Vologese macte, cæcitas nulli bono,
 430 Vidisse multis obfuit. VOLOG. Culpam orbitas
Quam punit in me ? PHARN. Patre quod natus
malo es.
VOL. Quid feci ? PH. Iniqua genitor admisit tuus,
Meruit perires. VOLOG. Frater. SYR. Excoeca,
effode,
Si plus repugnat. VOL. Non dabis dextram pater?
 435 CHOS. Caucasea rupes, pectus adamante invium,
Pueri innocentis te nihil fletus móvent ?
SYR. Tu me innocentum lacrymis fleti doces ?
CHOSR. Nil dulce fratris nomen ? SYR. Infando
obrutum
Sub patre latuit. VOL. Ultimū est quod te alloquor,
 440 Quod video genitor. CHO. Lux mea, voluptas mea,
Solare mentem, lucis eripitur jubar,
Sed ora fratris cernere, & mortem patris
Cogere numquam. VOLO. Lumen supremū mea
Pater osculare. CHOSR. Nata me crūcias, vale.
 445 VOLOG. Oculi valere, lucide mundi faces,
Tuque alme Mithra, æterna nox oritur, vale.

SCENA OCTAVA.

Mardesani caput ingeritur Chosroë.

PACORVS. SYROES. CHOSROES.

R Ex Magne, cæsum Mardesæ cernis caput.

SYR. Bene est, refunde patris natum filiu.

I. & huic coronâ verticem Arsaciâ preme :

450 Vis & rapaces non sui sceptri manus ?

CHOSR. Natura cernis ? fratre de toto caput

De Mardesane frater exanimum caput

Reddit parenti ! cernitis ô astra ! ô Dei !

Hoc Mardesani est caput nati mei ?

455 Cidari superbū nuper erectā caput ?

Et vivo ? & oculis video ? & attredò manu ?

Et parricida vivit ? & mundo fidem

Elementa servant ? nulla nox terræ incubat ?

Et Dii timentur ? & Deos esse autumant ?

460 SYR. Tandem timendos Chosroës faciet Deos.

SCENA NONA.

Vologeses excæcatus patris oculis redditur.

VOLOGESES. CHOSROES.

SYROES.

V Bi sum ? quis ambit me locus ? quæ me plaga ?

Æterna nox est ? an dabit lucem dies ?

Hic si quis es, da quisquis es baculum, aut manum.

Te quero. CHOSR. Siste. VOLOG. Genitor hic es, mi pater ?

465 CHOS. Huc ora verte. VOL. Te sono inveniā duce.

CHOSR. Ah nate ! VOLOG. Tú-ne es genitor ?

CHOSR. In lævam manum

Incumbe fili. VOLOG. Mi pater fieri tuæ

Baculum senectæ debui, heu miserae mihi es

Baculum orbitatis. CHOSR. Sequere. VOLOG.

Duc ergo ad necem,

470 Vel reddie Lethæ : duplca tenebras, dolet

Syroë videri quod queo. Ad Phœbi facem

Converte viatum. CHOS. Quid juvat frustrè polo

Narrare luctus ? VOLOG. Me tamen soli objice,

Audite superi, tuque qui è speculâ vigil,

475 Humana Phœbe facta Cœlitibus refers.

Vologesus hic sum, Chosrois magni genus,

Miserior patre : me noxae inscius,

Me nil uocentem lumine orbavit ferus

- Patricia Syroës ; non peto noctem impiam,
 480 Non fulminantis vindices flammam Iovis :
 Hoc peto, videre nulla det Syroëm dies,
 Me videat, & se videat æternum reus,
 Suasque tenebras paveat in tenebris meis.
 SYR. Auferte monstrum hoc, ora funestar mea,
 485 Per cœca Lethes antra perpetuum gemat.

SCENA DECIMA.

Chosroës demum illusus à Satrapis ad mortem rapitur.

CHOSROES. SYROES. SARBARAS.

RAZATES. ARAMANES.

PHARNACES.

- A Vdis cruentæ ? surda pueriles minas
 Tétigisse credis Numinæ ? agnati sonus
 Clamat furoris fortius, quām si ruat
 Cœlum tumultu. SYR. Clamat Hormisdæ cruor,
 490 Deosque toto vindices Cœlo vocat.
 Alienæ lente fata luxisti nimis,
 Ad tua venimus. CHOS. Vnde tam subito es pius?
 SYR. Tot vindicare scelera pietatem negas ?
 CHOSR. Patria præire vota pietatem voco.
 495 SYR. Quæ vota? CHOS. Mortem. Cælites factū piè !
 Propero parentem filius letho enecat,
 Et munus hoc est, & pius facto impio est.
 SYR. Quid si secari singulos artus placet ?
 CHOS. Spem mortis artus mox fecuturæ dabunt.
 500 SYR. Si trahere vitam Jumine orbatum impero ?
 CHOSR. Videre saltem scelera non coges tua :
 Tu me viuebis. SYR. Chosroëm miserum juvat
 Facere, & videre, Satrapæ qui qui efferum
 Passi Tyrannum, atrocem, inexorabilem,
 505 Injuriosum, nunc probra ulcisci datur ;
 Adeste, adeste, præviis miserum undique
 Maestate poenis, nunc amœbæo sonent
 Clamore probra, redditæ malorum vices.
 CHOSR. Audere scelera Syrois exemplum docet,
 510 Hoc facite Regi, quod facit natus patri.
 SARB. Proh justa Divum Numinæ ! ô tandem graves
 Expertæ poenas scelera ! vixisti satis
 Ut mala reponam : Chosroës hæc in manu est.
 Casum hunc tiuebas valida cum Chalcedonis
 515 Tentabam ariete moenia ? infidus mihi
 Lethum parabas : Sarbaras Grajâ stetit
 Sub arce tutus, venit Arsaciâ necis
 Rabies ab aulâ : me laborantem tibi,

348 LVDOV. CELL. CHOSR. TRAG.

Te per pericla capit is umbrantem mei

520 Crudo vorandum carnifex ensi dabus.

I, vive per me, quod queo ulcisci, sat est.

Dicant nepotes, Sarbarani fidum tibi

Tollere paravit Chosroës, regi probrum

Sibi restituto Sarbaras nullum intulit;

530 Hoc dignus irâ Sarbaræ non es statu.

RAZ. Quid parcis hosti? causa communis jubet:

Armauda ferro est dextra, si ferro potest

Cecidisse monstrum: dedecus Cœli & soli

Modò vindicamus; quin damus comites Iovi,

535 Validoquè primi pellimus pulsum impetu?

ARAM. Superi tremendū Numen! innixus throno

Tonuit in auro Chosroës, Cœli fragor

Simulatus auro: rore mentito pluit;

Illinc pependit aurea aligerum cohors,

540 Suumque rigidis prodidit sceptris Deum.

CHOSR. Sic esse placuit: illa quid species tibi

Arāmane nocuit? quid lacestis furis? [Deum]

ARAM. Cōmune prōbrū est: sydera, & Cœlum & Mentiris audax, nec times Cœlo abripi?

545 PHARN. Etjámne quâ re sis nocens in me xegas?

Frater, paterque dicer, & longo nefas

Transcribet ævo. Stulte properasti nimis

Germane: ô iterum viveres! ô Chosroëm

Tibi puniendum Syrois integritas daret!

550 Quin manibus ora fodio? quin linguam extraho?

Quin semivivas pectoris vello fibras?

Vnum dolori nec meo vulnus sat est.

Duabus umbris Chosroëm inferias peto.

SYR. Fiet quod optas, Chosroëm inferias dabo,

555 Non tibi, sed orbi. Miles in campum rape,

Vbi Tyrannum tota configat cohors,

Omnia cruento tela sacrilego natent.

CHOS. Bene est, scelestus proprium daminat nefas,

Fieri jubet, videre quod prohibent Dei.

555 At jussa vindex impia aspiciet polus:

Si quid parentis voce mactati valent,

Longum execrando scelere non dabitus frui.

Patieris olim quod facis Syroë scepus.

SYR. Abripite, diras tartaro, & furiis canat,

560 At nos in aulam. Reliqua festivis dies

Saliat choreis, Perhis excusfit jugum

Libera tyranno, Chosroës poenas dedit

Cœlo, parenti, Satrapis, mundo, mihi.

Astræa tandem est ulta naturæ probrum,

565 Et raptâ nato sceptrâ legitimo dedit.

IMP. P. GASPAR ESTRICK.

